

TAPIO HÄYHTIÖ

Demokratiaa vai toimintaa?

Näkökulmia kansalaislähtöisen verkkopolitiikan
teoriaan ja käytäntöön

AKATEEMINEN VÄITÖSKIRJA

Esitetään Tampereen yliopiston
yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan suostumuksella
julkisesti tarkastettavaksi Tampereen yliopiston Linna-rakennuksen
Väinö Linna -salissa, Kalevantie 5, Tampere,
11. päivänä kesäkuuta 2010 klo 13.

TAMPEREEN YLIOPISTO

AKATEEMINEN VÄITÖSKIRJA

Tampereen yliopisto

Politiikan tutkimuksen laitos

Myynti
Tiedekirjakauppa TAJU
PL 617
33014 Tampereen yliopisto

Puh. 040 190 9800
Fax (03) 3551 7685
taju@uta.fi
www.uta.fi/taju
<http://granum.uta.fi>

Kannen suunnittelu
Juha Siro

Acta Universitatis Tamperensis 1535
ISBN 978-951-44-8130-7 (nid.)
ISSN-L 1455-1616
ISSN 1455-1616

Acta Electronica Universitatis Tamperensis 977
ISBN 978-951-44-8131-4 (pdf)
ISSN 1456-954X
<http://acta.uta.fi>

Aluksi

Tämä väitöskirja on tuotos, jonka ei koskaan pitänyt syntyä. Tampereella opiskeluaikoina pidin täysin varmana, ettei minusta tule henkilöä, joka jollakin tavalla innostuisi tutkimuksen tekemisestä. Muistan tuolloin vakuutelleeni kavereilleni, että tutkijaa minusta ei ainakaan tule. Ensimmäinen kipinä tutkimuksen tekemiseen lienee herännyt Pertti Lappalaisen vetämissä gradu-seminaareissa, joissa opiskelijoita motivoitiin ja rohkaistiin opinnäytteen kirjoittamiseen kiitettävän intensiivisesti. Noiden seminaarien jälkeen lähdin vuodeksi vaihto-oppilaaksi Ranskaan, jonka jälkeen Pertin ohjaus mielessäni kirjoitin pro gradu-työni internet-politiikasta. Sain työstäni erinomaisen arvosanan, mutta edelleen pidin selvänä, että tiede ei ole minua varten enkä minä tiedettä varten. Gradun jälkeen tein määräaikaista pätäkötä ja jatkoin perustutkinto-opintoja tiedotusopissa. Suunnitelmana oli hakeutua toimittajaksi.

Keväällä 2002 opiskelin edelleen yliopistolla ja satuin olemaan paikalla oikeaan aikaan oikeassa paikassa, kun Poliitiikan tutkimuksen laitoksella ryhdyttiin suunnittelemaan hakemusta Suomen Akatemialle internet-politiikasta. Minulle myönnettiin apurahaa tutkimussuunnitelman tekemiseen ja samalla minut otettiin mukaan kirjoittamaan Suomen Akatemialle lähetettävää projektihakemusta ”Online-discussions as political action (Ondis)”. Samoihin aikoihin laitoksella toimi professori Jukka Paastelan johtama Suomen Akatemian projekti ”Muuttuva suomalainen kansalaisaktivismi”. Projektissa oli loppuvuodeksi avoinna tutkijan paikka ja niin vain kävi, että minusta tuli tutkija.

Vuonna 2003 aloitti Suomen Akatemialta myönteisen rahoituspäätöksen saanut Ondis-projekti, josta sain itselleni neljän vuoden rahoituksen väitöskirjan tekemiseen. Projektissa syntyi tämän väitöskirjan kannalta tärkein yhteistyösuhde. Kollegan ja ystävän Jarmo Rinteen kanssa kirjoitimme yhdessä keväällä 2005 Helsingin Sanomille asiantuntijakirjoituksen. Sattumalta huomasimme, kuinka helppoa kirjoittaminen yhdessä oli ja päätimme jatkaa. Tuo yhteistyö on tähän päivään mennessä poikunut lukuisia tieteellisiä julkaisuja, konferenssipapereita ja lehtikirjoituksia sekä pöytälaatikkokirjoituksia. Tämän työn kannalta Jarmo on ollut tärkein ohjaaja ja opettaja. Kiitos Mr. Rinne!

Kiitän Tiina Rättilää, jonka kanssa käydyt keskustelut ja yhteistyökuviot ovat olleet poikkeuksellisen hedelmällisiä ja inspiroivia. Myös Tiinan julkaisut ja keskeneräisten tekstien kommentoinnit ovat olleet tälle tutkimukselle myös erittäin arvokkaita. Kiitän työni ohjaajia Heikki Paloheimoa ja Pertti Lappalaista, jotka ovat kommentoineet väitöskirjatyön eri versioita sekä artikkeleita näkemyksellisesti. Heikille erityiskiitos taloudellisesta tuesta, jonka hänen johtamansa Suomen Akatemian projekti ”Political Participation and Modes of Democracy: Finland in a Comparative Perspective” on tarjonnut viime vuosina kansainvälisiä konferensseja ja yhdessä Jarmon kanssa toimitettua kirjaa varten. Pertille erityiskiitos siitä, että tutkimuksesi on inspiroinut minua ja apusi on ollut aina käytettävissä. Kiitän myös koko laitoksen henkilökuntaa lämminhenkisestä työympäristöstä.

Kiitos myös esitarkastajilleni Sinikka Sassille ja Maija Setälälle, joiden analyttiset lausunnot ja kommentit paransivat työn laatua.

Kiitokset Darren Reedille, joka on tarkasti ja joustavasti korjaillut työn englanninkieliset artikkelit. Kiitos myös Mikko Luukkaiselle, joka vuonna 2002 korjasi aivan ensimmäisiä englanninkielisiä tekstejäni, jotka olivat luvattoman huonoa kieltä. Noista tekstinpätäkistä lienee päätynyt joitakin tämän työn yhteen artikkeliin. Mikolle olen edelleen velkaa tuosta työstä laadukkaan viinipullon.

Suomen Akatemiaa (projektit: Muuttuva suomalainen kansalaisaktivismi, Online-discussions as political action, Political Participation and Modes of Democracy: Finland in a Comparative Perspective) kiitän tutkimuksen rahoittamisesta. Ondis-projektin johtajaa Auli Keskistä kiitän tuesta ja yhteisartikkelista, joka päättyi tähän tutkimukseen. Poliitiikan tutkimuksen tutkijakoulua kiitän siitä, että olen saanut työskennellä viime vuodet akateemisessa työyhteisössä. Koordinaattorin tehtävät tiedeyhteisössä ovat mahdollistaneet tutkimuksen loppuunsaattamisen.

Suurin kiitos kuuluu perheelleni Pauliinalle, Almalle (5 v.) ja Leolle (2v.), jotka ovat olleet sijaiskärsijöitä, kun isän työ on vienyt perheen yhteistä aikaa. Kiitos rakkailleni ymmärryksestä epäsäännöllistä ja vaihtelevaa työtahtiani kohtaan. Kiitokset myös isälle, äidille, Tuijalle, Kaijalle ja Fammulle, jotka ovat huolehtineet lapsista, silloin kun minä en ole ehtinyt tarvittaessa paikalle.

Omistan tämän työn perheelleni.

Porissa 12.5.2010

Tapio Häyhtiö

SISÄLLYS

Yhteenveto

1. JOHDANTO	7
1.1. Tutkimuksen lähtölaukaus: motivoituminen, tehtävänasettelu ja ajattelun kehittyminen	10
1.2. Tutkimuksen menetelmät, kysymyksenasettelu ja tavoitteet	14
1.3. Tutkimuksen rakenne ja artikkelit	17
2. REFLEKSIIVINEN POLITIIKKA KÄSITTEENÄ JA TEORIANA	22
2.1. Poliitiikan refleksiivisyys yhteiskuntatieteellisenä keskusteluna	24
2.2. Poliittisen toimintaympäristön muutos: henkilökohtaisen poliittisen arvioinnin korostuminen	28
2.3. Internet refleksiivisen politiikan toimintaympäristönä ja foorumina	34
3. OSALLISTAVA HALLINTOKULTTUURI VERKOSSA	37
3.1. Tietokonevälitteinen viestintä poliittistien instituutioiden käytössä: e-hallinta	38
3.2. Inklusiivinen e-hallinta demokratiateorian ideana	41
3.2.1. Osallistuvan demokratiateorian sivistynyt kansalainen	42
3.2.2. Deliberatiivinen demokratiteoria ja järkevä poliittinen keskustelu	48
3.2.3. E-demokratian sähköisesti verkottunut kansalainen	59
3.3. Verkkodemokratian ongelmat kansalaisten ja hallinnon näkökulmasta	63
4. VERKKO JULKISUUSTILANA KANSALAISLÄHTÖISELLE POLITIIKALLE	69
4.1. Poliittisen julkisuuden muutos	70
4.2. De-medialisaatio sosiaalisen median alustoilla	75
4.3. Toiminnan mobilisoituminen verkkojulkisuudessa	81
4.4. Verkko radikaalin demokratian porttina	86
LÄHTEET	93

Artikkelit

I. Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2008), Introduction: Seeking the citizenry on the Internet – Emerging virtual creativity. In Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (eds.) *Networking/Networking: Citizen Initiated Internet Politics*. Tampere University Press: Tampere. 11— 39.

II. Häyhtiö, Tapio (2004), Tietoyhteiskunta identiteettiprojektina – demokraattinen kansalaisuus verkossa. *Politiikka* 46:4, 277— 291.

III. Häyhtiö, Tapio & Keskinen, Auli (2005), Preconditions of democratic e-governance – A critical approach. In Ari-Veikko Anttiroiko & Antti Kasvio (eds.), *e-City. Analysing Efforts to Generate Local Dynamism in the City of Tampere*. Tampere University Press: Tampere. 409— 448.

IV. Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2007), Poliittisen osallistumisen uudet tuulet: tietokonevälitteiset julkisuudet politiikan paikkoina. *Futura*. 4/2007, 25— 38.

V. Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2007), Satunnaisesta politiikosta refleksiiviseksi toimijaksi: poliittisen osallistumisen muutoksesta. *Politiikka*. 49:2, 76— 91.

VI. Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2007), Hard Rock Hallelujah! Empowering Reflexive Political Action on the Internet. *Journal for Cultural Research*. 11:4, 337— 358.

VII. Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2009) Little Brothers and Sisters Are Watching – Reflexive Civic Watch Through Computer-mediated Communication. *Information, Communication & Society*. 12:6, 840— 859.

1. Johdanto

Tutkimuksen kohteena on kansalaislähtöinen verkkopolitiikka, jolla tarkoitan kansalaisten omaehtoista poliittista toimintaa digitaalisessa viestintäverkossa. Verkon käsitteellä viitataan globaalisti kaikkialle ulottuvaan verkkojen verkkoon eli internetiin, jota pidetään merkittävimpana uuden informaatio- ja kommunikaatioteknologian ilmiönä. Kehittyneissä teollisuusyhteiskunnissa digitaalinen teknologia ja internet ovat läsnä kaikkialla. Verkkoviestintä on jatkuvassa käytössä ja sulautuneina useimpiin käytäntöihin ja toimintoihin, joissa on kyse ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta ja kommunikaatiosta. Globaalin tietoyhteiskuntakehityksen arvioidaan olevan vaiheessa, jossa perinteiset viestintämuodot ovat korvautumassa internet-pohjaisilla ratkaisuilla ja nopeilla langattomilla tietoliikenneyhteyksillä. Tällaisen jokapaikan verkkoviestinnän yleistymisestä ja viestintäteknologioiden konvergenssistä johtuen internetin rooli on korostumassa entisestään. Online-kommunikaatioon liittyvät uudet toimintatavat läpäisevät enenevässä määrin ihmisten arkipäiväistä elämäntapaa.

Tutkimukseni lähtökohta on, että tietokonevälitteinen viestintä vaikuttaa myös poliittisen toiminnan edellytyksiin ja toimintamuotoihin, minkä vuoksi monia politiikan teorian peruskäsityksiä on syytä arvioida uudelleen. Käsitteeni mukaan verkossa esiin nousevaa politiikkaa ei voida kattavasti selittää fyysisen toimintaympäristön valta- ja kommunikaatiosuhteiden teoreettisesta viitekehyksestä, joka analysoi politiikan rakenteellista organisoitumista ja paikantumista valtiossa tai kansalaisyhteiskunnassa (vrt. Resnick 1998, 49). Verkkoympäristössä korostuu erityisesti politiikan toiminnallisuus ja viestinnän horisontaalisuus, sillä netissä vaikuttamisen pyrkinnöt voivat olla niin yhdeltä-yhdelle, yhdeltä-monille, monilta-yhdelle kuin monilta-monille suuntautuvaa kommunikaatiota. Verkossa politiikka hajautuu entistä monipaikkaisemmaksi sekä sen motiivit, toimintamuodot, tavoitteet ja vaikutukset voivat olla mitä erilaisimpia ja ennakoimattomampia (Chadwick 2006, 6; Dahlberg & Siaperra 2007, 3).

Verkkopolitiikkaa voivat harjoittaa valtioeliitit, puolueet, ehdokkaat, luottamusmiehet, suuret ja pienet yritykset, erilaiset globaalit organisaatiot ja verkostot, terroristit, kouluammuskelijat, armeijat, perinteinen massamedia, kansalaisjärjestöt ja -verkostot, etniset- ja seksuaalivähemmistöt, asukasyhdistykset, yksittäiset kansalaiset jne. Tästä syystä voidaankin hieman kärjistäen todeta, että verkossa kuka tahansa voi politikoida, ja mitkä tahansa asiat voidaan politisoida. Verkossa voidaan politikoida toimintatavoin, jotka poikkeavat radikaalisti fyysisen toimintaympäristöjen tarjoamista

mahdollisuuksista. Tämä aiheuttaa myös sen, että verkon virtuaalisissa kommunikaatioyhteyksissä voivat politisoitua asiat, jotka reaalisen toimintaympäristön rajoitteiden vuoksi jäisivät poliittisen keskustelun ulottumattomiin. Toisaalta en halua väittää, että online- ja offline-toiminta olisivat perustavalla tavalla toisistaan erillisiä, toisensa poissulkevia tai mekanistisessa syy-seuraus-suhteessa (Jordan 2008). Internet-politikoinnin moniulotteisuus aiheuttaa kuitenkin sen, että ei ole löydettävissä yksiselitteistä tieteellistä terminologiaa, joka pystyisi kattamaan jatkuvassa muutoksessa olevan toimintatilan tyylivariaatiot ja käytänteet.

Viime vuosikymmenten internetin teknologiasosiaalista muutosta voidaan karkeasti havainnollistaa neljän eri siirtymävaiheen avulla. Ensinnäkin voidaan puhua internetin esihistoriasta, jolloin verkkoviestintää suunniteltiin pääasiassa USA:n armeijan tarpeisiin. Internetin kehitys avoimeksi digitaalisesti tietoverkoksi sai alkusysäyksen, kun armeijan Arpanet-tietoverkko jaettiin kahtia armeijan hallinnoimaan MILNETiin ja yliopistojen käyttöön annettuun NSFNET-verkkoon vuonna 1985. NSFNET alkoi laajeta nopeasti, kun sen tietoverkkoprotokollaan mukautui useita muita tietoverkkoja. (Chadwick 2006, 44-45; Margolis & Resnick 2000, 36.) NSFNET kasvoi muutamassa vuodessa globaaliksi tietoverkkojen verkoksi ja samoihin aikoihin sitä alettiin kutsua erisnimellä ”internet”. Tätä ”Internet 1.0.”-vaihetta kesti 1990-luvulle asti ja sille oli ominaista, että internetiä käytti pääosin suppeahko piiri tietokoneisiin perehtyneitä ihmisiä.

WWW-selainten esiinmarssi 90-luvulla loi puitteet verkkoviestinnän helppokäyttöisyydelle mahdollistaen ”Web 1.0” -ympäristön. Samanaikainen laite-, ohjelmisto- ja tiedonsiirtokapasiteetin kehittyminen johti lopulliseen internetin läpimurtoon ja käytön huimaan kasvuun. Verkkoselaimen myötä internet muuttui graafiseksi toimintaympäristöksi, jossa vapaasti voidaan julkaista sisältöjä, luoda nettisaitteja ja yhteisöjä, etsiä informaatiota, ”surffata” paikasta toiseen, viihdyttää itseään, politikoida, kuluttaa tavaroita ja palveluja sekä kohdata ihmisiä. Poliittisesti merkittävintä verkkoviestinnässä on sen de-medialisoiva vaikutus, joka tarkoittaa massamedian hallitsemien välittäjä-roolin murtumista ja horisontaalisen viestinnän esiinnousua. Internetin yleistyessä mitä moninaisimmat kommunikaatioaktiivisuuden toimintatyylit nousivat esille, koska niitä oli mahdoton kontrolloida ja verkossa kuka tahansa saattoi pyrkiä nostamaan tärkeiksi kokemiaan asioita julkiseen keskusteluun. (Walch 1999, 39-45, 67-75.)

Viime aikoina kansalaislähtöisen verkkopolitiikan analysoimisessa on alettu kiinnittää huomiota ”Web 2.0”-siirtymään. Sillä viitataan internetin toimintamuotoihin ja -sisältöihin, jotka perustuvat käyttäjäkeskeiseen ja yhteisölliseen vuorovaikutukseen. Internetin palvelut ja sovellukset ovat

suuresta määrin kaupallisia, mutta tämä ei ole estänyt verkon omaehtoista kansalaistoimintaa. Itse asiassa ”Web 2.0”-viestinnän ymmärretään muuttavan internetin toiminta-alustaksi, jossa ihmiset eivät ainoastaan keskustele vaan tekevät asioita yhdessä. (Hintikka 2007, 25). Internetin staattiset viestintämuodot ovat korvautumassa www-ympäristöön tukeutuviksi dynaamisiksi ja yhteisöllisiksi verkostoiksi, joissa yksilöpohjaisesti osallistutaan sisältöjen luomiseen ja muokkaamiseen (Wyld 2007, 43-44, Chadwick 2006, 8). Kari A. Hintikan mukaan nettiyhteisöt voivat ”perustua sosiaaliseen yhdessäoloon, jakamiseen, tiedon- tai muun sisällön tuottamiseen, kansalaisadressin organisoimiseen tai suoranaisen joukkovoiman käyttöön” (Hintikka 2007, 25). Verkkoyhteisöt voivat myös kehittyä kollektiivisen älykkyyden lähteiksi, kun niissä parveilevat yksilöt sovittautuvat yhteen ratkaistakseen ongelmia tai saavuttaakseen jonkin yhteisesti tärkeäksi koetun päämäärän tai tavoitteen. Sosiaalisessa sisällöntuotannossa käyttäjät itse kontrolloivat luomisprosesseja esim. kehittelemällä, luokittelemalla, lajittelemalla tai arvioimalla verkkoaineistoja (O’Reilly 2005, Hintikka 2007 25, 32-33.) Web 2.0-sovelluksia kutsutaankin vertaismediaksi, jossa yhteisöllisyydet ovat riippuvaisia yksilöiden valinnoista liittyä verkostoihin ja vapaaehtoisesti toimia niissä (Sirkkunen 2007).

Internet on tietokonevälitteisen kommunikaation yleistyttyä ollut 1990-luvun puolivälistä lähtien vakiintunut yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kiinnostuksen kohde. Suomessa politiikan tutkijat ovat kiinnostuneet aiheesta varsinaisesti vasta viime vuosina. Internetin vaikutusta poliittiseen toimintaan voidaan tarkastella useasta näkökulmasta. Yleisimmin verkkoa analysoidaan poliittisen osallistumisen mahdollistamisen, toiminnallisen verkoston luomisen ja sen jatkuvuuden tai organisatorisen muodon perspektiiveistä. (Garrett, 2006, 203.)

On selvää, että nettipolitiikan kaiken kattava kuvaus on mahdoton tehtävä yhdelle tutkimukselle johtuen ilmiön ominaispiirteiden kirjosta sekä siitä, että internetin teknologinen kehitys ja käyttötapojen muutos on erittäin nopeaa. Internetiä tarkasteltaessa politiikan tutkijan on tehtävä valintoja sen suhteen, mitä tutkimusprosessin aikana syntyviä kysymyksiä voi ottaa tarkemman analysoinnin kohteeksi. Tässä tutkimuksessa valinta on kohdistunut kansalaislähtöisen verkkopolitiikoinnin mahdollisuuksien ja rajoitteiden arviointiin, jonka avulla kehitellään koherenttia politiikan teoriaa kansalaisten omaehtoisen verkkotoiminnan analysoimiseksi.

Työssä selvitän internetin vaikutuksia kansalaisten poliittiselle osallistumiselle ja toiminnalle. Tutkimuksen tavoitteena on kuvata digitaalista verkkopolitiikka politiikan tutkimuksen keskeisistä teoreettisista näkökulmista käsin, kuten demokratia, kansalaisuus, julkisuus, toiminta ja

kollektiivinen identiteetti. Tätä tutkimusotetta varten työssä kehitellään refleksiivistä politiikkakäsitystä, joka teoreettisena konseptina, perinteisimmistä politiikkakäsityksistä poiketen, näyttäisi pystyvän selittämään erilaisia kansalaislähtöisiä nettipolitiikan ilmiöitä. Samalla tutkimus on otteeltaan aikalaisdiagnostinen kriittinen analyysi (ks. Kellner 1998), jossa diagnosoidaan kansalaisten poliittisen osallistumisen ja toiminnan viimeaikaisia muutoksia lukemalla erilaisia aineistoja ja tutkimuskirjallisuutta. Osallistavalla osallistumisella tarkoitan tässä tutkimuksessa kansalaistoimintaa, joka tapahtuu demokratiateorian kuvaamissa julkiseen päätöksentekoon kytkeytyvissä prosesseissa ja areenoilla. Poliittisella toiminnalla viitataan puolestaan laajasti kaikenlaisiin pyrintöihin, joissa pyritään vaikuttamaan ihmisten mielipiteisiin ja käyttäytymiseen. (vrt. Dalton & Klingeman 2007, 13-15.) Poliittinen toiminta on laajempi käsite kuin poliittinen osallistuminen, sillä toiminnan kriteeri on poliittisen arvioinnin harjoittaminen, ei kollektiiviseen päätöksentekoon kytkeytyminen. Toisaalta on huomattava, että kansalaistoimijoiden näkökulmasta poliittinen toiminta on osallistumista, kun toiminnalla avataan mahdollisuuksia subjektiiviseen poliittiseen voimistamiseen (self-empowerment), tärkeäksi koettujen asioiden esille nostamiseen tai jopa poliittisen järjestelmän instituutioiden haastamiseen (Coleman & Blumler 2009, 155). Kriittisen analyysiin avulla tutkimuksessa tarkastellaan, miten internetin poliittiset toimintakulttuurit voivat edistää tai rajoittaa kansalaisten omaehtoista poliittista toimintaa, synnyttää erilaisia identiteettejä sekä tuottaa monimerkityksellisiä aineistoja ja vaikutuksia.

1.1 Tutkimuksen lähtölaukaus: motivoituminen, tehtävänasettelu ja ajattelun kehittyminen

”Kaupungin tulevaisuuden suunnittelussa, päätöksenteossa ja toteutuksessa tarvitaan meitä kaikkia. Kaupungin asukkaalla on oikeus osallistua yhteisten asioiden hoitamiseen.” (Tampereen kaupunki > Osallistuminen [www-dokumentti].)

“Judge for yourself” (McSpotlight [www-dokumentti]).

”Tämä kirjoitus ja valokuvan esiintuominen oli lopullinen niitti ennestään inhoamani lehden toimintatapaa vastaan. Sano ei tämän tapaiselle uutisoinnille ja rahastukselle.” (7 Päivää lehti boikottiin [www-dokumentti].)

Kolme lausahdusta erilaisilta poliittisilta verkkosivuilta näyttävät ensi silmäyksellä toisistaan täysin erillisiltä. Tämän tutkimuksen näkökulmasta ne pitävät kuitenkin sisällään merkityksiä, jotka monin tavoin selittävät tutkimuksen motivoitumista sekä argumentin rakentamista. Tampereen kaupungin verkkosivujen ylevä iskulause perustuu kaupungin helmikuussa 2003 julkaisemaan *Kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien parantaminen* –työryhmän loppuraporttiin. Siinä asetettiin tavoitteeksi hallinnollisen valmistelun ja poliittisen päätöksenteon toimintakulttuurin muutos.

Raportissa todettiin, että Tampereen tulisi olla ”osallistumismahdollisuuksien kehittämisessä ja toteutumisessa kärkikaupunkien joukossa vuoteen 2008 mennessä”. Raportissa ladattiin paljon odotuksia sähköisen osallistumisen tarjoamille mahdollisuuksille ja demokratian kehittämiseksi kaupungissa, jossa oli tuolloin käynnissä kunnianhimoinen *eTampere*-tietoyhteiskuntaohjelma (2001-2005). Kaupungin verkkodemokratian kehittäminen päätettiin käynnistää *eTampereen* Infocity-osahankkeen rahoituksella.

Päätös tutkia kansalaisten poliittista osallistumista internetissä syntyi toki jo aiemmista opinnoista, mutta tamperelaiselle tutkijalle kaupungin verkkodemokratiakokeilut tarjosivat erinomaisen lähtökohdan tarkkailla ”läheltä” verkko-osallistumisen käytännön sovelluksia. Poliitiikan tutkijana minua aluksi erityisesti puhuttelivat verkkodemokratia-hankkeiden tavoitteet. Yhteistä näille online-foorumeille on, että ne haluavat rohkaista ja tukea kansalaisten osallistumista poliittiseen keskusteluun jakamalla erilaisia poliittisiin aiheisiin liittyviä informaatioidokumentteja. Lisäksi näillä foorumeilla on tavoitteena ylläpitämiensä poliittisten keskustelujen ja jakamansa tiedon avulla pyrkiä kehittämään demokratiaa alueellisissa yhteisöissään, joihin foorumeissa käyty keskustelut ja jaetut informaatioidokumentit pääosin liittyvät. Verkkodemokratiaa pohtivassa kirjallisuudessa 1990-luvulta lähtien painotetaan erityisesti, että periaatteessa kaikki kansalaiset, joilla on mahdollisuus käyttää internetiä, voisivat osallistua poliittiseen keskusteluun. Verkkodemokratian painopisteenä on demokratian laadullinen kehittäminen, jolla useimmiten tarkoitetaan kansalaisnäkökulmasta julkisten palvelujen ja informaation saatavuutta, suoria kontakteja viranomaisiin ja päätöksentekijöihin, vuorovaikutteista julkista keskustelua, instituutioihin liittyvän poliittisen osallistumisen lisääntymistä ja kansalaisjärjestöjen kytkeytymistä poliittisiin päätöksentekoprosesseihin. Verkkodemokratian teoreettisten näkökulmien ja käytännön sovellusten kautta nousi erityisesti tarve tutkia kansalaisosallistumisen näkökulmasta tiedon suhdetta poliittiseen toimintaan ja tarkastella, millä tavoin lisääntynyt ja helpottunut tiedon saatavuus vaikuttaa online-foorumeilla käytävään poliittiseen kansalaiskeskusteluun.

McSpotlight-sivuston iskulause ”Arvioi itse” (Judge for yourself) tuo esille puolestaan toisenlaisen näkökulman kansalaislähtöisen verkkopolitiikoinnin tutkimukseen. Verkkodemokratia-hankkeiden tapaan sivuston tavoitteena ei ole vahvistaa demokratiaa jossakin tietyssä poliittisessä yhteisössä saati ohjeistaa kansalaisia keskustelemaan sillä tavoin, että se tukisi edustuksellisen järjestelmän päätöksentekoa. Sen sijaan McSpotlight kehottaa kansalaisia arvioimaan itse sivuston materiaalia ja tekemään arvioinnin perusteella omia ratkaisuja henkilökohtaisten valintojen ja toiminnan suhteen. McSpotlight on verkkokampanja, joka aloitettiin helmikuussa 1996. Kampanja liittyi käynnissä

olleeseen ns. McLibel-oikeudenkäyntiin, joka on pitkäaikaisin Englannissa koskaan käyty oikeudenkäynti. Maailman suurin monikansallinen pikaruokaketju McDonald's haastoi oikeusprosessiin kaksi aktivistia syyttäen näitä herjaavien väitteiden levittämisestä. Aktivistien alun perin lentolehtisissä esittämä julkinen kritiikki syytti pikaruokaketjun ravinnon lisäävän syöpä-, sydän- ja verisuonitauteja. Lisäksi pikaruokaketjua kritisoitiin sademetsien tuhoamisesta, jätteen tuottamisesta, työntekijöiden oikeuksien polkemisesta, lihan tehotuotannosta aiheutuvasta eläinraakkäyksestä sekä lapsiin kohdistuvasta mainonnasta.

Oikeudenkäynti osoittautui aktivistien kannalta menestykseksi samoin kuin McSpotlight, jonne kerättiin kaikki oikeudenkäyntiaineisto taustatutkimuksineen ja -dokumenteineen. Verkkosivustosta tuli McDonald'sia kritisoivan globaalin kampanjonnin merkittävin solmukohta, jota päivitettiin aina tammikuulle 2005. Sivuston rakensi globaali aktivistiverkosto McInformation Network, jonka onnistui laatia helppokäyttöinen informaatioarkisto huomattavan laajasta McDonald's aineistosta. (McSpotlight 2005.) McSpotlight'in tunnettavuudesta ja vaikutusvallasta kertovat erityisesti sivuston kävijämäärät. Ylläpitäjien mukaan 15 ensimmäisen toimintakuukauden aikana (1996-1997) kävijöitä oli 12 miljoonaa ja vuoden 1999 loppuun mennessä sivustolla oli kaikkiaan 65 miljoonaa kävijää. (Meikle 2002, 75, 83.) McSpotlight'in kehoitus henkilökohtaiseen poliittiseen arviointiin itse-julkistetun materiaalin perusteella on havainnollistava esimerkki verkkopolitiikan de-medialisoivasta vaikutuksesta. McSpotlight-kampanjointi sijoittui myös aikaan, jolloin internetin käyttö yleistyi voimakkaasti ja mitä moninaisimmat kommunikaatioaktiivismin toimintatyyli nousivat esille. (ks. Walch 1999, 39-45, 67-75.) McSpotlight-aktivistit ymmärsivät, että internetin käyttäjistä tulee de-medialisoituneessa toimintaympäristössä aktiivisia toimijoita, jotka joutuvat itse arvioimaan ja merkityksellistämään aineistoja sekä tekemään valintoja oman toiminnan suhteen. Aktivistien kampanjointi kiteytti yhden tämän tutkimuksen keskeisimmistä tehtävistä eli omaehtoisen verkkotoiminnan teoretisointi on kiinnitettävä poliittisen arvioinnin käsitteeseen.

Nimimerkki *Iksu69*:n 24.5.2006 perustama ”7 Päivää lehti boikottiin” -kansalaisadressi euroviisuvoittaja Lordin maskittomista kuvista adressi.com-sivustolle on puolestaan havainnollistava esimerkki, miten yhden ihmisen julkinen interventio internet-ympäristössä voi saada poliittisia vaikutuksia ja miten periaatteessa mitkä tahansa asiat voidaan verkossa politisoida. Adressi keräsi kaikkiaan n. 200 000 nimeä ja käynnisti ennen näkemättömän verkostomaisen kansalaisprotestin juorulehdistöä vastaan, joka tapahtui lähes kokonaan internetissä. Protesti suuntasi tätä tutkimusta uuteen suuntaan ja lisäsi ymmärrystä, miten kansalaislähtöisessä

verkkopolitiikassa ovat korostumassa yksilöpohjaiset toimintatavat. Jo varhainen McSpotlight-kampanjointi toi esille sen, että erityisesti kuluttamisen politiikka näyttää menestyvän internetin avaamassa julkisuustilassa. Helposti saatavilla olevan verkkojulkisuuden avulla kansalaiset voivat saattaa yleisempään tietoisuuteen itselleen läheisiä asioita. Julkisuus ja sen hyödyntäminen mahdollistavat poliittiselle konsumerismille ominaisen individualistisen kollektiivisen toiminnan, jossa yksittäisen ihmisen tekemät valinnat ja toimet voivat saada aikaan kauaskantoisempia vaikutuksia. Individualistinen kollektiivinen toiminta voi nousta esille julkisuutta hyödyntäen, joko siten, että yksilö suuntaa toimintaansa julkisuustiloihin tai saa asialleen näkyvyyttä ja tunnettuutta. Näin se saattaa vaikuttaa myös toisten samansuuntaisiin valintoihin. (ks. Micheletti 2003.) Lordi-kampanja tuotti aineistoa uudenlaisesta kollektiivisesta kansalaistoiminnasta, jonka avulla voidaan analysoida internetin vaikutuksia poliittiseen julkisuuteen ja kollektiivisiin identiteetteihin.

Nämä kolme esimerkkitapausta kiteyttävät tutkimuksen tematiikan, jossa arvioidaan kansalaisnäkökulmasta internetin demokraattista potentiaalia sekä poliittisen verkkotoiminnan vaikutuksia, muotoja, kanavia ja foorumeita. McSpotlight-kampanjan varhaisten kommunikaatioaktivistien huomion kiinnittyminen poliittisen arvioinnin korostuneeseen merkitykseen verkkoympäristössä on tutkimuksen läpäisevä näkökulma. Perinteisesti ymmärrettynä kansalaisuus viittaa poliittisten yhteisöjen jäsenien oikeuksiin ja velvollisuuksiin, mutta kansalainen poliittisen arvioinnin harjoittajana merkitsee jokaisen kansalaisen kyvykkyyttä tulkita, ymmärtää ja arvioida subjektiivisesti poliittiseen elämismaailmaan kytkeytyviä asioita ja tekijöitä. Lisäksi kun arviointi ymmärretään poliittisen toiminnan eli puheen, dialogin, deliberaation, päätöksenteon ja ekspressiivisten performanssien, edellytyksenä ja seurauksena, huomataan, että internetissä kansalaisuus kytkeytyy erottamattomasti toimijuuteen. (Barney 2007, Lappalainen 2005, Rinne 2008.) Verkkoympäristössä toimijat pystyvät ylittämään fyysisen elämismaailman, erityisesti aikaan ja paikkaan, liittyviä politiikan tekemisen rajoitteita, mikä radikaalisti muuttaa kansalaisuuteen liittyviä käsityksiä. Verkkokansalaisuutta määrittää mahdollisuus liikkua vapaasti virtuaalisessa verkossa yli rajojen, arvioida ja merkityksellistää verkkoaineistoja, tuottaa itse sisältöjä sekä verkostoitua ja toimia muiden verkkoyksilöiden kanssa. Verkkokansalaisuudessa on siten kyse kokonaan uuden käsitteen syntyisestä suhteesta perinteiseen kansalaisuuden käsitteeseen, joka määritellään suhteessa valtioon.

Kansalaislähtöistä verkkopolitiikkaa käsittelevät teoriat tukeutuvat pääsääntöisesti yhteiskuntatieteellisiin teorioihin osallistuvasta demokratiasta ja sen erilaisista muodoista sekä uusien yhteiskunnallisten liikkeiden organisoitumisen ja mobilisoitumisen muodoista sekä

mahdollisuuksista. Kansalaisten verkkopolitiikkaa tutkitaan tällöin useimmiten suhteessa poliittisiin rakenteisiin kysymällä *miten demokraattisissa yhteiskunnissa kansalaisten osallistuminen tulisi verkon välityksellä organisoida tai millä tavoin kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ja verkostot hyödyntävät internetiä toiminnassaan*. Vähemmälle huomiolle näissä tutkimuksissa on jäänyt, *mitä kansalaislähtöinen poliittinen toiminta internetissä merkitsee yksilötoimijoiden näkökulmasta ja millä tavoin se muuttaa politiikkaa*. Tutkimuksen lähtiessä liikkeelle demokratia-keskustelu hallitsi verkkotutkimuksen kenttää, minkä vuoksi artikkelit II ja III keskittyvät tähän tematiikkaan. Internet-sisältöjen muuttuessa ja oman ajattelun kehittyessä myöhemmissä artikkeleissa (I, IV, V, VI ja VII) tutkimukseni siirtyi analysoimaan verkkopolitiikkaa yksilötoimijoiden näkökulmasta sekä muutoksia poliittisessa toiminnassa että toimintaympäristössä. Tutkimuksen edistyessä demokratiateorian analysoinnin sijaan painopisteeksi muuttui politiikkakäsityksen kehittäminen, jonka kautta voidaan tarkastella erilaisia kansalaisten verkkopolitikoinnin käytäntöjä, toimintatapoja ja tyylejä. Toisaalta internetin ja demokratian suhde on tutkimuksen läpäisevä teema, joka avautuu uudella tavalla tutkimuksessa esitellyn politiikkakäsityksen näkökulmasta.

Kansalaisten demokraattisen osallistumisen organisoimista sekä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden internetin poliittista hyödyntämistä käsitteellistävät ja mallintavat teoriat eivät pelkästään määrittele verkkopolitiikkaa, vaan tuottavat tutkimusta ohjaavia lähestymistapoja ja kysymyksenasetteluja. Niiden määrittelemä teoreettinen perusta sekä muokkaa että rakenteistaa todellisuutta samoin kuin todellisuuden ilmiöt luonnollisesti vaikuttavat teoreettisten näkemysten syntymiseen ja kehittymiseen. Osallistuvaan demokratiateoriaan, kansalaisuuteen, julkisuuteen, toimintaan ja kollektiivisiin identiteetteihin liittyvät näkemykset ovat synnyttäneet kansalaisten verkkopolitikoinnille teoriaperustan, joka tämän tutkimuksen mukaan vaatii lisäkehittelyjä. Tutkimuksen lähtökohtana on tuottaa kansalaisten omaehtoisesta internet-politikoinnista analyysejä ja teoreettisia näkemyksiä, jotka haastavat perinteisiä käsityksiä poliittisesta kansalaisosallistumisesta ja -toiminnasta. Tehtäväksi kiteytyy uudenlaisen poliittisen ajattelun, tutkimusotteen sekä internet-tutkimuksen kehittäminen, minkä avulla kyetään entistä kattavammin tunnistamaan verkkopolitiikan kehityssuuntauksia ja muutoksia.

1.2. Tutkimuksen menetelmät, kysymyksenasettelu ja tavoitteet

Verkkopolitiikan analysointi on haastava tehtävä tutkijalle, sillä internet-teknologiat ja niiden käyttötavat muuttuvat kiihtyvällä vauhdilla. Samanaikaisesti verkon poliittinen hyödyntäminen

seuraa varsin kaukana teknisen kehityksen kärjestä. Tutkimuksen artikkelit kertovat myös tästä epäsuhdasta. Artikkelit II, III ja IV liittyvät ensisijaisesti ns. Web 1.0-viestinnän analysointiin ja ns. Web 2.0-käytäntöjen analysointia otetaan mukaan vaiheittain myöhemmin ilmestyneissä artikkeleissa. Tutkimukseni artikkeleista I ja II ovat tutkimuskirjallisuuteen tukeutuvia teoreettisia analyysijä. Muut tutkimukseni kirjoitukset hyödyntävät tapaustutkimuksellista tutkimusotetta sekä aineistotriangulaatiota, joka tarkoittaa aineiston keräämistä eri lähteistä ja erilaisin tavoin. Tällaisella tutkimuksella tuotetaan empiiristä ja teoreettista ymmärrystä monimutkaisesta sosiaalisesta ilmiöstä. Pyrkimyksenä on löytää useampia todisteita, joilla voidaan varmentaa ilmiöstä tehtävä teoreettinen tulkinta. (Laine ym. 2007, 23-24, 31–34.)

Artikkeleissa tarkastellaan toisiaan täydentäviä kansalaislähtöisen verkkopolitiikan ilmiötä valaisevia tapauksia, joissa kansalaiset toimivat oman harkintansa pohjalta tarkoituksenaan vaikuttaa julkiseen keskusteluun ja ihmisten mielipiteisiin. Empiirisiä tapauksia kuvaamalla ja analysoimalla pyrin selittämään ilmiötä, jonka vaikutukset politiikan teorian käsitteille ovat jääneet varsin vähäiselle huomiolle. Internet-politiikan tutkimuksessa tämänkaltainen metodologia on vakiintunut käytäntö ainakin kahdesta syystä (esim. Bennett 2004; Chadwick 2006; Gillan 2008; Kahn & Kellner 2003; Meikle 2002; Walch 1999). Ensinnäkin verkkopolitiikka on ennakoimatonta ja monikerroksista, sillä internetin toimintaympäristöt rakentuvat mitä moninaisimmista teknologioista. Toiseksi verkossa esiin nousevien poliittisten ilmiöiden tutkimukseen vaikuttaa se, että internet-teknologiat kehittyvät ja muuttuvat jatkuvasti. Tämän vuoksi kaikkia internetin käyttäjiä, toimintatyylejä tai –ympäristöjä ei voida kattavasti luokitella saati empiirisesti tavoittaa. Erilaisten tapausaineistojen ja yhteiskuntatieteellisten teorioiden yhdistäminen on osoittautunut tutkimustavaksi, jolla päästään käsiksi verkkopolitiikan monimutkaisiin ominaispiirteisiin. (Häyhtiö 2008.)

Artikkelien avulla pyrin vastaamaan kahteen pääkysymykseen: *millaista on refleksiivinen politiikka internetissä sekä millä tavoin internet demokratisoi poliittista toimintaa?* Väitän, että verkossa kansalaislähtöinen politiikka muuttuu aiempaa yksilöityvämmäksi toiminnaksi, joka tuottaa internetistä radikaalidemokraattisen ”kenen tahansa” saatavilla olevan julkisen tilan. Kansalaisten osallistumista analysoivat demokratiateoriat ja verkkodemokratiakokeilut perustuvat kollektivistisille politiikkakäsityksille, jotka eivät vastaa kansalaistoimijoiden kokemuksia internet-ympäristön toiminnallisista mahdollisuuksista. Verkossa kuka tahansa voi pyrkiä laukaisemaan vapaana vellovan mielipiteiden sirkuksen ja kuka tahansa asiasta kiinnostunut voi klikata itsensä

mukaan verkostomaiseen toimintaan. ”Kuka tahansa” tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että internet on avoin tila, jossa potentiaalisesti kuka tahansa voi toimia. Termillä ei viitata ”kaikkiin ihmisiin”.

Esimerkkitapauksia kuvaamalla tuotan ymmärtämystä vaikutuksiltaan ennakoimattomasta kansalaislähtöisen verkkopolitiikan ilmiöstä sekä analysoin poliittiseen kokemuksellisuuteen perustuvaa toimintaa. Samalla tuon esiin poliittisten ongelmien ja niiden seurauksien taustalla vaikuttavia muutostekijöitä ja toimintatapoja. Kun tutkitaan kansalaislähtöisen verkkopolitiikan kaltaista uutta ilmiötä, ei ole mielekäästä pyrkiä empirian määrälliseen edustavuuteen aineistossa saati keskittyä kuvaamaan ongelmiin johtaneita syitä tai erilaisten ongelmien esiintymistiheyksiä. Sen sijaan on tarkoituksenmukaista valita joitakin kuvaavia esimerkkitapauksia teoreettisen ymmärryksen ja päätelmien tueksi, jotta voidaan tarkastella refleksiivisen politiikan asia- ja tilannekohtaisia ilmiöitä. (Flyvbjerg 2006, 229; ks. myös Lappalainen 2007.) Kaikkia artikkeleissa esiteltyjä tapauksia on seurattu järjestelmällisesti ja niiden taustat on selvitetty. Tutkimusaineisto on kerätty niin internetistä kuin perinteisestäkin mediasta sekä joissakin tapauksissa aineistoja on täydennetty haastatteluilla. Verkkopolitiikkaa valaisevat esimerkit ovat olleet julkisuudessa keskustelun kohteina. Kuvaan aineistojen kautta refleksiivisen verkkopolitiikan toimintatapoja keskittyen erityisesti verkkodemokratia-hankkeiden käytäntöihin sekä verkostomaisen ja yksilölähtöisen kansalaisliikkeen toimintatapoihin ja –tyyleihin.

Tutkimuksessa analysoidaan kuinka ihmiset luovat itse tai hyödyntävät verkon toimintatilaa pyrkiessään vaikuttamaan poliittisesti. Tutkimus on samanaikaisesti käsitteellinen, empiirinen, teoreettinen ja käytäntöjä kuvaava. Empiirisiä aineistoja ja tapauksia tarkastellaan refleksiivisen politiikanteorian näkökulmasta. Tutkimus koostuu menetelmällisesti kolmesta osiosta: tunnistamisesta, kuvauksesta ja tulkinnasta. Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa tunnistetaan kansalaislähtöisen verkkopolitikoinnin merkittävimpiä ominaispiirteitä ja toimintaympäristöjä, jotka politiikan teorian näkökulmasta ovat kaikkein relevanteimpia ja kiinnostavimpia tutkimuksen kohteita. Toisessa vaiheessa kuvataan, kuinka tutkimustapauksiin liittyen internetin toimintaympäristöt muodostuvat ja muuttuvat sekä kuinka poliittinen keskustelu ja toiminta niissä toteutuvat. Tapausten deskriptiot hyödyntävät tutkimuksessa esiteltäviä erilaisia teoreettisia lähtökohtia. Metodien kolmannessa vaiheessa tulkitaan tutkimuksessa tunnistettuja ja kuvattuja verkkopolitikoinnin ominaisuuksia ja toiminnan puitteita. Jokaisesta tapauksesta tehdään oma tulkinta, joka perustuu tapaukseen liittyvän toiminnan ja sen puitteiden erittelyyn. Tulkinnassa käytetään kansalaislähtöisen toiminnan ja osallistumisen analysoimisessa usein käytettyjä

teoreettisia työkaluja pyrkimyksenä kuitenkin niiden avulla kehittää uutta teoriaa, joka soveltuu tutkimuskohteen analysoimiseen paremmin. (ks. Barker 1999, 21-23.)

Vertailen tutkimuksessa verkkodemokratia-hankkeiden ja aktionistisen verkkopolitiikoinnin ominaispiirteitä refleksiivisen politiikan näkökulmasta. Verkkodemokratia-pyrinnöissä tavoitteena on demokratian laadullinen kehittäminen, joka tarkoittaa demokratiateorioiden ja ns. New Public Management-ajattelun inspiroimia käytäntöjä kansalaisten kutsumiseksi mukaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Kansalaisten aktionistisen nettipolitiikoinnin ominaispiirteitä ovat puolestaan toiminnan yksilölähtöisyys, tietokonevälitteisen julkisuuden hyödyntäminen horisontaalisessa viestinnässä sekä verkostoituminen ja parveilu mobilisoitumisen muotona. Tutkimuksessa esiteltävä refleksiivinen verkkopolitiikka on demokratiaa täydentävää poliittista voimaa: kansalaiset arvostelevat julkisesti, valvovat, ilmiantavat hierarkkisen vallankäytön toimia (Rosanvallon 2008, 69) sekä politisoivat henkilökohtaisesti tärkeiksi koettuja huolenaiheita ja kokoavat toimintaverkostoja. Demokratiaa täydentävä refleksiivinen politiikka on motiiveiltaan ja tavoitteiltaan vastakkaista internet-julkisuuksien avaamille poliittisen väkivallan äänille, rasismin ihannoimiselle ja lietsomiselle sekä julkisille herjauksille ja teilaamisille että syytettyinä olevien tuomitsemiselle ennen oikeudenpäättöstä. Tällainen ”vihan” politiikka on refleksiivisesti esiin nousevan toiminnan kääntöpuoli ja sen pyrkimyksenä on hajottaa yhteiskunnan perusarvoja ja -rakenteita. Tutkimuksessa käsiteltävä refleksiivinen ”hyvän” ja ”toivon” politiikka pyrkii sen sijaan vaikuttamaan havaittuihin ongelmiin ja epäkohtiin rakentamalla parempaa yhteiskuntaa ja elämismaailmaa.

1.3. Tutkimuksen rakenne ja artikkelit

Uudenlaisen poliittisen ajattelun kehittyminen näkyy tutkimuksen artikkeleista, joissa tutkimusprosessin painopiste on muuttunut, vaikka aihepiiri on pysynyt samana. Ensimmäistä artikkeleiden sisältöön johdattelevaa julkaisua lukuun ottamatta artikkelit ovat siinä järjestyksessä kuin ne on kirjoitettu, mikä korostaa sitä, että internet-teknologiat ovat vuosien mittaan muuttuneet ja niiden poliittinen hyödyntäminen on myös muuttunut ja lisääntynyt huomattavasti. Väitöskirjatutkimuksen ensimmäisinä vuosina olin erityisen kiinnostunut verkkodemokratiasta ja siihen liittyvästä teoreettisesta keskustelusta kuin myös käytännön sovelluksista. Tämä tulee esille erityisesti artikkeleissa II, III ja IV. Kolmessa viimeisessä artikkelissa tutkimuksen painopiste ei ole

enää verkkodemokratian kriittisessä tarkastelussa, vaan nimenomaan kansalaisten omaehtoisen verkkopolitikoinnin analysoinnissa.

Tutkimuksen ensimmäinen artikkeli, *Introduction: Seeking the citizenry on the Internet – Emerging virtual creativity* (Teoksessa Häyhtiö & Rinne (toim.) (2008), *Net working/Networking: Citizen Initiated Internet Politics*. Tampere University Press), kerää yhteen kansalaislähtöisen internet-politiikan tutkimuksen keskeiset teemat. Se on johdanto-kirjoitus kokoomateokseen, minkä vuoksi siinä kommentoidaan myös teoksen muita artikkeleita. Kirjoituksessa pohditaan, miten kansalaisten poliittista osallistumista ja toimintaa tulisi tutkia. Artikkelissa huomio kiinnitetään poliittisen osallistumisen ja toiminnan muutoksiin sekä erityisesti internetin tuottamaan poliittisen toimintaympäristön muutokseen. Kirjoituksessa keskustellaan verkkoviestinnän vallankumouksen aiheuttamasta poliittisen julkisuuden sirpaloitumisesta ja uudenlaisen julkisen kommunikaation vaikutuksista politiikan tekemiselle. Artikkelissa tuodaan myös esille, miten osallistavan hallintokulttuurin ilmenemismuodot ja poliittisen toiminnan tyyli muokkaavat poliittista kansalaisuutta ja mobilisaatiota. Kirjoituksen johtopäätöksenä esitetään, että tietokonevälitteinen viestintä on toiminnan ja mobilisaation resurssi sekä, että verkon julkisuustilat ovat potentiaalisia toiminnallisen vallankäytön paikkoja. Artikkelissa todetaan, että internetin viestintäverkostot luovat itsessään personalisoituja yhteyksiä, joista voi tulla ennakoimattomissa verkkopolitiikan tilanteissa poliittisesti merkityksellisiä yhteyksiä. Lisäksi painotetaan, että verkko kokemuksellisenä tilana mahdollistaa erilaisia oppimisprosesseja, joilla yksilöt voivat parantaa omaa elämänhallintaansa. Lopuksi esitetään, että internet-julkisuus on avoin tila käyttäjien horisontaalille viestinnälle, jossa asia- ja tilannekohtaisesti ainoastaan jotkin verkkoaineistot politisoituvat julkisesti merkityksellisiksi keskustelunaiheiksi. Yhteisartikkelissa olen ollut päävastuussa luvuista ”From one-way mass media to digital networks” sekä ”Civic empowerment: in between administrative e-democracy and actionism”. Johtopäätökset on kirjoitettu yhteisesti.

Väitöskirjan toisessa artikkelissa, *Tietoyhteiskunta identiteettiprojektina – demokraattinen kansalaisuus verkossa* (*Politiikka* 2004 46:4), tarkastellaan teoreettisesti demokraattista kansalaisuutta sähköisessä verkossa ilmenevänä toimijuutena. Kirjoitukseni nojautuu tutkimuskirjallisuuteen ja sen pohjalta tehtyyn teoreettiseen tulkintaan, joka koostuu kolmesta toisiinsa liittyvästä teemasta. Ensinnäkin pyrin määrittelemään, miten erilaiset tietoyhteiskunnan elektronisen demokratian sovellushankkeet voidaan konstruktiivisesti ymmärtää demokraattisen kansalaisuuden identiteettiprojekteiksi ja minkälaisia merkityksiä niistä voidaan lukea. Toiseksi, esitän kritiikkiä niin käytännön elektronisen demokratian sovellusten kuin myös teoreettisen

tutkimuksen tekemistä poliittisen kansalaisosallistumisen ehtojen ja edellytysten arvioinneista. Kolmanneksi, esittelen poliittisen arvioinnin käsitteeseen tukeutuen reflektiivisen kansalaisuuden ideaa, jonka avulla pystytään perinteisiä demokratiateoreettisia näkökulmia uskottavammin selittämään kansalaistoimijoiden tietokonevälitteisen kommunikoinnin poliittisia toimintatyylejä.

Väitöskirjan kolmannessa artikkelissa *Preconditions of democratic e-governance – A critical approach* (Häyhtiö & Keskinen, julkaistu kirjassa Anttiroiko & Kasvio (2005) (toim), *e-City. Analysing Efforts to Generate Local Dynamism in the City of Tampere*. Tampere University Press.) tutkimus kohdistuu Tampereen kaupungin verkkosivujen Osallistuminen-osioon, jossa kaupunkilaisille tarjotaan mahdollisuuksia ilmaista mielipiteensä kaupungin asioista. Artikkelissa pohditaan kansalaisosallistumisen näkökulmasta tiedon suhdetta poliittiseen toimintaan ja tarkastellaan, millä tavoin lisääntynyt ja helpottunut tiedon saatavuus vaikuttaa online-foorumeilla käytävään poliittiseen kansalaiskeskusteluun. Internetin yhtenä merkittävimpänä mahdollisuutena parantaa demokratiaa pidetään sitä, että se mahdollistaa varsin rajoituksettoman ja helpon keinon päästä käsiksi hallinnolliseen tietoon. Tämän katsotaan olevan olennainen osa kansalaisten poliittisten osallistumismahdollisuuksien kehittämistä.

Hallinnollisen tiedon helppo saatavuus ja sähköisten keskustelujen ja äänestysten toteutuminen nähdään mahdollistavan ja helpottavan kansalaisten poliittista osallistumista sekä tarjoavan ratkaisun liberaalidemokratioiden kansalaisosallistumisen kriisille (ks. esim. Bryan ym. 1998, 6; Becker & Slaton 2000). Yhteiskunnallisista asioista tietävät kansalaiset luovat siis tämän määritelmään mukaan olosuhteen sille, että merkityksellistä kansalaisosallistumista, keskusteluja ja äänestyksiä voidaan internetin välityksellä järjestää. Tiedon etsimisestä ja hyväksikäyttämisestä nousee näin merkittävä kansalaisosallistumista ja poliittista keskustelua määrittävä tekijä, jonka suhdetta poliittiseen toimintaan oli mielestäni pohdittava. Artikkelissa osallistumisen kanavia tarjoavan e-hallinnan edellytykset kytketään osallistavan hallintokulttuuriin diskurssiin, joissa osallistumisen käytäntöjä pyritään luomaan ja rationalisoimaan ylhäältä päin. Tampereen kaupungin verkkodemokratiakokeilut nimetään inklusiiviseksi e-hallinnaksi, jossa kansalaisia kutsutaan mukaan systeemiseen päätöksentekoprosessiin. Artikkelissa tuodaan esille, millä tavoin osallistavan hallintokulttuurin ideat osaltaan perustuvat osallistuvan demokratiateorian traditioon. Tampereen verkkosivujen Osallistuminen-osion vuorovaikutteisia osallistumisen käytäntöjä peilataan käsityksiin osallistuvasta demokratiasta, deliberatiivisesta demokratiasta ja verkkodemokratiasta. Tämän lisäksi artikkelissa tehdään retorinen analyysi verkkosivujen VALMA-valmistelufoorumien keskusteluista, joita pidetään esimerkkeinä kansalaisten omaehtoisesta poliittisesta arvioinnista.

Online-keskustelut poikkeavat luonteeltaan selkeästi normatiivisen demokratiateorian ennakoimista poliittisista kansalaiskeskusteluista, joilta edellytetään järkevää, harkitsevaa ja tiedollista suhtautumista poliittisiin ongelmakysymyksiin, jotta yhteistyö toimisi luotettavasti ja varmasti. Keskustelupuheenvuorot ovat käytännöllisellä tavalla subjektiivisia, normatiivisia näkemyksiä siitä, kuinka asiat tulisi keskustelijoiden mielestä hoitaa. Yhteisartikkelin johdannon muutamia lauseita lukuun ottamatta olen ollut päävastuussa koko artikkelin tekstistä.

Väitöstutkimuksen neljäs artikkeli, *Poliittisen osallistumisen uudet tuulet: tietokonevälitteiset julkisuudet politiikan paikkoina*, (Häyhtiö & Rinne, *Futura* 4/2007), tarkastelee tietokonevälitteisen viestinnän mahdollistamaa uudentyypistä julkisuutta, joka muuttaa poliittisen toiminnan muotoja ja sisältöjä. Digitaalisen teknologian tulkitaan vaikuttavan julkisuusfäärien eri tasoihin ja tuottavan julkisuustasoja läpäisevää mosaiikkimaisia toimintaympäristöjä (Keane 2000). Ne tarjoavat uusia osallistumisen foorumeita ja kohtaamispaikkoja kansalaisten ja poliittisten päättäjien välillä sekä tarjoavat keinoja oma-aloitteiselle ruohonjuuritason politikoinnille. Verkko-osallistumisen avaamia resursseja ja kanavia hyödynnetään niin hallinnollisessa kuin aktionistisessa osallistumisdiskurssissa. Hallinnollisen diskurssin esimerkkeinä käytetään Vanhasen ensimmäisen hallituksen kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman hankkeita sekä Tampereen kaupungin Valmistelufoorumia. Aktionistisen diskurssin tapauksena kuvataan Prekaariaatti.orgin toimintaa. Lisäksi artikkelissa tarkastellaan verkko-julkisuuden merkitystä kansalaislähtöiselle poliittiselle osallistumiselle ja toiminnalle. Lopuksi pohditaan verkko-osallistumisen ennakoimaa muutosprosessia poliittisessä toiminnassa. Yhteisartikkelissa olen ollut päävastuussa luvuista ”Utopia osallisuudesta: tietoverkot osallistavan politiikan julkisuutena” sekä ”Pätkätyöläisten verkkoperformanssit vaikuttavana todellisuutena”. ”Johdanto” ja ”Lopuksi” on kirjoitettu yhteisesti.

Väitöstutkimuksen viides artikkeli, *Satunnaisesta poliitikosta refleksiiviseksi toimijaksi: poliittisen osallistumisen muutoksesta*, (Häyhtiö & Rinne, *Politiikka*, 2007, 49:2), kehittää edellisen artikkelin tematiikkaa eli poliittisen osallistumis- ja toimintakulttuurin muutosta. Artikkelin tavoitteena on pohtia, millä tavoin yksilö voi vaikuttaa. Kirjoituksessa päädytään siihen, että näkemykset kansalaisten poliittisesta apatiasta ovat ennen aikaisia ja kertovat enemmän puhujien poliittikkakäsitysten rajoittuneisuudesta. Osallistumis- ja toimintakulttuurin muutosta havainnollistetaan viittaamalla niin institutionaalisen politiikan rakenteisiin kytkeytyviin kuin omaehtoisen kansalaislähtöisen politiikan aineistoihin. Artikkelissa esitetään, että uudenlaista kansalaislähtöistä politiikka on tulkittava refleksiivisen poliittikkakäsityksen näkökulmasta.

Esimerkkitapaukset artikkelissa liittyvät tietokonevälitteiseen viestintään. Sen analysoidaan tuottavan poliittisen viestinnän de-medialisaation eli verkkoviestinnän avulla periaatteessa kuka tahansa voi vaikuttaa julkisuuden eri tasoilla käytävään keskusteluun. Yhteisartikkelissa olen ollut päävastuussa luvuista ”Refleksiivisten toimijoiden omaehtoinen politiikka”, ”Kohtaamisia julkisuudessa: osallistumisen muuttuvat paikat” sekä ”De-medialisaatio ja itsetuotettu julkisuus politiikan paikkana”. ”Johdanto” ja ”Lopuksi” on kirjoitettu yhteisesti.

Väitöskirjan kuudes artikkeli *Hard Rock Hallelujah! Empowering Reflexive Political Action on the Internet*. (Häyhtiö & Rinne, *Journal for Cultural Research*, 2007, 11:4), esittelee tapaustutkimuksen refleksiivisestä politiikasta. Artikkeliki käsittelee euroviisuvoittaja Lordin maskittomista kuvajulkaisuista syntyneitä lyhytaikaista protestiliikehdintää, joka tapahtui pääosin internetissä. Lordi-protestoinnin analyysin viitekehystenä on refleksiivisen politiikan keino, poliittinen kuluttaminen, jonka pohjalta Lordi-protestia tulkitaan yksilöllistyvän kollektiivisen toiminnan näkökulmasta (*individualized collective action*) (Micheletti 2003). Michelle Michelettin mukaan poliittisen kuluttamisen projektit motivoituvat henkilökohtaisesti tärkeiksi koettujen asioiden tavoittelusta ja valintojen tekemisestä subjektiivisen arvioinnin pohjalta. Kuluttamisen politiikan konfliktiasetelmien kumuloitumisen edellytykset ovat erilaiset julkisuustilat ja niiden hyödyntäminen, sillä ne mahdollistavat löyhien verkostojen syntymisen politisoitujen asioiden ympärille. (Micheletti, 2003, 14-36.)

Innovatiivinen Lordi-kampanjointi osoitti, että internetin *ad hoc* -julkisuuksista nouseva ruohonjuuritason toiminta saattaa olla ratkaiseva tekijä kuluttamiseen kytkeytyvien arkitodellisuuden ongelmien politisoitumiselle. Yksilöllistyvän refleksiivisen toiminnan myötä artikkelissa pystyttiin analysoimaan internet-politiikalle ominaista, mutta politiikan teoriassa uudenlaista ilmiötä eli verkkoparveilua (*swarming*) kiinnostavien ja henkilökohtaisesti tärkeiksi koettujen asioiden ympärillä. Lordi-protestissa parveilu syntyi kun useat ihmiset kokivat henkilökohtaisesti tärkeäksi kritisoida juorulehtijournalismia (tässä tapauksessa erityisesti 7 päivää ja Katso). Lordin kuvajulkaisu ei sinällään ollut merkittävä asia, mutta tapaus osoitti, kuinka internetin horisontaalisessa viestinnässä refleksiivinen politiikka toimii ja menestyy, ja julkisuustilojen läpäiseminen aina valtamediaa myöten vahvistaa kampanjoinnin onnistumista. Yhteisartikkelissa olen ollut päävastuussa luvuista ”Reflexive politics emerging from a monstrous band” sekä ”Political consumerism motivating the net-campaign”. ”Introduction” ja ”Conclusion” on kirjoitettu yhteisesti.

Väitöskirjan seitsemännessä artikkelissa, *Little Brothers and Sisters Are Watching – Reflexive Civic Watch Through ICTs*, (Häyhtiö & Rinne, *Information, Communication & Society* 2009, 12:6), tutkitaan Web 2.0 viestinnän tarjoamia mahdollisuuksia kansalaisille valvoa hallitusten, poliitikkojen, viranomaisten, yritysten toiminnan laillisuutta ja eettisyyttä. Kirjoitus hyödyntää edellisessä artikkelissa kehiteltyä yksilöpohjaisen kollektiivisen toiminnan teoriaa ja liittää sen myös muunlaisen politiikkaan, kuin kuluttamisen politiikkaan. Artikkelissa tarkastellaan verkossa tapahtuvaa yksilöistä lähtevää toimintaa, jota nimitetään kansalaisvalvonnaksi. Alhaalta päin suuntautuvalla kansalaisvalvonnalla tarkoitetaan tilanteita, joissa kansalaiset pyrkivät muuttamaan hierarkista vallankäyttöä läpinäkyväksi, vastuulliseksi ja tilivelvolliseksi. Uuden informaatio- ja kommunikaatioteknologian hyödyntäminen lisää kansalaisten mahdollisuuksia valvoa vallanpitäjiä ja paljastaa näiden epäeettisiä toimia.

Yksilöityvä poliittinen kansalaistoiminta nähdään artikkelissa osaksi refleksiivistä politiikkaa, jossa toiminnan mobilisoituminen ei tapahdu organisoidusti vaan verkostomaisena liikehdintänä, joka pyrkii vaikuttamaan kohdennetusti yksittäisiin epäkohtiin ja ongelmiin. Artikkelissa väitetään, että internet on muuttanut poliittista toimintaa merkittävästi. Esimerkiksi verkon vuorovaikutteisia julkisuustiloja hyödyntävät blogit ja YouTube ovat antaneet tilaa yksilöllisesti tärkeiksi koettujen asioiden ja arvojen esille tuomiselle, poliittisen toimijuuden kehittämiseksi ja vaihtoehtoisten poliittisten agendojen ajamiselle. Yhteisartikkelissa olen ollut päävastuussa luvuista ”Reflexive politics on the Internet”, ”Civic watch blogging contesting the establishment” sekä ”YouTube footage monitoring”. Lisäksi ”Introduction”-luvun metodologian kuvaus on kirjoittamani. ”Conclusion” on kirjoitettu yhteisesti.

2. Refleksiivinen politiikka käsitteenä ja teoriana

Refleksiivisellä politiikalla tarkoitan 1970–1980-lukujen vaihteessa esille nousutta kansalaislähtöistä politiikkaa. Ns. suurten poliittisten vapauskertomusten todettiin tuolloin menettäneen merkitystään kehittyneissä teollisuusyhteiskunnissa (Lyotard 1979, 63) ja kansalaistoimintaa aiemmin motivoineen kollektivistisen ideologisuuden ja toiminnan rakenteellisen organisoitumisen sijaan alettiin kiinnittää huomiota temaattisten asioiden ja arvojen politisoimiseen (ks. Offe 1985; Micheletti 2003). Kansalaistoiminnan marginaaleissa ryhdyttiin keskustelemaan poliittisista vaihtoehdoista, jotka asiakohtaisesti eivät motivoituneet

puoluepoliittisesta ongelmanmäärittelystä, emansipatorisista ideologioista tai perinteisistä luokka- ja ryhmäjäsennyksistä. Kansalaislähtöisen politikoinnin toimijoiden keskuudessa levisi punkkulttuurin tee-se-itse-toimintaperiaate, joka toi poliittiseen elämismailmaan yksilölähtöisen, verkostomaisen sekä asia- ja tilannekohtaisen toiminnan. Uudenlaisen toiminnan ominaispiirteeksi muodostui myös julkisen keskustelun tuottaminen joko omaehtoisesti tuotettujen julkaisujen tai huomiota herättävien aktioiden avulla. (ks. Heima-Tirkkonen ym. 1996; Keck & Sikkink 1998, luku 5; Kaldor 2006, 114-115, 133; Siisiäinen 1998, 229-234; Konttinen & Peltokoski 2004, 43-48.)

Lisäksi tätä poliittisen toiminnan muutosta selitetään 1990-luvulla vahvistuneilla toisiinsa liittyvillä muutosvoimilla, kuten esim. globalisaatiolla, yksilöllistymisellä, koulutustason lisääntymisellä, uuden informaatio- ja viestintäteknologian yleistymisellä, työelämän muutoksella ja poliittisen hallinnan verkostoitumisella. Näiden tulkitaan niin puiteistavan yhteiskuntarakenteita uudelleen kuin myös vaikuttavan yksilötasolla ihmisten arkiseen elämään, valintoihin ja toimintaan. Siirtymävaiheesta kumpuavaa kansalaisten poliittisia aktiviteetteja yhteiskuntatieteilijät ovat analysoineet mm. uuden politiikan, postmodernin politiikan, alapoliitiikan, elämänpolitiikan ja elämäntyylin politiikan käsitteillä. (Beck 1995, 1997; Bennett 2006; Dahlgren 1999, 2006; Giddens 1991; Hellsten & Martikainen 2001; Inglehart 1997; Webster 2001.) Tässä luvussa analysoin, miten refleksiivisen politiikan käsite tarjoaa teoreettisesti tarkentavan näkökulman uudenlaisen kansalaislähtöisen politiikan analysointiin.

Luvun analyysissä painotan kolmea seikkaa, joihin refleksiivinen politiikkakäsitys avaa keskeisiä teoreettisia perspektiivejä. Ensinnäkin refleksiivisen politiikan käsitteessä yhdistyvät kaksi poliittisen toiminnan peruselementtiä: kokemuksellisuus ja arviointi. Toiseksi käsitteeseen sisältyy toiminnallinen politiikkakäsitys, joka kiinnittää huomiota ihmisten omaehtoiseen toimintaan, pyrkimykseen toteuttaa omia tavoitteita sekä luoda monenkeskistä merkityksellistä vaikuttamista. Kolmanneksi, refleksiivinen politiikka tuo ilmi suppean politiikkakäsityksen rajoittuneisuuden, jonka mukaan merkityksellistä politiikkaa tehdään ainoastaan poliittisen järjestelmän instituutioissa ja rakenteissa. Refleksiivisen politiikan mukaan henkilökohtaiset arkielämän asiat ovat poliittisia, kiistanalaisia ja merkityksellisiä, kun ne subjektiivisesti sen kaltaisiksi koetaan. Tämän lisäksi refleksiivisen politiikan näkökulmassa korostuu, että yleispätevien arvojen ja puolueideologioiden menettäessä merkitystään politiikasta on tullut henkilökohtaista politiikan kytkeytyessä yksilöiden oman identiteetin ja elämänhallinnan projekteihin. Poliitiikan tavoitteita ja keinoja määrittävät post-materialistiset arvostelmat, miten meidän tulisi elää omaa elämäämme sekä toteuttaa ja ilmaista itseä tai tavoitella asioita, jotka vaikuttavat elämämme onnellisuuteen (Giddens 1991, 214-217,

223). Poliitiikan keskiössä on tällöin yksilö, joka *refleksiivisesti* kohtaa elämismailman ja politiikoi tekemällä *reflektiivisesti* subjektiivisia valintoja.

Refleksiivisellä politiikalla viitataan sekä subjektiivisesti koettujen arkitodellisuuden epäkohtien ja asiakysymysten *refleksiiviseen* politisoitumiseen että *reflektiiviseen* poliittiseen arvioon, joka määrittää politisoitumisesta seuraavia toimia ja päätöksiä. Tällä tavoin ymmärrettynä refleksiivinen politiikka tarkoittaa intuitiivisesti ja vaistonomaisesti esiin nousevia politiikan muotoja ja keinoja, jotka poliittisessa arviossa saavat jäsentyneemmän toiminnallisen ilmenemismuodon. Poliittisen toiminnan refleksiivisyyden näkökulmasta periaatteessa mikä tahansa asia voi politisoitua riippuen tilanteista ja konteksteista, mutta yksittäisten asioiden poliittisuus edellyttää niiden politisoimista. (Artikkelit I; V; VI, VII.) Refleksiivinen politiikka ei näin ollen tarkoita demokraattisen kansalaiskeskustelun refleksiivisyyttä eli kansalaiskeskustelun vuorovaikutteisuutta ja responsiivisuutta (vrt. Shulman ym. 2003). Sen sijaan toiminnallinen politiikkakäsitys painottaa esille nostettavien konfliktien asiakohtaisuutta ja kontekstisidonnaisuutta. Se kyseenalaistaa samalla 1970-luvun opiskelijaliikkeen ”kaikki on politiikkaa” –iskulauseen sekä joidenkin tutkijoiden vaatimuksen mielekkyyden ”[p]olitiikka pitää aina lukea esille, olipa tulkinnan kohde mikä tahansa” (Hänninen & Palonen 2004, 5). Refleksiivinen politiikkakäsitys kohdistuu ihmisten välillä tapahtuvaan toimintaan ja puheeseen eli kommunikatiiviseen välitilaan, jossa ihmiset harrastavat poliittisia arviointeja ja arvostelmia sekä viestivät toisilleen poliittisista intresseistään. Subjektiivisesti koettu välitila yhdistää ja erottaa ihmisiä, sillä se luo toimintaympäristön poliittiselle eri- ja samanmielisyydelle sekä toiminnalle. (Arendt 1958, 182-184; Rinne 2008, 78.) Välitilassa voidaan toimia joko reaktiivisesti eli reagoidaan johonkin havaittuun ongelmaan, tai proaktiivisesti eli luodaan kokonaan uudenlainen toimintatapa ja politisoidaan ennakoimattomasti uusi jokin uusi asia.

2.1. Poliitiikan refleksiivisyys yhteiskuntatieteellisenä keskusteluna

Refleksiivisyydellä tarkoitetaan yhteiskuntatieteessä yksilöiden, yhteiskunnan ja kulttuurin myöhäismodernia muutosta, jossa erilaiset rakenteet, instituutiot, organisaatiot, ryhmittymät ja yksilöt joutuvat jatkuvasti määrittelemään omaa itseänsä. Myöhäismoderni muutos johtaa elämismailman suhteiden monimutkaistumiseen, mikä lisää samanaikaisesti tarvetta refleksiivisyydelle kuin myös resursseja refleksiivisen toiminnan tuottamiselle. Refleksiivisyys ilmenee erilaisin tavoin kuten esimerkiksi itse-, tekstuaalisena, teoreettisena, arkielämän ja median

refleksiivisyytenä. Itselfrefleksiivisyys tarkoittaa yksilöiden ja ryhmien identiteettien peilaamista suhteessa ympäröivään elämismaailmaan. Tekstuaalinen refleksiivisyys merkitsee puolestaan yhä useammin tapahtuvaa kulttuuristen tekstien itseensä viittaamista erilaisilla intertekstuaalisilla viittauksilla tekstin omaan tyyliin, rakenteeseen ja genreen. Tällainen refleksiivisyys voi esiintyä sekä tieteen tekemisessä esiintyvänä teoreettisina refleksioina että arkielämässä tapahtuvana toimintana kuin myös tiedotusvälineiden viestintäkäytännöissä. Johan Fornäs kutsuu tällaista refleksiivisyyttä kulttuuriseksi ja viestinnälliseksi prosessiksi, jossa refleksiivisyyden erilaiset muodot sekoittuvat toisiinsa niin tekstien sisällä kuin myös niiden kautta. (Fornäs 1998, 251-253.)

Ajatus politiikan refleksiivisyydestä on tullut sen sijaan tunnetuksi sosiologisen refleksiivisen modernisaatioteorian välityksellä (ks. Beck ym. 1995). Ulrich Beckin mukaan refleksiivinen modernisaatio viittaa teollisen yhteiskunnan muutokseen ja sen aiheuttamaan dynamiikkaan, jossa modernin yhteiskuntamuodon rakenteet murentuvat ja muuttuvat toisenlaisiksi.

”Refleksiivinen modernisaatio” tarkoittaa kokonaisen aikakauden, nimittäin teollisen yhteiskunnan luovan (itse)tuhon mahdollisuutta. Tämän luovan tuhoamisen ”subjektina” ei ole vallankumous eikä kriisi, vaan läntisen modernisaation voittokulku....Siten moderni yhteiskunta on sisäisen dynamisminsa ansiosta murentamassa omia luokka-, kerrostuma-, ammatti-, sukupuolirooli-, ydinperhe-, tuotanto-, yritys- ja sektorimuodostumiaan sekä tietysti myös materiaalisen teknis-taloudellisen edistyksen ennakoedellytyksiä ja tähänastisia muotoja.” (Beck 1995, 12.)

Muutosvaihe merkitsee teollisen yhteiskunnan aiheuttamien seurausten ja riskien refleksiivistä kohtaamista ja tunnustamista, jonka seurauksena esille nousee uudenlaisia konflikteja ja ongelmia. Beck käyttää esimerkkinä erityisesti teollisen yhteiskunnan aiheuttamia ekologisia vaikutuksia ja uhkia, joiden seuraukset ulottuvat jokaisen yksilön elämään. Beckin mukaan refleksiivisen modernisaation politiikka kumpuaa erilaisten toimijaryhmien ja jopa yksilöiden aloitteista, jotka instituutioiden ja muodollisen poliittisen järjestelmän asioidenhoidon ulkopuolelta haluavat vaikuttaa tärkeäksi kokemiinsa asioihin. Beck kutsuu tällaista politisoitumista alapoliitiikan itseorganisoitumiseksi, joka pyrkii vaikuttamaan erilaisiin yhteiskunnan päätöksentekoaalueisiin. Käytännössä tämä edellyttää yksilöiden refleksiiviseen kokemukseen palautuvaa havainnointia toimintaympäristöstä ja arviointia ongelmista, jotka motivoivat niin toimintaryhmiä kuin yksilöitä. Beck kiinnittää tulkinnassaan huomion politiikan refleksiiviseen ilmaantumiseen ja ei pohdi poliittisen arvioinnin merkitystä kansalaisten omaehtoiselle toiminnalle. Beck näyttääkin ottavan annettuna arvioinnin käsitteen sisällyttämällä se politiikan keksimisen käsitteeseen, jolla hän tarkoittaa refleksiivisen modernisaation ”luovaa ja omaehtoista politiikkaa, joka ei vaali ja uudista vanhoja vihollisuuksia eikä hae valtateinojaan tai niiden vahvistuksia niistä, vaan sen sijaan hahmottelee ja toteuttaa uusia sisältöjä, muotoja ja koalitioita”. (Beck 1995.)

Samansuuntaisia ajatuksia politiikan refleksiivisyydestä esittelee Anthony Giddens, joka elämänpolitiikka-pohdinnoissaan painottaa yksilöiden refleksiivisiä kokemuksia omasta toimintaympäristöstä. Giddensin analyysin mukaan myöhäismodernin yhteiskunnan politiikka nousee esille henkilökohtaisen autonomisen ja autenttisen identiteetin tavoittelusta. Elämänpolitiikka on valinnan politiikkaa, jossa yksilöt ilmaisevat itseänsä omaehtoisen toiminnan avulla. Giddensin mukaan elämänpolitiikkaa tuottaa päätöksentekoa, joka perustuu vapaaseen valintaan ja horisontaaliseen vallankäyttöön eli yksilötasolla tapahtuvaan vaikuttamiseen. Elämänpolitiikka nousee esille institutionaalisen hallinnollisen politiikan ulkopuolelta, mutta Giddensin mukaan sillä voi olla julkisen keskustelun välityksellä vaikutusta myös lainsäädäntöön ja julkishallinnolliseen päätöksentekoon. (Giddens 1991, luku 7.) Giddensin elämänpolitiikka-analyysin ongelmana on, että se typistyy Beckin tavoin todistelemaan politiikan muutosta refleksiin perustuvaksi kokemukseksi epävarmasta riskien kyllästämästä elämismaailmasta ja siitä seuraavaksi poliittisten valintojen tekemiseksi ja toiminnaksi. Tämän kaltainen refleksiivisen politiikan teoretisointi on kyvytön selittämään, miksi jotkin tietyt asiat politisoituvat jossakin tietyssä tilanteessa.

Kolmas tunnettu sosiologi Scott Lash kytkee puolestaan eksplisiittisesti refleksiivisen toiminnan yksilön tekemiin arvioihin. Lashin mukaan refleksiivisen modernisaation merkittävin ilmiö on yksilöiden yksilöllistyminen, jonka seurauksena myös kollektiivisuus perustuu yksilöpohjaisiin valintoihin ja toimintaan. Yhteiskunnallisten rakenteiden refleksiivisessä murroksessa yksilön toiminta irtautuu rakenteista ja abstrakteista järjestelmistä, joissa refleksiivisyys on Lashin mukaan reflektiivistä kahdella eri tavalla. Ensinnäkin se on rakenteista vapautuneen toiminnan reflektiivistä suhdetta rakenteiden tuottamiin sääntöihin, toimintamalleihin ja –tapoihin, käytäntöihin ja resursseihin. Kansalaislähtöisen poliittisen toiminnan näkökulmasta tämä tarkoittaa institutionaalisen politiikan haastamista keksimällä politiikan pelisääntöjä uudelleen sekä esittelemällä kokonaan uusia näkökulmia, toimintatyylejä ja voimavaroja. Toiseksi, Lashin mukaan refleksiivisyys tarkoittaa myös toiminnan itse-reflektiivisyyttä. (Lash 1995, 160-161.) Teoreettisesti tämän voidaan tulkita viittaavan poliittisen arvioinnin tilanteisiin, joissa toimijat arvioivat oman toiminnan, tavoitteita, keinoja, tyylejä ja suuntaa sekä muuttuvissa tilanteissa ja konteksteissa tehtäviä uudelleenarviointeja (Artikkeli II; III).

Politiikan teorian näkökulmasta refleksiivisen modernisaation teoria jättää monia aukkoja siksi, että se pyrkii yleisellä tasolla selittämään yhteiskunnan muutosta. Tässä sosiologisessa teoriassa

politiikan pääasiallinen subjekti on rakenteiden muutos, ei niinkään toimijat. Poliitiikan tutkijalle teoriasta on työväliseksi, kun sitä tulkitaan, kontekstualisoidaan ja politiikan subjektiviteetti kytketään suoraan itse toimijuuteen. Refleksiivinen modernisaatioteoria ei analysoi muuttuvia politiikan tiloja, toimintamuotoja ja -tyylejä, jotka esimerkiksi poliittisen toiminnan tutkimuksessa ovat keskeisiä tutkimuskohteita. Teoriasta tekee kuitenkin merkittävän, että se kiinnittää huomiota yksilöiden refleksiiviseen kokemukseen toimintaympäristöstään ja kokemuksesta kumpuavaan politiikkaan. Poliittista toimintaa määrittävä arvioinnin käsite kytkeytyy myös refleksiivisen modernisaation teoriaan, mutta se jää varsin vähälle huomiolle. Tämän vuoksi teoreettisissa keskusteluissa painotus on elämismailman rakenteellisessa muutoksessa ja poliittisen toimijuuden tulkitaan nousevan esille suhteessa rakenteisiin ja instituutioihin. Refleksiivinen modernisaatioteoria näyttäisikin tulkitsevan kansalaislähtöistä poliittista toimintaa pelkästään refleksiivisenä reaktiona elämismailman murrokseen sen sijaan, että uudenlainen poliittinen toiminta voitaisiin tulkita myös subjektiivisesta poliittisesta arviosta ja arvostelmasta alkunsa saavana jonkin uuden liikkeelle laittamisena ja uusien asioiden politisoimisena (Arendt 1958, 177-178). Sosiologinen teoria refleksiivisestä modernisaatiosta tulkitsee uudenlaista politiikkaa reaktiivisena liikehdintänä jättäen huomioimatta politiikan proaktiivisia ilmenemismuotoja.

Tämän tutkimuksen artikkeleissa tuodaan esille, kuinka refleksiivisen politiikan käsitettä voidaan kehittää hyödylliseksi poliittisen toiminnan analysoimisen työkaluksi. Artikkeleissa refleksiivisen politiikkakäsityksen tulkitaan laajentavan politiikka-käsitettä koskemaan omaehtoisia, yksilöllisiä ja subjektiivisia valintoja, jotka ovat vaikuttaneet uudenlaisten poliittisen sitoutumisen ja vaikuttamisen tapojen esille nousemiseen. Yksilöllistyvän politiikan analysointi perustuu subjektiivisesti koettujen arkitodellisuuden ongelmien tunnistamiseen. Politisoituneet asiakysymykset voivat liittyä esim. kuluttamiseen, eläinoikeuksiin, ympäristöön, terveyteen, etniseen/seksuaaliseen/kulttuuriseen identiteettiin, paikallisiin kaavoituskysymyksiin yms. (Dahlgren 2005, 154, Hellsten & Martikainen 2001.) Tutkimuksessa kiinnitetään huomiota siihen, että refleksiivisen politiikan konfliktiasetelmat kumpuavat jälkiteollistumiskehityksestä sekä koulutuksen ja informaation lisääntymisestä (Hellsten & Martikainen 2001, 57), minkä seurauksena politiikan kokemusmaailmaa pirstaloivat yksilöllistymisen ja globalisaation ilmiöt (Micheletti 2003, 4-5).

Ulrich Beckin mukaan muutos tuottaa lukemattoman määrän alapoliittisia ilmiöitä (sub-politics), jotka itseorganisoituvat poliittisten instituutioiden ja rakenteiden ulkopuolella (Beck 1995, 38-40). Tällaiselle refleksiiviselle politiikalle on ominaista, että se muuttaa sääntöjä ja keksii politiikkaa

uudelleen (emt. 38-40, 57), minkä vuoksi se on *institutionaalisen politiikan* näkökulmasta ennakoimatonta, irrationaalista, järjetöntä ja järjestäytymätöntä. Kansalaisten toiminnan muodot ovat omaehtoisia pyrintöjä, kuten esim. mielenosoituksia, tiedotustoimintaa, vetoimuksia, boikotteja, katujen ja kiinteistöjen valtauksia, internet-yhteyksien kuormittamista, omaisuuden tuhoamista ja toimijaverkostojen kokoamista (Rinne 2004, 96). Vaikuttamisen keinot voivat siis olla myös laittomia tai liikkuvat laillisen-laittoman rajamaastossa. Refleksiiviset toimijat arvioivat keinot oikeutetuiksi, mikäli ”pelisäännöistä” poikkeamalla voidaan päästä välttämättömäksi koettuun tavoitteeseen (Hellsten & Martikainen 2001, 61).

2.2. Poliittisen toimintaympäristön muutos: henkilökohtaisen poliittisen arvioinnin korostuminen

Politiikan sirpaloituminen, toiminnan irtautuminen rakenteista ja instituutioista sekä epävarmuuksien ja riskien korostuminen myöhäismodernissa yhteiskunnassa ovat aiheuttaneet sen, että poliittisen arvioinnin käsitteestä on tullut entistä merkittävämpi (Lappalainen 2002, 62). Tässä tutkimuksessa refleksiivinen politiikka tulkitaan toiminnaksi, johon kytkeytyy erottamattomasti arviointi. Poliittinen arviointi on käsite, joka sisältyy klassiseen politiikan teoriaan, tarkoittaen poliittisen toimijan arviointia tietyssä tilanteessa jostakin asiasta (Steinberger 1993). Poliittinen toiminta edellyttää poliittista arviointia ja päinvastoin. Poliittisen toiminnan kriteeri on poliittisen arvioinnin harjoittaminen ja vastaavasti poliittisen toimijan on toimiessaan tehtävä jatkuvasti uudelleenarviointeja suhteessa menneisyyteen ja tulevaan sekä omaan ja vastustajien toimintaan. (Artikkeli II; III).

Poliittinen arviointi on erityislaatuista ajattelua, johon kuka tahansa on kykenevä ja kaikilla on siihen mahdollisuus. Poliittista arviointia harrastetaan, silloin kun jollakin tavalla osallistutaan, toimitaan tai ylipäänsä kiinnitetään huomiota poliittiseen elämismailmaan. (Beiner 1983, 8). Arviointi on poliittista, kun se liittyy nykyisyyden tilanteessa havaittuun ongelmaan (Lappalainen 2002, 76-77). Poliitiikan ulottuvuus nousee tilanteessa esille, kun arviointi synnyttää kiistoja, kamppailua, vastustajia ja vastustusta. Arviointi on reflektiivinen prosessi, joka mahdollistaa poliittisen vastuunkantamisen, empaattisuuden muiden ongelmia kohtaan sekä informatiivisen harkinnan. Poliittisen arvioinnin avulla toimijat voivat puntaroida ongelmatilannetta menneisyyden aikaperspektiivi ja tulevaisuuden mahdollisuus-horisontti mielessään. Poliittinen arviointi on yksilöiden pään sisällä tapahtuvaa harkintaa, jossa yksilön on kuviteltava itsensä myös toisen asemaan ymmärtääkseen hänen viestinsä. (Goodin 2003, 7.) Toimijan on myös arvioitava oman

toimintatyyliänsä järkevyyttä suhteessa muihin osapuoliin eli ennakoitava, miten muut toimivat ongelmatilanteessa (Lappalainen 2002, 77).

Tilannekohtaisen poliittisen toiminnan teoreetikon Hannah Arendtin mukaan politikoiminen edellyttää virtuoosimaista arvioinnin ja toiminnan harjoittamista. Arendtille virtuoosimainen politikointi on taito, johon jokainen on kykenevä eli kyseessä ei ole täysin samankaltainen virtuositeetti kuin esim. edellytetään esittävien taiteiden ammattimaisilta harjoittajilta. Tosin molemmille esittäville taidoille on yhteistä, että niitä voi harjoitella ja niissä voi kehittyä paremmaksi. Virtuoosimainen politikointi on performatiivista tilanteesta toimimista, jonka merkitys on tulkittava tapauskohtaisesti. Se on julkista poliittisen asian esittämistä jollekin yleisölle tavoitteena vaikuttaa sen mielipiteisiin. (Arendt 1961, 152-155.) Poliittinen toiminta on siis ymmärrettävä esittämistapahtumana, performanssina, jossa poliittiset arvostelmat tulevat julkisiksi nykyisyyden tilanteessa (Artikkeli II; III).

Kari Palonen on kehittänyt poliittisen arvioinnin käsitettä, jossa hän tuo esille arvioinnin ja toiminnan tilannekohtaisuuden merkityksen. Palonen painottaa, että poliittinen toiminta itsessään perustuu kontingenttisissä tilanteissa toimimisen kriteereille. Hän jakaa politiikan, temporaalisuuteen perustuen, politisoinnin (politicization) ja politikoinnin (politicking) verbaalisiin muotoihin, koska ymmärrettäessä politiikka toiminnaksi politisointi ja politikointi nousevat esille primäärisinä performatiivisina operaatioina. Politisoinnilla viitataan poliittisessa toimintaympäristössä tehtäviin arvostelmiin, jotka mahdollistavat poliittiset pelinavaukset. Politikoinnilla tarkoitetaan puolestaan esityksiä, jotka tapahtuvat tässä pelitilassa. Politisoiminen merkitsee jonkin uuden ongelman nimeämistä poliittiseksi sekä tunnustamista politikoinnille avoimeksi. Poliittinen järjestelmä (polity) on rajaava käsite, joka määrittelee toimintaympäristön eli tilan politiikalle. Politisoiminen haastaa ja muuttaa poliittisen järjestelmän rajauksia eli luo uutta pelivaraa toiminnalle. Politikoiminen puolestaan tapahtuu tilassa, joka ennalta tunnetaan politiikan kenttänä. Politikoiminen mahdollistuu kun politisoimalla on osoitettu jokin asia kiistanalaiseksi. Poliittisen toimintaohjelman käsite (policy) puolestaan viittaa muodollisesti säänneltyihin politikoinnin muotoihin tai tapoihin. Tämä käsitteellinen erottaminen esittää politiikan sekä toiminnallisena ja temporaalisena ilmiönä että rakenteiden rajaamana tilana (Palonen 1998a; 2003a; 2003b; Artikkeli II & III.)

Kun politiikan käsite eritellään neljään eri ulottuvuuteen, politisointiin, politikointiin, poliittisen järjestelmään (polity) ja toimintaohjelmaan (policy), ymmärretään kuinka politiikka voi esiintyä

erilaisina, toisiinsa liittyvinä tai toisillensa vastakkaisina, toimintatyyleinä. Tämä politiikan pluralisointi ilmenee myös erilaisina poliittisen arvioinnin toimintoina. Tilanteiden kontingenttisuudesta johtuen kolme ajanulottuvuutta, nykyisyys, menneisyys ja tulevaisuus, ovat poliittisessa arvioinnissa keskeisessä asemassa. Palosen mukaan poliittista aikaa, toisin kuin historiallista, rajoittavat niin menneisyys kuin tulevaisuus, minkä vuoksi poliittiselle arvioinnille voidaan laatia seuraavanlainen aikataulu:

Politiikan peliaikatyytit

Time-table of Political Judgements

mennyt tulevaisuus polity 1	nykyinen tulevaisuus politisointi 2	tuleva tulevaisuus politics fiction
mennyt nykyisyys policy 1	nykyinen nykyisyys politikointi	tuleva nykyisyys policy 2
mennyt menneisyys esihistoria	nykyinen menneisyys politisointi 1	tuleva menneisyys polity 2

(Palonen 1998a, 6-7; 1998b, 61-62; Artikkelit II & III.)

'Esihistoria' ja 'politics fiction' viittaavat siihen, että menneisyyden menneisyys ja tulevaisuuden tulevaisuus voivat sijaita ajallisesti poliittisen kokemuksen tavoittamattomissa eikä niillä ole suoraa vaikutusta nykyhetken poliittiseen tilanteeseen. Politikointi esityksenä ei tarkoita ainoastaan hetkellistä ja ajallisesti rajoitettua tilaisuutta vaan sen voidaan ajatella olevan "nykyisyyden laajentuminen" (extension of the present), jossa poliittisessä tilanteessa oleva henkilö voi arvioida muiden toimijoiden esityksiä ja tehdä arvostelmia. Poliittisten arviointien suorittajan ei tarvitse olla tilanteeseen suoraan osallistuva toimija vaan hän voi olla myös katsoja (spectator), kuten esim. TV:n seuraaja. Kansalaisia voidaan näin kutsua tilapäispoliitikoiksi (occasional politicians), jotka osallistuvat poliittisten arviointien tekemiseen. (Palonen 1998a, 7-8; Artikkelit II & III.)

Menneisyys ja tulevaisuus indikoivat Palosen taulukossa kokemuksen *tilaa* ja odotuksen *horisonttia*. Poliittisessa arvioinnissa tärkeimmäksi seikaksi nousee politicsointien tekeminen, joka tarkoittaa uusien kontingenttien ulottuvuuksien avaamista politikoinnille. Nykyisyyden politikointi on

erottamattomana osana politisoitua mahdollisuuden horisonttia. Poliittisen järjestelmän (polity) vahvistama toimintaympäristö jättää ja sulkee pois joitakin mahdollisia politisointien muotoja ja estää joidenkin politisointien tulemista yleisesti hyväksytyiksi toimintamuodoiksi. Poliittinen arviointi käsitteenä ylittää kuitenkin poliittiseen järjestelmään mukautuneen ja ei-mukautuneen toimintaympäristön rajatilan ja yhdistää niihin liittyvät politisoinnit menneisyyden perspektiiviin ja tulevaisuuden horisonttiin. Poliittiset arvioinnit, jotka eivät mukaudu institutionaalisen poliittisen järjestelmän rajaamaan toimintaympäristöön, ovat toimijoille vaikeita. Tällaisia yleisesti hyväksytyyn toimintaympäristön muodostamia rajoituksia pidetään myös politikoinnin yleisinä rajoituksina (Palonen 1998a, 8-9; Artikkelit II & III.)

Palosen mukaan politikointi erottuu aina joksikin aikaa konformistisista toimintamuodoista koska se tapahtuu nykyisyyden laajennetussa hetkessä, jossa ennalta määrätyt muodollisuudet eivät päde. Tämä politiikan ominaisuus mahdollistaa vaihtoehtoisten poliittisten toimintapojen kehittymisen (Palonen 1998a, 10; Artikkelit II & III.) Palosen politiikka-käsitteistö tuo esille sen, että politiikka-ilmiötä voidaan tarkastella niin rakenteena kuin toimintana. Kansalaislähtöisen politiikan analysoimisessa Palosen politisoinnin käsite on osoittautunut kuitenkin ongelmallisemmaksi, koska siihen yhdistyy myös politisoitumisen käsite, joka häivyttää toimijoiden toiminnan. (Laine & Peltonen 2003, 30-31; Rinne 2008, 78.) Tämä johtuu siitä, että Paloselle politisoiminen merkitsee samanaikaisesti sekä poliittisen toimijan tekemää pelinavausta ja tilanteen avaamia mahdollisuuksia että ”toisten tekemää” poliittisuutta, joka tuottaa politisoitumisen (Palonen 2003a, 495). Subjektiivisen toiminnan pyyhkiytymisessä kadotetaan myös perspektiivi poliittisen vastuunkantamisen analysoimiseen sillä vastuunkantaminen voi olla huomattavan erilaista riippuen toimintatilan tarjoamista edellytyksistä .

Michele Micheletti (2003) on viimeaikaisissa tutkimuksissaan kiinnittänyt huomiota poliittisen vastuunkantamisen muutoksiin refleksiivisen yhteiskunnallisen murroksen seurauksena. Vastuunkantamisen muutosta hän kuvaa kollektivistisen kollektiivisen (*collectivist collective*) ja individualistisen kollektiivisen (*individualized collective*) toiminnan käsitteillä. Kollektivistisessä kollektiivisessä toiminnassa poliittinen vastuunkantaminen tapahtuu vakiintuneiden yhteiskunnallisten rakenteiden ja proseduurien välityksellä, jotka organisoivat alueellisia poliittisia järjestelmiä. Tällaisessa toiminnassa erilaiset etujärjestöt, kansalaisjärjestöt ja poliittiset puolueet yms. tarjoavat kanavan ja tilan kansalaisten poliittisille mielipiteille. Edustuksellisuuteen perustuvissa rakenteissa yksittäisten kansalaisten vastuunkantaminen suodattuu, mukautuu ja muokkautuu organisaation poliittisiin preferensseihin. Aktiivisia kansalaisia rohkaistaan

rakentamaan poliittiset näkemyksensä sillä tavoin, että ne sopivat järjestön ideologisiin intresseihin. Michelettin mukaan organisoidussa toimintaympäristössä kansalaisten poliittinen arviointi ja vastuunkantaminen sosiaalistuvat sillä organisaatioihin liittyvien kansalaisten on hyväksyttävä kollektiivista toimintaa rakenteistavat normit, arvot ja säännöt. 1900-luvun politiikkaa voimakkaasti mobilisoinut kollektivistinen kollektiivinen toiminta edellyttää, että ihmiset liittyvät järjestöihin ja tukevat niiden ideologista toimintaa. Viime vuosikymmeninä on huomattu, että kollektivistinen organisoituminen on poliittisena voimana heikentynyt. Järjestöissä jäsenistö on passivoitunut enenevässä määrin ja toiminnan aktiivisuus on hyytynyt, sillä jäsenet eivät ole enää halukkaita kantamaan poliittista vastuuta järjestön toiminnasta vaan haluavat pikemminkin nauttia vapaamatkustajina organisaation tarjoamista eduista. (Emt. 24-29.)

Michelettin mukaan kollektivistisen vastuunkantamisen rinnalle onkin noussut poliittista toimintaa motivoiva individualisoitunut vastuunkantaminen. Individualisoituneessa kollektiivisessa toiminnassa yksilöt haluavat tehdä päätökset poliittisesta vastuunkantamisesta henkilökohtaisesti. Yksilöt eivät etsi formaalisti organisoituneita järjestöjä ja instituutioita, joissa heidän mielipiteensä voisivat löytää ”poliittisen kodin”. Individualisoitunut vastuunkantaminen tarkoittaa politiikan henkilökohtaistumista, jossa yksilöt eivät koe jonkin etäisen rakenteen tai edustuksellisen johtajan pystyvän vaikuttamaan heille tärkeisiin asioihin. Sen sijaan individualisoituneessa kollektiivisessa toiminnassa yksilöt asia- ja tilannekohtaisesti määrittelevät tärkeät huolenaiheet, joista halutaan kantaa poliittista vastuuta. Tällaisessa arvioinnissa toiminnan tavoitteet kuin myös kanavat valikoituvat korostetun henkilökohtaisesti. Poliittisen vastuunkantamisen muodot individualisoituneessa kollektiivisessa toiminnassa vaihtelevat erityisesti toimintaan sitoutumisen asteen mukaan. Yksilöiden valinnoista kumpuava toiminta tuottaa verkostomaista liikehdintää, jonka vetäjinä eivät toimi organisatoriset johtajat vaan toiminnan intensiteetistä ottavat vastuun subjektiivisesti arvioivat yksilöt. Verkostomainen liikehdintä on tyypillisesti horisontaaliseen viestintään perustuvaa toimintaa, johon kuka tahansa voi halutessaan liittyä mukaan ja sitoutua toimintaan valikoimallaan intensiteetillä. (Emt. 27-31.) Michelettin individualistisen kollektiivisen toiminnan käsite havainnollistaa, kuinka yksilöiden poliittinen arviointi ja vastuunkantaminen ovat viime vuosikymmeninä irtautuneet vakiintuneista poliittisista rakenteista ja instituutioista.

Tämän tutkimuksen artikkeleissa tuodaan esille, kuinka yksilöllistyneessä ja maapalloistuneessa arkikulttuurissa yksilöt joutuvat jatkuvasti itse arvioimaan, tuottamaan, sovittamaan ja suunnittelemaan oman elämän kulkua, sitoutumuksia ja verkostoja. Yksilöllistyneiden yksilöiden identiteetit rakentuvat monimutkaisessa diskursiivisessa vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutuksesta

tulee poliittista yksilöiden kohdatessa riskejä, konflikteja, epävarmuuksia ja epäoikeudenmukaisuutta (Beck 1995, 27-29, 31, ks. myös Holzer & Sørensen 2001, 3-6.) Refleksiivinen politiikka nousee esille, kun yksilöt asia- ja tilannekohtaisesti pyrkivät kantamaan vastuuta näistä arkitodellisuuden ongelmista (Micheletti 2003, 33). Refleksiivinen politiikka ei näin ollen tarkoita ainoastaan uusien poliittisten kysymysten nousemista agendalle vaan kyse on myös henkilökohtaisten valintojen tee-se-itse-politiikasta (Hellsten & Martikainen 2001, 87), joka tavoittelee post-materialistisia elämänarvoja kuten vapautta toteuttaa omaa itseään ja vaikuttaa itse oman elämänsä kulkuun sekä tavoitella omaa elämänonnea. Refleksiivisen politiikan julkiset aktiviteetit muuttavat siten myös poliittisen viestinnän tavoitteita. Julkinen kansalaistoiminta on luonnollisesti keino jonkin päämäärän saavuttamiseksi ja viestintä on tällöin tavoitteellista toimintaa jonkin asian puolesta tai vastaan. Samanaikaisesti viestinnän tavoite on kuitenkin myös ekspressiivistä tarkoittaen, että julkisella toiminnalla toimija voi osoittaa sitoutumista, kuulumista tai henkilökohtaisia arvovalintoja. (Rinne 2004; Artikkelit VII.)

Tee-se-itse-politikointi on muuttanut käsitystä, miten ja missä politiikkaa voidaan tehdä samalla kun se on sirpaloinut ja tehnyt merkityksettömiksi vanhan politiikan vasemmisto/oikeisto- ja julkinen/yksityinen-dikotomiat (Hellsten & Martikainen 2001, 87-89). Yksilöiden henkilökohtaiset arvioinnit ovat refleksiivisen politiikan ilmiökentän edellytys, jonka vuoksi yksilöpohjaisista arvoista, asenteista, valinnoista ja elämäntyyleistä on tullut poliittisesti entistä merkittävämpiä. Yksilöllistyneessä toimintaympäristössä poliittisia tavoitteita määrittelevät subjektiiviset käsitykset elämänhallinnasta, jossa keskeistä on toiminnallinen päätösvalta omaan elämään liittyvistä seikoista. Poliittiseksi koetut asiat kietoutuvat henkilökohtaiseen autonomisen ja autenttisen identiteetin rakennukseen. Perusteiden esittäminen oman elämäntavan ja maailmankatsomuksen legitimoimiseksi tukee yksilön itse-hallintoa sekä elämänpolitiikkaa, jossa yksilö luo omaa identiteettiä. Elämänhallinta poliittisena projektina nousee näkyvämmiin esille asia- ja tilannekohtaisesti, kun henkilökohtainen politisoiminen avaa pelitilaa toimijoiden politikoiselle ja julkiselle keskustelulle. (Artikkelit IV, V.)

Refleksiivisen politiikan näkökulma irrottaa politiikka-käsitteistöä institutionaalisen politiikan kontekstista. Uudenlainen politiikkakäsitys korostaa poliittisen arvioinnin ja vastuunkantamisen yksilöitymistä, minkä seurauksena politisoimisen ja politikoinnin käsitteet omaehtoista kansalaispoliittista toimintaa kuvaavina käsitteinä avautuvat uudelleen. Refleksiivisen politikoinnin kontekstissa poliittinen arviointi viittaa subjektin praktiseen rationaalisuuteen eli kykyyn ajatella, merkityksellistää, haluta ja arvioida. Poliittinen arviointi pyrkii merkityksellisten väitteiden ja

vakuuttamisten tuottamiseen toiminta- ja tilannekohtaisesti. Arviointi on politisoivaa, kun subjekti merkityksellistää jonkin asian kiistanalaiseksi ja avaa sen politikoitavaksi. (Ks. Artikkelit II & III.) Refleksiivisessä politiikassa politisoinnin ja politikoinnin käsitteet tulkitaan henkilökohtaiseksi vastuunottamiseksi, joka motivoi omaehtoista poliittista toimintaa.

2.3. Internet refleksiivisen politiikan toimintaympäristönä ja foorumina

Refleksiivinen politiikka on perinteisessä mielessä organisoitumatonta toimintaa, sillä se mobilisoituu verkostomaisena liikehdintänä. Liikehdintään osallistutaan yksilölähtöisesti ja toiminnassa voidaan olla mukana hyvin erilaisin tavoin. Verkostomaisen politiikan ominaispiirre on, että se pyrkii tietoisesti tuottamaan julkista keskustelua. Keskustelua pyritään yleensä saamaan aikaiseksi niin itse-tuotetulla materiaalilla kuin vaikuttamalla massamedian uutisaiheisiin. Refleksiivisen politiikan verkostot kestävät usein ajallisesti lyhyen mutta toiminnallisesti intensiivisen ajanjakson. Se hyödyntää ”nykyisyyden tilanteessa” kontingentisti avautuvia politisoinnin ja politikoinnin mahdollisuuksia. Toiminnallinen verkosto luo julkisuuden avulla politisoituun ongelmaan osapuolten välille on konfliktuaalisen, erimielisyyteen perustuvan ”ystävä-vihollinen” -suhteen¹. Julkisen keskustelun avulla refleksiivisen politiikan toimijat luovat itsestään kuvaa vaikuttavana subjektina, joka intensiivisessä politikoinnin tilanteessa haastaa vastustajan keskusteluun.

Refleksiivinen politiikka on synnyttänyt niin asiakohtaisia ja individualistisia julkisia aktioita kuin ns. uusien yhteiskunnallisten liikkeiden toimintaa, mutta ne eroavat toisistaan niin ajallisen keston kuin toimintaan liittyvien tavoitteiden mittakaavan suhteen. Yhteistä näille on kuitenkin toiminnan verkostoituminen, irtautuminen puoluepoliittisista ideologioista sekä julkisuuden keskeinen painoarvo toiminnan ja mobilisaation resurssina. Refleksiivisessä politiikassa kannatuksen saaminen edellyttää julkisuuden sfäärien läpäisemistä, jotta ihmisille voidaan tarjota identifikaation kohde tai vähintään kiinnostava aihe, joka houkuttaa ihmisiä ottamaan asiasta lisää selvää. Mobilisoitumisen resurssina ja tilana käytetään nykyisin poikkeuksetta tietokonevälitteistä viestintää ja julkisuutta. (Artikkeli I & V.)

---

¹ vrt. Schmitt 1976; Mouffe 2000 & 2005.

Internet on muuttanut poliittista toimintaa merkittävästi 2000-luvulla. Toiminnasta on tullut entistä subjektiivisempää ja individualistisempää. Verkko on antanut tilan yksilöllisesti tärkeiksi koettujen asioiden ja arvojen esille tuomiselle, poliittisen toimijuuden kehittämiseksi ja vaihtoehtoisten poliittisten agendojen ajamiselle (Garrett 2006, 216). Verkkopolitikointi tapahtuu tyypillisesti verkostoidusti ja se on tyyliltään perinteistä politiikkaa karnevalistisempää ja moniäänisempää. Horisontaalinen politiikan tekeminen verkossa asettuu anarkistisella tavalla vastustamaan vakiintunutta perinteistä käsitystä demokraattisesta hallinnasta. Edullinen tai ilmainen verkkoviestintä onkin osoittautunut tärkeäksi resurssiksi vähin taloudellisin voimavaroin politikoiville kansalaistoimijoille. Kansalaislähtöinen politiikka etsiytyy internetiin myös siksi, että se mahdollistaa aika- ja paikkarajoitteet ylittävän nopean horisontaalisen viestinnän sekä omaehtoisen julkisuuden tuottamisen. Internet on samalla kertaa niin poliittisen toiminnan, osallistumisen ja mobilisoitumisen väline kuin paikkakin. (Meikle 2002; Lappalainen 2005; della Porta & Mosca 2005; Garrett 2006; Artikkelit I) Internetin poliittinen potentiaali on tänä päivänä jo niin vakuuttava, että kukaan vakavasti otettava poliittinen toimija (tai sellaiseksi haluava) ei enää voi olla huomioimatta sen merkitystä (Chadwick 2006).

Nykyisessä mediatyhteiskunnassa poliittiset julkisuustilat eivät ole enää pelkästään kansalaisen ja hallinnon välisen suhteen välittämistä, vaan niistä on tullut myös politiikan tekemisen väline, kanava ja resurssi. Tämä tulee kenties parhaiten ilmi tarkastelemalla juuri refleksiivistä politiikkaa. Tämän omaehtoisen vaikuttamisen keskeisin muoto ja kanava on julkisuus, jonka avulla kansalaiset voivat saattaa yleisempään tietoisuuteen itselleen läheisiä asioita. (Artikkelit I; IV & V.) Internet-julkisuutta hyödyntää intensiivisesti esimerkiksi poliittinen kuluttaminen (Baringhorst 2008), joka on yksi refleksiivisen politiikan keino. Viimeaikaisten tutkimuksien mukaan se on noussut yhä näkyvämmäksi poliittisen osallistumisen muodoksi (ks. Stolle et al. 2005; Boström et al. 2005, Borg 2005; Hellsten & Martikainen 2001). Markkinat ja kuluttaminen on nykyisin ymmärrettävä vaikuttamisen välineiksi ja areenoiksi, joita kansalaiset ovat yhä halukkaampia hyödyntämään politiikan tekemisessä (Micheletti 2003, 15; Hellsten & Martikainen 2001, 87-89). Tämän arvellaan johtuvan siitä, että ihmiset suuntaavat poliittista toimintaa kentille, joissa on tilaa etsiä omaehtoisia vaikuttamisen muotoja ja kanavia (Micheletti 2003, 24). Lisäksi kaupallisten toimijoiden on huomattu seuraavan tarkasti kuluttajien mielipiteitä, sillä ne ovat yleensä vaikeuksissa joutuessaan poliittisten kuluttajatoimien kohteeksi. Yritykset haluavat välttää taloudellisia tappioita, joita kulutuskriittiset kansalaiset voivat aiheuttaa. (Baringhorst 2008, 289.)

Kansalaisten poliittista kuluttamista tarkastellaan usein varsin kapeasta näkökulmasta, jossa kiinnostuksen kohteena ovat ainoastaan kuluttajien yksittäiset ostopäätökset. Kapeasti määritelty poliittinen kuluttaminen tarkoittaa tällöin tuotteiden ostamista tai ostamatta jättämistä henkilökohtaisen poliittisen ja/tai eettisen arvioinnin perusteella. Ostopäätökset nähdään poliittiseksi välineeksi, jolla voidaan vaikuttaa suoraan tiettyihin markkinatoimijoihin tai yleisemmin markkinoiden käytäntöihin. (Micheletti ym. 2005, 258.) Poliittisen ostopäätöksen tavoitteena voi olla myös vaikuttaa välillisesti valtiolliseen päätöksentekoon (Stolle ym. 2005, 263). Laajemmassa merkityksessä poliittinen kuluttaminen ymmärretään kansalaistoiminnaksi, joka politisoi markkinakäytänteitä (toimijoita, kuluttamista, markkinayhteiskuntaa) esim. osallistumalla kriittisesti julkiseen keskusteluun, nimeämällä ongelmallisia asioita ja esittämällä vaihtoehtoisia toimintatapoja (mt.). Poliittista kuluttamista tuotetaan näin ollen diskursiivisesti lukuisin eri toimintamuodoin ja -tavoin, kuten esim. globalisaatiokritiikkiä, ihmisoikeuksia, kestäväää kehitystä, eläinoikeuksia ja ekologisia elämäntapoja esille tuovassa toiminnassa (ks. Boström ym. 2005). Markkinoiden ja kuluttamisen politisoituminen tulee usein esille myös ”yhden kohteen liikehdintöinä”, jolloin jokin yksittäinen yritys tai markkinakäytäntö otetaan intensiivisen politikoinnin kohteeksi (ks. esim. Micheletti ym. 2005). Lisäksi on huomattava, että politisoitunut kuluttaminen laajassa merkityksessä tarkoittaa myös erilaisten vaihtoehtoisten kuluttamisen toimintatapojen kokeilemistä, kehittämistä ja tuottamista, kuten esim. avoimen lähdekoodin liike, nettipiratismi, reilun kaupan liike, dyykkaus, eettinen pankkijärjestelmä ja ympäristömerkit.

Julkisuus ja sen hyödyntäminen mahdollistavat poliittiselle kuluttamiselle ominaisen individualistisen kollektiivisen toiminnan, jossa yksittäisen ihmisen tekemät valinnat saavat aikaan kauaskantoisempia vaikutuksia. Muiden tehdessä samankaltaisia yksittäisiä valintoja omaehtoisen harkintansa pohjalta syntyy kollektiivista toimintaa, joka ei ole suunniteltua tai perinteisessä mielessä organisoitua. Individualistinen kollektiivinen toiminta voi nousta esille julkisuutta hyödyntäen, joko siten, että yksilö suuntaa toimintaansa julkisuustiloihin tai saa asialleen näkyvyyttä ja tunnettuutta. Näin se saattaa vaikuttaa myös toisten samansuuntaisiin valintoihin. (ks. Micheletti 2003.) Individualistisen kollektiivisen toiminnan logiikka on internet-ympäristössä levinnyt poliittista mobilisoitumista mahdollistavana toimintatapana, jota analysoidaan useissa tämän tutkimuksen artikkeleissa (Artikkeli IV; V; VI; VII).

Refleksiivisen politiikan käsitteen kehittäminen yhdeksi politiikan tutkimuksen keskeisistä termeistä edellyttää metodisia sovelluksia. Seuraavaksi tarkastelen refleksiivisen politiikan näkökulmasta osallistavaa hallintokulttuuria internetissä sekä internetiä julkisuustilana kansalaisten

toiminnalliselle politiikalle. Tämä diskursiivinen kahtiajako on tehty myös tutkimuksen artikkeleissa, joissa on kiinnitetty huomiota poliittisen osallistumis- ja osallistamiskulttuurin muutokseen. Keskustelua hallitsevat *hallinnollinen* ja *aktionistinen* diskurssi. Edellä mainittu pyrkii rationalisoimaan ja mahdollistamaan osallistumisen alhaalta luomalla uusia kanavia ja väyliä kansalaisten ja poliitikkojen väliselle vuoropuhelulle. Tätä kehitystä pyritään saamaan aikaiseksi sekä kunnallisella, valtiollisella että EU-tasolla. Aktionistinen diskurssi painottaa puolestaan kansalaislähtöisiä uusia poliittisen toiminnan ja osallistumisen tapoja muuttuvissa toimintaympäristöissä. Osallistamisen ja toimimisen diskursseissa painotetaan erityisesti internetin tarjoamia uusia vaikuttamisen mahdollisuuksia ja vuorovaikutteisia julkisia tiloja. Seuraavissa luvuissa analysoidaan, miten refleksiivinen politiikka menestyy näissä tiloissa.

3. Osallistava hallintokulttuuri verkossa

Osallistavan hallintokulttuurin käsitteellä viitataan 1990-luvulta lähtien länsimaisissa poliittisissa järjestelmissä heränneeseen kiinnostukseen kansalaisten osallistumismahdollisuuksien lisäämiseksi, minkä seurauksena politiikan instituutioissa on laadittu erilaisia kansalaisten poliittista aktiivisuutta ja osallistumista edistämään pyrkiviä ohjelmia ja hankkeita. Julkisesti politiikan instituutioissa viestitään, että erilaiset kansalaisten osallistamishankkeet ovat vastauksia kansalaisten vaaliosallistumisen passivoitumiseen ja vieraantumiseen puoluepolitiikasta. Osallistamisella tarkoitetaan vuorovaikutuksellisia käytänteitä, joissa kansalaisten ja poliittisten päättäjien välistä dialogia pyritään lisäämään ja kehittämään. (ks. esim. Coleman 2009, 90–116.)

Osallistamishankkeita ovat innostaneet informaatio- ja viestintäteknologian, erityisesti internetin, kehitys, jonka tulkitaan mahdollistavan sekä demokraattisen keskustelun ideaaliperiaatteiden soveltamisen käytäntöön että tehokkaita osallistumisen prosesseja. Hankkeita näyttäisi motivoivan myös kansalaisten ja julkisen vallan yhteinen näkemys siitä, että demokratiaa ja poliittista päätöksentekoa tulisi jotenkin uudistaa. (Valtioneuvoston selonteko Eduskunnalle kansalaisten suoran osallistumisen kehittymisestä 2002; Kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien parantaminen 2003; Artikkelit I, II, III, IV.) Useassa tämän tutkimuksen artikkeleissa on analysoitu osallistamishankkeita ja niihin liittyviä teoreettisia käsityksiä. Seuraavaksi tätä keskustelua esitellään seikkaperäisesti ja lopuksi tulkitaan, minkälaisia mahdollisuuksia julkisen vallan internetissä avaamat vuorovaikutteiset tilat tarjoavat refleksiiviselle politiikalle.

3.1 Tietokonevälinen viestintä poliittisten instituutioiden käytössä: e-hallinta

Osallistavan hallintokulttuurin kehittäminen ja käytännöt perustuvat kahteen erilaiseen lähestymistapaan, jotka molemmat ovat samanaikaisesti vaikuttaneet poliittisen osallistumiskulttuurin muutokseen. Osallistavan hallintokulttuurin innovaatioihin ovat niin vaikuttaneet *New Public Management* –hallintofilosofian (NPM) periaatteet kuin osallistuvan demokratiateorian erilaiset versiot. (Artikkeli I, III, IV, V)

Viime vuosikymmenten aikana OECD-maissa on suoritettu laajalti *New Public Management*-hallintofilosofian mukaisia uudistuksia hallinnon eri tasoilla ja aloilla. NPM on monimutkainen oppijärjestelmä, jonka keskeisin tavoite on ollut hallinnollisen kustannustehokkuuden parantaminen julkisen sektorin toimia yksityistämällä, markkinaistamalla ja elinkeinoelämän käytäntöjä hyödyntämällä. NPM-hankkeiden vaikutukset voivat olla niin vertikaalisia kuin horisontaalisia. Vertikaalisilla uudistuksilla on luotu esimerkiksi tulosjohtamiseen pyrkivää managerialismia, suuria keskitettyjä tulosityksiköitä, harmonisoivia laatu- ja palkkausjärjestelmiä ja edustuksellista hallintojärjestelmää tukevia käytäntöjä. Toisaalta NPM-uudistuksia on nimenomaan perusteltu hierarkkisen hallinnon purkamisella, desentralisoinnilla, deregulaatiolla, hallinnon läpinäkyvyydellä ja joustavien horisontaalisten hallintokäytäntöjen tuottamisen tarpeellisuudella (ks. Hood 1991; Pollitt & Bouckaert 2004.)

Julkisten hallintokäytäntöjen muuttamisen tavoitteena on myös ollut kansalaisten kytkeminen entistä paremmin päätöksentekoon. Kansalaisia pidetään subjekteina, joiden tarpeita ja toiveita on pyrittävä kuulemaan hyvän tehokkaan hallinnon tuottamiseksi. Tämän vuoksi edustuksellista järjestelmää täydennetään erilaisilla kuulemis- ja konsultaatiomenettelyillä, joiden avulla kansalaisten näkemykset ja mielipiteet tulisivat paremmin edustetuiksi. (ks. Pollitt & Bouckaert 2004; Artikkeli I.)

NPM-strategioiden toimeenpano on johtanut uudenlaisten poliittisen hallinnan käytäntöjen ja teorioiden syntymiseen (Pierre 2000; Hirst 2000, Bingham ym. 2005). Poliittisen hallinnon ymmärretään muuttuneen hierarkkisesta päätöksenteosta (government) erilaisten julkisten ja yksityisten toimijoiden sekä vapaaehtoisten kansalaistoimijoiden verkostomaiseksi hallinnaksi (governance), jossa valta ja vastuut ovat hajautuneet ja politiikka on muuttunut monien toimijoiden

kompleksiseksi areenaksi (Pierre 2000; Bang 2003). Poliittisen hallinnon yksi uusi muoto on osallistava hallintokulttuuri, jonka tavoitteena on kehittää ja rationalisoida kansalaisten poliittisen osallistumisen kanavia julkishallinnon rakenteisiin soveltuvaksi (ks. Artikkeli III; Bingham ym. 2005; Bang 2003). Osallistavaa hallintokulttuuria voidaan pitää nykyisin julkishallinnolle välttämättömänä poliittisen viestinnän mallina, jossa maallikoita kutsutaan harjoittamaan kansalaisvaikuttamista erilaisissa vuorovaikutteisuuden mahdollistavissa kohtaamispaikoissa ja ottamaan osaa systeemiseen päätöksentekoon (Bang & Dyrberg 2003).

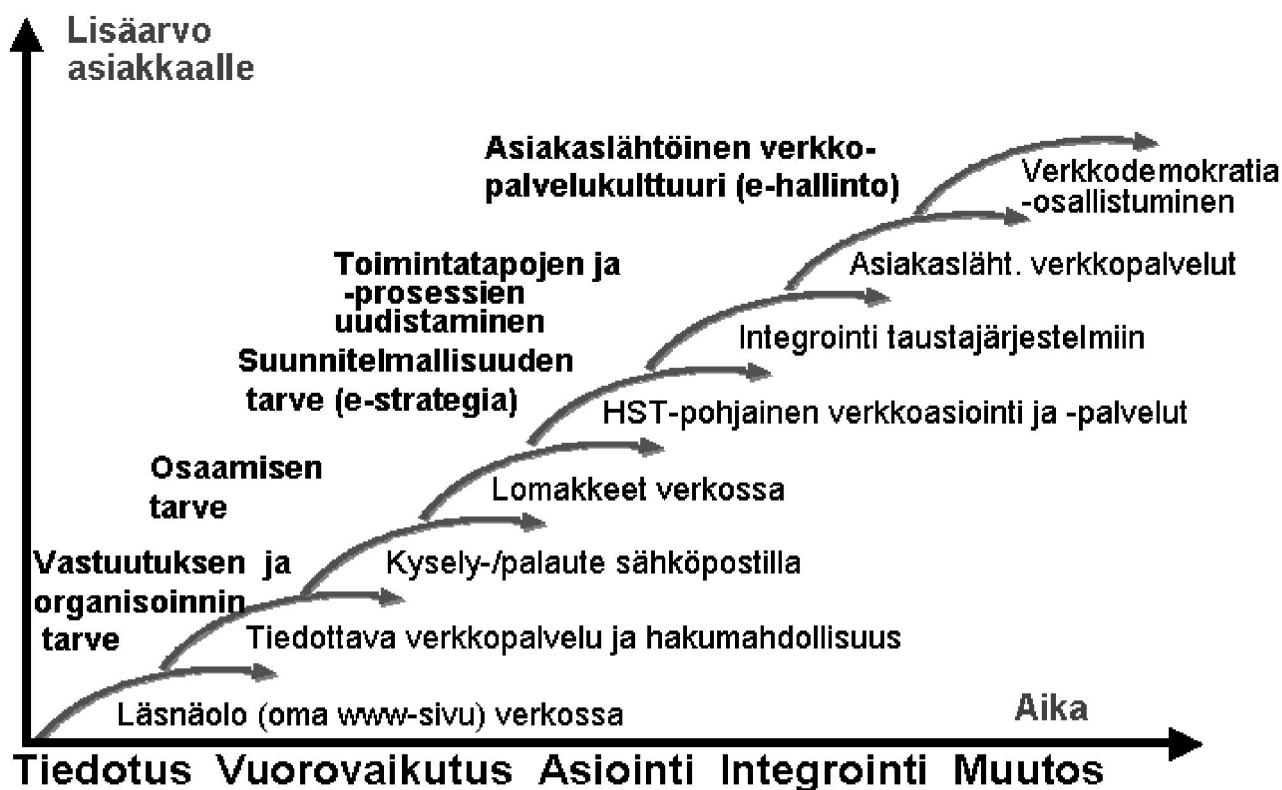
NPM-strategioiden lisäksi osallistavan hallintokulttuurin kehittymiseen on vaikuttanut, että puoluepolitiikan ja kansalaisten välisen suhteen on todettu länsimaisissa demokratioissa etääntyneen radikaalisti. Keskustelu poliittisesta vieraantumisesta liitetään useimmiten juuri poliittisen osallistumisen epäsuosittuun asemaan kansalaisten keskuudessa. Hallitseva poliittinen eliitti on huomannut, että yksi keino poliittisen hallinnan legitimitietin vahvistamiseksi on osallistumisen ja julkisen deliberaation mahdollistaminen uusien välineiden ja foorumeiden avulla. Lukuisten paikallisten, alueellisten, kansallisten, EU ja globaalien tason kansalaisia osallistavien hankkeiden tavoitteena on läheisempien suhteiden luominen hallinnollisten viranomaisten, politiikkojen ja kansalaisten välille. Pyrkimyksenä on luoda poliittisen hallinnan menettelytapoja, jotka tukevat päätöksenteon legitimitettä ja tilivelvollisuutta. (Coleman & Götze 2001; Macintosh ym. 2002; Malina 2003; Tsagarousianou 1999; Shulman ym. 2003; Schlosberg ym. 2007.)

Näillä uusilla osallistumiskanavilla pyritään valtaistamaan (empower) kansalaisia ottamalla heitä mukaan institutionaalisen politiikan prosesseihin. Monissa hankkeissa hyödynnetään vuorovaikutteisia digitaalisia viestintäverkkoja, erityisesti internetiä. Useimmat ns. e-osallisuushankkeet käyttävät toimintaperiaatteiltaan melko samankaltaisia tietokonevälitteisen viestinnän teknologioita ja useimmiten alustoina käytetään erilaisia internet-sovelluksia. Elektronisen demokratian projektien tarpeellisuutta korostetaan yleensä kahdella keskeisellä seikalla: niiden katsotaan tarjoavan kansalaisille vapaan pääsyn julkishallinnon informaatioon sekä avoimen tilan julkiselle deliberaatiolle. (Tsagarousianou 1999; Molinari 2008; Artikkeli I, II, III.)

Osallistavan hallintokulttuurin kehittämistä verkkoviestinnän avulla kuvataan useissa raporteissa hyppäyksellisinä kehitysaskelina, joiden avulla suunnitellaan päästävän kansalaisvaikutuksen mahdollistavan verkkodemokratian käytäntöihin. Verkkodemokratialla voidaan tarkoittaa useita erilaisia aktiviteetteja, kuten esim. asiakaspalautteen ja –keskustelun keräämistä julkisista palveluista, aloitteita ja palautetta poliittisista toimintaohjelmista, osallistumista julkisten asioiden

suunnitteluprosesseihin sekä kansanäänestyksiä (Kuusisto 2007, 53-58, ks. Kuva 1, vrt. Artikkelii II).

Kuva 1: Arvio julkisten verkkopalvelujen kehittämistyön etenemisestä Suomessa (JUNA vislas jo pois! Juna-hankkeen matkaraportti 2002, 16; kuva myös esim. Kuusisto 2007, 54).

Refleksiivisen politiikan kontekstissa osallistavaa hallintokulttuuria voidaan pitää systeemisenä refleksiivisyytenä, jossa julkisvalta pyrkii vastaamaan demokraattisen järjestelmän kohtaamiin riskeihin politiikan fragmentoitumisesta ja irtautumisesta institutionaalisista rakenteista (ks. Beck 1997). Refleksiivisen politiikan aiheuttamat muutokset poliittiseen toimintaan ja osallistumiseen vaikuttavat myös kansalaisuuden muotojen esille nousemiseen, sillä äänestäminen ei enää tyydytä vaikuttamisesta kiinnostuneita refleksiivisiä toimijoita. Tämän vuoksi osallistamisessa on omaksuttu *hallinnollinen kansalaisuuskäsitys*, jota toteutetaan julkisen vallan toimesta luotujen osallistamiskanavien avulla. Monissa tapauksissa hallinnollista kansalaisuutta aktivoidaan erilaisia internet-hankkeita hyödyntämällä (esim. EU:n Sinun äänesi Euroopassa, Otakantaa.fi, Tampereen kaupungin VALMA-valmistelufoorumi; ks. Artikkelii II, III, IV, V). Osallistavassa hallintokulttuurissa on kyse inklusiivisen demokratian tuottamisesta, joka tarkoittaa poliittisen järjestelmän legitimoitua avaamalla kansalaisille mahdollisuuksia osallistua institutionaaliseen poliittiseen keskusteluun ja päätöksentekoon asioista, jotka vaikuttavat heidän elämäänsä (Young

2000). Osallistavassa toiminnassa julkishallinto on yksi toimijoista ja päätösten valmistelija sekä toimeenpanija. New Public Management-hallintofilosofia on vaikuttanut siihen, että hyvän ja tehokkaan hallinnoinnin tuottamiseksi kansalaista pidetään subjektina, jonka haluista ja tarpeista on otettava selvää erilaisten kuulemis- ja tiedonkeruuprosessien avulla. Osallistuvan demokratiateorian näkemykset ovat puolestaan vaikuttaneet vuorovaikutteisten poliittiseen viestintään perustuvien foorumien kehittämiseen.

3.2. Inklusiivinen e-hallinta demokratiateorian ideana

Osallistuvan demokratiateorian ideat ovat klassisia politiikan tutkimuksen teemoja, vaikka osallistuvan demokratian (participatory democracy) käsitettä ryhdyttiin käyttämään vasta 1960-luvulla. Teorian kannattajat vastustavat liberaalidemokraattista teoriaa, jonka tulkitaan rajaavan politiikan hallinnoinnin, puolueiden ja etujärjestöjen aktiviteeteiksi. Osallistuvan demokratian kannattajien tavoitteena on kansalaisten poliittinen aktivointi sekä poliittisen päätöksenteon avaaminen laajojen kansanryhmien saataville. Äänestämistä ei pidetä riittävänä poliittisen osallistumisen muotona, sillä sen tulkitaan harvoin tapahtuvana toimena passivoivan kansalaisten poliittista aktiivisuutta. Osallistuvalla demokratian teoreetikoille on myös tyypillistä, että valtion ja kansalaisyhteiskunnan käsitteitä ei haluta erottaa toisistaan vaan pikemmin yhdistää. Ideaalissa osallistuvassa demokratiassa kansalaiset eivät ole hallittuja alamaisia vaan aktiivisia päätöksentekijöitä. Normatiivisissa osallistuvan demokratian vaatimuksissa on siten kyse poliittisen hallinnoinnin demokratisoimisesta. (Cunningham 2002, 123-127.)

Osallistuvan demokratiateorian ideoita on viime vuosina kehitelty runsaasti ja uusia käsitteitä on otettu käyttöön, joista tunnetuimmat ovat deliberatiivinen demokratia ja e-demokratia. Tässä tutkimuksessa kutsun tätä teoriakehittelyä osallistuvan demokratiateorian traditioksi, joka on luonut samansuuntaisia malleja kansalaisten poliittisesta osallistumisen aktivoimiseksi ja kehittämiseksi jo useamman vuosikymmenen ajan. (Artikkeli II & III.) Toki on huomattava, että näihin teoreettisiin kehitelmiin sisältyy toisistaan poikkeavia käsityksiä, kuten keillä on oikeus osallistua poliittisiin keskusteluihin, mitä poliittisen osallistumisen prosesseilla tavoitellaan ja mitkä ovat sopivia foorumeita poliittiselle keskustelulle. Esimerkiksi monissa teoreettisissa näkökulmissa korostetaan edustuksellisten päätöksentekoforumien ja poliittisten puolueiden välityksellä tapahtuvaa osallistumista (ks. Saward 2001), mutta tässä tutkimuksessa analysoidaan osallistuvan demokratiateorian, deliberatiivisen demokratiateorian ja e-demokratia-tutkimuksen käsityksiä

kansalaisten välittömästä osallistumisesta. Nämä teoreettiset näkemykset ovat tuottaneet viitekehyksen, jonka avulla internetin ja demokratian suhdetta yleisesti arvioidaan ja verkkodemokratia-hankkeita suunnitellaan (Davies & Gangadharan 2009; Fuchs 2008, 233; Macintosh ym. 2002). Teoriat ovat normatiivisia ratkaisumalleja kansalaisosallistumisen ongelmiin, mutta niitä ei voida pitää erillisinä ideoina empiirisestä todellisuudesta. Tässä alaluvussa tuon esille minkälaisen poliittisen osallistumisen ja keskustelun organisoimiseen nämä demokratiateoriat ovat vaikuttaneet. Analyysissä vertailen kansalaisosallistumisen periaatteita, joita tutkimuksen artikkeleissa (III, IV, V) olevat internet-foorumit implikoivat suhteessa näihin teorioihin.

3.2.1. Osallistuvan demokratian sivistynyt kansalainen

Modernit teoriat osallistuvasta demokratiasta sisältävät näkemyksen, että ihmiset haluavat entistä enemmän osallistua itseään koskevien päätösten tekoon ja poliittisen järjestelmän rakenteita olisi muokattava tämän mahdollistamiseksi (Held 1987, 263). Ian Budgen mukaan osallistuva demokratia voidaan määritellä regiimiksi, jossa aikuiset kansalaiset kokoontuvat väittelemään ja äänestämään poliittisista asioista ja kansalaisten äänestyspäätös määrittää valittavan toimintaohjelman (Budge 1996, 35). Tutkimuksen artikkeleissa (III, IV, V) käsitellyt osallistavat internet-foorumit asettuvat tähän suppeaan osallistuvan demokratian määritelmään kahtiajakoisesti. Voidaan todeta, että ne ovat rakenteellisia ratkaisuja osallistuvalla demokratialle eli kansalaiset voivat kokoontua foorumeihin väittelemään poliittisista asioista. Toisaalta on kuitenkin todettava, että kansalaisilla ei ole näissä foorumeissa mahdollisuutta äänestää tai päättää minkäänlaisista poliittisista ratkaisuista.

On kuitenkin huomattava, että institutionaalisia ratkaisuja osallistuvan demokratian toteuttamiseksi luokitellaan monella eri tavalla. Osallistuvan hallintokulttuurin käytäntöjä analysoivissa raporteissa viitataan usein osallistuvan demokratiateorian klassikkoon Sherry R. Arnsteinin (1969) kahdeksanportaiseen osallistumismittariin, ”Osallistumisen tikapuut”. Arnsteinin typologiassa kaksi alinta astetta ovat manipulointi ja terapia, joissa valtaapitävät voivat kouluttaa tai ”parantaa” kansalaisia ymmärtämään paremmin omat poliittiset intressinsä. Seuraavissa kahdessa toimintamallissa, tiedottamisessa ja kuulemisessa, kansalaiset voivat kuulla päätöksentekijöitä ja tulla kuulluiksi. Sen sijaan mitään varmuutta ei prosessissa anneta, että kansalaisille jaettava informaatio voisi tukea jollakin tavalla osallistumista tai kuulemisella olisi jotain vaikutusta. Viidenneksi korkeimmassa osallistamisen muodossa kansalaisille annetaan tilaisuus toimia

päätöksentekoprosessin neuvonantajina ja osasuunnittelijoina. Prosessissa julkiset päätöksentekijät ja viranhaltijat käyttävät kuitenkin päätöksentekovaltaa ja voivat jättää kansalaismielipiteen huomioimatta. Kuudenneksi korkeimmalla osallistamisen asteella kansalaisia otetaan mukaan kumppaneiksi julkisiin prosesseihin, joissa he esimerkiksi jonkin kaupunginosan asukkaina analysoivat ja suunnittelevat alueen kehittämistä yhdessä julkisvallan kanssa. Aidoissa kumppanuussuhteissa kansalaisilla on taloudellisia resursseja ja suunnitteluvaltaa. Kahdella korkeimmalla tasolla kansalaisille on delegoitu toimivalta osittain jossakin asiassa tai osallistuminen on täysivaltaista eli ulkopuolisilla institutionaalisilla elimillä ei ole oikeutta puuttua asioidenhoitoon. (Emt.).

Arnsteinin tikapuuasteikko tuo esille, että useimmissa osallistamisen ja osallistumisen prosesseissa julkisvallalla eli poliittisella eliitillä on omat poliittiset intressit, joihin kuuluu ennakoimattoman kansalaispolitiikoinnin ja –protestoinnin tyynnyttely. Tutkimuksen artikkeleissa (III, IV, V) mainitut e-demokratia-hankkeet eivät ole Arnsteinin asteikolla yltäneet lähellekään korkeimpia tasoja, mikä selittää sitä, että niistä ei ole muodostunut refleksiivisen kansalaisvaikuttamisen kannalta kiinnostavia toimintapaikkoja.

Osallistuvan demokratian muotoja voi luokitella myös yleisemmin suhteessa edustukselliseen demokratiaan, jolloin viitataan edustukselliseen demokratiaan jo sisältyvien suoran vaikuttamisen mahdollisuuksien lisäämiseen, edustuksellisen demokratian rinnalle luotaviin uusiin päätöksentekokoneistoihin tai asiakasdemokratian kehittämiseen eli kansalaisten mahdollisuuksiin vaikuttaa julkisiin palveluihin. (Berndtson 1992, 200-201.) Ian Budge puolestaan jakaa vastaavassa kontekstissa mahdolliset osallistuvan demokratian muodot kahteen ääripäähän. Nämä ovat suora kansanäänestys eli kaikista poliittisista asioista päätettäisiin suoralla kansanäänestyksellä ja puoluejärjestelmään perustuvaan osallistuvaan demokratiaan, jossa edustuksellisen demokratian rakenteet säilytettäisiin ja kansalaisten suora osallistuminen toteutettaisiin puoluejärjestelmän välityksellä (Budge 1993, 138-142.) Osallistuvan demokratian toimivuus ja ajatusmalli edellyttävät hallinnollisia instituutioita, joissa kansalaisten poliittiset näkemykset voivat kohdata (ks. esim. Barber 1984, 267-311). Osallistuvan demokratian rakenteellisia ratkaisuja ovat osallistumisen muodot, joiden välityksellä kansalaiset voivat yrittää vaikuttaa elinolosuhteisiinsa.

Tutkimuksen artikkeleissa (III, IV, V) käsitellyt verkkofoorumit ovat funktioiltaan yhteydessä edustuksellisen demokratian rakenteisiin. Ne saavat osallistuvaa demokratiaa kehittämään pyrkiviä elementtejä edustuksellisen demokratian järjestelmän sisällä eli ne eivät varsinaisesti pyri

muodostamaan uusia päätöksentekokoneistoja edustuksellisen demokratian rinnalle. Foorumit näyttävät jakavan näkemyksen siitä, että kansalaiset haluavat vaikuttaa yhteiskunnallisiin poliittisiin päätöksiin. Benjamin Barberin mukaan osallistuvan demokratian mahdollistaa sitä varten kehitetyt päätöksentekoinstituutiot sekä kansalaisten koulutustaso, joka yhdistää heitä yhteisen hyvän tavoitteluun (Barber 1984, 117). Osallistavien verkkofoorumien kehittämisen taustalla näyttäisi olevan luottamus kansalaisten korkeaan koulutustasoon, jonka oletetaan herättävän kansalaisissa tarpeen osallistua politiikkaan myös muulla tavoin kuin äänestämällä. Luottamus kansalaisten korkeaan koulutustasoon ilmenee myös oletuksena koulutuksen luomasta tietotaidosta käyttäen tietokoneita ja tietoverkkoyhteyksiä. Foorumit luovat poliittisia kysymyksiä pohtivan avoimen keskustelutilan, jossa keskusteluihin osallistujille painotetaan, että yksittäisillä mielipiteillä on merkitystä julkisessa poliittisessä prosessissa.

Vahva demokratia saa Barberin mukaan alkunsa siitä, että ihmisille annetaan poliittista valtaa ja vaikutuskanavia. Tällöin he ymmärtävät hankkia tietoa ja sivistää itseänsä, jotta he kykenevät tekemään paremmin poliittisia päätöksiä (Barber 1984, 234). Tutkimuksen artikkeleissa (III, IV, V) mainitut verkkofoorumit antavat yhteisöjensä kansalaisille poliittisen vaikutuskanavan sekä jakavat tietoa poliittisista asioista, jotta foorumeille osallistuvat kansalaiset voisivat sivistää itseänsä ja muodostaa perusteltavissa olevia poliittisia mielipiteitä. Osallistuvassa demokratiateoriassa kansalaisten kouluttautuminen poliittiseen toimintaan katsotaan osallistumisen pääfunktiksi. Kouluttautumisella tarkoitetaan sekä psykologisten ominaisuuksien kehittymistä että demokraattisten yhteisöjen edellyttämien poliittisen toiminnan taitojen ja proseduraalisten käytäntöjen oppimista (Pateman 1970, 42). Kansalaiseksi kehittyminen tulkitaan edellyttävän osallistuvaa yhteiskuntaa, jossa painotetaan kollektiivista ongelmanratkaisua. Kansalaisista tulisi kouluttaa sivistyneitä yhteisön jäseniä, jotka ovat kykeneviä poliittiseen osallistumiseen ja joiden intresseihin kuuluu osallistuminen poliittiseen päätöksentekoprosessiin (Held 1987, 262).

Carole Patemanin mukaan ihmisten osallistuminen yhteisön päätöksentekoon vaikuttaa positiivisesti yhteisön stabiilisuteen. Osallistumisen mahdollistavasta päätöksentekoprosessista kehittyä alusta alkaen itseään ylläpitävä prosessi, joka on seurausta osallistumisen kouluttavasta vaikutuksesta. Osallistuminen kehittää niitä ominaisuuksia, joita se osallistujalta vaatii. Poliittinen osallistuminen on yksilölle oppimisprosessi eli yksilön politikoimiskyvyt kehittyvät koko ajan osallistumisen myötä. Osallistuva poliittinen prosessi vaikuttaa jokaisen toimintaan osallistuvan yksilön sosiaalisen ja poliittisen kapasiteetin kehittymiseen, jolla on puolestaan positiivista vaikutusta aina seuraavaan osallistumistoimintaan. Osallistumisella on integroiva vaikutus

toiminnassa mukana oleviin ja se helpottaa kollektiivisten päätösten hyväksymistä. (Pateman 1970, 42–43.)

Psykologisten ominaisuuksien kehittyminen poliittisessa toiminnassa tarkoittaa Patemanin mukaan *tunnetta poliittisesta tehokkuudesta* tai *poliittisesta kompetenssistä*, joka viittaa yksilön subjektiiviseen käsitykseen vaikuttaa julkiseen poliittiseen prosessiin. Yksilöt, jotka tuntevat itsensä kyvykkäiksi poliittiseen osallistumiseen, voivat myös todennäköisesti osallistua. Tämä tunne voi liittyä myös yleiseen yksilön itseluottamuksen tunteeseen. (Pateman 1970, 46; ks. myös Almond & Verba 1963, 206–207.) Kansalaisten psykologisten ominaisuuksien eli subjektiivisen poliittisen kompetenssin kehittyminen on tämän tulkinnan mukaan toiminnassa tapahtuva muutos. Se mahdollistaa yksilöiden järkevän yhteistyön suhteessa muihin poliittisiin toimijoihin sekä kohtuullisuuteen pyrkivän argumentoinnin suhteessa käsiteltäviin poliittisiin asioihin. Barberin mukaan asioiden kohtuullinen käsittelytapa ja tiedon punnitseminen eivät ole vahvassa osallistuvassa demokratiassa abstrakti esitila vaan asenne, jonka vahvan demokratian politiikka synnyttää. Kansalaisten sitoutuminen poliittiseen toimintaan saa siis vasta aikaiseksi tämän tiedonhalun ja tiedollisuuden poliittisista asioista. Suora osallistuminen poliittiseen toimintaan on paras mahdollinen tapa kouluttaa ja sivistää kansalaisia. (Barber 1984, 135, 234–235.) Patemanin mukaan ihmisten psykologisten ominaisuuksien kehittyminen poliittisessa osallistumisessa ei vaadi osallistumisen funktiolta sitä, että päätöksentekoprosessiin osallistuvat ihmiset tekevät lopullisen päätöksen. Kehittävää poliittista osallistumista on myös toiminta, jonka seurauksena poliittinen toimija kokee osallistuvansa poliittiseen prosessiin. (Pateman 1970, 73–74, 83.)

Osallistuva demokratiateoria sisältää optimistisen ihmiskäsityksen, joka mukaan ihminen poliittisesti osallistumalla oppii ajattelemaan ja toimimaan kollektiivisesti ja yhteisö kehitty kansalaisten poliittisen osallistumisen myötä. Laajan poliittisen osallistumisen vaikutus nähdään evolutiivisena kansalaisuuden kehittymisenä, joka parantaa demokraattisen hallinnon laatua. Poliittisella osallistumisella tarkoitetaan tässä kontekstissa osallistumistoimintaa, joka voi tapahtua sekä ns. ruohonjuuritasolla tai ylemmillä demokraattisen hallinnon tasoilla. Poliittisen järjestelmän tulkitaan ulottuvan laajasti yhteiskunnan eri osa-alueille. (ks. Pateman 1970, 110; Cochrane 1986, 52-53.) Laajasti ymmärretyssä poliittisessä järjestelmässä kansalaiset määrittävät itse asia-alueet, joita tulee käsitellä ja ymmärtää poliittisesti. Barberin mukaan laajalle osallistumiselle avoimesta poliittisesta järjestelmästä muodostuu kansalaisuuden harjoituskenttä, jossa ihmiset kehittyvät vapaiksi kansalaisiksi. Liberaalidemokratian edustuksellisuuden mallit muodostavat politiikasta toimintaa, jota tekevät ainoastaan specialistit ja asiantuntijat. Näistä ihmisistä tulee kuitenkin

spesialisteja ja asiantuntijoita suhteessa muihin ihmisiin ainoastaan sen vuoksi, että he harrastavat politiikkaa ja toimivat siinä. Vahva demokratia on vastaavasti amatöörien politiikkaa, jossa jokaisen on otettava huomioon toisensa ilman asiantuntijoiden välikäsiä. (Barber 1984, 152.)

Modernien liberaalidemokraattisten yhteisöjen poliittisten järjestelmien ongelmana pidetään sitä, että ihmiset ovat varsin tietämättömiä poliittisista asioista ja kykenemättömiä ja haluttomia osallistua politiikkaan. Budgen mukaan osallistuvan demokratian toimintamallien soveltaminen on kuitenkin mahdollista, koska poliittista tietämättömyyttä ei voi pitää staattisena ihmisten ominaisuutena. Osallistuvan demokratiateorian mallin mukaisesti poliittinen tietämättömyys on poistettavissa poliittisen koulutuksen avulla, joka tarkoittaa ihmisten aktivoimista osallistumaan julkiseen poliittiseen keskusteluun. Kiinnostuksen aikaansaaminen poliittista osallistumista kohtaan vaatii sitä, että ihmiset saavat mahdollisuuden osallistua poliittiseen päätöksentekoon, joka välittömästi vaikuttaa heidän omaan hyvinvointiinsa. Budgen mukaan poliittisen oppimismotivaation nostattaminen kykenee aloittamaan ihmisten oppimisprosessin kohti pätevää poliittista toimijaa (Budge 1993, 147). Kun ihmismassat alkavat osallistua poliittisiin keskusteluihin, toimimaan, vaihtamaan mielipiteitä, he lakkaavat olemasta massaa ja heistä tulee kansalaisia (Barber 1984, 155).

Patemanin mukaan poliittisen osallistumisen tärkein funktio kansalaiselle on, että hän oppii ymmärtämään julkisen ja yksityisen toimintaympäristön yhteyden toisiinsa. Osallistuvan demokraattisen yhteiskunnan olemassaolo kouluttaa kansalaisen arvioimaan paremmin edustuksellisissa päätöselimissä tapahtuvan poliittisen toiminnan merkitystä. Kansalaiselle kehittyy myös pätevät resurssit tehdä poliittisia päätöksiä asioista, jotka eivät liity hänen omaan toiminnalliseen lähipiiriinsä. (Pateman 1970, 110.) Ihmiset voivat kehittyä sivistyneiksi kansalaisiksi yhteiskunnassa, joka ylläpitää kansalaisten poliittisen osallistumisen rakenteita. (Budge 1993, 148).

Osallistuvan demokratiateorian optimistinen ihmiskäsitys kuvaa poliittisen osallistumisen mahdollisia kehitysnäkymiä niin yhteisön mikro- kuin makrotasolla. Mikrotasolla yhteisön yksilöt nähdään oppimiskykyisinä kansalaisina, jotka voivat kehittyä poliittisesti aktiivisiksi ja tiedostaviksi henkilöiksi ja oppivat argumentoimaan pätevästi poliittisia mielipiteitään. Makrotasolla poliittisen osallistumisen mahdollistavien rakenteiden katsotaan muodostavan yhteisön kansalaisista sivistyneen ryhmittymän, joka kykenee päätöksissään arvioimaan ja

asettamaan järjestykseen yhteisölliset edut ja arvot sekä huomioimaan saatavilla oleva poliittinen tieto.

Patemanin mukaan ihmisten poliittisen kouluttautumisen tarkoitus on kehittää poliittista arviointitaitoa. Kouluttautuminen edellyttää jonkinlaisten sosiaalisten olosuhteiden ja poliittisten organisaatioiden olemassaoloa, joissa kansalaiset voivat ymmärtää olevansa poliittisia toimijoita. Poliittisen osallistumisen mahdollistumiseen liittyy näin käsitys praktisen järjen kehittymisestä, joka tapahtuu poliittisen osallistumisen välityksellä saadusta poliittisesta tiedosta ja kokemuksesta. Yksilön lingvistinen kapasiteetti yhdistettynä muuhun henkiseen kapasiteettiin ovat olennainen osa hänen kykyjensä esiintyä poliittisesti kuin myös ymmärtää muiden toimijoiden puheakteja (Pateman 1985, 178, 187–188).

Budge toteaa, että demokraattiseen päätöksentekoon ja keskusteluun osallistuminen lisää ihmisten substanssitietoa poliittisista asioista, sillä näin he voivat saada tietoa asioista kuin myös omaksua tiedollisia argumentteja. Osallistuvassa demokratiassa massojen muodostamat yleiset mielipiteet kykenevät muodostumaan kohtuullisen vakaiksi ja olemaan samanaikaisesti avoimia erilaisille argumenteille. Kokemukset yleisistä kansaaäänestyksistä osoittavat, että yleinen mielipide on riittävän suvaitseva ja riittävästi informoitu, jotta se on kykenevä tuottamaan hyväksyttäviä poliittisia päätöksiä. (Budge 1996, 10, 189–190.)

Barberin mukaan osallistuva demokratia luo yleisön, joka pystyy järkevään ja kohtuullisuutta tavoittelevaan julkiseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Järkevyyden perustana on poliittinen tieto, joka muodostuu historian ja kokemuksen kontekstissa, ja sen avulla voidaan tuottaa perusteita poliittisten ongelmakysymysten ratkaisuun. Koska osallistuvassa demokratiassa pyritään löytämään asioiden tilan totuudellisuuden ja muuttumattomien periaatteiden sijasta toimivia maksiimeja ja yhteistä tietoisuutta, poliittinen tieto on aina väliaikaista ja evolutiivista. Poliittisen tiedon avulla voidaan perustella vain jossakin tietyssä tilanteessa tehty poliittinen päätös. Osallistuvassa demokratiassa puhuminen ja kuunteleminen ovat yhtä tärkeässä roolissa, koska ilman sitä yhteisen tietoisuuden saavuttaminen ei ole mahdollista. Demokraattinen keskustelu on samanaikaisesti niin affektiivista kuin myös kognitiivista ja sen intentionaalisuus suuntaa puheen käsittelemään toiminnan maailmaa. (1984, 133, 169–170, 174.)

Osallistuva demokratiateoria on normatiivinen ajattelutapa, joka on luonut tiettyjä empiiriseen todellisuuteen vaikuttavia käsityksiä, miten demokraattinen kansalaisosallistuminen voitaisiin

organisoida. Suhteessa tutkimuksen artikkeleissa mainittuihin osallistaviin verkkofoorumeihin osallistuva demokratiateoria konstruoi poliittisen keskustelun, jossa järkevällä ja jonkinlaiseen poliittiseen tietoon perustuvalla tavalla pyritään yhteisöllistä etua tyydyttävään prosessiin. Online-foorumit mahdollistavat osallistumisen poliittiseen päätöksentekoon, vaikkakin varsin rajoitetusti. Arnsteinin osallistumismittarin mukaan tutkimuksen artikkeleissa (III, IV, V) esitellyt verkkofoorumit sijoittuvat tiedottamisen ja kuulemisen tasoille, joissa kansalaiset voivat kuulla päätöksentekijöitä ja tulla kuulluiksi. Sen sijaan mitään varmuutta ei prosessissa anneta, että kansalaisille jaettava informaatio voisi tukea jollakin tavalla osallistumista tai kuulemisella olisi jotain vaikutusta. Osallistuvan demokratiateorian näkökulmasta kansalaisten poliittista osallistumista ja keskustelua luonnehtii pyrkimys tietoon poliittisista asioista, jotta ilmaistua poliittista mielipidettä tai päätöstä voitaisiin perustella pätevästi. Tietoa ei pidetä kuitenkaan lähtökohtana pyrittäessä muodostamaan jokin mielipide tai päätös vaan tietoa poliittisista asioista pyritään tuottamaan tilannekohtaisesti. Poliittisiin keskusteluihin osallistuvilta kansalaisilta oletetaan näin kykyä valikoida pätevää tietoa argumenttiensa tueksi.

3.2.2. Deliberatiivinen demokratiateoria ja järkevä poliittinen keskustelu

Deliberatiivista demokratiateoriaa ei voi suoranaisesti erottaa osallistuvaan demokratiateoriaan liittyvistä ajatuksista (Cunningham 2002, 167; Dryzek & Dunleavy 2009, 213; Margolis & Moreno-Riaño 2009, 51-52). Deliberatiivista demokratiateoriaa voidaan yleisesti ottaen katsoa luonnehtivan pyrkimys ideaalien standardien luomiseksi demokraattiselle poliittiselle keskustelulle. Deliberatiivisen demokratian käsitettä käytettiin ensi kerran varsinaisesti vasta 1980-luvulla. Teorian käsitteelliset juuret ovat kantilaisessa filosofiassa (esim. Setälä 2009, 63), mutta teoreettinen näkökulma kumpuaa pääosin 1970-luvulla alkaneesta liberaalidemokratian kritiikistä ja osallistuvan demokratiateorian kansalaisten osallistumismahdollisuuksia pohtivasta näkökulmasta ja konsensuspolitiikan mahdollisuudesta (Bohman & Rehg 1997, xii-xiii; Margolis & Moreno-Riaño 2009, 51-52).

Teoriaan liittyy vahva normatiivinen näkemys poliittisen päätöksenteon prosessista, jonka tulisi perustua kansalaisten tai näiden edustajien väliseen tasa-arvoiseen julkiseen deliberaatioon. Monissa deliberatiivisen demokratian teorioissa kiinnitetään huomiota edustuksellisiin päätöksentekofoorumeihin deliberaation paikkoina, mutta useat tutkijat pitävät edustuksellisen demokratian legitimiisyyttä kriisiytyneenä. Tämän vuoksi deliberatiivista demokratiaa analysoidaan

ja kehitellään siinä tarkoituksessa, että tavalliset kansalaiset voisivat osallistua poliittiseen päätöksentekoon. (Dryzek & Dunleavy 2009, 217-220; Herne & Setälä 2005, 175-176; Setälä ym. 2010; Grönlund ym. 2010, 97.)

Deliberatiivisen ideaalin mukaan demokraattisen yhteisön poliittiset ratkaisut etenevät ja tapahtuvat julkisen argumentoinnin ja järkeilyn prosessissa, jonka osallistujat ovat tasa-arvoisia kansalaisia. Osallistuessaan tämänkaltaiseen prosessiin kansalaiset sitoutuvat kollektiivisten ongelmien ratkaisuihin ja valintojen tekemiseen. Deliberatiivisen ajattelun mukaan legitimeinä instituutioina pidetään niitä, joissa julkinen päätöksenteko tapahtuu vapaan ja julkisen deliberaation välityksellä. (Cohen 1989, 21.) Deliberatiivisessa demokraattisessa yhteisössä kansalaiset kokoontuvat vapaaehtoisesti argumentoimaan löytääkseen ratkaisun johonkin poliittiseen konfliktiin (ks. esim. Knight & Johnson 1994, 285).

Deliberatiivisessa päätöksenteossa tavoitteena on poliittisten konfliktien ilmaannuttua pyrkiä rationaalisesti motivoituun konsensukseen eli yksimielisyyteen. Yhteiset päätökset perustellaan argumenteilla, jotka ovat deliberaatioon osallistujien hyväksyttävissä. Poliittisten konfliktien voidaan kuitenkin olettaa olevan luonteeltaan sen kaltaisia, että yksimielisyyden saavuttaminen on liian korkea vaatimus jopa ideaalisissa olosuhteissa käydylle poliittiselle keskustelulle ja päätökset voidaan tehdä myös jonkinlaisella määräenemmistöllä. (Cohen 1989, 23.) Konfliktuaalisesta asiasta voidaan päästä rationaalisesti motivoituun konsensukseen, kun julkinen deliberaatio tuottaa argumentoivaa keskustelua, jossa erimieltä olevat osallistujat pyrkivät vakuuttamaan toisiansa. Tällainen keskustelu kumpuaa kommunikatiivisen rationaliteetin pelisäännöistä, joita ovat rajoittamaton ja autenttinen argumenttien vaihtaminen sekä kaikkien osallistujien argumenttien arvioiminen niiden ansioiden perusteella. (Setälä 2009, 64.)

Deliberatiivisessa demokratiassa päätöksenteon legitimiisyys edellyttää argumentaation inklusiivisuutta, jolla voidaan suppeammin tarkoittaa sitä, että keskusteluissa tulee olla edustettuina asiakysymysten kannalta olennaisimmat näkemykset (Cohen 1989, 22); tai laiveammin kenen tahansa oikeutta osallistua julkiseen deliberaatioon (Dryzek 2000, 171). Deliberatiiviset prosessit ja päätökset kumpuavat julkisesta poliittisesta keskustelusta, jossa osapuolet huomioivat toistensa näkökulmat (Setälä 2009, 65). Legitiimiisyys syntyy siis siitä, että *jokaisen tahto* muodostuu deliberaatioissa ja tämä tahto myöntää legitimitietin prosessin tuotokselle (Manin 1987, 352). Deliberatiivinen proseduuri on näin ilmaistuna yhteisön legitimitietin lähde ja deliberaatioissa

ilmaistut argumentit ovat suorassa yhteydessä kollektiivisesti prosessissa päätettyyn tuotokseen (ks. Cohen 1989, 21).

Gutmann & Thompsonin mukaan deliberatiivinen demokratia koostuu kolmesta periaatteesta, jotka oikeuttavat ja sääntelevät deliberatiivista proseduuria. Näitä ovat vastavuoroisuus, julkisuus ja vastuullisuus. Vastavuoroisuus tarkoittaa tässä kontekstissa kansalaisten kasvokkain tapahtuvaa vuorovaikusta, jossa erimielisyyden motivoimina esitetään perusteita ja järjeilyjä. Poliittisessa deliberaatiossa perusteet ovat sellaisia, jotka kansalaiset voivat hyväksyä, vaikka eivät välttämättä jaa samaa arvomaailmaa perusteiden esittäjän kanssa. Vastavuoroisessa poliittisessä keskustelussa kansalaiset kunnioittavat toistensa oikeutta osallistua keskusteluun ja vastavuoroisuuden ilmapiiri vetoaa keskusteluun osallistujia esittämään kohtuullisuuteen vetoavia argumentteja, jotka voisivat olla keskustelijoiden hyväksyttävissä. Deliberaatio perustuu näin reiluun sosiaaliseen yhteistyöhön. Julkisuuden periaate tarkoittaa deliberatiivisessa prosessissa sitä, että poliittisen toiminnan oikeuttavien perusteiden ja järjeilyiden on oltava julkisia kuin myös kaiken saatavilla olevan informaation. Vastuullisuuden periaate viittaa puolestaan yksinkertaisesti siihen, että deliberaatioon osallistujat ovat vastuussa toisilleen kaikista poliittisista toimistaan. (Gutmann & Thompson 1997, 12–15, 55, 99.)

Deliberatiivisen demokratian teoreetikot ovat kehilleet poliittiselle keskustelulle normatiiviset kriteerit, jotka pyrkivät määrittelemään kohtuullisuuteen pyrkivän tai legitiimin päätöksenteon tunnusmerkit. Deliberatiivista demokratiateoriaa on kehitelty makroteorian, jossa se ulotetaan kattamaan demokraattisen yhteiskunnan päätöksentekoprosessien ja kansalaisyhteiskunnan suhdetta (esim. Dryzek 2000; Habermas 1996). Teoriaa on kuitenkin pääosin empiirisesti sovellettu mikroteoreettisesti erilaisissa deliberatiivisen demokratian hankkeissa (Dryzek & Dunleavy 2009, 220–223; Herne & Setälä 2005), joita kehitellään ja/tai arvioidaan deliberatiivisen demokratiateorian näkökulmasta. Tämän kaltaisia tiettyjen keskustelutilanteiden ja –ympäristöjen analyysia on sovellettu ainakin lainsäädäntöelinten, korporatiivisten instituutioiden, tuomioistuinten ja kansalaistoimijoille tarkoitettujen foorumien tutkimuksessa (Dryzek & Dunleavy 2009, 220–223). Kansalaisfoorumeita voivat olla tarkkaan suunnitellut deliberatiiviset hankkeet, kuten esim. kansalaisjuryt, konsensuskonferenssit, deliberatiiviset mielipidemittaukset (Herne & Setälä 2005) tai erilaiset osallistavan hallintokulttuurin verkostomaiset julkisuustilat (Dryzek & Dunleavy 2009, 223).

Internet-tutkimuksessa deliberatiivista demokratiateoriaa on sovellettu pääosin mikroteoreettisesti. Teoreettisen näkökulman avulla on arvioitu internetin potentiaalia vaikuttaa demokratian kehittämiseen ja poliittisen päätöksenteon legitimitettiin lisäämiseen. (esim. Davies & Gangadharan 2009; Coleman & Blumler 2009; Dahlberg 2001a; 2001b.) Tutkimuksen artikkeleissa (III, IV, V) analysoidut osallistavat verkkofoorumit asettuvat mielenkiintoisella, hypoteettisella tavalla deliberatiivisen demokratiateorian konstruoimaan poliittiseen yhteisöön. Tietenkin on huomattava, että teoriaa on alun perin sovellettu ainoastaan kasvokkain tapahtuvaan poliittiseen keskusteluun (ks. esim. Gutmann & Thompson 1997, 13). Mielestäni kuitenkin kasvokkain tapahtuva keskustelu ei ole ainoa oikea standardi poliittiselle deliberaatiolle, vaan otan lähtökohdaksi ajatuksen, että keskustelu voi tapahtua myös sähköisessä verkkoympäristössä. Deliberatiivista foorumia katsotaan määrittävän myös mitkä tahansa puitteet, joissa kansalaiset kokoontuvat tasaisin väliajoin päättämään kollektiivisesti julkisista asioista (Gutmann & Thompson 1997, 12 sekä ks. Cohen 1989, 21). Onkin huomattava, että osallistavan hallintokulttuurin internet-foorumeiden (Artikkeli III, IV, V) poliittiset keskustelut eivät ole yleensä tasaisin väliajoin tapahtuvia kokoontumisia, joissa keskustelujen perusteella tehdään yhteinen päätös vaan usein ne ovat väliaikaisia ja vapaamuotoisia keskusteluja, joissa osallistajat pyrkivät intentionaalisesti vaikuttamaan päätöksentekoon. Osallistavissa foorumeissa kollektiivista päätöksentekoa edustavat yleensä ylläpitäjien laatimat yhteenvedot ja vastineet.

Näissä online-foorumeissa toteutuvat kuitenkin ainakin teoreettisesti useat deliberatiivista demokratiateorian kriteerit. Ihmiset osallistuvat poliittisiin keskusteluihin tasa-arvoisina kansalaisina eli suhteessa muihin osallistujiin kaikki ovat samanarvoisia puheenvuorojen esittäjiä. Sähköiset keskustelut esittäytyvät taustatietoineen argumentoinnin ja järkeilyn poliittisina prosesseina, joissa deliberaatio on vapaata ja julkista eli puheenvuorojen esittämistä ei estä tai rajoita mikään auktoriteetti ja kaikki foorumeissa esitetyt puheenvuorot ovat julkisia. Toki on huomattava, että artikkeleissa (III, IV, V) käsitellyt osallistavat foorumit ovat moderoituja, kuten useimmat julkishallinnon organisoimat avoimet verkkoalustat. Osallistavien verkkofoorumien moderoinnilla pyritään siihen, että avoimen foorumin keskustelu kohdentuu käsittelemään julkishallinnon avaamaa asiaa ja keskustelua häiritsevät asiaan kuulumattomat kommentit voidaan poistaa. (Wright & Street 2007, 857.) Osallistavilla verkkofoorumeilla inklusiivisuus toteutuu laajassa merkityksessä eli alustoilla kenellä tahansa on oikeus osallistua keskusteluun.

Ihmiset osallistuvat online-foorumeihin vapaaehtoisesti tavoitteenaan vaikuttaa poliittisten konfliktikysymysten ratkaisuun, vaikka heillä ei suoranaisesti ole mahdollisuutta vaikuttaa

valittavaan poliittiseen toimintaohjelmaan. Osallistavissa verkkofoorumeissa ilmaistaan kuitenkin eksplisiittisesti tavoitteeksi kansalaisten poliittisten osallistumismahdollisuuksien eli demokratian parantamisen. Foorumit näyttävät myös pyrkivän jonkinlaisen konsensuspolitiikan etsimiseen rohkaisemalla osallistujia käymään argumentoivaa poliittista keskustelua. Deliberaation avulla pyritään legitimoimaan valittavat poliittiset toimintatavat eli ihmiset asettuvat foorumeissa vastavuoroisuuden asemiin suhteessa toisiinsa. Poliittisista asioista julkistetaan taustainformaatiota, jonka pohjalta ihmiset voivat perustella argumenttejaan ja arvioida muiden esittämiä argumentteja. Jonkinlaista vastuullisuuden vaatimusta foorumeissa esittävät nettietikettisäädökset, jotka ilmaisevat rajoitukset epäeettiselle poliittiselle ilmaisutavalle.

Deliberatiivinen demokratiateoria havainnollistaa ja käsitteellistää yhteisölle välttämättömän hallinnollisen legitimitetin olemassaolon, joka normatiivisesti ajateltuna voi perustua ainoastaan julkiseen deliberaatioon. Deliberatiivisen demokratian puoltajat eivät ole kuitenkaan läheskään yksimielisiä proseduureista ja prosesseista, joita deliberatiivisen politiikan laaja soveltaminen modernissa yhteiskunnassa edellyttää. Koulukunnan edustajat ovat yleisesti ottaen jakaantuneet *oikeudenmukaisen proseduralismin* ja *episteemisen standardin* kehittäjiin.

Oikeudenmukaisen proseduralismin kannattajat painottavat päätelmissään, että on pyrittävä siihen, että poliittinen deliberaatio tapahtuu oikeudenmukaisissa ja tasa-arvoisissa olosuhteissa. Episteemisen standardin puolestapuhujat edellyttävät puolestaan, että deliberaation tuotos on laadullisesti legitiimi, jos se täyttää jonkin itsenäisen standardin. Tämä itsenäinen standardi voidaan laveasti määritellä legitimisyytenä, joka vaatii poliittiselle päätökselle perusteita, joita ei kukaan järkevästi ajatteleva kansalainen voi vastustaa. (ks. Estlund 1997, 175, 177-181.) Standardista muodostuu näin jonkinlaiseen tietoon vetoava argumentti, jota ei voi pätevästi kumota.

John Dryzek on diskursiivisessa demokratiateoriassaan² kehittänyt teoriaa poliittisesta vuorovaikutuksesta, joka perustuu kommunikatiiviselle rationaliteetille. Kommunikatiivisen rationaliteetin ohjaamassa poliittisessä järjestelmässä ja keskustelussa auktoriteetin aseman saa ainoastaan hyvä argumentti. Hyvä argumentti poliittisessä keskustelussa tarkoittaa normatiivista arvointia, joka on voitava perustella järkevasti. Diskursiivisessa demokratiassa rationaalinen tieto on kommunikatiivista, joten se eroaa perinteisestä poliittisistä instituutioita ja käytäntöjä ohjaavasta

---

² Dryzek ryhtyi myöhemmin kutsumaan teoriaansa deliberatiiviseksi demokratiaksi. Hän on myös lieventänyt kantaansa argumenttien inklusiivisuudesta ja hänelle perusteltuja argumentteja deliberaatioissa voivat myös olla retoriikkaa, huumoria, tunteita, huhuja, henkilökohtaista todistusta ja tarinankerrontaa hyödyntävät perusteet, mikäli ne ovat osa autenttista deliberaatiota (Dryzek 2000).

instrumentaalisesä tiedosta ja rationaliteetista, jonka pohjalta poliittiset instituutiot ovat pyrkineet ratkaisemaan yhteiskunnalliset ongelmat ja saavuttamaan tavoitteet. Diskursiivisessa demokratiassa yksilöt voivat selektiivisesti valita foorumit ja päätöksenteon painopistealueet, jotka he katsovat kuuluvan heille, ja osallistua kommunikatiivisen rationaliteetin ohjaamaan keskusteluun. (Dryzek 1990.)

Poliittinen elämä diskursiivisessa demokratiassa rakentuu vapaan ja avoimen kommunikaation luoman proseduraalisen toiminnan ympärille, jossa toimitaan vastavuoroisen ymmärryksen, luottamuksen ja konsensus-ajattelun ohjaamina. Toisaalta merkityksellinen laaja kansalaisten osallistuminen edellyttää kompetentteja yksilöitä, joten heille on jaettava informaatiota merkityksellisistä asioista. Informaation jakamisen avulla kansalaisista tulee yhteiskunnallisista asioista tietoisia olevia yksilöitä, jotka kykenevät rationaalisesti argumentoimaan, arvioimaan muiden perusteita sekä tukemaan yleisesti hyväksyttäviä intressejä. (emt., 38, 41, 54.)

Konsensuksen saavuttamisesta kehittyy näin jonkinlainen järkevän erimielisyyden tila, jossa tietoisina erilaisista kulttuurisista ja käsitteellisistä eroavaisuuksista voidaan kommunikatiivisen rationaalisuuden avulla löytää yhteiset intressit. Diskursiiviset, rationaaliseen kommunikatiivisuuteen tukeutuvat toimintamuodot kykenevät tuomaan poliittiseen elämään symbioottista ongelmanratkaisuun tarvittavaa älykkyyttä (emt., 41–41, 55). Diskursiivinen toimintatapa asettuu näin etsimään kommunikatiivisesti jaettavaa tietoa, jolla poliittiset ratkaisut voidaan rationaalisesti perustella.

Dryzeekin mukaan diskursiivisessa demokratiassa rationaalisuus tarkoittaa hyvien, kognitiivisten perusteluiden muodostamista ja tehokasta sosiaalisten ongelmien ratkaisemista, joiden perusteella yhteiskunnalliset valinnat voidaan tehdä (emt., 218). Tämä rationaalisuuden määritelmä tulee varsin pitkälti esille myös muissa deliberatiivisen demokratiateorian puoltajien esittämissä näkökulmissa. Rationalismin määritteellä perustellaan erityisesti jonkinlaisen deliberaation tuotosta määrittävän episteemisen standardin olemassaoloa.

Joshua Cohen määrittää deliberatiiviselle demokratialle episteemistä standardia esittämällä, että reaalisen, deliberatiivisen toimintamuodon on vastattava ideaalista proseduuria (ks. Cohen 1989, 26; vrt. Estlund 1997, 180). Ideaali proseduuuri muodostuu deliberaatiosta, jonka tavoite on edistää yhteistä hyvää. Yhteisen hyvän käsitteet puolestaan saavat alkunsa deliberaatiossa, jossa ainoassa auktoriteetin asemassa on ns. parempi argumentti. Keskeisen merkityksen deliberaatiossa saa näin

osallistujien deliberatiivinen kapasiteetti, jonka pohjalta julkinen järkeilyiden ja perusteluiden vaihtaminen voi tapahtua. Cohenin julkinen järkeily on toimintamuoto, jossa yhteistä hyvää edistetään itsenäisten ja informoitujen arviointien kohdatessa ja yksilöiden deliberatiivisten kapasiteettien ohjatessa keskustelua. (Cohen 1989, 21, 22, 29.)

Cohenin käsitys deliberatiivisesta kapasiteetista on varsin samankaltainen Dryzekin kommunikatiivisen rationaliteetin kanssa. Cohen ei kuitenkaan oleta Dryzekin tavoin, että poliittisessa keskustelussa olisi olemassa joitakin ennalta määriteltävissä olevia kaikille yhteisiä intressejä, joihin vetoamalla ja joista tietoisina poliittiset konsensuspäätökset voitaisiin saavuttaa.

John Rawls yhdistää teoreettisessa näkemyksessään kaikille yleistettävissä olevat poliittiset intressit ja deliberatiivisen kapasiteetin. Hänen mukaansa poliittisella yhteisöllä on jäsentensä kapasiteetista kumpuavaa moraalista ja intellektuaalista valtaa, jonka ohjaamana yhteisö pystyy muotoilemaan suunnitelmansa, asettamaan preferenssinsä järjestykseen ja tekemään tämän perusteella poliittiset päätöksensä. Tämä moraalinen ja intellektuaalinen valta juontuu julkisesta järjestä (public reason), joka on luonteenomaista demokraattisessa yhteisössä elävälle kansalle. Tasa-arvoisen kansalaisuuden yhteisössä julkista järkeä käytetään edistämään *julkista hyvää*, joka tarkoittaa poliittisen oikeudenmukaisuuden toteuttamista. (Rawls 1997, 93.)

Rawlsin mukaan kansalaisten käyttämä poliittinen valta on oikeutettavissa, kun se perustuu niiden periaatteiden ja ideaalien kunnioittamiseen ja edistämiseen, jotka kansalaiset kokevat yleisesti hyväksyttäviksi, kohtuullisiksi ja rationaalisiksi. Tästä legitiimin politiikan vaatimuksesta seuraa moraalinen sivistyneisyyden velvollisuus, joka tarkoittaa, että poliittiset valinnat on pystyttävä perustelemaan julkisen järjen hyväksymillä arvoilla eli oikeudenmukaisuuden periaatteilla. Julkinen järki tarvitsee kuitenkin tuekseen poliittisen tutkiskelun periaatteet (guidelines of inquiry), jotka määrittävät kriteerit poliittiselle järkeilylle ja relevantille poliittiselle informaatiolle. Rawlsin mukaan poliittisen tutkiskelun on oltava vapaata, julkista, kohtuullista ja sivistynyttä eli toisten osapuolten näkemykset huomioivaa deliberaatiota.. Julkisen järjen käsitettä määrittää näin deliberatiivinen poliittinen tutkiskelu, jonka avulla voidaan löytää perusteet oikeudenmukaisille poliittisille ratkaisuille. (emt., 96–97, 102–103.) Rawlsille oikeudenmukaisuuden kriteeri ohjaa kohtuullisuuteen pyrkivää ja jonkinlaista tietoa tuekseen etsivää legitiimiä poliittisen keskustelua. Toisaalta oikeudenmukaisuuden vaatimus on itsenäinen standardi, joka ei etsi perusteita varsinaisesta poliittisesta prosessista vaan oikeudenmukaisuuden katsotaan olevan saavutettavissa järjen avulla. (Michelman 1997, 147, 155.)

Episteemisen standardin kehittäjät pyrkivät esittämään, että demokraattisen proseduurin on tuotettava tuotoksia, jotka suunnilleen vastaavat jotakin määriteltyä standardia. Tämän standardin katsotaan olevan loogisesti itsenäinen aktuaalisista poliittisista proseduureista ja sen avulla pyritään tunnistamaan parhaimmat perustelut, joille voidaan antaa suurin painoarvo suhteessa poliittisen prosessin tuotokseen. Tähän teoreettiseen näkemykseen liittyy myös käsitys siitä, että episteemiseen tulokseen tähtäävä proseduuri on määriteltävä riittävän tarkasti. (Estlund 1997, 179, 181.) Dryzekille episteeminen standardi on yhteisten intressien löytyminen, joiden saavuttaminen on mahdollista kommunikatiivisen rationaliteetin luomissa olosuhteissa. Ainoassa auktoriteetin asemassa on hyvä argumentti, joka on yleisesti hyväksyttävissä. Cohenille episteeminen standardi on ensisijaisesti hänen kehittämänsä ideaali proseduuri. Toisaalta hän katsoo, että deliberatiivisen proseduurin on pystyttävä tuottamaan uskomuksen kaltaisia ilmaisuja, jotka on tulkittavissa korrekkeiksi vastauksiksi poliittisiin kysymyksiin (Cohen 1996, 100). Rawls puolestaan asettaa poliittisen prosessin tuotokselle varsin ehdottoman oikeudenmukaisuuden vaatimuksen, jonka toteutumista voidaan arvioida julkisen järjen avulla.

David Estlund kutsuu tämänkaltaisia korrektein ja tarkkaan määriteltyyn poliittisen prosessin teorioita korrektiivisuusteorioiksi, jotka tosiasiallisesti esittävät liian korkean episteemisen vaatimuksen demokratian käsitteelle (Estlund 1997, 181). Korrektiivisuusteorioissa etsitään utopistisella tavalla poliittisia päätöksiä, joille yhteisön *kaikki* kansalaiset voivat antaa suostumuksensa jonkin episteemisen perusteen mukaisesti. Estlundin mukaan deliberatiivinen demokratia tarvitsee kuitenkin episteemisyttä tuekseen välttääkseen epävarmuutta ja kutsuu poliittista prosessia ilman epistemisyysvaatimusta kolikonheitoksi (emt., 179). Hän esittää näkemyksensä episteemisestä proseduralismista, jonka poliittiset tuotokset voivat olla legitiimejä vaikkakin epäkorrekkeja. Tämän kaltaisessa prosessissa demokraattiselle proseduurille annetaan episteeminen arvo mutta menettelytavan mukaisesti tehtyjä poliittisia tuotoksia vähemmistöön jääneiden kansalaisten ei tarvitse hyväksyä vaan he voivat vedota omaan moraaliseen arviointiin. Poliittista tuotoksista muodostuu kuitenkin moraalisesti sitovia, koska proseduurin episteemisyys pitää huolen siitä, että päätökset tehdään asiallisesti ja oikeutetusti. (emt., 185.)

Estlundin määrittelemä episteeminen proseduralismi ei kuitenkaan eroa kovinkaan merkittäväällä tavalla korrektiivisuusteorioista, koska se edelleen olettaa, että politiikassa voidaan löytää joitakin ehdottoman oikeita, korrekkeja vastauksia. Episteemisen proseduralismin enemmistöllehan prosessin tuotoksen pitäisi muodostua edelleen korrektiksi ja epävarmuutta tehokkaasti torjuvaksi

päätökseksi eli asiantiloista päätettäessä pyrittäisiin löytämään jotakin varmaa tietoa johon nojautua. Poliittisten kysymysten vastaukset eivät ole löydettävissä objektiivisesti oikeista tai valideista vastauksista. Poliittisten asioiden ratkaisemisen on syytä tapahtua pikemminkin hyväksymällä epävarmuus ja muodostamalla demokraattinen päätöksentekoproseduuri, joka mitä todennäköisimmin pystyy löytämään jollakin tavalla oikeat vastaukset (Miller 1993, 76).

Oikeudenmukainen deliberatiivinen proseduuri on prosessi, johon jokainen on kykenevä osallistumaan ja jossa poliittinen valinta tehdään useiden vaihtoehtojen välillä. Deliberaatioon osallistuja on vapaa hyväksymään, tai kieltäytymään hyväksymästä, yleisen argumentoinnin perusteella tehtyä johtopäätöstä. Päätöksenteko on näin seurausta prosessista, jossa vähemmistöön jäävät mielipiteet on otettu myös huomioon. Vaikka päätös ei konformoidu kaikkien näkemysten ja mielipiteiden mukaiseksi, se on kuitenkin tulos näiden vastakkainasettelusta. (Manin 1987, 359.) Tämä deliberatiivisuus-käsitys painottaa avoimen keskustelun merkitystä, jossa kaikki mielipiteet voivat olla kuultavana ja päätöksen legitimiisyys syntyy sen reflektiivisestä suhteesta päätöstä edeltäneeseen keskusteluun. Deliberaatiota ei ymmärretä näin jonkinlaisena *löytöretkiproseduurina*, jonka tavoite on etsiä oikea, korrekti vastaus. (Miller 1993, 77.)

Vaikka oikeudenmukaisen deliberatiivisen proseduurin painottaminen teoreettisessa demokraatiakirjallisuudessa tarkoittaa poliittiselle prosessille asetettavien jyrkkien epistemisten standardien hylkäämistä, se ei kuitenkaan jätä epistemisyyttä kokonaan huomioimatta. Poliittisia keskusteluja pidetään kuitenkin yleisesti ottaen lähes kaikissa teoreettisissa tapauksissa vakavina deliberaatioina yhteisestä hyvästä ja oikeudenmukaisuudesta, mikä edellyttää normatiivisten ehdotusten esittämistä. Tämä taas tarkoittaa olettamusta siitä, että deliberaatio etenee korrektien ja epäkorrektien näkemysten prosessissa ja objektiviteetin ohjaamana (Richardson 1997, 349). Epäkorrektilla tarkoitetaan tässä yhteydessä poliittista näkemystä ja mielipidettä, joka ei ole perusteltavissa tavalla, joka voitaisiin yleisesti hyväksyä. Deliberatiivinen demokraatioteoria näyttää sitoutuneen kuvaamansa prosessin kognitiivisuuteen, vaikka kognitiivisuuden standardiaste vaihtelee tarkastelun näkökulmasta riippuen. Yhteisen hyvän ja oikeudenmukaisuuden edistäminen demokraattisessa prosessissa muodostuu teoreettisessa pohdinnassa vähintään jollakin tavalla objektiivisuuden ja kognitiivisuuden painottamiseksi. Poliittisesta asiantilasta halutaan löytää varmuuteen ja tiedollisuuteen johtavia päätelmiä.

Bernard Manin kuvaa poliittista deliberatiivisuutta välttämättömäksi toimintamalliksi, kun esille nousee asioita, jotka ovat epävarmoja ja joista voidaan erilaisia perusteita käyttämällä päättää eri

tavoin. Yksilöillä ei voi milloinkaan olla yhteiskunnallisista asioista päätettäessä apunaan kaikkea mahdollista informaatiota vaan informaatio jää aina fragmentoituneeksi ja epätäydelliseksi. Kollektiivisen deliberaation aikana tämä alkujaan epätäydellinen informaatio kehittyy kuitenkin varmemmaksi, kun epävarman asiantilan ratkaisuksi esitetään erilaisia todisteita. Yksilöt saavat informaatiota, jota heillä ei ennen ole ollut. Deliberaation prosessissa erilaisten näkemysten vastakkainasettelu auttaa selvittämään merkityksellistä informaatiota sekä terävöittämään yksilöiden omia preferenssejä. (Manin 1987, 347-351.) Yksilöt joutuvat näin poliittisessa deliberaatiossa arvioimaan kognitiivisesti perustelujen pätevyyttä ja hyödyllisyyttä ja muodostamaan niiden perusteella oma näkemyksensä käsitellystä asiasta.

Deliberatiivinen prosessi on samanaikaisesti niin kollektiivinen kuin individuaalinen. Se on individuaalinen siinä mielessä, että jokainen järkeilee *itseksensä* eli pyrkii löytämään argumentteja näkemystensä tueksi ja arviomaan niiden painoarvoa (Manin 1987, 352). Jokaisen poliittiseen keskusteluun osallistujan on pyrittävä siihen, että oma poliittinen näkemys on oikeutettavissa muille (Christiano 1997, 274) Toisaalta keskusteluun osallistujat eivät ainoastaan tyydy puolustelemaan omia näkemyksiään vaan pyrkivät myös kumoamaan toisten argumentteja, joista he ovat eri mieltä. Uutta informaatiota kehittyy päätöksenteon pohjaksi, kun keskustelussa pystytään osoittamaan vastapuolen ehdotusten pätemättömyys. Prosessin kollektiivisuus tulee erityisesti esille taivuttelun vastavuoroisuudessa, jossa pyritään tuottamaan tai vahvistamaan yksimielisyyttä tai samamielisyyttä kuuntelijoiden kanssa. (ks. Manin 1987, 352-353.) Poliittinen taivuttelu edellyttää muiden osallistujien ja kuuntelijoiden huomioimista eli yksilön on taivuttelevia argumentteja esittäessään asetettava ne kollektiiviseen kontekstiin muiden esittämien argumenttien kanssa. Deliberatiivisen julkisuuden arvioidaan tuottavan kansalaisten poliittisista järkeilyistä kohtuullisia ja oikeudenmukaisia, koska julkinen poliittinen deliberaatio tarjoaa kansalaisille tasa-arvoiset mahdollisuudet ja resurssit arvioida, osallistua ja käyttää julkisia puheenvuoroja (Bohman 1997, 322).

Proseduraaliseen tasa-arvon näkemykseen sisältyy varsin ylimalkainen substantiivisen tasa-arvon määritelmä, joka katsoo, että deliberaatioon osallistujat ovat substantiivisesti tasa-arvoisia, kun olemassa olevat valtasuhteet ja resurssit eivät vaikuta mahdollisuuksiin osallistua ja vaikuttaa deliberatiivisessa prosessissa (ks. esim Cohen 1989, 31). Tämä määritys ei huomioi deliberaatiota sosiaalisena toimintana, jossa kaikkien osallistujien tulisi voida osallistua tehokkaasti ja intentionaalisesti. Bohmanin mukaan deliberatiivisessa demokratiassa tasa-arvo on määriteltävä tehokkaaksi sosiaalisen vapauden tasa-arvoksi. Tällä tarkoitetaan riittävää toimintakykyä käyttää

tehokkaasti hyväksi poliittisia mahdollisuuksia ja vapauksia, kun kansalaiset pyrkivät vaikuttamaan julkisen deliberaation areenalla. (Bohman 1997, 322-323, 325.) Kognitiiviset kyvyt ja taidot ovat merkittävin osa yksilön deliberatiivista kapasiteettia (Knight & Johnson 1997, 299). Kansalaisten on poliittisen deliberaation tilanteessa vähintään jollakin tavalla tiedettävä, kuinka deliberoidaan ja järjelyihin voidaan vastata sekä kuinka voidaan yrittää saavuttaa tavoitteensa. Kansalaiset osallistuvat deliberatiiviseen yhteistyöhön, jos he tuntevat voivansa vaikuttaa ja päätöksentekoprosessi on julkinen. Julkisella informaation jaolla on deliberatiivisessa demokratiassa merkittävä asema, koska se on osa poliittisten keskustelijoiden resursseja deliberoida pätevästi. Keskustelijan deliberatiivinen menestys on riippuvainen siitä, että hänellä on riittävää kyvykkyyttä käyttää tätä informaatiota julkisissa perusteluissaan eikä ainoastaan vastaanottaa tätä informaatiota. (Bohman 1997, 337, 342.)

Deliberatiivisen mallin mukaisesti deliberaation proseduurit synnyttävät legitimitaatiota kuin myös varmistavat jonkin asteisen praktisen rationaalisuuden. Praktinen rationaalisuus tarkoittaa poliittisessa deliberaatioissa sitä, että deliberaatioon osallistujat muodostuvat prosessissa informoiduiksi ja deliberaation julkisuus pakottaa kansalaiset esittämään hyviä ja kohtuullisia perusteluita toisilleen. Deliberaatioissa kaikella esille tulevalla informaatiolla on yhtäläinen asema, koska kukaan ei voi ennalta nähdä kaikkia erilaisia perspektiivejä. Lisäksi kenenkään ei voida olettaa pitävänsä hallussaan kaikkea relevanttia päätöksentekoon vaikuttavaa informaatiota. (Benhabib 1996, 71.)

Deliberatiivinen demokratiateoria asettaa demokraattiselle keskustelulle vaatimukset tasa-arvoisesta asemasta keskustelussa, tasa-arvoisista resursseista, julkisuudesta, riittävästä keskustelijoiden kyvykkyydestä sekä argumentaation inklusiivisuudesta. Teoreettinen näkökulma katsoo, että näiden edellytysten vallitessa poliittisesta keskustelusta tulisi muodostua kohtuullisuuteen tai yleistä hyväksyttävyyttä tavoittelevaa rationaalisesti argumentoivaa deliberaatiota eli jollakin tavalla deliberaation julkisissa perusteluissa pyritään hyödyntämään julkista informaatiota ja tietoa. Onkin huomattava, että deliberatiivinen demokratia ei ole enää pelkkä teoria, sillä se on viime vuosina inspiroinut lukuisia kansalaisia osallistavia ja julkista deliberaatiota aktivoivia hankkeita liberaalidemokraattisissa yhteisöissä (Dryzek & Dunleavy 2009, 216). Tutkimuksen artikkeleissa käsitellyissä osallistavissa verkkofoorumeissa kansalaiset ovat tasa-arvoisia suhteessa toisiinsa. Lisäksi resurssit ovat vähintään suhteellisen tasa-arvoisia: foorumit jakavat tietoa poliittisistä kysymyksistä ja osallistujien oletetaan olevan riittävän koulutettuja. Foorumien keskustelut ovat

julkisia ja osallistujat voivat olettaa, että heidän puheenvuoroillaan on jonkinasteista poliittista vaikutusta.

Osallistavilta verkkofoorumeilta puuttuvat deliberatiivista demokratiateoriaa tavallisesti määrittävät kasvokkaisen keskustelun ja konkreettisen poliittisen päätöksentekemisen ominaisuudet. Lisäksi foorumeissa argumentaation inklusiivisuutta ei toteuteta siten, että pyritään organisoimaan keskusteluun mahdollisimman edustava otos erilaisia näkökantoja vaan avaamaan kenelle tahansa mahdollisuus osallistua keskusteluun. Muiden deliberatiivisen teorian elementtien osalta nämä online-foorumit ovat kuitenkin teoreettisesti määriteltyinä ideaaleja esimerkkitapauksia deliberatiivisesta, demokraattisesta kansalaisten kohtaamisesta. Tietenkin on huomautettava, että deliberatiivinen proseduuri ei ole todellisuuden demokraattista puhetilannetta konkreettisesti määrittävä.

Monissa (ellei lähes kaikissa) kansalaisten välisissä poliittisissa keskusteluissa on oletettavaa, että keskustelua luonnehtivat syvät tai vähintään lievät erimielisyydet yhteiskunnallisista ongelmakysymyksistä ja keskustelijat eivät halua tai pysty löytämään yhteisesti hyväksyttäviä perusteluja. Deliberatiiviseen demokratiateoriaan liittyy kuitenkin merkittävällä tavalla ajatus siitä, että syvän erimielisyyden keskellä pyritään keskustelua jatkamaan järkeviä perusteluita esittäen. Ylitsepääsemättömässä tilanteessa turvaudutaan enemmistöpäätökseen, jonka legitimitetti perustuu käytyyn deliberaatioon ja siihen, että enemmistö pohjaa päätöksensä deliberaatiossa ilmitulleisiin kohtuullisimpiin ja rationaalisimpiin perusteluihin. Deliberatiivisessa demokratiassa järkevä poliittinen keskustelu legitimoii päätöksen (ks. esim Cohen 1996, 100, Gutmann & Thompson 1996, 1-6, Benhabib 1996, 72). Tämän tutkimuksen näkökulmasta deliberatiivinen demokratiateoria tuo esille keskeisen näkökulman internet-tutkimukseen. Teoreettinen ajattelu on sekä innoittanut erilaisia mikroteoreettisia kansalaisia osallistavia verkkodemokratiahankkeita että teorian perusteella on arvioitu internetin ja demokratian suhdetta.

3.2.3 E-demokratian sähköisesti verkottunut kansalainen

E-demokratia (elektroninen demokratia) on käsite, jossa yhdistyvät teoreettiset näkökulmat osallistuvasta demokratiasta ja deliberatiivisesta demokratiasta. E-demokratian voidaan ensisijaisesti katsoa merkitsevän uuden informaatio- ja kommunikaatioteknologian hyväksikäyttöä demokraattisessa yhteisössä, jossa vuorovaikutteisen viestintäteknologian avulla pyritään

vaikuttamaan kansalaisten poliittisiin osallistumismahdollisuuksiin (Wright & Street 2007). Ennen internetin ja digitaalisen viestinnän läpimurtoa demokratiatutkijat olivat kiinnostuneita teledemokratian kokeilemisesta. Christopher Artertonin mukaan teledemokratiassa informaatio- ja kommunikaatioteknologiaa käytettiin helpottamaan poliittisen informaation lähettämistä sekä kansalaisten ja poliittisten johtajien mielipiteenvaihtoa (Arterton 1987, 14). Vakavasti otettavilla teledemokraattisilla kokeiluilla pyrittiin jo 1970-luvulta asti selvittämään mahdollisuuksia parantaa ja lisätä kansalaisten osallistumista edustuksellisen demokratian puitteissa sekä toteuttaa suoraa demokratiaa (Becker 1995, 43). Teledemokraattisina välineinä näissä kokeiluissa on hyödynnetty pääasiassa puhelinta ja televisiota (ks. Becker & Scarce 1987, 274-279). Sittemmin mukaan on tullut tietokoneet ja internet.

Teledemokratialla on ollut erilaisia muotoja, joista yksinkertaisin lienee *televoting* eli etä-äänestys. Tämänkaltaisessa menettelyssä valittiin ryhmä kansalaisia, joilla on mahdollisuus äänestää sähköisesti jostain aiheesta tai ehdokkaasta. Prosessin toteuttamiseen kuului ennalta jaettava faktatieto ja informaatio erilaisista äänestysaihetta käsittelevistä näkökulmista sekä kansalaisille varattiin riittävä aika tutustua tähän ennakkomateriaaliin. Etä-äänestämisessä kansalaisen mielipiteenilmaus konkretisoitui sähköisessä äänestystapahtumassa. (Becker 1995, 43-44.) Myöhemmin internetin myötä sähköinen äänestys on vakiintunut erityisesti edustuksellissa vaaleissa muutamissa maissa, kuten Virossa ja Sveitsissä.

Teledemokraattisissa sähköisissä kaupunkikokouksissa (*Electric Town Meeting*) päätöksentekoprosessia pyrittiin kehittämään vuorovaikutteisemmaksi. Teledemokraattisina välineinä näissä kokeiluissa hyödynnettiin pääasiassa puhelinta ja televisiota. Sähköisiä kaupunkikokouksia järjestettiin useita erilaisia mutta niillä oli tiettyjä yhtäläisyyksiä. Kaupunkilaiset osallistuivat tietoverkkojen välityksellä erilaisiin kuulemistilaisuuksiin ja kokouksiin, joita ennen heille on tavallisesti jaettu informaatiota. Tilaisuuksissa ihmisillä oli mahdollisuus esittää kysymyksiä ja mielipiteitä käsitteillä olevista asioista, joko mahdollisesti ns. suorassa lähetyksessä tai ennen ja jälkeen tilaisuuden. Julkisen keskustelun jälkeen ihmiset pystyivät äänestämään asiasta. Sähköisiä kaupunkikokouksia olivat esimerkiksi televisioidut valtuuston kokoukset, joissa kaupunkilaiset saattoivat puhelimitse osallistua esittämällä omia näkemyksiään käsitellyistä asioista ja lopuksi äänestää. (Becker & Scarce 1987, 272-279; Becker 1995, 43-49.)

Uuden informaatio- ja kommunikaatioteknologian, erityisesti internetin, leviämisen myötä teledemokratian käsitteellä ryhdyttiin tarkoittamaan deliberatiivista vuorovaikutusprosessia. Teledemokratia määriteltiin monisuuntaiseksi poliittiseksi viestinnäksi, jossa kansalaisilla on mahdollisuus tietoverkkojen välityksellä tehdä poliittisia aloitteita, osallistua valmisteluvaiheen poliittiseen keskusteluun sekä käydä keskustelua päätöksenteon seurauksista (Becker & Slaton 2000; Keskinen 1995a & 1995b; Savolainen & Anttiroiko 1999). Poliitiikan tutkimuksessa teledemokratian käsite ei vakiintunut kuvaamaan uuden informaatio- ja kommunikaatioteknologian suhdetta demokratian kehittämishankkeisiin, sillä tutkijat halusivat e-demokratian käsitteellä korostaa verkkoviestinnän tarjoamia mahdollisuuksia kansalaisten deliberatiiviselle keskustelulle (Dahlberg 2001, 167). Verkkoviestinnän myötä arvioitiin, että demokraattisen keskustelun normatiivinen ideaali, ateenalainen agora avautui uuden tietotekniikan aikakaudella entistä helpommin toteutettavaksi. Teknisesti voitiin katsoa poistuneeksi osallistuvan demokratian este eli kyvyttömyys koota kansalaisia yhteen samanaikaisesti niin, että jokaisella on mahdollisuus lausua oma mielipiteensä. (Chadwick 2006, 85.)

E-demokratian käsite on vakiintunut tarkoittamaan osallistavan hallintokulttuurin käytäntöjä, joissa poliittisen osallistumisen muotoja pyritään lisäämään siten, että kansalaiset voivat verkkoviestinnän avulla keskustella politiikasta sekä keskenään että julkishallinnon viranomaisten ja edustuksellisten päätöksentekijöiden kanssa. E-demokratia viittaa erilaisiin demokratian harjoittamisen tapoihin, jotka tukevat edustuksellisen poliittisen järjestelmän päätöksentekoa ja legitimizeettiä. (Chadwick 2006, 84–85.) Internet tulkitaan e-demokratiatutkimuksessa välineeksi, joka mahdollistaa demokraattisen ideaalin aktiivisesta ja yhteiskunnallisista asioista tietoisena olevasta kansalaisesta. Informaatiota ja tietoa välittävät Internet-foorumit nähdään mahdollistavan ympäristön harkitseville, deliberatiivisille keskusteluille. (Coleman & Götze 2001, Macintosh ym. 2002; Shulman ym. 2003; Wiklund 2005; Wright & Street 2007.)

Tutkimuksen artikkeleissa (III, IV, V) tarkastelemani verkkofoorumit ovat e-demokraattisia hankkeita, joissa internetin välityksellä pyritään aikaansaamaan vuorovaikutteista poliittista kommunikaatiota ja luomaan deliberatiivista elektronista demokratiaa. Poliittis-hallinnollisen informaation ja tiedon tasa-arvoinen jakaminen on varsin pitkälti pyritty varmistamaan sillä, että hallinnolliset dokumentit on linkitetty tai liitetty verkkosivuille tai online-foorumien yhteyteen. Online-foorumeihin on näin muodostettu julkinen tila, jossa kansalaisilla on ainakin jollain tavoin mahdollisuus vaikuttaa ja heiltä odotetaan argumentoivaa mielipiteiden esittämistä.

Elektronisen demokratian määritelmään sisältyy vaatimus kattavasta ja helposti saatavilla olevasta julkisesta informaatiosta, joka mahdollistaa kansalaisten merkityksekkään ja pätevän argumentoinnin julkisessa deliberaatiossa (Tsagarousianou 1999). Tämä pyrkimys kansalaisten sivistämiseen on keskeinen teema, joka nousee esille osallistuvan ja deliberatiivisen demokratian sekä e-demokratian puoltajien näkemyksissä. Tematiikka on myös keskeisesti esillä osallistavan hallintokulttuurin verkkofoorumeissa, jotka pyrkivät kattavasti välittämään kansalaisille tietoa yhteiskunnallisista asioista. Kansalaisten julkinen kouluttaminen järkevän poliittisen keskustelun käymiseksi nähdään siis laadullisena edellytyksenä laajalle poliittiselle osallistumiselle.

Brants ym. (1996) huomauttavat, että edustuksellisen demokratian poliittinen prosessi on jakautunut kahteen erilliseen sfääriin, diskursiiviseen sfääriin ja päätöksentekosfääriin. Kaikille avoin diskursiivinen sfääri on julkinen tila, jossa kansalaiset voivat saada informaatiota ja osallistua julkiseen poliittiseen deliberaatioon. Päätöksentekosfäärissä intressit artikuloidaan ja niiden välillä suoritetaan julkinen valinta, jonka jälkeen formuloidaan poliittiset toimintaohjelmat ja suoritetaan päätöksen toimeenpano. Elektronisen demokratian ideaalimalli pyrkii verkkoviestinnän avulla yhdistämään tai vähintään lähentämään näitä kahta politiikan kenttää. (Emt, 243.) Osallistavan hallintokulttuurin hankkeissa sähköisestä osallistumisesta on tullut yksi kanava ja menetelmä muiden osallistamismenetelmien joukossa. Uutta tieto- ja viestintäteknikkaa hyödynnetään kansalaisosallistumisen yhteydessä pääasiallisesti tiedottamisessa, kuulemisessa ja kuulemista tukevien kansalaiskeskustelujen järjestämisessä. Nykyisin on myös tavallista kuulemisprosesseissa, että perinteisemmät kuulemisen menettelyt ja sähköisen kuulemisen muodot täydentävät toisiaan (Sähköisen kuulemisen kehittäminen valtionhallinnossa, II vaihe 2008, 33, 36.)

Useissa maissa eri hallinnon tasoilla ja EU:ssakin e-demokratia-hankkeet tulkitaan poliittisen päätöksenteon konsultaatioksi, joiden avulla halutaan kerätä tietoa kansalaisten mielipiteistä liittyen julkishallinnon määrittelemiin aiheisiin. E-konsultaatioiden pyrkimyksenä voi olla myös saada selville sellaisia näkemyksiä, jotka muutoin eivät tulisi esille. Konsultaatioita voidaan järjestää myös sen takia, että lainsäätäjät voisivat keskustelulla kansalaisten kanssa ja saada perspektiiviä valmisteltavaan asiaan. Vuorovaikutteisia e-konsultaatioita pidetään tarpeellisina, jotta kansalaiset voisivat keskustella poliittiseen hallintointiin liittyvistä asioista keskenään ja oppia keskustelusta. E-konsultaatioista laaditaan yleensä tiivistelmiä tai mielipiteitä eritteleviä raportteja, joita käytetään asian valmistelussa tai päätöksentekoa legitimoivina aineistoina. (ks. Coleman 2004; Schlosberg ym. 2007; Macintosh ym. 2002; Malina 2003; Wright & Street 2007; Sähköisen kuulemisen kehittäminen valtionhallinnossa, II vaihe 2008.) Kansalaisille voidaan verkon välityksellä tarjota

myös poliittisen aloitteentekijän roolia verkkoalustoilla. Verkkodemokratia-alustoilla on usein tarjolla mahdollisuus tehdä aloitteita päätöksentekijöille tai kerätä vetoomuksia jonkin asian tukemiseksi. Verkossa tehdyt säädösaloitteet ja vetoamukset luvataan käsitellä näissä prosesseissa ennalta määritellyn aikataulun mukaisesti hallinnollisissa elimissä (Macintosh ym. 2002, 271-274.; Sähköisen kuulemisen kehittäminen valtionhallinnossa, II vaihe 2008)

Konsultoijan ja aloitteentekijän roolit ovat kuulemisprosesseja ja e-demokratian kehittyneimpiä osallistumisen muotoja, joissa kansalaisten mielipiteitä ei ole kuitenkaan pakko ottaa huomioon. Tiedossa ei ole osallistavan hallintokulttuurin verkkodemokraattisia käytäntöjä, joissa todellisia institutionaalisen poliittisen vallankäytön imperatiiveja ja resursseja olisi verkon välityksellä hajautettu kansalaisten käyttöön. Tämän tutkimuksen artikkeleissa (III; IV; V) esitellyt tapaukset e-demokratiasta ovat varsin tyypillisiä verkkodemokratiakokeiluja ja parhaimmillaankin niissä tapahtuu ainoastaan kansalaisten mielipiteiden kuulemista ja keräämistä, julkisista asioista tiedottamista sekä kansalaiskeskustelujen ylläpitämistä ilman varmuutta, että kansalaistoimijoiden mielipiteillä olisi suurempaa vaikutusta poliittisen prosessin sisältöihin ja tuotoksiin.

3.3. Verkkodemokratian ongelmat kansalaisten ja hallinnon näkökulmasta

Internetin käytön yleistymisen on vaikuttanut siihen, että poliittinen hallinto on muuttunut verkostomaiseksi monien toimijoiden hallinnaksi mahdollistaen kansalaisten näkemysten kuulemisen hyvän tehokkaan poliittisen hallinnan tuottamiseksi. (Chadwick 2006, 178, 196, 198.) Tällaisessa osallistavassa hallintokulttuurissa tuotetaan erilaisia hallinnollisen osallistumisen muotoja myös, jotta kansalaisia voidaan aktivoida ja torjua kansalaisten vieraantumista edustuksellisista poliittisista järjestelmistä. Yksi tällainen poliittisen apatian lääke näyttäisi olevan verkkodemokratia-hankkeet, joiden avulla voidaan kehittää demokratiaa laadullisesti. Demokratian laadun parantamisella tarkoitetaan vaivattomasti saatavilla olevia julkisia palveluja ja informaatiota, helpompia yhteyksiä julkishallintoon sekä kansalaisten osallistumista aktivoivia tiloja ja kanavia. Osallistavalle hallintokulttuurille on ominaista, että kansalaisia kutsutaan mukaan päätöksentekoon ja valmisteluun tilanteissa, joissa korostetaan erityisesti tarvetta kansalaisten kuulemiselle tai kansalaisten mielipiteiden kartoittamista halutaan yleisesti kehittää. (Artikkeli I, II, III, IV.)

Julkishallinnon muutoksessa verkkodemokratia-käytäntöjä inspiroivat osallistuvan demokratia-, deliberatiivisen demokratia- ja e-demokratia-teorian tarjoamat ideat, jotka painottavat aktiivisen

kansalaisosallistumisen organisoimisen tärkeyttä julkisen poliittisen päätöksenteon legitimaatiolle (Bingham ym. 2005; Dahlberg 2001; Artikkelit I; II; III). Ajatusmalleissa pyritään siihen, että poliittiseen keskusteluun kutsuttavat ihmiset ovat yhteisöllisesti motivoituneita käymään sivistynyttä ja järkevää deliberaatiota. Näissa osallistuvan demokratiateorian näkökulmissa painotetaan informaatio- ja tietoresurssien jakamista julkisen poliittisen keskustelun aineistoksi, jotta kansalaiset voisivat esittää luottamusta herättäviä argumentaatioita näkökulmiensa tueksi. Luottamusta edistävillä suhteilla pyritään luomaan demokraattisiin yhteisöihin tehokkaita yhteistyöhön perustuvia toimintamalleja, joissa kunnioitetaan solidaarisuutta ja älyllistä deliberaatiota. Poliittisesti hallitun yhteisön kulmakiveksi esitetään näin moraalista sitoutumista ja legitimaation myöntämistä enemmistön hyväksymille järkeville, loogisille ja jonkinlaiseen tietoon pohjautuville poliittisille perusteluille. Tämän kaltaisten perustelujen etsimisellä ja edellyttämisellä pyritään poistamaan yhteiskunnallista epävarmuutta, sillä poliittisen deliberaation järkevyydellä ja tietojen esittämisellä tavoitellaan mahdollisimman varmoja ja oikeita poliittisia ratkaisuja. (Artikkeli II; III)

Järkevällä poliittisella keskustelulla on ensisijaisesti tavoitteena yhteisöllinen toimintatapa. Yhteistyö on poliittisesti helpompaa tilanteissa, joissa yhteisölliset arvot ovat yleisesti hyväksytyjä ja yksilölliset intressit on jätetty taka-alalle. Legitimaatiota poliittiselle päätökselle etsitään demokraattisen yhteisöllisyyden ja yksimielisyyden vallitessa informatiivisista ja tietoon pohjautuvista argumenteista, joiden esittämiseen yhteisöllisessä politiikassa voidaan keskittyä, kun poliittista keskustelua eivät häiritse yksilölliset intressit. (Artikkeli II; III.) Osallistuvan demokratiateorian traditio vastustaa ajatusta, että poliittisten asioiden hoitaminen olisi keskitettävä ja jätettävä asiantuntijuusasemassa oleville ammattipoliitikoille. Heidän asemansa ja arvostuksensa liberaalidemokraattisissa yhteisöissä perustuvat suurilta osin siihen, että he hallitsevat rationaaliselta vaikuttavan ja faktatietoihin perustuvan argumentoinnin (Ball 1988, 115-116).

Tästä huolimatta poliittiselle kansalaiskeskustelulle halutaan asettaa jonkinlainen episteeminen standardi ja vaatimus rationaalisesta politiikasta, jossa kansalaisilta vaaditaan sivistyneisyyttä ja tiedollista kapasiteettia argumentoida pätevästi ja luotettavasti. Kansalaissivistyksen ajatellaan olevan kansalaisia järkevään poliittiseen keskusteluun kouluttava stimulaattori, joka saa kansalaiset ymmärtämään, että politiikassa voi saada äänensä ainoastaan kuuluviin, jos hallitsee pätevän argumentoinnin. Pätevän argumentoinnin hallitseminen tarkoittaa puolestaan sitä, että kansalaiskeskusteluun osallistuvilta kansalaisilta vaaditaan asiantuntijuuteen viittaavaa järkevää politikointia ja intellektuellia näkemysten esittämistapaa, jolloin vakuuttavien mielipiteiden tulisi

pohjautua jonkinlaiseen tietoon perustuviin argumentteihin. *Oikeana* politiikkana pidetään sitä, joka keskittyy yhteiskunnallisten asioiden hoitamiseen harkitusti, rauhallisesti ja tiedollisesti. Tämä tiedon politiikan vaatimus on myös saanut aikaiseksi sen, että hallitsevan aseman politiikassa ovat saaneet ne, jotka hallitsevat asiantuntemuksen lailla politiikan kielen ja pystyvät argumentoinneissaan tuomaan esille tehokkuutta implikoivan tiedollisen hallinnan yhteiskunnallisista asioista. (Artikkeli III.)

Tiedon politiikkaa korostavaa ajattelua on kritisoitu siitä, että rationaalisen politiikan vaatimus heikentää tai vähintään rajoittaa kansalaisen itseymmärrystä suhteessa politiikkaan. Se määrittää ominaisuudet, jotka poliittisella toimijalla tulisi olla. (Ball 1988, 123.) Kansalaislähtöisessä refleksiivisessä politiikassa korostuu se, että politiikka on luonteeltaan praktista toimintaa ja julkisen deliberaation, dialogin ja arvioinnin taitoa ja eräänlaista *taidetta*. Vuorovaikutteisen dialogin tilanteissa erilaiset poliittiset arvoinnit ja arvostelmat kohtaavat ja tulevat julkisiksi. Jokaisella kansalaisella on riittävästi asiantuntijuutta osallistua tämän kaltaiseen poliittiseen keskusteluun, kuunnella ja oppia sekä tulla kuulluksi. (Emt., 119.) Verkkodemokraattisten online-foorumien tavoite sivittää poliittista keskustelua tiedon jakamisella on tästä näkökulmasta kyseenalainen. Poliittinen toiminta ja päätöksenteko tapahtuu subjektista käsin, joka yhtäältä saattaa tarvita erityistietoa käyttöönsä mutta toisaalta käyttää tietoa aina hyväkseen tarpeelliseksi katsomallaan tavalla. Poliittisen toiminnan subjektin eli yksilön valinnat riippuvat hänen itsensä arvioimasta tilanteestaan, siis subjektiivisesti.

Osallistavalle hallintokulttuurille on leimallista, että kansalaisten näkemyksiä halutaan kuulla asioista, jotka sopivat edustuksellisen järjestelmän intresseihin. Agendan määrittelevät luottamusmiehet ja/tai virkamiehet, eivät kansalaisryhmät (ks. Macintosh ym. 2002; Malina 2003; Tsagarousianou 1999; Schulman ym. 2003; Schlosberg ym. 2007; Wiklund 2005; Albrecht 2006; Artikkeli III; IV). Kansalaiskeskusteluja käydään aiheista, jotka ovat ”tarkoituksenmukaisia” sekä tavallisesti harmittomia ja merkitykseltään vähäisiä (Blaug 2002; Rättilä 2004; Lappalainen 2008; Artikkeli III, IV). Vaikka osallistavan hallintokulttuurin kansalaiskeskustelut ovat omaehtoisten refleksiivisten kansalaistoimijoiden näkökulmasta kankeita ja eivät niin houkuttelevia, kansalaisten kutsuminen mukaan päätöksenteon prosesseihin kertoo poliittisen kulttuurin muutoksesta. Edustuksellisen järjestelmän hallinnan legitimizeettiä pyritään vahvistamaan sillä, että kansalaisten mielipiteitä kuullaan myös vaalien välisenä aikana. (ks. Bang & Dyrberg 2003). Refleksiivisiä kansalaistoimijoita tällaiset osallistamisen prosessit eivät aktivoi, mikäli he kokevat, etteivät kykene mielipiteillään ja toiminnallaan aidosti vaikuttamaan (vrt. Arnstein 1969).

1990-luvulla esiin nousseelle osallistavalle hallintokulttuurille on ominaista, että se pyrkii inklusiiviseen poliittiseen päätöksentekoon tarkoittaen sitä, että kansalaisille enenevässä määrin tarjotaan ylhäältä päin erilaisia osallistumisen tiloja ja välineitä (ks. Bang 2003). Suomessa poliittisen osallistumiskulttuurin muutos on tullut näkyväksi erilaisissa valtakunnallisissa sekä lukuisissa paikallisissa osallisuushankkeissa, joilla halutaan tukea demokraattista poliittista osallistumista. Monissa tapauksissa hankkeissa osallistamiskanavana on hyödynnetty erityisesti internetiä (Valtioneuvoston selonteko Eduskunnalle kansalaisten suoran osallistumisen kehittymisestä 2002; Sähköisen kuulemisen kehittäminen valtionhallinnossa, II vaihe (2008). Useimmat osallistavan hallintokulttuurin e-projektit käyttävät melko samanlaisia tietokonevälitteisen viestinnän keinoja. Yleisesti näiden e-demokratia-hankkeiden tarpeellisuutta perusteellaan julkisen informaation asettamisella julkisesti saataville ja avoimen kansalaiskeskustelun avaamisella internetiin (Tsagarousianou 1999).

Artikkeleissa III ja IV on esitelty Tampereen kaupungin nettisivustoa, jota pidetään yhtenä edistyksellisimpänä kansalaislähtöisen e-hallinnan käytänteiden kehittäjänä (Anttiroiko ym. 2005). Kaupunginhallinnon nettisivusto sisältää runsaasti paikallisinformaatiota, sähköisiä palveluja sekä rohkaisee kuntalaisia käymään erilaisia kansalaiskeskusteluja kaupungin hallinnointiin liittyvistä asioista. Kaupunki on kehittänyt oman *Osallistuminen* -sivuston, jonka sovelluksista innovatiivisin valmistelufoorumi, VALMA, avattiin kansalaisten käyttöön keväällä 2003. Vuosina 2003-2005, 75 hallinnollisesti ohjattua keskustelunaihetta julkistettiin VALMA-verkkofoorumissa ja tänä aikana kansalaiset käyttivät kaikkiaan 630 julkista puheenvuoroa. Lisäksi 239 julkistamatonta keskusteluihin liittyvää mielipidettä lähetettiin sähköpostitse valmistelusta vastuussa oleville virkamiehille ja luottamusmiehille. Foorumin kautta kuntalaiset voivat vaivattomasti esittää mielipiteitensä lautakuntien esityslistalla olevista asioista sekä osallistua julkiseen keskusteluun, sillä mielipiteenilmaukset foorumilla lähetetään lautakunnan esittelijän sähköpostiin sekä suoraan luottamushenkilöille. Lisäksi foorumilla painotetaan, että annetut mielipiteet otetaan huomioon asioiden käsittelyssä. (Artikkeli III; IV.)

Tampereen kaupungin nettisivujen sähköisiä palveluja osa kansalaisista käyttää ahkerasti, mutta poliittisen osallistumisen aktivoimiseen ja kuulemiseen tarkoitetut verkkosovellukset eivät kaupunkilaisia kiinnosta (Kuusisto 2007). VALMA-valmistelufoorumin osallistumislukemat havainnollistavat, että suurin osa kaupungin asukkaista ei osallistu poliittisiin verkkokeskusteluihin, eikä heillä ole mitään käsitystä keskustelunaiheista, jotka ovat ajankohtaisia kaupungin

verkkofoorumeissa. Osallistumisen lisäämistä poliittisen päätöksenteon prosesseissa estää se tosiasia, että useimpien kansalaisten mielestä poliittisen dialogin aktivointiyritykset eivät ole poliittisen eliitin aitoja ja vilpittömiä yrityksiä kuunnella kansalaismielipiteitä. (Artikkeli III & IV; Ridell 2004, 95.)

Verkkodemokratian tutkimuksessa on tullut esille, että huolimatta vilkkaasta teoreettisesta keskustelusta sekä lukuisista hankkeista siitä ei ole kehittynyt menestystarinaa kansalaisten poliittisen osallistumisen aktivoimiselle (Chadwick 2006, 84). Verkkodemokratia-hankkeet eivät ole kyenneet tarjoamaan kansalaislähtöiselle osallistumiselle välineitä ja rakenteellisia muutoksia, jotka vakuuttaisivat refleksiiviset verkkokansalaiset poliittisen osallistumisen mielekkyydestä julkishallinnon organisoimilla verkkofoorumeilla (Froomkin 2004, 15-16). Scott Wright ja John Street ovat kiinnittäneet huomiota myös siihen, että verkkodemokratia-sivustot ovat pääsääntöisesti huonosti suunniteltu vuorovaikutteisia poliittisia keskusteluja varten. Lisäksi niissä harvoin otetaan huomioon viestintäkäytännöt, jotka yleisesti menestyvät verkkomaailmassa (Wright & Street 2007, 864). Osallisuushankkeiden paradoksi näyttäisikin olevan, ettei niissä pyritä tuottamaan aitoa poliittista keskustelua, joka voimistaisi (empower) kansalaisia. Pikemminkin on käynyt selväksi, etteivät ihmiset usko näillä areenoilla mahdollisuuksiinsa vaikuttaa julkishallinnon ratkaisuihin, koska poliittinen agenda on ennalta määritelty. Osallisuusareenoilla kansalaisia kuullaan, mutta kuulemisella ei välttämättä ole mitään merkitystä. Päätöksentekijöiden ei tarvitse ottaa huomioon kuulemistilanteissa esitettyjä mielipiteitä, koska näin ei ole pakko tai välttämätöntä tehdä. (Artikkeli IV.) Tämä vaikuttaa osallistumisen klassikkoteorian (Arnstein 1974) mukaan keskeisesti poliittisen osallistumisen motivoitumiseen, sillä ihmiset kokevat poliittisen voimistamisen tunteen, mikäli heillä on käytössään todelliset vaikuttamisen välineet. Vahva osallistuminen tarkoittaa yhteistyötä ja konkreettista osallistumista päätöksentekoon. (Artikkeli IV.)

Refleksiivisen kansalaisvaikuttamisen näkökulmasta verkkodemokratia-hankkeiden kuulemisfooromit eivät näyttäyty otollisina paikkoina omaehtoisen ja yksilöiden valinnoista kumpuavan politiikan peliareenoiksi. Subjektiiivisesti koettujen arkitodellisuuden ongelmien tunnistaminen, esille nostaminen ja niihin vaikuttaminen on vaikeata osallistavilla keskusteluareenoilla. Ne pyrkivät luomaan sivistyneen ilmapiirin ja jakamaan kansalaisille tietoa keskustelunaiheista, jotta he voisivat esittää perusteltuja argumentteja ja hyvin perustellun mielipiteen. Osallistavilla verkkofoorumeilla näytetään luottavan siihen, että kansalaisilla on riittävä yleissivistys, jonka avulla he voivat omaksua jaetun tiedon käyttöönsä ja osallistua poliittiseen keskusteluun. Tällä tavoin osallistuvan demokratiateorian tradition normatiivisesti ohjaamissa

foorumeissa kohtaavat erilaisia mielipiteitä esittävät konfliktioivat osapuolet, joiden odotetaan käyvän valistunutta debattia tietoa auktoriteetin johdatuksella (ks. Lappalainen 1999, 56). Verkkofoorumeissa kuulemisprosessien tueksi jaettu tieto on lähtöisin hallinnollisesta agendanasettelusta, joten keskustelun argumentoinnin taustalla se ei voi nostattaa kovinkaan kriittistä keskusteluilmapiiriä.

Online-foorumien asennoitumistapaa poliittisen keskustelu ympäristön luomiseksi voidaan kutsua oletukseksi yhteisön *sivistyneestä sosiaalityyvästä*. Sivistyksellä tarkoitetaan tässä kontekstista eräänlaista valistuneisuutta ja järkevää harkintaa, jonka seurauksena ihmiset kokevat voivansa toimia yhdessä ja luottaa toisiinsa. Yhteistyö ja luottamus luovat ennustettavuutta ja varmuutta toiminnasta ja sen tuloksista ja politiikasta muodostuu sosiaalista politiikkaa, jossa konflikteja nousee poliittiselle agendalle mutta ne ratkaistaan sivistyneen deliberaation muodostamassa harmoniassa. (Lappalainen 1999, 56.) Sivistynyt sosiaalityyky edellyttää yhteisöllisyyden lisäksi myös sivistynyttä itseymmärrystä. Osallistavissa verkkofoorumeissa pyritään vuorovaikutteiseen viestintään, jossa kansalaiset keskustelevat ensisijaisesti vertikaalisesti poliittisen hallinnon suuntaan sen sijaan, että pyrkisivät vaikuttamaan horisontaalisesti toisten kansalaisten mielipiteisiin tai mobilisoimaan kannattajia vastustamaan julkishallinnon esityksiä tai tekemään kokonaan uusia avauksia. Osallistavat verkkofoorumit rajoittavat ennakoimatonta kansalaispolitiikointia, jota aidosti avoin deliberaatio, eli mahdollisuus vaikuttaa agendan muotoutumiseen sekä erimielisyyden ja erilaisten mielipiteiden kunnioittaminen, vahvistaisi (Artikkeli IV).

Osallistavien kuulemisprosessien merkittävin ongelma on, ettei kansalaismielipide niiden välityksellä tule esille poliittisessä päätöksenteossa. Osallistavat verkkodemokratia-hankkeet eivät ole kyenneet vaikuttamaan kansalaisten tuntemuksiin poliittisesta voimaantumiseen, joka motivoisi ihmisiä ottamaan osaa institutionaalisen poliittisen järjestelmään kytkeytyvään asioidenhoitoon. Osallistuvan demokratiateorian tulkintojen mukaan tunne poliittisesta voimaantumiseen edellyttäisi päätöksentekijöiden ja kansalaisten tiivistä yhteistyötä sekä todellista institutionaalisen poliittisen vallan jakamista kansalaistoimijoille. Toisaalta osallistuvan hallintokulttuurin käytännöt ovat ongelmallisia siitä syystä, että niitä kehitellään nimenomaan osallistuvan demokratiateoriaan kytkeytyvien ideoiden ja ideaalien perusteella. Teoreettiset näkemykset osallistuvasta demokratiasta, deliberatiivisesta demokratiasta ja e-demokratiasta ovat normatiivisesti konstruoineet osallistuvan hallintokulttuurin rakenteita ja käytäntöjä sekä tuottaneet teoreettisen viitekehyksen, jolla internetin ja demokratian suhdetta on arvioitu. Demokraattisen kansalaiskeskustelun tulisi olla normatiivisten ideaalien mukaan järkevästi argumentoivaa,

kohtuullisuuteen pyrkivää ja erimielisyydet poistavaa keskustelua. Kritiikkinä voidaan tälle demokratiateoreettiselle ajattelulle kuitenkin todeta, että politiikan ominaisluonteeseen kuuluu tavallisesti enemmän tai vähemmän jyrkät erimielisyydet poliittisista kysymyksistä. Deliberatiivinen järkevä ja tietoon pohjautuva argumentointi ei ole keino, joka pystyisi poistamaan politiikan peruselementin eli konfliktin. Esimerkiksi osallistavan hallintokulttuurin kuulemisprosesseissa ei voida löytää tyhjentäviä ratkaisuja monimutkaisiin poliittisiin arvokysymyksiin, sillä niissä ei aidosti demokraattisella tavalla sallita avointa dialogia nimetä omaehtoisesti ongelmia poliittiseksi saati mobilisoida kannattajia julkisella deliberaatiolla jonkin asian puolesta tai vastaan.

Tutkimuksen artikkeleissa onkin kiinnitetty huomiota siihen, että osallistavien verkkofoorumien keskusteluista ei muodostu poliittisia konflikteja tasoittavaa sosiaalista yhteistyötä ja tietopohjaista argumentointia ja toimintaa, vaan keskustelujen alkulähteenä vaikuttaa jatkuvalla tavalla politiikan ominaisluonne eli erimielisyys. Foorumien implikoima muodollisen loogisen keskustelun vaatimus asettuu varsin selkeään ristiriitaan suhteessa tilannekohtaisiin politikoinnin- ja politisoinnin-käsitteisiin. Vaatimus asettaa poliittiselle arvioinnille konformistisia rajoituksia samanaikaisesti kuitenkin osoittaen keskustelupyynnön kaikille kansalaisille. Poliittinen arviointi vapaan kansalaiskeskustelun tasolla saa aikaiseksi kuitenkin sen, että poliittinen keskustelu irtautuu varsin helposti konformistisista toimintalinjoista ja kansalaiset asettuvat politiikan näyttämölle vaihtoehtoisin toimintavoin ja saavat mahdollisuuden uudenkaltaisten politisointien luomiseen. (Artikkeli II; III, IV, V.) Kansalaislähtöisen internet-politiikan ja demokratian suhteen analysoiminen edellyttää tarkempaa teorian kehittämistä, jossa on tukeuduttava siihen, miten kansalaistoimijat internetiä poliittisesti hyödyntävät ja minkälaisia vaikutuksia tällä toiminnalla näyttäisi olevan.

4. VERKKO JULKISUUSTILANA KANSALAISLÄHTÖISELLE POLITTIKALLE

Refleksiivisen politiikan käsitteen kehittäminen yhdeksi politiikan tutkimuksen keskeisistä termeistä edellyttää käsitteen soveltamista erilaisiin empiirisiin tapauksiin. Seuraavaksi tarkastelen refleksiivisen politiikan näkökulmasta internetiä julkisuustilana kansalaisten toiminnalliselle politiikalle ja uudenlaisen julkisuustilan vaikutusta poliittisen osallistumis- ja toimintakulttuurin

muutokseen. Analyysin perusteella esitän myös johtopäätöksiä, millä tavoin demokratiateoriaa tulisi tulkita ja kehittää, jotta voidaan arvioida verkkoviestinnän vaikutuksia kansalaisten poliittisen osallistumisen ja toiminnan aktivoimiselle. Tässä luvussa käsitellään ns. aktionistista diskurssia, jossa painotetaan kansalaislähtöisiä uusia poliittisen toiminnan tapoja muuttuvissa toimintaympäristöissä. Muuttuvana toimintaympäristönä analysoidaan internetin tarjoamia uusia toiminnallisia mahdollisuuksia ja vuorovaikutteisia julkisia tiloja.

4.1 Poliittisen julkisuuden muutos

Kun analysoidaan kansalaisten poliittista osallistumista ja toimintaa internetissä, on kiinnitettävä huomiota erityisesti institutionaalisen poliittisen järjestelmän ulkopuolella esiin nousevaan aktionistiseen politiikkaan. Tällaisella toiminnalla viitataan kansalaisyhteiskunnan ja globaalin elämismaailman liikehdintöihin, verkostoihin, vuorovaikutteisiin kansalaistoiminnan muotoihin ja jopa yksilöiden omiin valintoihin, joilla pyritään vaikuttamaan havaittuihin ongelmiin ja epäkohtiin. (Artikkeli I; IV & V) Tämän tutkimuksen artikkeleiden toistuva havainto on julkisuuden korostunut merkitys kansalaislähtöisen osallistumisen, toiminnan ja vaikuttamisen muotona sekä kanavana. Julkisuuden avulla kansalaiset saavat yleisempään tietoisuuteen itselleen läheisiä asioita.

Poliittinen julkisuus on historian eri vaiheissa saanut vaihtelevia sisällöllisiä merkityksiä suhteessa kansalaisosallistumiseen. Jürgen Habermas on tunnetusti sijoittanut porvarillisen julkisuuden syntymisen 1600-1700-lukujen eurooppalaisiin valtioihin, joissa hänen mukaansa kukoisti sivistyneen dialogin kahvila-, pöytäseura- ja salonkikulttuuri. Tuosta kulttuurista Habermasin päättelyn mukaan kumpusi valtionhallintoon kriittisesti suhtautuva poliittinen porvarillinen julkisuus. (Habermas 1989.)

Porvarillinen julkisuus voidaan nähdä ennen muuta julkison muodostavien yksityishenkilöiden piiriksi. Se syntyi, kun yksityishenkilöt alkoivat vaatia julkisuuden irrottamista esivallan otteesta, jotta he voisivat haastaa esivallan julkiseen väittelyyn tavaravaihdon ja yhteiskunnallisen työn maailmaan sopivista yleisistä kanssakäyntisäännöistä (Habermas 2004, 57.)

Poliittisen julkisuuden laajentumiseen vaikutti myös poliittisesti kantaaottavan lehdistön muodostuminen, joka Habermasin arvion perusteella voimisti porvariston ”kriittis-rationalistisen” keskustelun vaikutusta suhteessa valtiovallan päätöksentekoon. Habermasille poliittisen julkisuuden rakennemuutos ideaalitalastaan ilmeni kaksivaiheisena julkisuuden puitteiden muutoksena; lehdistön kaupallistumisena 1800-luvulla sekä sähköisen tiedotusvälineiden esiinmarssina 1900-

luvulla, mikä rappeutti, hajautti ja korruptoi rationaalisen poliittisen keskustelun. Muutoksen myötä kriittisesti keskusteleva julkisuus menetti *valtio-kansalaisyhteiskunta*-suhteen välittäjäroolin erilaisille poliittisille yksityisetuilla ajaville ryhmittymille sekä poliittista keskustelua yksioikoistavalle ja kansalaisia passivoivalle massamediakulttuurille. (Habermas 1989.)

Habermasin varhaisteoksen idealisoivaa tulkintaa dialogisesta julkisuudesta on kritisoitu erityisen paljon siitä, että se ei käsittele millään tavalla kuvaamansa historiallisen muutosjakson vaihtoehtoisia julkisen elämän toimintatapoja ja -malleja. Kritiikistä huolimatta hänen teoriansa on edelleen säilynyt eräänlaisena standardi-tulkintana ideaalista julkisesta keskustelusta ja julkisuudesta institutionaalisenä käsitteenä (Keane 1991, 35-36).³ Esimerkiksi politiikan tutkija John Keanen tutkimuksista voidaan löytää tarkennusta *julkisuuden*-käsitteeseen ja julkisuustilojen muutokseen. Keanen mukaan modernin ajan käsitystä poliittisesta julkisuudesta ovat keskeisesti ohjanneet sen kaltaisten termien kuin julkinen (*public*), julkinen mielipide (*public opinion*) ja yleinen etu (*public good, public virtue*) rantautuminen osaksi käytännöllistä poliittista kielenkäyttöä (Keane 2000, 70; Artikkel V).

Tämä diskursiivinen muutos tapahtui 1600-luvulla Englannin vallankumouksen myötä, jolloin em. termejä ryhdyttiin käyttämään despotismin (mielivaltaisten monarkien ja oikeuslaitosten), ja politisoituvan kansalaisyhteiskunnan välisessä kädenväännössä sanan- ja painovapauden puolesta. Toisin sanoen varhaisen kansalaisyhteiskunnan toimijat ryhtyivät vaatimaan julkisuutta ja näkyvyyttä poliittisille mielipiteilleen, kokemilleen yhteiskunnallisille epäkohdille ja ongelmille. Kamppailua painovapaudesta käytiin 1700-1800-luvuilla erityisesti Länsi-Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa. Painovapauden tuomia asteittaisia muutoksia valtion kontrolloimaan poliittiseen julkisuuteen voidaankin pitää elintärkeinä modernien sekulaaristen liberaalidemokraattisten valtioiden syntymiselle ja kehittymiselle (Keane 1991; Artikkel V).

Poiketen habermasilaisesta näkökulmasta Keanen mukaan moderni käsitys poliittisesta julkisuudesta ei syntynyt ”itsestään” porvariston alkaessa keskustelemaan kahviloissa ja salongeissa. Hänen analyysinsä mukaan julkisuuskäsitys muokkaantui erilaisten kansalaisryhmien poliittisuuden kokemuksesta sekä republikanisista retoriikasta, joka vaati valtiovallan toimia julkiseksi sekä sanan- ja painovapautta ilmaista poliittisia näkemyksiä julkisesti. Toisin sanoen

---

³ Habermas on myöhemmässä tuotannossaan pyrkinyt vastaamaan saamaansa kritiikkiin ja korjaamaan näkemyksiään, (esim. Habermas 2004, 357-397).

”alhaalta päin” alkoi muodostua käsitys siitä, että kirjoilla, pamfleteilla, sanomalehdillä ja muunlaisella julkisen mielipiteen esittämisellä pystytään toimimaan ja vaikuttamaan poliittisesti.

Tämä rohkaisi koulutettuja ryhmittymiä [*publics*] kampanjoimaan *alhaalta päin* [kursivointi: Keane] lopettaakseen hallinnon, joka piti alamaisiaan alituisen pimennossa. Kampanjan kärkijoukoissa olivat sosiaaliset ryhmät, joiden tieteelliset, kirjalliset, taiteelliset ja uskonnolliset pyrkimykset olivat ristiriidassa valtiovallan intressien sekä valtiovallan suojaamien korporatiivisten ja eliitin etuoikeuksien kanssa. Ryhmittymät [*groups*] koostuivat koroillaeläjistä, kirjamyymyjistä, journalisteista, akateemisista ihmisistä, koulunopettajista ja muista vaatimattoman taustan omaavista ihmisistä. Heidän sosiaalinen asemansa ei ollut enää tiukasti kiinnittynyt tuomioistuinten, paikallisyhteisöjen, seurakuntien ja kiltojen rajaamaan maailmankuvaan. Vaikka he olivat etupäässä ’porvarillisia’ – heillä oli ainakin jonkin verran omaa omaisuutta – ryhmittymät eivät olleet elinkeinonharjoittajia. Heidän toimintaansa usein tukivat tietyt aateliston, alempien kirkonmiesten, käsityöläisten ja jopa valtion byrokratian sisäiset ryhmät. (Keane 1991, 23–24; käänös TH.)

Nämä poliittisten “varhaisjulkisuuksien” toimijaryhmät halusivat yhteiskunnallisia muutoksia, jotka eivät olleet pelkästään vaatimuksia valtiokoneiston valtarakenteen muuttamiseksi vaan vaateita ”hyvän elämän” tuottamiseksi. Ryhmät vaikuttivat näin kansalaisyhteiskunnasta esiin nousevan keskustelun ja julkisten mielipiteiden muodostumiseen erilaisissa julkisissa tiloissa sekä poliittisten haasteiden esittämiseen despoottisesti johdetuille valtiokoneistolle. Painonvapauden puolustajien julkisuusretoriikka myötävaikuttanut myös merkittävästi käsityksiin poliittisesta edustuksellisuudesta ja hallinnolliselle vallalle asetettavien rajoitusten tärkeydestä. (Keane 1991, 24–26; Artikkel V.)

Tiedotusvälineiden puitteistamalla poliittisten julkisuuksien muotoutumisprosesseilla on erityisesti Länsi-Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa monivaiheiset ja pitkät taustahistoriat. Keanen mukaan sanan- ja painonvapauteen perustuva ideaali poliittisesta julkisuudesta oli kansalaisyhteiskunnan ja demokratiakehityksen kannalta merkittävä utopia, jonka käytännön sovellukset olivat kuitenkin varhaishistoriasta lähtien (luonnollisesti) poliittisesti hyvin vinoutuneita useasta syystä. Esimerkiksi Britanniassa 1800-luvulla painotuotteiden levikit olivat pieniä ja raskaasti verotettuja sekä laaja enemmistö väestöstä oli köyhää ja lukutaidotonta. Lehdistö myös hyvin rajallisesti käsitteli sekä kaupallisista että poliittisista syistä ajankohtaisia poliittisia asioita. Lisäksi painomateriaalin tuottajia, journalisteja ja lehtimyymyjä painostettiin herkästi poliittisesti arkaluontoisen materiaalin levittämisestä. Suurin osa varhaisten painotuotteiden yleisöstä oli koulutettua porvaristoa, aristokraatteja, virkamiehiä ja käsityöläisiä, joilla oli rahaa, mielenkiintoa, vapaa-aikaa ja mahdollisuuksia lukea kirjoituksia (Keane 1991, 28–34.).

Pitkäaikaisen sanan- ja painonvapauskamppailun voidaan nähdä keskeisesti vaikuttaneen niin kansalaisyhteiskunnasta nousevan poliittisen toiminnan mahdollisuuksiin kuin myös paradoksaalisesti modernistiseen käsitykseen tiedotusvälineiden roolista demokraattisten periaatteiden mukaisesti järjestäytyneissä valtioissa (ks. Keane 1991). Massamedian legitiimi asema liberaalidemokratian poliittisen julkisuuden instituutioon 1900-luvulta lähtien on perustunut siihen, että se on kaikkien kansalaisten saatavilla. Yleistyneen tulkinnan mukaan massamedia toteuttaa yhteiskunnallisia tehtäviä kuten kansalaisten tiedottamista ja sivistämistä, julkisen mielipiteen tuottamista, kansalaisten ja julkisen vallan vuorovaikutusta sekä toimii poliittisen hallinnon vahtikoirana. (Artikkeli V.)

Keanen poliittisen julkisuuden kehityshistoria tulkitsee kansalaislähtöisen julkisuuden politiikan kumpuavan kansalaisyhteiskunnan itseorganisoituvasta poliittisesta toiminnasta. Sen sijaan, että poliittinen julkisuus käsitettäisiin habermasilaisittain ainoastaan perinteisen massamedian puitteistamaksi yhtenäiseksi tietoisuudeksi, on teoreettisesti rakentavampaa pyrkiä tavoittamaan julkisuuksien monimuotoisuus ja vaihtoehtoiset ilmenemistavat. Tällä tavoin pystytään käsitteellistämään poliittiset julkisuudet informaatiota, kannanottoja, ongelmanmäärittelyjä ja kamppailuja välittäviksi tiloiksi, joita myös poliittiset kansalaisryhmät kykenevät hyödyntämään ja muodostamaan omaehtoisesti. (Artikkeli V.)

Analysoitaessa tarkemmin poliittisen osallistumisen suhdetta julkisuuteen havaitaan varsin helposti, että myöhäismodernin yhteiskunnan julkisuus on 1980-luvulta lähtien kokenut merkittävän poliittiseen osallistumiskulttuuriin vaikuttavan rakennemuutoksen. Muutokseen ovat vaikuttaneet globalisaation kiihtyminen, kaupallisen media-alan räjähdysmäinen kasvu sekä digitaalisen viestinnän voimakas yleistyminen. Perinteisten yksisuuntaisten joukkotiedotusvälineiden mediamaisemaa laajentavat uudet vuorovaikutteiset viestimet ja viestintätavat, kuten internet ja matkapuhelimet. Ihmiset viettävät aikaansa kasvavassa määrin viestimien äärellä, hahmottavat globaalistunutta elinympäristöään median kautta sekä osallistuvat itse mediasisältöjen tuottamiseen. (Artikkeli IV; V.)

Lisäksi on huomattava, että myöhäismodernin toimintaympäristön realiteetit ovat vaikuttaneet siihen, että visiot yhtenäisestä poliittisesta julkisuudesta ovat käyneet vanhentuneiksi. Ensinnäkin yksilöllistymisen ja globalisaation seurauksena esiin ovat nousseet mitä erilaisimmat poliittiset intressit, erilliskulttuurit ja toimijat, minkä vuoksi poliittisen kommunikaation kohderyhmät ovat

entisestään epäyhtenäistyneet. Toiseksi nykyisen verkkoviestinnän myötä julkiset tilat, joissa poliittiset toimijat etsivät vaikutusmahdollisuuksia ja valta-asetelmia, voivat olla huomattavan erikokoisia, eriytyneitä tai päällekkäisiä ja toisiinsa linkittyneitä. Kolmanneksi on syytä todeta, että verkkojulkisuuksien monimuotoisuus ei ainoastaan laajenna, vaan myös hajaannuttaa julkisuustiloja, minkä seurauksena kansallisvaltio poliittisen viestinnän territoriona on käytännössä menettänyt merkityksensä. (Artikkeli V.)

Keane on havainnollistanut näitä nykyisen julkisen elämän pluralistisia kommunikaatiomuotoja, joiden seurauksena julkisen ja yksityisen välinen rajamaasto on entisestään hämärtynyt ja asia-kohtaisille politisoinneille on ilmaantunut pelitilaa. (Keane 2000, 76–77, 84–87.) Keane jaottelee julkisuuden kolmeen periaatteessa toisensa läpäisevään kategoriaan, mikro-, meso- ja makro-julkisuuteen. Näistä mikro-julkisuus, viittaa tilanteisiin, joissa ihmiset keskustelevat keskenään tai pienessä piirissä mieltä polttavista kysymyksistä. Mikro-julkisuus on kansalaisyhteiskunnan eri ryhmittymien ja myös yksittäisten kansalaisten välille tuotettu julkisuuden tila, jossa erilaisia käsityksiä asetetaan vastakkain ja olemassa olevia tulkintoja haastetaan tuomalla peliin uusia näkökulmia. Meso-julkisuus vuorostaan vastaa Keanen hahmottelemassa mallissa perinteistä kansallisella tasolla toimivaa massamediaa. Se tavoittaa suuren joukon nopeasti, mutta asialistaa ei muotoilla kansalaisten välisessä kommunikaatiossa. Meso-julkisuuden tieto on suodatettua ja toimitettua. Makro-julkisuuden käsite puolestaan viittaa globalisoituneeseen julkisuuteen, jonka kentällä merkittävimmät toimijat ovat ylikansallisia viestintäalan suuryrityksiä. (Keane 2000, 78–80, Artikkeli V.)

Tutkimuksen artikkeleissa (I; IV; V; VI & VII) tuodaan esille, kuinka internetin välityksellä poliittiset toimijat voivat levittää informaatiota tavoitteistaan ja agendastaan horisontaalisesti. Keanen mukaan digitaalinen verkkoviestintä vaikuttaa julkisuusfäärien eri tasoihin ja tuottaa julkisuustasoja läpäisevää mosaiikkimaisia toimintaympäristöjä (Keane 2000, 78–80). Lisäksi verkkoviestintä avaa monikerroksisia tiloja asynkroniselle vuorovaikutteisudelle ja aineistojen tuottamiselle, vastaanottamiselle sekä merkityksellistämiseksi, mikä tarjoaa tyyllisesti lukuisia mahdollisuuksia mobilisoida kannattajia ja edistää poliittisia tavoitteita. Itsetuotettujen aineistojen julkaiseminen ja jakaminen horisontaalisesti internetissä on prosessi, jossa vastaanottava yleisö antaa niille merkityksiä diskursiivisesti ja vuorovaikutteisesti. Tällaisessa avoimessa viestinnässä, mikä tahansa asia voidaan merkityksellistää poliittisesti tärkeäksi. Verkkojulkisuudessa aineistojen merkityksellistäminen tapahtuu päättymättömissä, avoimissa ja joustavissa puhetilanteissa, joiden diskursiivisessa vuorovaikutuksessa politiikka voi materialisoitua, kun asioita tulkitaan ja

käsitteellistetään sekä vaikuttamisen strategioita kehitellään. Tämä politisoimisen prosessi voi verkkoviestinnässä saada alkunsa vuorovaikutteisesta tavoitteellisesta yhteistoiminnasta, jossa on mukana useita toimijoita, tai julkisen poliittisen avauksen voi tehdä jopa yksittäinen henkilö. Asioita voidaan politisoida haastamalla perinteisiä käsityksiä ja problematisoida ne uudesta näkökulmasta. Uusien asioiden politisoiminen edellyttää poliittisen eron osoittavia kommunikatiivisia strategioita ja performanssia, kuten ironiaa, henkilökohtaisia tarinoita, esteettisiä tuotoksia, teatraalisuutta yms. (Artikkeli I & VII; ks. myös Dahlgren 2006, 279-280.)

Tietokonevälitteinen viestintä mahdollistaa digitaalisen mikro-politiikan, jolle ovat ominaista uudet poliittiset avaukset ja toimintamuodot. Mikro-politiikan vahvuus piilee siinä, että se voi laukaista ns. ”poliittisia lumipalloefektejä”, joissa verkkoviestintä läpäisee meso- tai jopa makrotason julkisuusfäärejä. Verkkopolitiikoinnin asynkronisuus korostuu kun ihmiset liittyvät mukaan alkuperäiseen verkkokampanjaan ja sen online-keskusteluihin huomattuaan sen vasta myöhemmin perinteisestä massamediasta. Aika- ja paikkarajoitteet ylittävä horisontaalinen viestintä sekä omaehtoinen julkisuuden tuottaminen tuovat esille sen, että internet on taitavasti käytettynä tehokas väline ja paikka politisoimiselle, toiminnalle ja mobilisoimiselle. Internetin tekninen kehitys ja sen pluraaliset viestintämuodot voimistavat erityisesti kansalaislähtöistä poliittista toimintaa, sillä verkossa poliittisille toimijoille avautuu radikaalisti individualisoitunut toimintaympäristö, jossa henkilökohtaisia huolenaiheita voidaan politisoida. (Artikkeli I & VII.)

4.2. De-medialisaatio sosiaalisen median alustoilla

Viestinnän tutkimuksessa internetiä on tarkasteltu kansalaisjournalismin ja kansalaisviestinnän mahdollistavana julkisuustilana. Verkossa kansalaiset voivat viestiä omaäänisesti ja omista lähtökohdistaan itselleen tärkeistä asioista. Tietotekniikan ja verkkoyhteyksien levinneisyys ja käytön helppous tarjoavat mahdollisuuksia median perinteisten portinvartijoiden ohittamiseen. (ks. esim. *Tiedotustutkimus* 3/2005; Sirkkunen & Kotilainen 2004.) Tätä mediamaiseman muutosta kuvataan usein käsitteellä *de-medialisaatio*. De-medialisaation myötä kuka tahansa voi julkaista mitä tahansa aineistoja, sillä horisontaalista verkkoviestintää on käytännössä mahdotonta täysin kontrolloida (Walch 1999, 67-71).

De-medialisaation näkökulmaa voidaan täydentää politiikan tutkimuksen perspektiivillä analysoimalla ruohonjuuritason verkkojulkisuuksissa esiin nousevia poliittisia toimintatyylejä

(Artikkeli I; IV; V; VI & VII). Perspektiivi lisää myös ymmärrystä sosiaalisen median alustoilla tapahtuvasta uudeltaisesta mobilisoitumisesta, jonka edellytyksenä on horisontaalinen (jopa anonymi) viestintä. Perusajatuksena horisontaalissa toiminnassa on luoda toimijoiden välille kommunikatiivinen tila, joka mahdollistaa ajatusten esittämisen ja yhdessä toimimisen. Keskeisintä toiminnassa on jonkin uuden aloittaminen mihin tahansa asiaan liittyen ja toiminnan eteneminen yksilöiden aktiivisuuden mukaan (Nieminen-Sundell 2008, 3). Artikkelit V:ssä ja VII:ssä esitelty internetissä esiin nouseva uudeltais kansalaisvalvonta on esimerkki tällaisesta toimintatyylisestä. Se on julkisuutta hyödyntävää ja seurauksiltaan ennakoimatonta toimintaa, joka voi saada mitä erilaisimpia muotoja. Kansalaisvalvontaa harjoittavat kansalaisjärjestöt, -verkostot, -organisaatiot ja yksittäiset ihmiset julkistavat ja välittävät edelleen verkkoaineistoja, esimerkiksi videoita ja viranomaisdokumenteja, joiden ne toivovat vaikuttavan julkiseen keskusteluun ja ihmisten mielipiteisiin.

Tässä tutkimuksessa analysoidun individualistisen kansalaisvalvonnan ominaispiirteitä ovat toiminnan yksilölähtöisyys, tietokonevälitteisen julkisuuden hyödyntäminen horisontaalisessa viestinnässä sekä verkostoituminen ja parveilu mobilisoitumisen muotona (Artikkeli V & VII). Kansalaisvalvonta on demokratiaa täydentävää poliittista voimaa: kansalaiset ilmiantavat, arvostelevat ja valvovat hierarkkisen vallankäytön toimia (Rosanvallon 2008, 69). Kansalaisvalvonta on vastakohta George Orwellin tunnetulle ”isovelji valvoo” -idealle ja Michel Foucaultin ”panoptikon” -käsitteelle. Orwellin ja Foucaultin käsitteillä viitataan valtioiden ja organisaatioiden kontrollijärjestelmiin, jotka valvonnan ja sisäistetyn vallan (indoktrinaation) avulla ohjaavat ihmisten toimintaa. Alhaalta päin suuntautuvalla kansalaisvalvonnalla tarkoitetaan puolestaan toimijoiden roolien vaihtumista tilanteissa, joissa kansalaiset pyrkivät tekemään yritysten, hallitusten, viranomaisten, sotilaiden, vartijoiden ja poliitikoiden toiminnasta aikaisempaa läpinäkyvämpää, vastuullisempää ja tilivelvollisempää. (Garrett 2006, 209.) Se on eräänlaista ”ilmiantamisen politiikkaa”, joka haastaa vallitsevan järjestyksen ja pyrkii paljastamaan yhteiskunnallisia epäkohtia luottaen siihen, että julkinen käsittely ”paneerit asiat järjestykseen” (Rosanvallon 2008, 51, 54). ”Pikkuvelji valvoo” -tyyppinen toiminta on kuulunut niin journalistien kuin kansalaisjärjestöjenkin tehtäviin jo pitkään, mutta vasta viime aikoina on tullut mahdolliseksi, että kuka tahansa – myös yksittäinen henkilö – voi ryhtyä hierarkkista valtaa tai yhteiskunnallista vallankäyttöä valvovaksi pikkuveljeksi tai -sisareksi. Yksilöityvä kansalaisvalvonta nähdään tässä tutkimuksessa refleksiivisen politiikan yhdeksi ilmenemismuodoksi.

Internetin vuorovaikutteisilla poliittisilla näyttämöillä kansalaisten toimintaa luonnehtii vaihtoehtoisten, muutoshakuisten ja epähierarkkisten poliittisten toimintatyylien hyödyntäminen tila- ja tilannekohtaisesti (Meikle 2002, 175). Verkottuvan toiminnan periaate tarjoaa ihanteellisen muodon tee-se-itse-politikoinnille sekä kansalaisvalvonnalle. Internetissä ylläpidetään useita erilaisia kansalaisjärjestöjen sivustoja, joissa raportoidaan säännöllisesti yritysten, hallitusten, sotilaiden tai poliisin toimista. Esimerkiksi *Corpwatch*, *Human Right Watch* ja *Carbon Trade Watch* ovat kansalaisvalvontaan keskittyviä järjestöjä, jotka hyödyntävät netin erilaisia viestintämuotoja kuten sähköpostilistoja, RSS-syötteitä, arkistointia, blogeja, uutisjulkaisuja ja hypertekstien julkaisua verkkosivustoillaan. Myös yksilöt voivat hyödyntää verkon vuorovaikutteisia sivustoja ja sovelluksia välittääkseen tärkeinä pitämiänsä aineistoja julkisesti saataville. Yksilöpohjaisen kansalaisvalvonnan toimintamuodot eroavat kansalaisjärjestöjen vastaavista siinä, että ne eivät ole riippuvaisia järjestöjen resursseista saavuttaakseen yleisempää huomiota. Sosiaalisen median julkaisualustat ja niiden mahdollistama verkostoituminen toimivat itsessään individualistisen kollektiivisen toiminnan resurssina. Tällainen toiminta onnistuu myös kaupallisesti hallinnoituilla verkkoalustoilla. Tähän asti useimmat kansalaistoiminnan ja nettipolitiikan kommentoijat ovat olleet sitä mieltä, että omaehtoista kansalaispolitiikkaa ei voi synnyttää kaupallisissa toimintapaikoissa (ks. esim. Atton 2004, 3). Yksilöpohjaiseen kansalaisvalvontaan soveltuvia ”Web 2.0” verkkovälineitä ovat muun muassa mainosrahoitteiset blogit ja *YouTube*, mutta toki myös muunlaisia verkon viestintämuotoja voidaan käyttää tämän kaltaiseen toimintaan.

Blogit ovat kansalaisvalvonnan kannalta kiinnostava verkkoviestinnän ilmiö. Blogilla tarkoitetaan säännöllisesti päivitettävää web-sivustoa, jonne merkinnät tallentuvat käännettyssä kronologisessa järjestyksessä. Hypertekstin lisäksi blogeihin voidaan tallentaa valokuvia, videokuvaa ja ääntä. Blogitekniikan ominaispiirre on, että jokaisella yksittäisellä merkinnällä on oma yksilöllinen verkko-osoitteen, joka mahdollistaa merkintäkohtaisen linkittämisen. (Majava 2006; Wyld 2007.) Internetissä blogit muodostavat blogosfäärin, joka on kielialueittain synnyttänyt erilaisia blogikulttuureita.

Yksittäiset blogit muodostavat arkistoja, joita voi selaila aikajärjestyksen lisäksi usein myös teemojen tai kategorioiden perusteella. Lisäksi blogikohtaiseen arkistoon tallentuvat sivustolla kävijöiden kommentit, joita voidaan jättää myös ajallisesti vanhoihin merkintöihin. Blogit ovat helppokäyttöisiä julkaisu- ja vuorovaikutusalustoja, joissa keskustelut käydään pääasiassa linkkien välityksellä. Blogosfäärin keskusteluyhteisöt syntyvät hyperlinkkien muodostamassa

verkostomaisessa kommunikaatiossa, jossa yksittäisten blogien merkinnät ovat potentiaalisia keskustelunavauksia tai puheenvuoroja. Blogien sosiaalisia suhteita synnytetään ja ylläpidetään merkintöihin liittyvien linkkien ja kommentointien lisäksi myös blogiin liittyvien linkkilistojen sekä uutistenlukuohjelmien välityksellä. Vaikutusvaltaisimmat blogit ovat sellaisia, jotka ovat useiden ristikkäisten linkitysten kohteina. Linkkilistoilla blogin ylläpitäjä määrittelee omaa virtuaalista identiteettiään ja ”merkkää” mahdollisia poliittisia ja taloudellisia liittolaissuhteitaan. (Majava 2006.)

Blogien suuri enemmistö koostuu yksityisten ihmisten kirjoittamista ”autonomisista blogeista”, joita ylläpidetään niin kaupallisten kuin ei-kaupallistenkin palveluiden ja ohjelmistojen avulla. Aktiivisia blogeja on verkossa tiettävästi kymmeniä miljoonia, ja blogosfäärin kasvun arvioidaan jatkuvan. Nykyisin blogeja hyödynnetään aktiivisesti myös organisaatio- ja yritysviestinnässä. Perinteiset tiedotusvälineet ovat niin ikään innostuneet blogien perustamisesta omille verkkosivustoilleen, ja poliittiset päättäjät ovat ryhtyneet hakemaan julkisuutta itselleen ja asialleen myös blogien välityksellä.

Esimerkiksi sotablogit ja poliittisten eliittien toimintaa ruotivat blogit ovat yksi individualistisen kansalaisvalvonnan muoto (Artikkeli VII). Sotablogit nousivat esille, kun Yhdysvallat hyökkäsi vuonna 2003 Irakiin. Tuolloin sotilaiden ja sotoimialueilla toimineiden siviilien blogit alkoivat tuottaa ongelmia USA:n armeijan tiedotuksesta vastaavalle hallinnolle. (*Helsingin Sanomat* 5.8.2006.) Blogeissa julkaistiin virallisesta uutisoinnista poikkeavia kertomuksia sotatilanteista ja USA:n joukkojen toimintatavoista, jotka osoittautuivat armeijan propagandakoneiston kannalta kiusalliseksi aineistoksi (Atton 2004, 55–58). Esimerkiksi huhtikuussa 2004 blogit olivat keskeinen viestintäverkosto levittäessä Abu Ghraibin vankilan kidutuskuvia yleiseen tietoisuuteen (Chadwick 2006, 305).

Suomalainen esimerkki yksilöpohjaisesta kansalaisvalvonnasta ja verkostomaisesta mobilisoitumisesta on syksyllä 2005 blogosfäärissä kuhinaa aiheuttanut tekijänoikeuskeskustelu. Eduskunnassa valmisteltiin tuolloin lakia tekijänoikeuksien laajentamisesta ja tiukempien rajoitusten asettamisesta digitaalisten materiaalien käytölle ja kopioimiselle (ks. Majava 2006, 71–78). Monet bloggaajat kritisoivat sitä, kuinka vähäisen julkisen keskustelun jälkeen eduskunta oli valmis hyväksymään lain, jonka sisältöä ja vaikutuksia kansanedustajat eivät mitään ilmeisemmin ymmärtäneet. Lain voimaantulon myötä sadoista tuhansista omaan käyttöön musiikkia ja elokuvia kopioivista suomalaisista tuli rikollisia. Yksittäiset bloggaajat politisoivat tekniseltä kysymykseltä

vaikuttaneen lakiehdotuksen, minkä seurauksena sitä ryhdyttiin käsittelemään myös lehtien palstoilla ja TV:ssä. Tietävästi yli 550 blogia ja verkkosivustoa verkostoitui protestia varten liittämällä sivustoilleen lakiesitystä vastustavia bannereita eli linkittäviä kuvatiedostoja. (Majava 2006, 71–72; ks. esim. Olenrikollinen.org.) Blogosfäärin aktivoituminen johti massiiviseen kansanedustajiin kohdistuneeseen sähköpostikampanjaan sekä mielenosoituksen järjestämiseen lakiesityksen eduskuntakäsittelyn aikana (Majava 2006, 73–74). Julkisesta vastustuksesta huolimatta uusi tekijänoikeuslaki hyväksyttiin eduskunnassa syksyllä 2005.

Internetissä on useita erilaisia helppokäyttöisiä sivustoja, joilla käyttäjät voivat julkaista, katsoa ja kommentoida erilaisia videotallenteita. Tunnetuin näistä palveluista on vuonna 2005 perustettu *YouTube*, jossa on julkaistu lukuisia kansalaisvalvonnan kriteerit täyttäviä tallenteita, esimerkiksi viranomaisten ja sotilaiden toimintaa kriittisesti kuvaavia videoita ja muista tiedotusvälineistä kopioitua tai itse kuvattua poliitikkoihin liittyvää kuvamateriaalia. On myös tavallista, että suositut alun perin *YouTubessa* julkaistut videot päätyvät blogosfääriin tai muiden nettifoorumien keskustelun aiheiksi, tai muualla verkossa julkaistut videot päätyvät *YouTube*-sivustolle. *YouTubessa* ja muilla videosivustoilla julkaistut autenttiset videot ovat osoittautuneet poliittisesti vaikutusvaltaiseksi materiaaliksi. (Artikkeli V & VII.)

Tutkimuksessa analysoidut kansalaisvalvontatapaukset (Artikkeli V & VII) kertovat uudenlaisen poliittisen viestinnän yleistymisestä, jossa kollektivistisesta kollektiivista osallistumisesta poiketen yksilö ottaa itse vastuuta toiminnastaan (ks. Micheletti 2003) ja arvioi, millä tavoin haluaa toimia ja vaikuttaa sekä miten hyödyntää kenelle tahansa avointa verkkojulkisuutta. On poliittisesti merkittävää, että verkottuneessa toimintaympäristössä yksilötoimijat voivat itse päättää viestin välittämiseen liittyvistä keskeisistä seikoista kuten siitä, mitä, miten ja kenelle halutaan viestiä. Sosiaalisen median verkostoissa yksittäisetkin toimijat voivat kerätä kannatusta, saada tukea ja nousta poliittisesti vaikutusvaltaisiksi toimijoiksi ilman hierarkkisia organisaatioresursseja.

Uudenlaisen kansalaistoiminnan kaltaista ilmiötä ja siihen liittyviä konflikteja ei voida avata teoreettisesti institutionaalisen politiikkakäsityksen näkökulmasta ja keinoin, sillä se nousee yksilöllisistä arvoista, asenteista, valinnoista ja elämäntyyleistä. Refleksiivinen politiikka ei saa kimmokettaan puoluepoliittisista kiistoista, ideologioista tai perinteisistä luokka- ja ryhmäjäsennyksistä, vaan uudenlainen kansalaistoimija haluaa itse valikoida asiat, joiden puolesta politisoida ja politikoida. Asialistasta tulee tällöin henkilökohtainen: sille valikoituu muun muassa

kuluttamiseen, eläinoikeuksiin, ympäristöön, terveyteen, paikalliseen kaupunkisuunnitteluun sekä identiteettiin liittyviä huolenaiheita.

Refleksiiviselle politiikalle on ominaista, että toiminnan mobilisoituminen ei tapahdu organisoidusti tai hierarkkisesti vaan verkostomaisena liikehdintänä, joka pyrkii vaikuttamaan kohdennetusti yksittäisiin epäkohtiin (Artikkeli I; V; VI & VII). Individuaalisista valinnoista kumpuavat toimet synnyttävät kollektiivista liikehdintää, joka avaa verkkokansalaisille vaikuttamisen kanavan, toimintamuodon ja subjektiivisen kuulumisen tunteen. Verkostomaisissa liikehdinnöissä poliittinen kuuluminen ei edellytä vahvoja kollektiivisen identiteetin ja kuulumisen tunteen siteitä, sillä liikehdinnät ovat kenelle tahansa avoimia vaikuttamisen portteja ja kuulumisen tunne merkityksellistävään vaikuttamiseen voidaan kokea eri tavoin. (ks. esim. della Porta 2005.) Tutkimuskirjallisuudessa tämän kaltaiseen toimintaan on viitattu parven tai parveilun käsitteillä (Arguilla & Ronfeldt 2001; Artikkeli VI & VII). Huomiota herättävien sivustojen ja verkkoportaalien ympärille kerääntyy asiasta kiinnostuneiden verkonkäyttäjien parvi. Parveileva joukko voi puolestaan organisoitua moniääniseksi toimijakollektiiviksi, jossa yksilöt löytävät erilaisista taustoistaan ja arvoistaan huolimatta yhteisen tavoitteen, jonka puolesta toimia.

Verkostomaiseen parveiluun perustuvaa poliittista toimintaa voidaan Michele Michelettin (2003) mukaisesti kutsua myös *individualistiseksi kollektiiviseksi toiminnaksi*. Termi viittaa siihen, että verkostossa yksittäistenkin toimijoiden tekemillä valinnoilla ja toimilla saattaa olla kauaskantoisia vaikutuksia. Individualistinen kollektiivinen toiminta edellyttää kuitenkin julkisia tiloja, joiden kautta se voi konstituoitua. Joskus toimijat suuntaavat toimintansa jo olemassa oleviin julkisuustiloihin, kuten keskustelupalstoille, saadakseen ajamalleen asialle näkyvyyttä. Vaihtoehtoisesti uutta julkista tilaa ja uusia toimintamahdollisuuksia voi syntyä siten, että toiset asiasta kiinnostuneet verkonkäyttäjät kerääntyvät ”parveilemaan” yksittäisen toimijan, esimerkiksi blogissaan tehdyn, aloitteen ympärille. (Artikkeli VII.) Toimijan motiivi tehdä poliittisia pelinavauksia horisontaalisen viestinnän avulla on pyrkiä vaikuttamaan ihmisten mielipiteisiin, käyttäytymiseen ja toimintaan niin arkisen elämän tasolla kuin myös mahdollisesti vertikaalisesti hierarkkiseen vallankäyttöön ja päätöksentekoon. Suostutteleva argumentointi voidaan suunnata joko universaali- tai erityisyleisölle (Artikkeli VII), mikä kuvastaa traditionaalisen poliittisen toimintaympäristön sirpaloitumista hajautuneiksi monipaikkaisiksi verkostoiksi, joissa henkilökohtainen poliittinen vastuunkantaminen haastaa kollektivistista keskitettyä poliittista hallinnointia ja huomio kiinnittyy yksittäiseen toimivaan subjettiin (Micheletti 2003, 20; Artikkeli VII). Yksilölähtöisesti tuotetut ja ladatut verkkojulkisuudet vähentävät institutionaalisen politiikan

vaikutusvaltaa (Bentivegna 2006, 339), sillä niissä poliittinen toiminta ja mobilisaatio kumpuavat asia- ja tilannekohtaisesti yksilölliseen poliittiseen arvostelmaan perustuen (Artikkeli I & VII).

4.3. Toiminnan mobilisoituminen verkkojulkisuudessa

Verkko on muuttanut poliittista toimintaa merkittävästi 2000-luvulla. Toiminnasta on tullut entistä subjektiivisempaa ja individualistisempaa. Verkko on antanut tilan yksilöllisesti tärkeiksi koettujen asioiden ja arvojen esille tuomiselle, poliittisen toimijuuden kehittämiseksi ja vaihtoehtoisten poliittisten agendojen ajamiselle (Garrett 2006, 216). Verkkopolitikointi tapahtuu tyypillisesti verkostoidusti ja se on tyyliään perinteistä politiikkaa karnevalistisempaa ja moniäänisempää. Horisontaalinen politiikan tekeminen verkossa asettuu anarkistisella tavalla vastustamaan vakiintunutta perinteistä käsitystä demokraattisesta hallinnasta. Edullinen tai ilmainen verkkoviestintä onkin osoittautunut tärkeäksi resurssiksi vähin taloudellisin voimavaroin politikoinnille kansalaistoimijoille. Kansalaislähtöinen politiikka etsiytyy internetiin myös siksi, että se mahdollistaa aika- ja paikkarajoitteet ylittävän nopean horisontaalisen viestinnän sekä omaehtoisen julkisuuden tuottamisen. Internet on samalla kertaa niin poliittisen toiminnan, osallistumisen ja mobilisoitumisen väline kuin paikkakin. (Meikle 2002; Lappalainen 2005; della Porta & Mosca 2005; Garrett 2006.) Internetin poliittinen potentiaali on tänä päivänä jo niin vakuuttava, että kukaan vakavasti otettava poliittinen toimija (tai sellaiseksi haluava) ei enää voi olla huomioimatta sen merkitystä (Chadwick 2006).

Monet internetin palveluista ja sovelluksista ovat kaupallisia, mutta tämä ei ole estänyt omaehtoista kansalaistoimintaa. Verkkoalustojen kaupallisuus ei näyttäisi häiritsevän kansalaistoimijoita, sillä julkaiseminen on verkossa ilmaista. Itse asiassa kaupallinen ja poliittinen toiminta näyttäisivät hyötyvän verkossa toisistaan. Poliittinen parveilu huomiota herättävillä sivustoilla tai alustoilla luo mainoksille kaupallista potentiaalia. Toisaalta verkossa poliittiset kampanjat ja avoin kannattajien houkuttelu hyödyntävät kaupallisen toiminnan periaatteita. Esimerkiksi sosiaalisen median alustoilla kutsutaan ihmisiä mukaan toimintaan esittelemällä houkuttelevia tarjouksia tai provosoivia näkemyksiä. Samalla tavoin kuin ihmiset luovat omaa identiteettiänsä kuluttamalla kaupallisia tuotteita, niin myös politiikkaa kuluttamalla yksilö määrittelee identiteettiänsä refleksiivisesti ja tekee oman elämänhallintansa suhteen valintoja. Verkossa muiden kutsumista mukaan toimintaan helpottaa se, että ”Web 2.0” -viestintä on muuttamassa internetin toimintalustaksi, jolla ihmiset eivät ainoastaan keskustele vaan konkreettisesti tekevät asioita yhdessä

(Hintikka 2007, 25). Internetin staattiset viestintämuodot ovat korvautumassa dynaamisilla ja yhteisöllisillä verkostoilla, joissa yksilöt osallistuvat sisältöjen luomiseen ja muokkaamiseen oman kiinnostuksensa mukaan (Wyld 2007, 43-44, Chadwick 2006, 8).

Verkkoympäristöön tukeutuva toiminta suosii satunnaisia *ad hoc*-tyyppisiä, jonkin aiheen tai teeman ympärille tihentyviä, toimintaverkostoja, sillä internet tarjoaa samanaikaisesti sekä toiminnan paikan että viestinnän kanavan. Mukaan tulevien toimijoiden kiinnittyminen ei verkkoympäristössä kohdistu niinkään johonkin jo olemassa olevaan liikeorganisaatioon vaan ennen kaikkea asiakohtaiseen politikointiin. Kari A. Hintikan mukaan nettiyhteisöt voivat ”perustua sosiaaliseen yhdessäoloon, jakamiseen, tiedon- tai muun sisällön tuottamiseen, kansalaisadressin organisoimiseen tai suoranaisen joukkovoiman käyttöön” (Hintikka 2007, 25). Verkkoyhteisöt voivat myös kehittyä kollektiivisen älykkyyden lähteiksi, kun niissä parveilevat yksilöt sovittautuvat yhteen ratkaistakseen ongelmia tai saavuttaakseen jonkin yhteisesti tärkeäksi koetun tavoitteen. Sosiaalisessa sisällöntuotannossa käyttäjät itse kontrolloivat luomisprosesseja esimerkiksi kehittelemällä, luokittelemalla, lajittelemalla ja arvioimalla verkkoaineistoja (O’Reilly 2005, Hintikka 2007 25, 32–33.) Web 2.0 -sovelluksia kutsutaankin vertaismediaksi, jossa yhteisöllisyys on tulosta yksilöiden vaihtelevasta halusta liittyä verkostoihin ja toimia niissä vapaaehtoisesti (Sirkkunen 2007).

John Arquillan ja David Ronfeldtin (2001, 12) mukaan verkostomainen parveilu on digitaalisen informaatioajan merkittävimpiä konfliktuaalisen politiikan toimintamuotoja. Parveilua vastaan on hankala politikoida, koska se on harkittua mutta toisaalta silminnähden epämääräistä liikehdintää, jossa hajaantuneet pienten (ja joissakin tapauksissa suurempien) yksiköiden verkostot kohtaavat toisensa yhteisen tavoitteen tai kiinnostuksen kohteen motivoimina. Parveilun tavoitteena on tuottaa elämismaailmaan vaikuttavia sykkeitä, jolloin verkostot yhdistyvät nopeasti ja vaivihkaa – sitten taas irtautuvat ja hajaantuvat yhdistyäkseen myöhemmin uudelleen uuden sykäyksen tuottamiseksi. Parvet voidaan nähdä yhteisöllisenä joukkovoimana, jonka jäsenet ovat sisäistäneet proaktiivisen toimintatavan sekä jaetun vallan ja vastuun mahdollisuudet. Taustoiltaan parven jäsenet voivat olla hyvinkin erilaisia. Jäsenet ovat yksimielisiä parven tavoitteesta eli jonkin tietyn asian puolustamisesta tai vastustamisesta – mutta muista asioista voidaan olla erimielisiä. (Nieminen-Sundell 2008.)

Tietoverkoissa vapaana vellovan mielipiteiden kirjon mobilisoitumista parveilun kautta verkostomaiseksi toimijakollektiiviksi on analysoitu useissa tutkimuksissa. Esimerkiksi suomalaista

juorulehtijournalismia vastustaneessa ”Lordi-protestissa” keväällä 2007 verkkokeskustelu nostatti kansalaisliikehdinnän, jonka kritiikin kohteena oli suomalaisen euroviisuvoittajan kuvia julkaissut lehdistö. Lyhytaikaisen mutta intensiivisen Lordi-liikehdinnän vaikuttamisen keinoja olivat vetoamukset, boikotit, tiedotustoiminta keskustelupalstoilla ja verkkosivustoilla, toimijaverkoston kokoaminen, virtuaaliset tilanvaltauksset, lehtien nurin kääntäminen lehtimyypisteissä, aktioista kertovien kuvien lähettäminen verkkoalustoille sekä lehtien työntekijöiden ja kaupallisten yhteistyökumppaneiden suora painostaminen sähköpostitse. (Artikkeli VI.)

Viimeaikaista Irakin sodanvastaista liikehdintää analysoivassa tutkimuksessa on tuotu esille, että verkkoviestintä on muuttanut oleellisesti sodanvastaisen politikoinnin edellytyksiä ja toimintamuotoja. Lukuisat toisistaan eriytyneet, toimintatavoiltaan poikkeavat organisaatiot ja ryhmät ovat internetissä yhdentyneet asiapohjaisiksi, valtioiden rajat ylittäviksi verkostoiksi. Sodanvastainen kansalaistoiminta on enenevästi siirtynyt parveilemaan internetiin, jossa toimijat kohtaavat, viestivät ja vaikuttavat eri tavoin ja eri suuntiin. (Gillan 2008; Gillan 2009.)

Vaihtoehtoisen globalisaation liikehdinnän tutkimuksessa on puolestaan tuotu esille avoimien sähköpostilistojen merkitys kollektiivisten identiteettien syntymiselle. Globalisaatiokriittinen keskustelu sosiaalifoorumeissa on ollut poikkeuksellisen kompleksista, sillä toiminnassa on ollut mukana ihmisiä esimerkiksi ammattiliitoista, maanviljelijäjärjestöistä, alkuperäis- ja vähemmistökansoista, ympäristöaktivistien ja anarkistien ryhmistä sekä opiskelijajärjestöistä. Monenkirjavia toimijoita varten on perustettu avoimia sähköpostilistoja, joissa aktivistit ovat parveilleet. Niissä on myös keskusteltu toimintaperiaatteista ja suunniteltu kollektiivista toimintaa. Sähköpostilistat ovat auttaneet lieventämään toimijoiden välisiä konflikteja ja mahdollistaneet aktivistien liikkuvuuden eri sähköpostilistojen välillä. Niissä on luotu kollektiivista identiteettiä tuottavia ”me-suhteita” liittyen erilaisiin maantieteellisiin alueisiin ja asiakohtaisiin huolenaiheisiin. (Kavada 2007; vrt. Mosca 2008, 60.)

Nettipiratismi on myös havainnollistava esimerkki individualistisesta kollektiivisesta toiminnasta. Tekijänoikeuslainsäädäntöä ja patenttijärjestelmää muuttamaan pyrkivä liikehdintä on mobilisoitunut parveilemalla internetissä, josta se tällä hetkellä pyrkii jopa ponnistamaan parlamentaarisiin instituutioihin. Piratistien toiminta on virtuaalisesti verkottunutta, ja erilaisten kansallisten ryhmien ja organisaatioiden lisäksi toimintaan linkittyvät avoimen lähdekoodin, tekijänoikeuslainsäädännön muuttamisen ja yksityisyyden suojan puolestapuhujat. Yksittäiset

kuluttajat voivat tukea piratistien toimintaa myös lataamalla *Pirate Bay* -vertaisverkosta musiikkia, elokuvia yms. (Hintikka 2008.)

Internetin vaikutuksia kansalaistoimijoiden harjoittamaan refleksiiviseen politiikkaan voidaan eritellä seuraavasti. Ensinnäkin tietokonevälitteinen viestintä on toiminnan resurssi. Verkko on muovannut kansalaisliikehdintöjä ja -järjestöjä joustaviksi, verkostomaisiksi ryppäiksi, jolloin kollektiivisen toiminnan mobilisointi on helpottunut ja suoran toiminnan mahdollisuudet ovat lisääntyneet. Lisäksi verkon kautta voidaan vaikuttaa kollektiivisten identiteettien luomiseen ja vahvistamiseen sekä vaihtoehdoisen tiedon leviämiseen. (della Porta & Mosca 2005, 185.) Näin poliittinen toiminta verkossa voi perustua toimijan omille vaihteleville kiinnostuksen kohteille, itse tuotetun sisällön levittämiseksi ja yhteisöllisyyden tavoittelemiseksi. Kansalaistoiminta itsessään voi saada hyvin monenlaisia muotoja ja tyyliä. Asia- ja tilannekohtainen politikointi on tekijöidensä itseilmaisua, joka perustuu autenttisuuden ja autonomisuuden tavoitteluun, eli subjektin pyrkimyksille olla se, kuka on, ja oikeutta olla sellainen kuin on. Henkilökohtaisessa suorassa toiminnassa ei tavoitella kokonaisratkaisuja käsillä oleviin poliittisiin ja yhteiskunnallisiin ongelmiin. Perinteisen politiikan traagisuus eli loputtomat neuvottelut, omien tavoitteiden vesittyminen sekä konsensus- ja kompromissihakuisuus vältetään ja voidaan keskittyä vain hyvien, toimijan itsensä määrittelemien, asioiden ajamiseen ja koettujen ongelmien esiintuomiseen. (Rinne 2008.) Toiminta voi olla reaktiivista reagoiden havaittuun epäkohtaan (esim. poliitikkojen mokailuvideot *YouTubessa*) tai proaktiivista uudenlaista toimintatapaa luovaa (esim. nettipiratismi). Toimijat ilmaisevat mielipiteensä ja panevat asiat liikkeelle – seuraukset ovat kuitenkin ennakoimattomia.

Toiseksi verkon julkisuustilat ovat potentiaalisia toiminnallisen vallankäytön paikkoja. Verkko on käyttäjilleen avoin tila poliittisille arvioille, mielipiteiden esittämiselle sekä toimintatyylien valikoitumiselle. Internetissä toimimalla periaatteessa kuka tahansa voi yrittää vaikuttaa tärkeänä pitämäänsä asiaan joko itsetuotetulla suodattamattomalla materiaalilla tai jo valmiiksi olevaa materiaalia hyödyntämällä tai editoimalla. (Lappalainen 2005, 60–63; Artikkelit I & VII.) Kannattajien kerääminen perustuu niissä viestin kykyyn läpäistä median kentät ja tarjota ihmisille samastumiskohde, tai ainakin riittävän houkutteleva aihe, jonka ympärillä parveilla.

Kolmanneksi internetin viestintäverkostot luovat itsessään personalisoituja yhteyksiä, kuten käyttäjätunnuksia, kirjainmerkkejä, linkkilistauksia, sähköpostilistoja tai blogeja, jotka saattavat pitkään olla piileviä siteitä verkostoihin, mutta ennakoimattomissa verkkopolitiikan tilanteissa niistä

voi tulla poliittisesti merkityksellisiä yhteyksiä (vrt. della Porta & Mosca 2005, 186). Tämä näkyy muun muassa useilla sosiaalisen median alustoilla, joissa yksilöt voivat seurata ”ystäviensä” aktiviteetteja ja kiinnostuksensa mukaan linkittyä itekin mukaan erilaisiin tempauksiin. Henkilökohtaiset yhteydet voivat ristikkäin linkittyessään kasvaa verkostomaiseksi toimijakollektiiviksi.

Neljänneksi verkko kokemuksellisenä tilana mahdollistaa erilaisia oppimisprosesseja, joilla yksilöt voivat parantaa omaa elämänhallintaansa. Oppimisprosessit voivat olla esimerkiksi teknisten taitojen sekä tiedonhaun ja tiedontuottamisen oppimista, jotka ovat tärkeitä taitoja omaehtoisen verkkopolitiikan harjoittamisen kannalta (Lappalainen 2005, 32–33). Verkko tarjoaa niin ikään tilan harjoittaa ja kehittää poliittista arviointitaitoa, sillä de-medialisoituneissa verkkojulkaisuissa käyttäjistä tulee aktiivisia toimijoita, jotka joutuvat itse arvioimaan aineistoja ja tekemään valintoja (Walch 1999, 70–71; Lappalainen 2005, 84; Artikkelit I; V; VI & VII). Interaktiivisena mediana internet voi tarkoittaa *oligopolisoituneen*, eli harvojen toimijoiden hallitseman, mediakentän korvaamista tai vähintään haasteen esittämistä keskittyneelle mediavallalle tarjoamalla vaihtoehtoisia tietoa maailman tapahtumista (Lappalainen 2005; Garrett 2006). Aktiivisen poliittisen kansalaisuuden yhdeksi keskeiseksi määrittäjäksi on siten nousemassa kyky henkilökohtaisten poliittisten arviointien ja arvostelmien tekemiseen ja niiden mukaan toimimiseen (Barney 2007, 40).

Erilaiset tutkimuksen artikkeleissa esitellyt tapaukset kertovat samanaikaisesti uudenlaisen kansalaistoiminnan yleistymisestä. Googlauksesta, bloggaamisesta, klikkaamisesta, imuroimisesta, lataamisesta ja yleisesti verkkosisältöjen luomisesta on tullut poliittisesti yhä vaikuttavampia toiminnan muotoja (Micheletti 2006). Ne avaavat käytännössä rajattoman vapauden erilaisten toimintatyylien esiin nousemiselle, sillä ne pohjautuvat yksilöpohjaiseen refleksiin ja intention (ks. Lappalainen 2008). Poliittisesti on merkittävää, että verkottuneessa toimintaympäristössä toimijat voivat ensi kädessä päättää viestin välittämiseen liittyvistä keskeisistä seikoista, kuten mitä, miten ja kelle halutaan viestiä (Gillmor 2004). Sosiaalisen median verkostoissa jopa yksilöt voivat kerätä kannatusta, saada tukea ja nousta poliittisesti vaikutusvaltaisiksi toimijoiksi ilman hierarkkisia organisaatioresursseja, sillä verkkoviestinnän suunta on horisontaalista. (ks. Artikkelit V, VI, VII.)

Tällaiset havainnot kansalaistoimijuuksien itsensä voimistamisesta haastavat rakenneteoreettiset ja kommunitaristiset tulkinnat, jotka näkevät varsin vähän potentiaalia kansalaisten omaehtoisessa

verkkopolitiikassa. Näissä tarkasteluissa kansalaisten verkkopolitikoinnin tulkitaan olevan joko kakofoniaa tai verkkopolitikoinnin ajatellaan ainoastaan heijastelevan reaalisen maailman poliittisten instituutioiden, rakenteiden ja kansalaisyhteiskunnan voimasuhteita. Tämän vuoksi kansalaistoimijoiden poliittisen aseman tai vaikutusmahdollisuuksien ei arvioida verkkoviestinnän myötä muuttuneen. (Margolis & Resnick 2000; Sunstein 2001, Pietilä 2002, Bimber & Davis 2003, Strandberg 2006.) Verrattaessa nettiympäristön ilmiöitä poliittisen järjestelmän instituutioihin ja rakenteisiin saatetaan olettaa, että verkko rakenteellisesti estää tai rajoittaa poliittista vaikuttamista. Tämä saattaa pitää paikkansa, mikäli tarkastelun kohteena ovat ainoastaan jo lähtökohtaisesti suppeat vertikaaliset kansalaisten ja poliittisen hallinnon palautteenantokanavat (ks. Artikkelit IV, 88-89). Lisäksi on selvää, että nettiteknologia, kaupalliset yritykset sekä hallinnolliset organisaatiot rakenteistavat sosiaalista ja poliittista toimintaa internetissä samoin kuin käyttäjien itsensä tuottamat tavat, tottumukset, rutiinit ja merkitykset (ks. Chadwick 2006, 20-36, Atton 2004 7-11).

Verkkopolitikoinnin tutkimuksessa olisi kuitenkin syytä kiinnittää huomiota siihen, että kansalaisten toimintatavat ja -tyylit irtautuvat internetissä varsin helposti toimintaa rajoittavista konformistisista rakenteista (Artikkelit II; III; Chadwick 2006, 28-29). Internet-teknologioiden ominaisuudet itsessään avaavat ennennäkemättömiä mahdollisuuksia poliittiselle luovuudelle, mikä erityisesti hyödyttää yksilöpohjaista ja globaalia poliittista toimintaa (Kahn & Kellner 2007). Verkottuva politiikka tukee tulkintoja globaalin postmodernin kansalaisyhteiskunnan esiin noususta. Kansalaisyhteiskunta määritellään aidoksi pluralismin ja poliittisen kamppailun maaperäksi sekä rakentavan tai hajottavan toiminnan perustaksi. (Kaldor 2006, 23-26, 69-71.) Käsitys postmodernista kansalaisyhteiskunnasta heijastelee nettipolitiikan radikaaleja vaikutuksia toiminnan tyyliin ja keinoihin sekä muuttuvan toimintaympäristön seurauksena syntyneisiin uusiin avoimiin toimintanäyttämöihin.

4.4. Verkko radikaalin demokratian porttina

Kuten tämän tutkimuksen artikkeleissa (I; II; III, IV & V) tuodaan esille, internet-tutkimuksen näkyvin keskustelunaihe on ollut pohtia internetin tarjoamia mahdollisuuksia demokraattiselle vuorovaikutukselle kansalaisten ja poliittisten päätöksentekijöiden kesken sekä kehittää uusia demokraattisen osallistumisen muotoja. Uuden tietokonevälitteisen viestinnän toivotaan ratkaisevan edustuksellisen demokratian legitimititeettiongelman, joka johtuu päätöksentekijöiden ja kansalaisten etäännyneestä suhteesta. Tätä ongelmaa on selvitelty hyödyntämällä erityyppisiä demokrateorioita

hallinnollisen verkkoviestinnän suunnittelussa. Suppeimmassa merkityksessä demokratiaa on kehitelty julkaisemalla poliittisen hallinnon informaatioidokumentteja internetissä. (Artikkeli II.) Eniten toivoa demokraattisen järjestelmän laadullisesta parantamisesta on ladattu verkkodemokratia-hankkeille, joita ovat inspiroineet erilaiset versiot osallistuvasta demokratiateoriasta. Verkkodemokratia-hankkeissa on ensisijaisesti rakenneltu kansalaisia osallistavia konsultaatio- ja kuulemismenettelyjä, joissa aloite- ja päätäntävalta on rajattu perinteisille päätöksentekijöille ja kansalaisten mielipiteitä ei näissä prosesseissa ole ollut pakko huomioida. (Artikkeli III; IV & V.) Hankkeiden tavoitteena on lähinnä ollut poliittisen päätöksenteon legitimitetin ja ns. hyvän hallinnon periaatteiden tuottaminen, kuin avoimen politikoinnin tilan avaaminen vapaalle kansalaiskeskustelulle.

Mikäli internetin ja demokratian suhteen pohtiminen rajoittuu analysoimaan perinteistä formaalia politiikan areenaa, näyttää selvältä, ettei internetin demokratisoivia mahdollisuuksia ole riittävästi hyödynnetty (Bentivegna 2006, 340). Osallistavan hallintokulttuurin verkkofoorumeilla refleksiiviset verkkokansalaiset eivät ole motivoituneet vaikuttamaan, sillä niiden ei ole havaittu tarjoavan mahdollisuuksia omaehtoiselle politikoinnille. Toisenlainen näkökulma internetin vaikutuksesta demokratiaan avautuu kun tarkastelun lähtökohtana on aktionistinen politiikka, jolle tietokonevälitteinen viestintä merkitsee nykyisin keskeistä välinettä, kanavaa, foorumia toiminnalle sekä jopa yhteisöllisyyden mahdollistajaa. Verkon horisontaalinen osallistumis- ja toimintakulttuuri on radikaalisti demokraattisempaa kuin perinteinen vertikaalinen demokraattisen hallinnan muoto. Vapaassa mikrotason verkkotoiminnassa osallistujat ovat lähtökohtaisesti yhtä vallattomia tai vallakkaita ja joutuvat luottamaan argumentointinsa voimaan tai ajamansa agendan vetovoimaan. Tällaisessa refleksiivisen politiikan mahdollistavassa toiminnassa verkkoa käytetään erityisesti mobilisaation koordinoimiseen ja koalitioiden muodostamiseen. Verkkokansalaisten itse-ilmaisuun perustuva digitaalinen kommunikaatio saa ihmiset kiinnostumaan kiistanalaisista poliittisista asioista ja toimimaan niihin vaikuttamiseksi. Poliittisen osallistumisen ja toiminnan kynnyistä madaltaa se seikka, että helpoimmillaan vaikuttaminen edellyttää ainoastaan hiiren klikkauksen. (Artikkeli VII.)

Kun arvioidaan internetin mahdollisuuksia vaikuttaa demokratian vahvistamiseen (Artikkeli II & III), tulisi muistaa, että demokratiateoriat tarjoavat ainoastaan näkökulmia erilaisiin prosesseihin. Osallistuvan demokratiateorian versiot soveltuvat kuvaamaan tietynlaisia käytäntöjä ja niistä voi olla apua aitojen osallistavien käytäntöjen toteuttamisessa. Osallistuvan deliberatiivisen e-demokratian merkittävin ongelma on, että se tukeutuu rajoittuneeseen yhteisölliseen

politiikkakäsitykseen, jättäen huomiotta refleksiivisen politiikan vaatimukset omaehtoisesta politisoinnista ja politikoinnista. Michael Sawardin mukaan demokratiateoriat ovat välineitä, joiden avulla pyritään toteuttamaan poliittisen autonomian, tasa-arvon, inklusion, yleisen edun ja osallistumisen edistämisen periaatteita. Periaatteet sisällöllisesti merkitsevät kuitenkin erilaisia käytäntöjä riippuen demokratiamallista. (Saward 2001, 577-578.) Jotta internetin ja kansalaisosallistumisen suhdetta voidaan tulkita kattavammin, osallistuvan demokratiateorian versiot tarvitsevat tuekseen radikaalimpaa demokratiakäsitystä.

Osallistuvan demokratiateorian traditioon kytkeytyvien teorioiden kannattajat pitävät konfliktia politiikan ongelmana, joka demokraattisilla päätöksentekomuodoilla ja instituutioilla voidaan ratkaista. Radikaalidemokraatit sen sijaan tulkitsevat konfliktin politiikan käyntivoimaksi, joka sanan- ja painovapauden sekä kokoontumisvapauden myötä on välttämätön demokratian elinehto sekä poliittisen kulttuurin, käytäntöjen ja instituutioiden suojamuuri autokraattiselta hallintotavalta. (Cunningham 2002, 184.) Radikaalidemokraattinen ajattelu tuo demokratiateoriaan poliittisen käsitteen, joka asettaa kansanvallan keskiöön konfliktuaalisen pluralistisen vastakkainasettelun ja toiminnallisen vallankäytön vaikuttamisen välineenä (Mouffe 2000; 2005.) Radikaalidemokraattisen ajattelu ammentaa poliittisen-käsitteelle sisältöä klassisesta konfliktiteoriasta, jonka mukaan politiikan konstituoituminen edellyttää ystävä-vihollinen suhteen muodostumista. Ystävä-vihollinen-suhde tarkoittaa poliittiseen arviointiin perustuvaa mielipide-eroa. Tosin konfliktiteoreetikko Carl Schmittille poliittinen arviointi ei ole subjektiivista, vaan perustuu Kantilaiseen velvollisuusetiikkaan, jossa arvostelma oikeutetaan vetoamalla yleiseen tai universaaliin normiin. Ystävä-vihollinen suhde voi muodostua minkä tahansa asian ympärille, mikäli se politisoituu synnyttäen erimielisten ryhmittymiä. Poliittinen vastustaja on ”puhdas vihollinen”, jota ei tarvitse vihata fyysisesti sillä konfliktuaalinen suhde perustuu mielipide-eroon. (Schmitt 1976, 26-29; ks. Strong 2008, 440.) Konfliktiteoreettisessa ajattelussa ihmisten väliset suhteet muodostuvat väistämättä muuttuvissa tilanteissa ja ympäristöissä antagonistisiksi, ystävä-vihollinen-ryhmittymiksi, mikä tuottaa poliittisuuden pluriversumin eli pluralistisen toimintaympäristön politisoimiselle ja politikoinnille.

Chantal Mouffen mukaan radikaalidemokraattinen politiikka perustuu kontingentisti esiin nousevien me/he-suhteiden vastakkainasetteluun, jossa poliittista vihollista, ”heitä”, ei pyritä fyysisesti tuhoamaan. Vihollinen tulkitaan vastustajaksi, jota vastaan kamppaillaan ja näkemyksistä ollaan eri mieltä. Vastustajan oikeutta puolustaa ja edistää omia tavoitteitaan ei kuitenkaan aseteta kiistanalaiseksi. Poliittisesti eri mieltä oleva tulkitaan näin ollen legitiimiksi viholliseksi, jonka

kanssa jaetaan demokraattisen politiikan periaatteet, vapauden ja tasa-arvon ideat, mutta politiikan sisällöstä ja toimeenpanosta ollaan erimielisiä. (2000, 101-102; 2005, 19-21.)

Vaikuttaminen radikaalidemokraattisessa toiminnassa on kamppailua oman poliittisen arvostelman puolesta, mikä tarkoittaa pyrkimystä vakuuttaa ja mobilisoida kannattajia, tukijoita sekä toimijoita. Radikaalidemokratiassa tunnustetaan, että konsensukseen ja kompromisseihin pääseminen ovat myös olennainen osa politiikkaa, jotta jonkinlaisia ratkaisuja voidaan saavuttaa. Kompromissi ja konsensus ovat kuitenkin politiikassa väliaikaisia tilanteita, sillä uudet vastakkainasettelut nousevat aina väistämättä esille. Radikaalidemokraattinen politiikka on toimintaa, joka pyrkii poistamaan ihmisten välisistä suhteista politiikalle ongelmallisen antagonismin ominaispiirteen eli fyysisen vihollisuuden. (emt. 102-103.) Radikaalidemokraattinen ajattelu painottaa sen sijaan agonistisuutta eli erimieltä olevien vastustajien oikeutta julkiseen debattiin ja kamppailuun tavoitteidensa puolesta (Mouffe 2005, 3).

Perinteisesti tulkittuna radikaalidemokraattinen toiminta liitetään suhteessa valtiovaltaan, jonka vallan uudelleenjakoa kansalaisyhteiskunnan toimijat vaativat (Mouffe 2005, 53). Toiminnan edellytyksenä nähdään oikeusvaltion olemassaolo, joka avaa mahdollisuuksia poliittiselle toiminnalle laajasti elämismaailman kaikille osa-alueille (Kaldor 2006, 22). Kansalaislähtöisen internet-politiikan tutkijat ovat puolestaan havainneet, että verkossa radikaalidemokraattista toimintaa ja kansalaisuutta ei voida määritellä ainoastaan suhteessa valtiovaltaan ja poliittisiin instituutioihin. Internetissä avautuva ”kenen tahansa” saatavilla oleva julkinen tila ja autonomiset mikro-julkisuudet mahdollistavat informaation vapaan virtauksen, avoimen ongelmakeskeisen debatin ja kannanmuodostuksen, mikä tekee radikaalidemokraattisesta toiminnasta päättymättömän refleksiivisen prosessin. Verkossa toiminnan radikaalisuus merkitsee epävarmuutta seurauksista ja jatkuvaa uusien asioiden politisoimista. (ks. Dahlberg & Siaperä 2007, 3, 7.) Kansalaislähtöisessä verkkopolitikoinnissa *demos* ei sopeudu institutionalisoituneen poliittisen järjestelmän rajoitteisiin, sillä verkossa kansalaisuudelle avautuu rajaton mutta subjektiiviseen kokemuksellisuuteen pohjautuva elämismaailma (Lappalainen 2005), jossa kansalaisuutta määrittäväksi kriteeriksi muodostuu ensi sijassa poliittisen arvioinnin harjoittaminen (Barney 2007).

Verkossa kansalaislähtöinen politiikka muuttuu aiempaa yksilöityvämmäksi toiminnaksi, joka tuottaa internetistä radikaalidemokraattisen ”kenen tahansa” saatavilla olevan julkisen tilan. Verkossa kuka tahansa voi pyrkiä laukaisemaan vapaana vellovan mielipiteiden sirkuksen ja kuka tahansa asiasta kiinnostunut voi klikata itsensä mukaan verkostomaiseen toimintaan. Kansalaisten

osallistumista analysoivat demokratiateoriat ja verkkodemokratiakokeilut perustuvat kollektivistisille politiikkäkäsityksille, jotka eivät vastaa kansalaistoimijoiden kokemuksia internet-ympäristön toiminnallisista mahdollisuuksista. (Artikkeli I; IV; V; VI; VII.) Osallistuvan demokratiateorian traditio pyrkii konsensus-henkisellä deliberaatiolla poistamaan poliittisia vastakkainasetteluja ja muodostamaan kollektiivista me-identiteettiä keskusteluihin osallistuvien kansalaisten kesken (Dahlgren 2006, 279). Moderni politiikan teoria, edustuksellisen demokratian käytäntö kuin myös radikaalidemokraattinen ajattelu lähtevät siitä ajatuksesta, että politiikka organisoituu kollektiivisubjektien vastakkainasettelussa (ks. esim. Heywood 2004, 233 & 1998, 3; Mouffe 2000 & 2005). Vastakkaisilla kollektiivisubjekteilla tarkoitetaan poliittisten ideoiden, ideologioiden ja uskomusten synnyttämiä ihmisryhmittymiä, joissa ihmiset kokevat kuuluvansa ja identifioituvan kollektiiviseen me-identiteettiin. Me/he-vastakkainasettelu ei ole essentialistinen suhde vaan edellyttää identifikaation prosessia, jossa me-identiteetti konstituoituu suhteessa ulkopuoliseen, ”heihin”. ”Me” määräytyy näin ollen ensi sijassa suhteessa siihen, josta se erottuu. Poliittisen vastakkainasettelun tyyppiesimerkkinä voidaan pitää ideologista oikeisto-vasemmistoryhmittymien erottelua, mutta vastakkainasettelujen ilmaantuminen politiikan kentälle on kontingenttia. (ks. Mouffe 2005, 18-19.)

Kansalaislähtöisen internet-politiikan myötä on korostunut se, että kollektiivinen identiteetti ja me/he-vastakkainasettelu politiikan organisoijana ja motivoijana ei kattavalla tavalla kykene selittämään verkkopolitiikan ilmiöitä. Tutkimuksessa tuodaan esille (artikkeli I; IV; V, VI & VII), kuinka verkossa politiikka motivoituu yksilölähtöisestä arvioinnista käsin. Verkkopolitiikan mobilisoijana voi olla jopa yksilön tekemä julkinen interventio, politisointi, joka saa aikaiseksi verkostomaista parveilua ja mahdollistaa kiistanalaisen asian refleksiivisen politisoitumisen. Verkko ei tietenkään poista poliittisuuden peruselementtiä eli konfliktuaalista erimielisyyttä, ystävävihollinen-suhdetta, mutta erityisesti sosiaalisen median avaamassa toimintaympäristössä on tullut selväksi, että demokraattista poliittista vastakkainasettelua on voitava kuvailla myös muilla persoonapronomineilla kuin kollektivistisellä me/he-konfliktilla. Nettiyhteisöllisyydet poikkeavat olennaisesti niistä käsityksistä, joilla fyysisen toimintaympäristön yhteisöllisyyksiä selitetään. Verkossa samanaikaisen ja – paikkaisen läsnäolon merkitys ei ole ratkaiseva yhteisöllisyyden synnyssä ja sitä uusintavassa toiminnassa. Verkostomaiseen toimintaan voi linkittyä mukaan riippumatta fyysisestä sijainnista. Verkossa parveileva toiminta voi ennakoimattomasti muuttaa suuntaa tai saada uusia muotoja, koska yksilöt voivat tuottaa kollektiivisuutta lisäämällä verkkosivustoille mitä moninaisinta aineistoa, johon muut parvessa mukana olevat voivat puolestaan reagoida kukin haluamallaan tavalla. Vaikka ”Web 2.0”-alustoja, kuten YouTube,

Facebook, Twitter, MySpace, Second Life ja blogeja, käytetään pääasiassa sosiaaliseen viestintään, niin alustoilla mitä tahansa asiaa ajavat henkilöt voivat virtuaalisen ”ystävä”-verkoston avulla tavoittaa nopeasti suuren joukon ihmisiä. (Häyhtiö & Rinne 2009.)

Verkkopolitiikan mikro-julkisuudet tuovat korostuneella tavalla esille uudenlaiset poliittiset vastakkainasettelut, joissa lähtökohtana on ”minän” politiikka (ks. Rinne 2008), jolloin ”minän” poliittisessa koalitiossa voi olla mukana ”sinä” monessa eri merkityksessä. ”Sinä” voi olla esimerkiksi blogeissa omaan kaveriverkostoon kuuluva konkreettinen ystävä tai ainoastaan virtuaalisesti linkittyvä samanmielinen ”ystävä” (ks. Artikkelit VII). Verkossa kyse voi olla myös aidosta kollektiivisen identiteetin muodostuksesta, jolloin ”minä” on mukana ”meidän” joukossa (ks. Artikkelit IV). Kansalaisten verkkopolitiikka voi olla myös jonkinlaisen ryhmäkuulumisen tunteen tarjoavaa, muttei kollektiivista identiteettiä synnyttävää toimintaa, jossa osa toimijoista on mukana anonyymisti. Koalitiossa on tällöin ”minä” ja ”sinä” sekä anonyymit ”he” tai ”ne” (ks. Artikkelit VI). Internetin vastakkainasetteluissa vastustaja ei aina välttämättä ole perinteissä mielessä ”he”. Vastustaja voi olla esimerkiksi kaupallinen yritys (”se”) tai yritykset (”ne”) (ks. Artikkelit VI) tai yksittäinen henkilö (”hän”) (ks. Artikkelit VII). Tämän pronomini-leikkelyn tarkoitus on osoittaa, että verkossa mikä tahansa asia voi refleksiivisesti politisoitua, sillä perinteiset politiikanteorian kollektiiviset vastakkainasettelut eivät radikaalisti individualisoituneessa toimintaympäristössä ole enää politiikan edellytys.

Verkon radikaalidemokraattista politiikkaa kritisoidaan usein siitä, että se kärjistää ja fragmentoi poliittista keskustelua (Sunstein 2002). Mikäli kuitenkin olemme halukkaita rohkaisemaan kansalaisia poliittiseen keskusteluun, niin internet refleksiivisen politiikan toimintaympäristönä näyttäisi tarjoavan mahdollisuuksia kansalaisten aktivoimiselle. Asioiden kärjistyminen ja verkossa esille nousevat selkeät vastakkainasettelut voivat palauttaa politiikasta etäännyneitä ihmisiä takaisin yhteiskunnallisiin keskusteluihin. Radikaalidemokraattisessa toiminnassa julkinen poliittinen deliberaatio on leimallisesti ominaispiirteiltään muuta, kuin konsensushenkinen deliberatiivinen rationalistinen keskustelu. Verkossa refleksiivisen politiikan asia- ja tilannekohtaiset julkisuudet voivat murtautua ennakoimattomasti esille tuoden täysin uudenlaisen poliittisen agendan. Esimerkiksi sosiaalisen median verkostoissa horisontaalisen viestinnän mahdollistamana jonkin poliittisen asian kannattajat ja vastustajat voivat mobilisoitua hyvinkin nopeasti. Parveilevat verkkokeskustelut voivat polarisoitua tai niissä voi syntyä kollektiivista älykkyyttä, jonka seurauksena kollektiivinen toimijaverkosto ryhtyy yhteistoimintaan. Radikaalidemokraattinen keskustelu hyödyntää erilaisia vaikuttamisen keinoja riippuen verkkoympäristöstä ja

kohdeyleisöstä. Poliittinen kannanottaminen voi olla deliberatiivisesti argumentoivaa tai se voi vastakkaisesti hyödyntää erilaisia kulttuurisia verkkoviestinnän keinoja, kuten kuvaa, ääntä, videoita, photoshoppausta yms. (Kahn & Kellner 2007, 20).

Refleksiivinen politiikka ei ole pelkästään instrumentaalista toimintaa jonkun tavoitteen saavuttamiseksi vaan myös ekspressiivistä toimijan itse-ilmaisua (Dahlgren 2007, 57), jonka avulla toimija vahvistaa omaa itse-hallintoansa (self-governance) ja poliittista identiteettiänsä. Tässä prosessissa vastakkainasetteluja, ystävällisyyttä-vihollisuus-suhteita, muodostuu jatkuvasti, kun uusia asioita ja konflikteja nousee verkon horisontaalisissa keskusteluissa esille (emt., 57-60). Verkon demedialisoituneessa toiminnassa korostuu se, että merkityksellinen poliittinen deliberaatio voi olla sekavaa ja ennakoimatonta keskustelua, jossa henkilökohtaisen arvioinnin avulla syntyy toiminnan mahdollistava arvostelma. Tämä tarkoittaa dynaamisissa, päättymättömissä ja refleksiivisissä keskusteluissa syntyviä politisoituneita, joissa subjektien merkityksellistävä itse-ilmaisua avaa politikoinnin tilan.

Verkko on radikaalidemokraattinen tila agonistiselle politikoinnille, joka voi myös etsiä kaupallisesti hallinnoituille alustoille. Julkisen vallan tarjoamille osallistumiskanavien rinnalle on kehittynyt monipaikkainen ja -tilainen verkosto, jossa kansalaiset toimivat omaehtoisesti. Tutkimuksessa esitellyt osallistava hallintokulttuuri avaa tiloja kansalaisten refleksiiviselle politikoinnille, joka tosin on heikosti motivoitunut hyödyntämään julkisen hallinnon ylläpitämiä keskustelukanavia. Osallistavan hallintokulttuurin kehittelyä ei ole kuitenkaan syytä hylätä vaan erityisesti paikallistasolla on syytä kehittää osallisuushankkeita, joissa asiat ovat helposti lähestyttäviä ja voidaan aidosti pyrkiä kuuntelemaan kansalaisia. Tämä tutkimus osoittaa, että refleksiivinen politiikka on haastamassa vaaliosallistumiseen perustuvaa poliittisen osallistumisen kulttuuria hyödyntäen aktiivisesti vuorovaikutteista informaatio- ja kommunikaatioteknologiaa. Demedialisoitunut verkkoympäristö on muuttanut poliittista osallistumista ja toimintaa verkostomaiseksi ja yksilölähtöisemmäksi, mikä ennakoii enenevässä määrin uudenlaisten toiminnan muotojen ja tyylien ilmaantumista politiikan kentälle, uusien asioiden politisoitumisia ennakoimattomasti sekä julkisen poliittisen keskustelun intensiteetin lisääntymistä.

Lähteet

- Almond, Gabriel & Sidney Verba (1963), *The Civic Culture. Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton: Princeton University Press.
- Anttiroiko, Ari-Veikko & Kuusisto, Päivi & Seppälä Jari (2005), Democratising e-Governance in the City of Tampere. In Kasvio, Antti & Anttiroiko, Ari-Veikko (toim.) *e-City. Analysing Efforts to Generate Local Dynamism in the City of Tampere*. Tampere: Tampere University Press. 389-408.
- Arendt, Hannah (1961), *Between Past and Future- Eight Exercises in Political Thought*. Harmondsworth: Penguin Books. 1987.
- Arendt, Hannah (1958), *The Human Condition*. Chicago, The University of Chicago Press.
- Arnstein, Sherry R. (1969), A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*. 35:4, 216-224.
- Arterton, Christopher F. (1987), *Teledemocracy: can technology protect democracy?* Newbury Park: SAGE Publications.
- Arquilla, John & Ronfeldt, David (2001) The advent of netwar (revisited). Teoksessa Arquilla, John & Rosenfeldt, David (toim.) *Networks and Netwars. The Future of Terror, Crime and Militancy*. Santa Monica: Rand.
- Atton, Chris (2004), *An Alternative Internet. Radical Media, Politics and Creativity*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Ball, Terence (1988), *Transforming political discourse*. Oxford: Basil Blackwell.
- Bang Henrik (2003), Governance as political communication. In H. Bang (ed.), *Governance as Social and Political Communication*. Manchester & New York: Manchester University Press, 7-23.
- Bang, H. & Dyrberg, T. B. (2003) *Governing at Close Range: Demo-elites and Lay People*. Teoksessa H. Bang (toim.) *Governance as Social and Political Communication*. Manchester & New York: Manchester University Press, 222–240.
- Barber, Benjamin R. (1984), *Strong Democracy. Participatory Politics for a New Age*. Berkeley: University of California Press.
- Baringhorst, Sigrid (2008), The political empowerment of citizen consumers – opportunities and problems of anti-corporate campaigning on the net. Teoksessa Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (eds.) *Net working/Networking: Citizen Initiated Internet Politics*. 281-309.
- Barker, Jonathan (1999), *Power Shift: Global Change and Local Action*. Teoksessa Barker, Jonathan (toim.), *Street-level democracy. Political Settings at the Margins of Global Power*.
- Barney, Darin (2007), *Radical Citizenship in the Republic of Technology: A Sketch*. Teoksessa Dahlberg, Lincoln & Siapera, Eugenia (toim.) *Radical Democracy and the Internet*.
- Palgrave, McMillan, Houndmills, Basingstoke, Hampshire and New York, 37 – 54.
- Beck, Ulrich (1997), *The Reinvention of Politics. Rethinking Modernity in the Global Social Order*. Polity Press: Cambridge, UK.
- Beck, Ulrich (1995), *Politiikan uudelleen keksiminen: kohti refleksiivisen modernisaation teoriaa*. Teoksessa Beck, Ulrich & Giddens, Anthony & Lash, Scott (toim.) *Nykyajan jäljillä*. Suomentanut Leevi Lehto. Vastapaino: Tampere. 11-82.
- Becker, Theodore L. (1995), *Etä-äänestämisestä teledemokratiaan. Kokemuksia USA:sta ja Kanadasta*. Teoksessa Keskinen, Auli (toim.) (1995), *Teledemokratia- tietoverkot ja yhteiskunta*. Helsinki: Painatuskeskus Oy. 42-50.
- Becker, Ted & Scarce, Richard (1987), *Teledemocracy Emergent: State of the American Art and Science*. Teoksessa Dervin, Brenda & Voigt, Melvin J. (eds), *Progress in Communication Sciences, Volume VIII*. Norwood, New Jersey: ALEX Publishing Corporation. 263-287.
- Becker, Ted & Slaton, Christa Daryl (2000), *The Future of Teledemocracy*. Praeger, Westport (Conn.)
- Beiner, Ronald (1983), *Political Judgement*. Methuen: London.

- Benhabib, Seyla (1996), Toward a Deliberative Model of Democratic Legitimacy. Teoksessa Benhabib, Seyla (ed.) (1996), *Democracy and Difference. Contesting the Boundaries of the Political*. Princeton: Princeton University Press. 95-119.
- Bennett, Lance W. (2006), 'Branded Political Communication: Lifestyle Politics, Logo Campaigns and the Rise of Global Citizenship', in Michele Micheletti & Andreas Follesdal & Dietlind Stolle (toim.) *Politics, Products and Markets. Exploring Political Consumerism Past and Present*, Transaction Publishers, New Brunswick, 101-125.
- Bennett, Lance W. (2004) Communicating Global Activism: strengths and vulnerabilities of networked politics. Teoksessa Donk, Wim van & Loader Brian D. & Nixon Paul G. & Rucht, Dieter (toim.) *Cyberprotest. New media, citizens and social movement*. London & New York: Routledge. 123-146.
- Bentivegna, Sara (2006), Rethinking Politics in the World of ICTs. *European Journal of Communication* 21:3, 331-343.
- Berndtson, Erkki (1992), *Politiikka tieteenä. Johdatus valtio-opilliseen ajatteluun*. Helsinki: VAPK-kustannus.
- Bimber, Bruce & Davis, Richard (2003), *Campaigning online: the Internet in U.S. elections*. Oxford: Oxford University Press.
- Bingham, L. B.; Nabatchi, T. & O'Leary, R. (2005). The New Governance: Practices and Processes for stakeholder and citizen participation in the work of government. *Public Administration Review*, 65:5, 547-558.
- Blaug, Ricardo (2002), Engineering Democracy. *Political Studies* 50:1, 102-116.
- Bohman, James (1997), Deliberative Democracy and Effective Social Freedom. Teoksessa Bohman, James & William Rehg (eds.) (1997), *Deliberative Democracy. Essays on Reason and Politics*. Cambridge: The MIT Press. 321-348.
- Bohman, James & William Rehg (eds.) (1997), *Deliberative Democracy. Essays on Reason and Politics*. Cambridge: The MIT Press.
- Borg, Sami (2005), *Kansalaisena Suomessa. Kansalaisvaikuttaminen Pohjoismaissa ja European Social Survey 2002*. Oikeusministeriön julkaisu 3/2005.
- Boström, M., Føllesdal, A., Klintman, M., Micheletti, M. & Sørensen, M. P. (eds) (2005), *Political Consumerism: Its Motivations, Power, and Conditions in the Nordic Countries and Elsewhere, Proceedings from the 2nd International Seminar on Political Consumerism, Oslo August, 26–29, 2004*, TemaNord 2005:517, <http://www.norden.org/pub/velfaerd/konsument/sk/TN2005517.pdf> (accessed 15 October 2006).
- Bryan, Cathy & Tsagarousianou, Roza & Tambini, Damian (1998), Electronic Democracy and the civic networking movement in context. Teoksessa Bryan, Cathy & Tsagarousianou, Roza & Tambini, Damian (ed.) (1998), *Cyberdemocracy- Technology, cities and civic networks*. London: Routledge. 1-17.
- Budge, Ian (1993), Direct Democracy: Setting Appropriate Terms of Debate. Teoksessa Held (ed.), *Prospects for Democracy*. Cambridge: Polity Press. 136-155.
- Budge, Ian (1996), *The New Challenge of Direct Democracy*. Cambridge: Polity Press.
- Chadwick, Andrew (2006) *Internet Politics. States, Citizens, and New Communication Technologies*. New York & London: Oxford University Press.
- Christiano, Thomas (1997), The Significance of Public Deliberation. Teoksessa Bohman, James & William Rehg (eds.) (1997), *Deliberative Democracy. Essays on Reason and Politics*. Cambridge: The MIT Press. ss. 243-277.
- Cunningham, Frank (2002), *Theories of Democracy. A critical introduction*. Routledge: London.
- Cochrane, Allan (1986), Community Politics and Democracy. Teoksessa Held, David & Pollitt, Christopher (eds.) (1986), *New Forms of Democracy*. London: Sage Publications. ss. 51-77.
- Cohen, Joshua (1989), Deliberation and Democratic Legitimacy. Teoksessa Hamlin, Alan & Philip Pettit (eds.) (1989), *The Good Polity. Normative Analysis of the State*. 17- 34.

- Coleman, Stephen (2004), Connecting Parliament to the public via the internet. Two case studies of online consultations.
- Coleman, Stephen & Blumler, Jay G. (2009), *The Internet and Democratic Citizenship. Theory, Practice and Policy*. New York: Cambridge University Press
- Coleman, Stephen & Gøtze, John (2001), *Bowling Together: Online Public Engagement in Policy*
- Davies, Todd & Gangadharan, Seeta Peña (2009) (toim.), *Online Deliberation. Design, Research and Practice*. CSLI Publications.
- Deliberation. London: Hansard Society. Retrieved June 2005 <http://bowlingtogether.net/>
- Christopher (eds.) (1986), *New Forms of Democracy*. London: Sage Publications. 51-77.
- Dahlberg, Lincoln (2001a), The Internet and Democratic Discourse: Exploring the Prospects of Online Deliberative Forums Extending the Public Sphere. *Information, Communication & Society* 4(4), 157-177.
- Dahlberg, Lincoln (2001b), Democracy via cyberspace. Mapping the rhetorics and practices of three prominent camps. *New Media & Society* 3(2), 157-177.
- Dahlberg, Lincoln & Siapera, Eugenia (2007), Introduction: Tracing Radical Democracy and the Internet. Teoksessa Dahlberg, Lincoln & Siapera, Eugenia (2007), *Radical Democracy and the Internet. Interrogating Theory and Practice*. Palgrave Macmillan: New York. 1-16.
- Dahlgren, Peter (2007), Civic Identity and Net Activism: The Frame of Radical Democracy. Teoksessa Dahlberg, Lincoln & Siapera, Eugenia (toim.), *Radical Democracy and the Internet. Interrogating Theory and Practice*. Palgrave Macmillan: Houndmills & New York. 55-72.
- Dahlgren, Peter (2006), Doing citizenship: The cultural origins of civic agency in the public sphere. *European Journal of Cultural Studies*. 9(3), 267-286.
- Dahlgren, Peter (2005) The Internet, Public Spheres, and Political Communication: Dispersion and Deliberation, *Political Communication* 22(2), 147-162.
- Dahlgren, Peter (1999), The Public Sphere: Linking the Media and Civic Culture. Teoksessa Pacheco, José F. (ed.) *Cultural Studies and the Politics of Everyday Life*. Research Report. Department of Sociology. Lund University. 11-24.
- Dalton, Russell J. & Klingemann, Hans-Dieter (2007), Citizens and political behavior. Teoksessa Dalton, Russell J. & Klingemann, Hans-Dieter (toim.) *The Oxford Handbook of Political Behavior*. Oxford University Press: Oxford & New York. 3-26.
- della Porta, Donatella (2005), Multiple belongings, tolerant identities, and the construction of "another politics": Between the European social forum and the local social fora. Teoksessa della Porta, Donatella & Tarrow, Sidney (toim.), *Transnational Protest and Global Activism*. Rowman & Littlefield Publishers Inc.: Lanham-Boulder-New York-Toronto-Oxford. 175-202.
- della Porta, Donatella & Mosca, Lorenzo (2005) *Global-net for Global Movements? A Network of Networks for a Movement of Movements*. *Journal of Public Politics* 25, 165-190. New York: Oxford University Press.
- Dryzen, John (2000), *Deliberative democracy and beyond: liberals, critics, contestations*. Oxford: Oxford University Press.
- Dryzek, John (1990), *Discursive Democracy. Politics, Policy, and Political Science*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dryzek, John & Dunleavy, Patrick (2009), *Theories of the democratic state*. Houndmills, Basingstoke, UK & New York, US: Palgrave macmillan.
- Estlund, David (1997), Beyond Fairness and Deliberation: The Epistemic Dimension of Democratic Authority. Teoksessa Bohman, James & William Rehg (eds.) (1997), *Deliberative Democracy. Essays on Reason and Politics*. Cambridge: The MIT Press. 173-204.
- Flyvbjerg, Bengt (2006), Five Misunderstanding About Case-study Research. *Qualitative Inquiry* 12:2, 219 - 245.

- Froomkin, Michael, A. (2004), Technologies for Democracy. Teoksessa *Democracy Online. The Prospects for Political Renewal Through the Internet*, Peter m. Shane (toim.). Routledge, New York and London, 3-20.
- Fornäs, Johan (1998), Kulttuuriteoria. Vastapaino: Tampere.
- Forti, Simona (1998), Judging Between History and Politics, *Finnish Yearbook of Political Thought*. Vol. 2. SoPhi 22: Jyväskylä, 15-36.
- Froomkin, Michael A. (2004), Technologies for democracy, Teoksessa Peter M. Shane, *Democracy Online. The Prospects for Political Renewal Through the Internet*. 3-20.
- Fuchs, Christian (2008), *Internet and Society. Social Theory in the Information Age*. New York & London: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Garrett, Kelly R. (2006) Protest in an Information Society. A review of literature on social movements and new ICTs. *Information, Communication & Society* 9:2, 202-224.
- Giddens, Anthony (1991), *Modernity and Self-Identity: self and society in the late modern age*. Polity: Cambridge.
- Gillan, Kevin (2009) The UK Anti-War Movement Online: Uses and Limitations of Internet Technologies for Contemporary Activism. *Information, Communication and Society*.
- Gillan, Kevin (2008) Diverging Attitudes to Technology and Innovation in Anti-War Movement Organisations. Teoksessa Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (eds.) *Net working/Networking. Citizen Initiated Internet Politics*. Tampere: Tampere University Press.
- Gillmor, Dan (2004), *We the Media. Grassroots journalism by the people, for the people*. Sebastopol: O'Reilly Media, Inc.
- Goodin, Robert, E. (2003) *Reflective Democracy*. Oxford University Press: Oxford.
- Grönlund, Kimmo & Setälä, Maija & Herne, Kaisa (2010), Deliberation and civic virtue: lessons from a citizen deliberation experiment. *European Political Science Review* 2:1, 95-117.
- Gutmann, Amy & Dennis Thompson (1997), *Democracy and Disagreement*. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Hellsten, Villiina & Martikainen, Tuomo (2001), Nuoret ja uusi politiikka. Tutkimus pääkaupunkiseudun nuorten poliittisista suuntauksista. *Tutkimuksia* 2001:3. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Habermas, Jürgen (1996), Three Normative Models of Democracy. Teoksessa Benhabib, Seyla (toim.), *Democracy and Difference. Contesting the Boundaries of the Political*. 21-30.
- Habermas, Jürgen (2004), *Julkisuuden rakennemuutos. Tutkimus yhdestä kansalaisyhteiskunnan kategoriasta*. Tampere: Vastapaino.
- Habermas, Jürgen (1989), *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Translated by Thomas Burger. MIT: Polity Press.
- Held, David (1987), *Models of Democracy*. Cambridge: Polity Press.
- Heywood, Andrew (2004), *Political Theory. An Introduction. Third Edition*. Palgrave Macmillan: New York.
- Heywood, Andrew (1998), *Political Ideologies. An Introduction*. Macmillan: London.
- Hellsten, Villiina & Martikainen, Tuomo (2001), Nuoret ja uusi politiikka. Tutkimus pääkaupunkiseudun nuorten poliittisista suuntauksista. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus 2001:3.
- Helsingin Sanomat 5.8.2006, Sodan vastapuolten kansalaiset löysivät toisensa blogeista.
- Helsingin Sanomat 16.10.2005. Sotaraportteja kivaarin piipun takaa.
- Heima-Tirkkonen, Tuula & Kallio-Tamminen, Tarja & Selin, Tove (toim.) (1996), *Ruohonjuurista elämänpuuksi – suomalainen vaihtoehdotliikehdintä*. Kosmos-sarja. Vaasa: Vihreä sivistysliitto ry.
- Herne, Kaisa & Setälä, Maija (2005), Deliberatiivisen demokratian ihanteet ja kokeilut. *Politiikka* 47:3, 175-188.

- Hintikka, Kari A. (2008) Pirates in politics – Internet piracy as individualised politics. Teoksessa Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (toim.) *Net working/Networking: Citizen Initiated Internet Politics*. 335-354.
- Hintikka, Kari A. (2007) Web 2.0 – johdatus internetin uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin. Helsinki: TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry:n julkaisusarja. Luettu 15.8.2007. http://www.tieke.fi/mp/db/file_library/x/IMG/20815/file/julkaisu_28.pdf
- Hirst, Paul (2000), Democracy and Governance. Teoksessa Pierre, J. (toim.), *Debating Governance. Authority, Steering and Democracy*. Oxford & New York: Oxford University Press, 13-35.
- Holzer, Boris, Mads Sørensen. 2001., *Subpolitics and Subpoliticians*. Arbeitspapier 4 des SFB 536 Reflexive Modernisierung. München, July 2001.
- Hood, Chris (1991), A Public Management for All Seasons? *Public Administration* 69:1, 3-19.
- Hänninen, Sakari & Palonen, Kari (2004), Politologian profiloituminen. Teoksessa Hänninen, Sakari & Palonen, Kari (toim.), *Lue poliittisesti. Profiileja politiikan tutkimukseen*. SoPhi: Jyväskylän yliopisto. 4-11.
- Häyhtiö, Tapio (2008), Teemana internet ja kansalaisaktivismi. Pääkirjoitus. *Politiikka* 50:1, 1-4.
- Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2009), Klik-Klik-politiikka. Kuka tahansa voi vaikuttaa netissä. *Kansanvalta.fi*-portaali. Suomen oikeusministeriön demokratiyksikkö. 23.9.2009.
- Inglehart, Ronald (1997), *Modernization and Post-modernization: Cultural and economic, and political change in 43 societies*. Princeton University Press, Princeton, New Jersey:
- Jordan, Tim (2008), Haktivismin kolme tyyppiä: nettiteknologioiden politiikasta. Suomentanut Tapio Häyhtiö.
- JUNA vislas jo pois! Juna-hankkeen matkaraportti (2002)
[http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/F8834286D8FACF17C2256B8100393B9A/\\$file/juna_loppuraportti.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/F8834286D8FACF17C2256B8100393B9A/$file/juna_loppuraportti.pdf)
- Kahn, Richard & Kellner, Douglas (2007), *Globalization, Technopolitics, and Radical Democracy*. Teoksessa Dahlberg, Lincoln & Siapera, Eugenia (toim.) *Radical democracy and the Internet. Interrogating theory and practice*. Palgrave Mcmillan: New York. 17-36
- Kahn, Richard & Kellner, Douglas (2003) *Internet Subcultures and political Activism*. Luettu 24.8.2003. <http://www.gseis.ucla.edu/courses/ed253a/oppositionalinternet.htm>.
- Kaldor, Mary (2006), *Globaali kansalaisyhteiskunta – vastaus sodan ongelman*. Helsinki: Like.
- Kavada, Anastasia (2007), *Email lists as multiple sites of identity construction: the case of the London 2004 European Social Forum*. Paper presented at the Symposium “Changing Politics through Digital Networks”, Florence, October 2007.
- Keane, John (1991): *The Media and Democracy*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Keane, John (2000): *Structural Transformations of the Public Sphere*. Teoksessa
- Hacker, Kenneth L. & Dijk, Jan van (toim.), *Digital Democracy. Issues of theory and practice*. London/Thousand Oaks/New Delhi: Sage Publications. 70-89.
- Keck, Margaret E. & Sikkink, Kathryn (1998), *Activists beyond borders*. Cornell University Press: Ithaca & London.
- Kellner, Douglas (1998), *Mediakulttuuri*. Suomensos: Riitta Oittinen ja työryhmä. Vastapaino: Tampere.
- Keskinen, Auli (1995a), *Johdanto*. Teoksessa Keskinen, Auli (toim.), *Teledemokratia- tietoverkot ja yhteiskunta*. Helsinki: Painatuskeskus Oy. 9-18.
- Keskinen, Auli (1995b), *Johdatusta teledemokratiaan ja tietoverkkoihin*. Teoksessa Keskinen, Auli (toim.), *Teledemokratia-tietoverkot ja yhteiskunta*. Helsinki: Painatuskeskus Oy. 19-27.
- Knight, Jack & James Johnson (1997), *What Sort of Political Equality Does Deliberative Democracy Require?* Teoksessa Bohman, James & William Rehg (eds.) (1997), *Deliberative Democracy. Essays on Reason and Politics*. Cambridge: The MIT Press. 279-319.
- Knight, Jack & James Johnson (1994), *Aggregation and deliberation: On the possibility of democratic legitimacy*. *Political Theory*, Vol. 22 No. 2, May 1994, 277-296.

- Konttinen, Esa & Peltokoski, Jukka (2004), Ympäristöprotestin neljäs aalto. Eläinoikeusliike ja uuden polven ympäristöradikalismi 1990-luvulla. Jyväskylä: Minerva Kustannus/SoPhi.
- Kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien parantaminen – työryhmä (2003), Loppuraportti. Tampere toimeenpanee strategiaa. Luettu 9.10.2005.
<http://www.tampere.fi/tiedostot/4VO5E8EVP/loppuraportti.pdf>
- Kuusisto, Päivi (2007), “Virtuaalivirasto on avattu”. Verkkosivusto www.tampere.fi kunnan viestinnän välineenä 1994-2003. Tiedotusopin lisensiaatin tutkimus. Tampereen yliopisto.
- Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (2007) Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus, Helsinki University Press.
- Laine, Markus & Peltonen, Lasse (2003), Ympäristökysymys ja aseveliakseli. Ympäristön politisoituminen Tampereella vuosina 1959-1995. Akateeminen väitöskirja. Tampere University Press: Tampere.
- Lappalainen, Pertti (2008), Internet kansalaisten politiikassa. *Politiikka* 50:1, 9 – 20.
- Lappalainen, Pertti (2007), Poliittinen toiminta tapauksena. Teoksessa Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus, Helsinki University Press.
- Lappalainen, Pertti (2005), Verkolla valtaa. Internet ja poliittisen kansalaistoiminnan näkymät. Jyväskylä : SoPhi 98, Minerva Kustannus Oy.
- Lappalainen, Pertti (2002), Poliittisen tyylin taito. Vastapaino: Tampere
- Lappalainen, Pertti (1999), Sosiaalinen ja poliittinen pääoma. *Yhteiskuntapolitiikka* 64 (1999):1, 53-61.
- Lash, Scott (1995), Refleksiivisyys ja sen vastinparit: rakenne, estetiikka, yhteisö. Teoksessa Beck, Ulrich & Giddens, Anthony & Lash, Scott (toim.) Nykyajan jäljillä. Suomentanut Leevi Lehto. Vastapaino: Tampere. 153-235.
- Liotard, Jean-François (1979), La condition postmoderne. Rapport sur le savoir. Paris: Les editions de minuit.
- Manin, Bernard (1987), *On legitimacy and political deliberation*. Translated by Elly Stein and Jane Mansbridge. *Political Theory*, Vol. 15 No. 3, August 1987, 338-368.
- Majava, Jere (2006), Suomalaisten weblogien verkosto keskustelevana julkisuutena. Sosiologian pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta. Haettu 14.11.2007. http://www.valt.helsinki.fi/blogs/jjmajava/weblogit_julkisuutena.pdf.
- Macintosh, Ann & Malina, Anna & Whyte, Angus (2002), Designing E-democracy in Scotland. *Communications* 27:2, 261-278.
- Malina, Anna (2003), E-Transforming democracy in the UK. Consideration of developments and suggestions for empirical research. *Communications* 28, 135-155.
- Margolis, Michael & Moreno-Riaño, Gerson (2009), *The Prospect of Internet Democracy*. Ashgate: Surrey, England & Burlington, USA.
- Margolis, Michael & Resnick, David (2000), *Politics as usual. The cyberspace “revolution”*. Thousand Oaks: Sage.
- McSpotlight (2005), *Judge for yourself*. Päivitetty 25.1.2005.
<http://www.mcspotlight.org/>, Luettu 14.3.2008.
- Meikle, Graham (2002) *Future Active: Media Activism and the Internet*. London: Routledge.
- Micheletti, Michele (2006) *Blogging: A New People’s Movement*. Luettu 19.5.2007.
http://www.politicsonline.com/netpulse/soundoff.asp?issue_id=10.19
- Micheletti, Michele (2003) *Political virtue and Shopping: Individuals, Consumerism, and Collective action*. New York: Palgrave MacMillan.
- Miller, David (1993), *Deliberative Democracy and Social Choice*. Teoksessa Held (ed.), *Prospects for Democracy*. Cambridge: Polity Press. ss. 74-92.

- Mosca, Lorenzo (2008) Kaksikasvoinen media? – Internetin haasteet ja mahdollisuudet yhteiskunnallisille liikkeille. *Politiikka* 50:1, 51-68.
- Molinari, Francesco (2008), (e)-Participation: a complement to good legislation. Teoksessa
- Mouffe, Chantal (2005), *On the political*. Routledge: New York.
- Mouffe, Chantal (2000), *The Democratic Paradox*. Verso: London & New York.
- Nieminen-Sundell, Riitta (2008) (toim.) Internet ja vuorovaikutuksen uudet muodot. Kansallinen ennakointiverkosto. Helsinki. Luettu 11.11.2008.
<http://www.sitra.fi/julkaisut/muut/Internet%20ja%20vuorovaikutuksen%20uudet%20muodot.pdf?download=>
- Offe, Klaus (1985), *New Social Movements: Challenging the Boundaries of Institutional Politics*. *Social Research*, vol. 52, No. 4, 812-868.
- Palonen, Kari (2003a), *Politiikka*. Teoksessa Hyvärinen, Matti & Jussi Kurunmäki & Kari Palonen & Tuija Pulkkinen & Henrik Stenius (toim.), *Käsitteet liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.
- Palonen, Kari (2003b), Four Times of Politics: Policy, Polity, Politicking and Politicization. *Alternatives* 28, 171-186.
- Palonen, Kari (1998a), Judging Politics - A Temporal Perspective. *Finnish Yearbook of Political Thought*, Vol. 2. SoPhi 22: Jyväskylä. 5-11.
- Palonen, Kari (1998b), Parlamentarismi poliittisena aikapelinä - tutkimusprojektin problematiikan esittelyä. *Politiikka* 40:1, 58-64.
- Pateman, Carole (1970), *Participation and Democratic Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pateman, Carole (1985), *The Problem of Political Obligation. A Critique of Liberal Theory*. Cambridge: Polity Press.
- Pierre, Jon (2000), Introduction: Understanding Governance. Teoksessa J. Pierre (toim.), *Debating Governance. Authority, Steering and Democracy*. Oxford & New York: Oxford University Press, 1-10.
- Pietilä, Veikko (2002), Verkkokeskusteluareenat – deliberatiivista julkisuuttako? *Politiikka* 44:4, 343–354.
- Olenrikollinen.org. Luettu 15.5.2006. <http://www olenrikollinen.org/>
- Otakantaa.fi. Valtionhallinnon keskustelufoorumi
<http://www.otakantaa.fi/>. Luettu 23.11.2009.
- O'Reilly, Tim (2005) What Is Web 2.0 - Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software. Luettu 15.8.2007.
<http://www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.html?page=1>
- Pollitt, Christopher & Bouckaert, Geert (2004), *Public Management Reform. A Comparative Analysis*. Second edition. Oxford: Oxford University Press.
- Rawls, John (1997), The Idea of Public Reason. Teoksessa Bohman, James & William Rehg (eds.) (1997), *Deliberative Democracy. Essays on Reason and Politics*. Cambridge: The MIT Press. 93-141.
- Resnick, David (1998), Politics on the Internet. The Normalization of Cyberspace. Teoksessa Toulouse, Chris & Luke, Timothy W. (toim.), *The Politics of Cyberspace*. Routledge: New York & London. 48-68.
- Richardson, Henry S. (1997), Democratic Intentions. Teoksessa Bohman, James & William Rehg (eds.) (1997), *Deliberative Democracy. Essays on Reason and Politics*. Cambridge: The MIT Press. ss. 349- 382.
- Ridell, Seija (2004), ICTs and the Communicative Conditions for Democracy: A Local Experiment with Web-Mediated Civic Publicness. Teoksessa Mälkiä, Matti & Anttiroiko, Ari-Veikko & Savolainen, Reijo (toim.) *eTransformation in Governance. New Directions in Government and Politics*. 85-108.

- Rinne, Jarmo (2008) Poliittisen toiminnan yksilöityminen ja henkilökohtaistuminen. *Politiikka* 50:1, 75-83.
- Rinne, Jarmo (2004), Uusien yhteiskunnallisten liikkeiden muuttuva toimintaympäristö. *Futura* 4/2004. 90-97.
- Rosanvallon, Pierre (2008) Vastademokratia. *Politiikka epäluulon aikakaudelle*. Tampere: Vastapaino.
- Rättilä, Tiina (2004), Osallistuako vai ei? Poliittisen osallistumisen lähtökohtia monimutkaistuvassa demokratiassa. *Kunnallistieteellinen aikakauskirja* 2004:4, 308-322
- Savolainen, Reijo & Anttiroiko, Ari-Veikko (1999), *The Communicative Potentials and Problems of Teledemocracy*. Publication series 6/1999. University of Tampere. Department of Local Studies. Tampere.
- Saward, Michael (2001), Reconstructing democracy: Current thinking and New Directions. *Government and Opposition*, 36:4, 559-581.
- Schmitt, Carl (1973), *The Concept of the Political*. Rutgers University Press: New Brunswick & New Jersey.
- Schlosberg D. & Zavestoski S. & Shulman, S. W. (2007), Democracy and E-Rulemaking: Web-Based Technologies, Participation and the Potential for Deliberation. *Journal of Information Technology & Politics*, 4:1, 37-56.
- 7 Päivää lehti boikottiin
<http://www.adressit.com/ansku69>. Luettu 23.11.2009.
- Setälä, Maija (2009), Rhetoric and deliberative democracy. Redescriptions. Yearbook of Finnish Political Thought. Vol 13, 61-82.
- Setälä, Maija & Grönlund, Kimmo & Herne, Kaisa (2010), Citizen Deliberation on Nuclear Power: A Comparison of Two Decision-Making Methods. *Political Studies*, saatavilla
<http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/fulltext/123316418/PDFSTART?CRETRY=1&SRETRY=0>
- Shulman, Stuart & Scholosberg, David & Zavestoski, Steve & Courard-Hauri, David (2003), Electronic Rulemaking. A Public Participation Research Agenda for the Social Sciences. *Social Sciences Computer Review*, Vol. 21 No. 2. 162-178.
- Siisiäinen, Martti (1998), Uusien ja vanhojen liikkeiden keinovalikoimat. Teoksessa Ilmonen, Kaj & Siisiäinen, Martti (toim.) *Uudet ja vanhat liikkeet*. Tampere: Vastapaino. 219-244.
- Sinun äänesi Euroopassa
http://ec.europa.eu/yourvoice/index_fi.htm. Luettu 23.11.2009.
- Sirkkunen, Esa (2007) Vertaismedia haastaa perinteisen joukkoviestinnän. Teoksessa Aula, Pekka (toim.) *Verkkoviestintäkirja*. Yliopistopaino Kustannus. Palmenia-sarja. 137-158.
- Sirkkunen, Esa & Kotilainen, Sirkku (2004) (toim.) *Toimijaksi tietoverkoissa*. Raportti kansalaislähtöisen verkkoviestinnän mahdollisuuksista. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö Sarja B44/2004.
- Sunstein, Cass (2002), *republic.com*. Princeton university press: Princeton & Oxford.
- Steinberger, Peter (1993), *The Concept of Political Judgement*. The University of Chicago Press: Chicago & London.
- Strandberg, Kim (2006), *Parties, candidates and citizens on-line*. Åbo: Åbo Akademi University Press.
- Stolle, D., Hooghe, M. & Micheletti, M. (2005) 'Politics in the Supermarket: Political Consumerism as a Form of Political Participation', *International Political Science Review*, vol. 26, no. 3, pp. 245-269.
- Strong, Tracy B. (2008), Is the political realm more encompassing than the economic realm? *Public Choice* 137, 439-450.

Sähköisen kuulemisen kehittäminen valtionhallinnossa, II vaihe (2008), Esitys sähköisen vuorovaikutuksen kehittämisestä kansalaisyhteiskunnan ja poliittis-hallinnollisten toimijoiden välillä. Lausuntoja ja selvityksiä 2008:8. Oikeusministeriö: Helsinki.

Tiedotustutkimus 3/2005

Tampereen kaupungin Valma-valmistelufoorumi

<http://valma.tampere.fi/selaus>. Luettu 23.11.2009.

Tampereen kaupunki > Osallistuminen

<http://www.tampere.fi/tampereinfo/osallistuminen.html>. Luettu 23.11.2009.

Tsagarousianou, Roza (1999), Electronic democracy: Rhetoric and Reality. *Communications* 24:2, 189-208.

Valtioneuvoston selonteko Eduskunnalle kansalaisten suoran osallistumisen kehittymisestä (2002)

[http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/C93962CC359D6F51C2256B91003EDEE1/\\$file/osallisuusselonteko.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/C93962CC359D6F51C2256B91003EDEE1/$file/osallisuusselonteko.pdf)

Walch, Jim (1999) *In the Net. An Internet guide for Activists*. London & New York: Zed Books.

Webster, Frank (2001), A new politics? Teoksessa Webster, Frank (toim.), *Culture and Politics in the Information Age*. Routledge: New York & London. 1-13.

Webster, Frank (2001) (toim), *Culture and politics in the information age : a new politics?* Routledge: London.

Wiklund, Hans (2005), A Habermasian analysis of the deliberative democratic potential of ICT-enabled services in Swedish municipalities. *New Media & Society* 7(2), 247-270.

Wright, Scott & Street, John (2007), Democracy, deliberation and design: the case of online discussion forums. *New Media & Society*, vol 9: 5, 849-869.

Young, Iris (2000), *Inclusion and Democracy*. Oxford University Press: Oxford.

Wyld, David C. (2007) *The Blogging Revolution: Government in the Age of Web 2.0*. E-Government Series. IBM Center for The Business of Government. Haettu 16.8.2007

<http://www.businessofgovernment.org/pdfs/WyldReportBlog.pdf>

Tapio Häyhtiö and Jarmo Rinne¹

Introduction: Seeking the citizenry on the Internet – Emerging virtual creativity

The changing scope of political participation

Political participation is undergoing a profound change throughout the world. Development hints that politics seems to pervade from institutions to people's daily living, from nation-state to global and local level. Politics has disembedded from structural frameworks and moved to a networked society facilitated by computer-mediated communication (CMC). As a result of this evolution, the new media is taking more and more visible role regarding to political communication and activity. The Internet is viewed as a tool, channel and forum enabling citizens to make an impact on social, cultural and political change. In the process, civic empowerment through the Internet emerges in people's everyday lives. The Internet is a powerful medium for gathering coalitions and organising mobilisations of all kinds. It also transforms political styles and types of activities.

Traditionally, we have been told, by politicians as well as political scientists, politics is an instrument for distributing good (and bad) in communities. The scope of politics is in finding solutions and resolving the conflicting views within communities, allocating values with legitimate authority, organising the changes and directions of communal life. Politics is, thus, governing and an organised attempt to bring order in a pluralistic chaos. (See for instance Arendt 1958; Beetham 1991; Keane 1998.)

Along with the movement of politics to a networked society, there are traces of a new orientation in political science research; the shift of studies is increasingly taking into account the activity by the people instead of activity for the people. This change has also had a profound effect on the notion of citizenship. In previous decades political

---

¹ Both authors have contributed equally to this article.

citizenship was in principal, reduced to the right to vote in elections. Participation through voting had been regarded as a sufficient condition for democratic governance in some influential commentaries (for instance Downs 1957). However, electoral participation has decreased all around the world in liberal democracies (for the definition, see Held 1997, 81, Heywood 2004, 225-227) and political culture is taking steps along the path towards a more reciprocal and interactive participation process. A revised paradigm encompassing political citizenship along with the notion that people should “*have a voice during electoral periods, too*”, has been introduced by many political scientists in various models. Versions of participatory democracy models have been developed to generate a greater involvement and say in decisions concerning the position of citizenry and the future shape of communal life. At the same time, along with this ongoing participatory evolution citizens’ own activism to initiate spontaneous/voluntary civic activity groups and get involved in public matters and discussions has also increased. This self-made *do-it-yourself*-activity takes a contrary stand to the earlier top-down electoral mode of democracy. The forms and forums along with the concept of political activity and participation are changing, and it is causing controversial implications – actionist and administrative consequences. Citizens’ activism in forming groups to express opinions and attitudes is part of the process linked to evolutionary democratic change.

The prevailing form of political rule in liberal democracies is the representative model, in which people have the right to elect political rulers to make public decisions for them. The very idea of representation therefore recognises the dilemma between the government and the governed. The formal procedure of selecting the representatives is through periodical elections. Thus, the representation suggests that an individual, or group, can stand for a larger group of likeminded people (Heywood 2004, 233) mirroring their ideas, values, and opinions in political decision-making. However, the representative model of democratic participation has been a target of serious criticism. It has been criticised as not being a microcosm of society at all. To put it simply, according to critics representatives are not representing all segments of societal groupings in proportion to their size; elected politicians tend not to resemble the population in terms of

schooling, social class, professional status etc. (ibid. 233). It has also been pointed out, that electoral participation imply but a limited periodical involvement in political life for ordinary people during the campaigns and through voting. Intermediate times between elections are mute in terms of civic involvement. A focal point should be, whether this amount of participation is enough in terms of *democratic* governance to be thoroughly democratic and accountable? People are choosing between candidates in elections, not necessarily (and in fact hardly ever) between different policies. Thus, in elections the selection of the personnel is in focus, not the future lines of political action. In practise, the idea of Dahlian *procedural democracy* in which *demos* should have an enlightened understanding of political issues to be to able to participate effectively (Dahl 1997, 111-112), is seldom present in campaign rallies. The rhetoric of candidates is opaque and obscure and tends to avoid clear-cut political pledges or policy-linings.

So, what do we have to offer instead of electoral democracy, then? In recent decades we have witnessed the emergence of civic empowerment through the Internet. The varieties of political activity and participation have stretched beyond the reach of traditional party and association-oriented politics. This development is by no means accidental, rather it is synchronized coincidence. Instead of involving into traditional politics, political activity and commitment is being replaced with individually oriented working sketches of the 'new politics', which creates new kinds of unequalled political communities from below, which acknowledge no borders of any kind. The span of cyber-activism has expanded into the fields of e-democracy, citizens' panel, user-generated communication, information warfare, security and e-crimes. The politics of the Internet is a politics of many actors, many levels, and actions of a heterogeneous multitude.

Linked to the political transformation two rather different approaches to political citizenship and participation have entered the stage in western liberal democracies. The discussions concerning civic participation can be labelled either as *administrational* or *actionist* approaches. The first mentioned aims to create and rationalise the practices of participation from above (e.g. the planning of land use and urban construction and good governance practices). Various attempts to increase citizens' participation in the political

decision-making processes have been launched by modern democratic governments. The main challenge in such efforts is to establish influential and empowering mechanisms for the expression of a separate judgement” by interested people with respect to their elected representatives. The basic problem of these efforts are crystallised in the contrast existing between the notions of “representative” and “participatory” democracy. Activities (actions) in politics are in many senses brought about by the sensitive balance of mobilising from above and participating from below. The crucial question then is: *How much immediate participation by citizens to influence the political/public matters should there be?* (See Molinari; Lehtonen; Calenda & Meijer; Vromen in this volume).

The second approach takes an opposite stand, when compared to the earlier approach. The focus in this second approach is to self-initiate alternative meanings and practices from below. To do so, active people are creating interpretative frames to understand and portray their own political activities. Through and within such frames actors are constantly and interactively reflecting on a mixture of different motivational stimuli, that consist of actors’ understanding regarding their own activities; interpretations of their aims and relevant means to achieve their goals; and lessons learned from past action in relation to future expectations. Thus, self-initiated frames are used to make sense of new opportunities and challenges as they arise (see Vromen; Gillan; Häyhtiö & Rinne; Rättilä; Baringhorst in this volume). The distinction between the actionists and the administrative approaches is explicit. In the administrative approach public authorities are involving citizens in decision-making, but contrary to this the citizens in the actionist approach are active somewhere other than in the traditional sphere of institutionally organised participation.

So, the contemporary milieu of political action and participation has fractured into a diverse, complex multi-spatial network in which several controversial motivational drives; re-scaled political priorities; manners and styles of making an impact are emerging. In this political jungle the value of individualism and post-materialism (see Inglehart 1997, 35) are hailed, and the significance and sensibility of political participation springs not only from the impact and consequences of the action but also

from the participative action itself. This individualised political empowerment could potentially cause the renaissance of personalised politicisation and might be the cure for the perceived political apathy troubling modern societies. People claim to win back their authenticity and autonomy through the process of individualisation's privilege of becoming "who one really is" and autonomy as the privilege to "be one's own person". The purpose in this is to enable people to use their own talents to bridge the gap between what they are and what they want to be.

The indubitable danger in such understanding emphasising the importance of individualism, is that society is seen merely as a matrix of atomistic free agents moving from one position or coalition to another. To avoid the lurking risk of extreme individualism, it is vital to bear in mind that the emancipation of individuals and collectives as well, comes from what they are enabled, or feel to able, to do reflexively for themselves and (or) for their societies. The major incentive in any political activities is to make an impact on public issues. The motivation explaining people's postmaterial engagement may be a bit different from the motives behind electoral participation. Involvement and activity in general, in individualised politics is not based on ideological differences nor on the traditional attachment to a certain class, or group membership. Rather is it motivated by the self-narrated and subjectively felt problems of everyday life that generate different personal political homes for each actor, and are motivated by personal interests and aims. This view is in concert with the old Aristotelian idea of politics, in which people as social beings produce a good life for a community to be able to live a good life.

From one-way mass media to digital networks

When analysing the relationship of political participation to publicness in more detail, it is quite easily noticeable that since the 1980's "old democracy", public spheres have gone through significant expansions and transformations, which have affected the culture of political participation. The exponential growth of commercial media and digital communication and the acceleration of globalisation have had great influences on the change. (Keane 2000, Kellner 2000.) Modernised societies have become media societies

in which new interactive media and communication modes (the Internet, mobile phones, Digital-TV) extend the media landscape of traditional one-way mass media (newspapers, radio, TV). People increasingly spend their time using the media, and perceive their globalised environment through the media and product media contents alone (see Calenda & Meijer; Lehtonen; Mosca in this volume).

The multiplicity of networked spaces of communication has broken down mass media's hegemonic position in mediating political publicness (see Baringhorst; Häyhtiö & Rinne in this volume). The practices of political public life have also been disentangled efficiently from public institutions and state territories by the fracturing networks. A useful heuristic tool for analysing the political features of public spheres and fluid media environments – which suits the Internet well – comes from civil society researcher John Keane. He divides publicness into three different categories of spheres: *micro-, meso- and macro-public spheres*, which practically permeate each other. Political micro-spheres emerge, when people encounter each other and dispute about controversial issues. A micro-public sphere is a space, generated between groups of civil society as well as single individuals, where public deliberation is conducted, opposing views confront each other and existing standpoints and interpretations are challenged by bringing forth alternative stances in the political playground. In Keane's model the notion of a meso-public sphere resembles traditional mass media which frame spaces of public debate for millions of potential spectators, listeners and readers mainly in nation-states. The agenda of a meso-sphere is filtered and edited, which means that it is not formulated in horizontal civic communications. The concept of a macro-public sphere refers to a globalised field of publicness, in which the most important actors are transnational media companies. (Keane 2000; Häyhtiö & Rinne 2007b.)

When following Keane's line of thinking, we can understand how Internet publicness has become a tool, channel and resource for political influence. The accessibility of www browsers in the 1990's created a setting for the notion of *Web 1.0* that refers to easy-to-use computer-mediated communication (CMC). The expanding growth in the capacity of computing devices, software and data transfer led to the final breakthrough of the Internet

and multiplied the number of users. The Internet became a graphic environment in which people can consume, publish content freely, create sites and communities, seek linked information, “surf” from one place to another, entertain themselves, conduct politics and meet people. (Walch 1999, 39-49; Chadwick 2006, 45-47.) In CMC the most significant political feature is *de-medialization*, which refers to the fracturing mediator role of mass media and the emergence of horizontal communication. As the Internet expanded, new styles of communication activism arose, because it was impossible to control them and anybody could try to bring matters to public discussion. (Walch 1999, 67-75.) Web 1.0 styles of communication enable bi-directional change of information between different actors in political scenery. It is well suited for various organisations’ purposes to distribute their strategies, aims and modes of action and launch interactive discussions among those related to these activities (see Mosca; Vromen; Molinari; Paltemaa, Lappalainen; Baringhorst in this volume)

Studies considering citizen initiated politics have shown a growing interest in the paradigm shift in the political use of the Internet – labelled as a politics of *Web 2.0*. The notion of Web 2.0 encompasses sites based on user-generated content, networking and sharing. (Wyld 2007; see also Gillan; Lehtonen; Jordan; Häyhtiö & Rinne; Hintikka; Rättilä in this volume.) Today, the services and applications offered by the Internet are largely commercial but this has not hindered spontaneous political civic activity in emerging onto the platforms of social media. In fact, it is understood that Web 2.0 sites in general are transforming the Internet into a mode of space where users do not simply discuss but do things together (O’Reilly 2005). It presents an Internet where contents are created and shaped by networking individuals. (Wyld 2007, 43-44; Chadwick 2006, 8.) In user-generated content production individuals themselves control creation processes by developing, classifying, architecting or evaluating Web content. Indeed, Web 2.0 sites can be defined as peer-to-peer media, in which collectivities consist of the choices of individuals to connect to platforms and to act voluntarily in them. (O’Reilly 2005.) Web communities can also manifest sources of collective political activity when swarming and meshworking individuals visit interesting websites and hubs to solve problems or attain shared aims or orientations. The multitude of individuals may grow into a politically

effective force by uniting. By meshworking the swarming effect turns the plurality into unity (cf. Osterweil 2004, 504; see Häyhtiö & Rinne in this volume.)

Through the Internet actors may disseminate their aims and agenda horizontally, from peer to peer, by opening new public places within the complex structure of overlapping public spheres *micro-, meso- and macro-public* spheres, which form according to John Keane (2000, 77-78): "...a[c]omplex mosaic of differently sized, overlapping and interconnected public spheres." In addition, the employment of CMC offers multiple layers of spatial *asynchronous* contexts and opportunities to mobilize and advocate political pursuits. Publishing and sharing self-made media content horizontally through the Net is a process in which media outputs are received and conceived by their audiences in discursive and interactive manners. In this context any issue may take on political relevance. The meanings of these outputs are formed through communicative practises of sharing and delivering self-created material and information. Meaning-making is open-ended; even loose talk in which politics can materialise in the context of discursive interaction, when the new ways of framing and perceiving social/political issues, and new formulations of strategies are formed (cf. Dahlgren 2006, 279). The processes can be reciprocal, mutual attempts or launched even by a single active individual. It is possible to define issues as political, in other words politicise chosen topics, by denaturalising the conventional perceptions or through ironic and sardonic approaches. (Häyhtiö & Rinne 2008.)

Self-initiated and self-assertive production of de-medialised public arenas and communicating within its' boundaries means circulating unedited and unfiltered communication. It can be done practically by anyone who wants to intervene to publicly pursue whatever aims they wish. (Walch 1999, 67-71.) The power to start public discussions or debates is, at least partly, removed from the hands of the traditional mass media (Chadwick 2006, 137-138). It has proved to be impossible to control civic discussion on the Net, communication just occurs on the Internet. Communicating and news making have also moved in a more interactive direction; they have evolved into truly bi-directional communication. Mass media keenly follows the on-line discussions

and is picking up interesting topics from the Net for inclusion in the news. (Bennett 2003, 20; 2004, 141.) Being on the pulse of themes within micro-public spheres has become a vital part of media-reality and media criticism.

Civic empowerment: In between administrative e-Democracy and actionism

Using the Internet seems to be a very promising tool in overcoming traditional apathetic political involvement, and empowering commitment to political issues. Both institutional and civil societal actors and even single individuals have noticed that the Internet and other CMC – related technical applications have inherently politically facilitating features.

The practices of new institutional-related public involvement have their roots in two different sources, which are New Public Management (NPM) reforms and forms of political participation theory. In a peculiar manner they have been converted into innovations of public involvement. During recent decades various modernisation reforms have been carried out at different levels and in different fields of public administration in OECD countries. In addition to many other functions public administration reforms have striven to connect citizens more effectively to the decision-making processes. Citizens are considered as subjects with needs and wishes that have to be met in order to produce good, efficient, governance. This is the reason why representative government is supplemented by a range of devices for public hearing and consultation to ensure the direct representation of citizen's views. (See Pollitt & Bouckaert 2004.)

The implementation of NPM strategies has led to the emergence of new practices and theories of political governance (Pierre 2000a, 1-3; Hirst 2000, 18; Bingham et al. 2005, 549). One mode of political governance is public involvement culture, which aims to construct and rationalise the practices of civic participation from above (see Häyhtiö & Keskinen 2005; Bingham et al. 2005; Bang 2003b). The culture of public involvement is a model of new steering, inclusive political communication, which invites lay people to

exercise civic influence in new access points and to partake in a systemic decision-making process (Bang 2003a; see also Molinari; Lehtonen in this volume).

In addition to NPM reforms, the culture of public involvement has been influenced by the fact that the distance between political parties and citizens is widening. To answer this problem the ideas given by participatory democracy theory, deliberative democracy theory and most recently e-democracy have been set up because they stress the importance of citizen participation in public deliberation and decision-making (Bingham et al. 2005; Häyhtiö & Keskinen 2005; Dahlberg 2001). These models of participation aspire to political deliberation, in which people are motivated to deliberate in a civil and reasonable manner. Theories emphasise the distribution of information and knowledge as a material used by public in order to form arguments or to support their political opinions so that confidence among citizens increases. A democratic community is therefore to be founded on solidarity and intellectual deliberation and effective cooperation. The admission of legitimacy emerges from reasonable, logical and knowledgeable arguments that are approved by a majority (Häyhtiö & Keskinen 2005, 430)

The ongoing discussion of political alienation is an expression of concern about the unpopularity of political participation. The reigning political elite has recognised the need for the formation of new media for deliberation and forums of participation to bring about a more justified and legitimate form of governance. The aim and the promise of various local, regional, national, EU and global participatory projects and initiatives consist of closer bonds between public officials, politicians and citizens. The purpose is to create and introduce such procedures within the political governance system that strengthen the legitimacy and accountability of political decision-making. (Coleman & Gøtze 2001; Macintosh et al. 2002; Malina 2003; Tsagarousianou 1999; Schulman et al. 2003; Schlosberg et al. 2007.) Amongst these new channels to empower are digital networks, especially the Internet. They offer new methods of democratic participation (see Molinari; Lehtonen; Paltemaa; Lappalainen in this volume). Most of the experimental public involvement e-projects utilise fairly similar infrastructures of CMC, notably various Internet applications. In general, the electronic democracy discourse is marked by

two grand promises: the citizen's free access to public information and open discursive deliberation on the electronic Net (Tsagarousianou 1999).

The characteristic feature of the new *public involvement culture* is that it is giving voice to the citizens in such matters that fit into the context of representative political governance. The representative bodies, or civil servants, set the agenda. The citizens themselves do not set the agenda (see Macintosh et al. 2002; Malina 2003; Tsagarousianou 1999; Schulman et al. 2003; Schlosberg et al. 2007; Wiklund 2005; Albrecht 2006). Thus, active civil discussion is about matters, which are considered suitable (and usually they are rather harmless or insignificant) (Blaug 2002; Lappalainen in this volume; Häyhtiö & Rinne 2008). Nevertheless, despite the fact that the topics of desired civil discussion are fixed, the very tendency to seek more legitimacy by allowing the citizens to participate in governance, tells of the transformation of the political culture. Those in power recognise the need to find out the attitudes and opinions of people at intermediate times between elections. (See Bang & Dyrberg 2003).

However, it must be acknowledged that several aspects of participatory, deliberative e-democracy theory materialise in many public involvement projects. People participate in the deliberations as equal citizens: the participants could be considered equal speakers and performers in relation to one another. Electronic deliberations – with the background information provided – could be considered as processes of political reasoning and argumentation, and the deliberations are free and public. Presentations are not generally hindered or restricted by any authority and they are all public, (cf. Dahlberg 2001a; 2001b), although, it has to be acknowledged that many discussion services are premoderated. Participation is voluntary and its aim is to influence politics. Nevertheless, people do not actually have a direct opportunity to contribute to policymaking. However, the explicit aim of the public involvement website forums is to promote democracy and the citizens' opportunities to participate in politics. The forums therefore seem to seek a kind of consensual politics by means of argumentative deliberation. The aim of public deliberation is to legitimate future policies. In the forums, participation is reciprocal. This

gives the participants an opportunity to justify their arguments and to assess the arguments delivered by others.

When comparing badly manifested civic empowerment of administrative e-democracy to actionist discourse of Internet politics, we may more profoundly understand the relation of the Internet to citizen initiated politics. For example, Internet research has concretely shown how new civic movements have adopted the logic of computer-mediated communication, which enables nearly unlimited freedom to produce citizen-oriented contents on the network. These digital contents highlight political struggles arising from citizens' own experiences, which can as well be local, national, or global. (Meikle 2002; McCaughey & Ayers 2003; Donk et al 2004; see also Lehtonen; Lappalainen in this volume). Variations in net-politics can manifest contents, methods of action and aims of whatever are the manifold civic actions, in which political stand-taking happens open-mindedly. Citizen initiated net politicking is already considered as a basic style for the actors of civil society (cf. Calenda & Meijer; Lappalainen in this volume). Net-activity is incredibly capable of influencing the self-empowerment of various political groupings. In a society of interactive media, do-it-yourself civic activity is much easier than before.

In the present reflexive and global world individuals are in a position of constant judging. They are making choices and commitments, planning, and trying to tune in their preferences regarding the way they hope to conduct their own everyday lives. The identities of these individualised atomistic actors are constructed through complex sets of discursive interactions between the individual and the surrounding reality. In discursive interactions individuals may face risks, fears, threats, conflicts, injustices, uncertainties. (Beck 1995; see also Holzer & Sørensen 2001, 3-6; Bennett 2004, 126-127.) Reflexive politics emerges, when people are trying or wanting to take care of and handle responsibly the problems which occur in everyday life at the level of individual action (Micheletti 2003, 33). Thus public political activities become something more than mere mean, or instrumental action being pursued incrementally to achieve some ends. They are transformed into expressive performative activities, through which political actors may

represent involvement, engagement, social and political references, belonging, and personal value commitments. (Dahlgren 2005, 155; McDonald 2006, 33; Häyhtiö & Rinne 2007b.)

CMC enables digital *micro*-politics that fosters the new ideas and modes of action along with the “snowball-effect” that can, during a timely course of action, permeate into *meso*-, or even *macro*-political publicness. The asynchronous temporal dimension is then fortified when people decide to join the original online campaign after noticing it from some other media. Hence, the Internet is to be considered as a *locus*, channel, and to some extent even a temporal space for political and communicative action, participation, and mobilization. (Meikle 2002; Donk et al. 2004; della Porta & Mosca 2005; Garrett 2006; Häyhtiö & Rinne in this volume.) Various uses of the Internet facilitate different civic networks and organisations to introduce their aims and strategies, and to outreach target groups and members of the public. In addition, they may also more efficiently run the core tasks of campaigning projects, such as communicating with supporters, coordinating events in the field, organising crowds in fast-breaking situations, and reacting quickly to breaking news, and gain publicity for their issue (Mosca; Gillan; Baringhorst in this volume). The empowering potentiality of the Internet is so impressive, that hardly any serious political actor (or “wannabe” actor) could overlook its’ facilitating features (Chadwick 2006). The technical development of the Internet and the plural forms of communication empower activity by opening a radically individualised environment, where personal concerns may be politicised.

Reflexive citizens as gatekeepers in the digital era

Reflexivity expands the notion of politics to deal with self initiated, individual, and subjective choices, which have an effect on the emergence of new types of political involvement, participation, and activities. Reflexivity means an active interaction between an individual and the surrounding world. It is taking responsibility for the subjective self-construction as an actor (see McDonald 2006, 14), and thus it is activity by the people instead of waiting for something to be done by the government. A shift towards reflexive politics means a greater involvement and say in matters that are

subjectively chosen to be important. The altering of the scope regarding political mobilisation, activity, and participation is contradicting traditional views of political activities. The transformation has controversial implications in respect of civic involvement and engagement; the changing of the paradigm towards a more individualised participation in which people are forming constantly changing representational multitudes through action (ibid, 34). Being part of or belonging to such multitudes offers an important insight into how people assess their self-identification, which is a primordial element of a complex structuring of identity and a self-defined understanding of “who am I?” (Rodgers 2006, 160). The notion of reflexivity, as we understood it, resonates seamlessly with the personal identity formation and individualised political activity, in which the acting subject is intertwined in many personal passing projects that contribute to the subjective self-image of the agent. Civic involvement, defining a self as a stakeholder of public or common issue, is thus embedded in people’s everyday lives (see Reimer 1999, 25-26), and that conducts the citizen’s moral sentiments and actions. Hence, the very identity of an acting citizen is not stable; rather it is undergoing constant change according to the situation. The identity is a contingent, though reflexive fabric and an expression of advocated value commitments through different performances, mirroring the aspects of the individual’s own life (ibid. 31).

The phenomenon of reflexive politics refers to an individualised politics that does not fit into the frameworks of old structural politics nor does it follow the logic or procedures of traditional political agenda setting. On the contrary, it seeks to respond to the limitations of collective political activity by turning the focus on the structural shift in the nature of participation (Micheletti 2003, 28). Subjective *do-it-yourself* politicisations generate different personal political homes for each actor, and politicised issues are motivated by personal interests and aims also reflecting modes of action. Politicised issues emerge from everyday life and the variety of them might cover the whole spectrum of human life that is related to the question of leading an ethical and fair life. Such issues consist of, for instance, human rights, political rights, political consumerism, animal rights, housing and urban planning, sexual identities, environmental issues, health and so forth. (Beck 1995;

della Porta & Diani 1999; Polleta & Jasper 2001, 285-6; Micheletti 2003; Dahlgren 2005, 154; Bernstein 2005, 54.) Real or alleged moral sentiments and ethical ethos are fuelling a force for taking action and motivation arises from personal agenda setting when political is understood as an answer to the question of “How should we live?”

The newly emerged political consumerism as a form of reflexive politics highlights the typical features of the transformation of the political. Political consumerism reflects a change in citizen initiated politics, in which people direct activity to fields that allow them to seek individual and spontaneous forms of political expression. (Micheletti 2003, 15, 24.) Evidently, the market sphere and consumption need to be conceived of as a tool and arena of politics, which citizens are willing to use in influencing politics. Political consumerism is often considered from a narrow point of departure that focuses on single shopping decisions. In a broader definition, political consumerism means civic activity that politicises market practices, corporate policies and market society. It displays numerous forms and manners of activity, such as performing global social justice criticism, human rights, sustainable development, animal rights, ecological lifestyles etc. (Micheletti et al. 2005, 258-259; Micheletti 2003, 15; see also Mosca in this volume). Also “one-target campaigns” highlight the politicisation of the market sphere and consumption, when a single corporation or market practice is attacked by intensive politicking (see Baringhorst; Häyhtiö & Rinne; Hintikka in this volume). Furthermore, it has to be noticed that political consumerism broadly includes different alternative modes of consumption, such as the open source movement, net piracy, the fair trade movement, dumpster diving, ethical banking and environmental labels etc.

A characteristic feature of the forms of reflexive political action is, due to its’ meshworked nature, that it is not very consistently organised and they do not follow the traditional patterns of collective mobilisation. Mobilisation resembles more closely action networking than institutional structuring, and it employs publicity or may even produce publicness autonomously by using the tools and channels of new information technology (Chadwick 2006, 119; Dahlgren 2004, xi; Wright 2004, 91; Bennett 2004, 127-130). Also, a successful activity is news itself. Typical of these actionist networks is that they

flourish for a short but intensive time period capitalising on the publicity in provocative ways trying to raise new conflict settings that strengthen the impression of a truly affective political actor (see Baringhorst; Gillan; Jordan; Vromen; Häyhtiö & Rinne; Hintikka in this volume). In fact, most issue-specific individually orientated political interventions differ both from the traditional social movements, as well as from the “new social movements” in respect of their agenda, aims, temporal duration, and lines of chosen activities (Crossley 2002, 4; Osterweil 2004, 499, 504). Their ability to attract new followers and active participants is to be understood in terms of their capability to efficiently permeate different public spheres. By this capability they are able to offer people shared definitions in regard to the social grievances. To some extent this constructed relationship between individual and collective action is conceptually exactly what could be labelled as ‘social’ or ‘socialisation’, and which constructs the sense of belonging in actions when individual agents are reflecting and swarming around the emerging issues. (Polletta & Jasper 2001, 295; Bernstein 2005, 50; McDonald 2006, 22-3.) Thus, it is no wonder that the activities often take the form of countercultural intervention utilising its’ styles and tactics (McDonald 2006, pp. 35-6).

Citizen initiated Internet politics emerging: Outlining the themes

As a channel, the Internet is tolerant and produces repertoires of contention and challenging information. It connects a many voiced crowd to discuss certain issues bringing participants from various backgrounds together to share and contest their views. The multitude of people may unite into a meshworked collectivity or the opinions may polarise or diversify. Yet, as a political facilitator and meet-up place, the Internet has shown its’ potentiality. The horizontal participation and action culture, characteristic of the Net, is far more radically democratic than traditional vertical democratic governing. Open and free Web communication based on the premise that all participants are equal changes the nature of political communication and deliberation. The persuasiveness of arguments is dependent on the quality of argumentation, not on the position or status of the participant. The lack of personal face-to-face communication underlines the significance of appealing argumentation. This feature is important when we think of its outcomes in regard to political action. The transformative change is crystallised

particularly in Net-politics, because it is used to mobilise supporters and gather coalitions. Communicative reflexivity could be considered as a vitalisation of personal political empowerment, where collectivities and communities might be constituted just by clicking the mouse.

The volume is divided into two parts. The chapters in the first part discuss issues dealing with civic net-empowerment in relation to public bodies, political institutions, governments, and e-participation. The chapters in part I introduce innovative and creative forms of reactive politics responding to social and political wrongs. The chapters in part II, on the other hand, deal with different modes of net-activities introducing proactive civic empowerment in its various guises. The chapters in part II focus especially on citizen initiated styles of action emerging on the Internet.

Part I begins with **Lorenzo Mosca's** chapter. He studies the Internet's contribution to political processes. In his analysis the Internet is viewed as a double-faced media that creates opportunities as well as poses new challenges for political actors, especially for civic associations. The focus in his chapter is twofold: it clarifies the role of Internet usage among the organisational activities, and analyses the leadership positions of different organisational sectors within the Italian Global Justice Movement. Mosca's chapter is built on both quantitative and qualitative research gathered from the participants in the demonstration on the Bolkenstein directive in Rome in 2005. Mosca provides an in-depth insight into relations among variables concerning the political use of the Internet and detailed information on the Internet use in the daily life of the organisations.

Kevin Gillan's chapter draws on qualitative data. The dataset comprises transcripts from over sixty interviews with anti-war activists carried out 2006-7, field notes from numerous observations of anti-war activity and documentary analysis of media sources and movement produced literature. Even if ICTs have become nearly ubiquitous in campaign organisations, as Gillan's examples from the UK demonstrates, this by no means implies a homogeneous relationship between activists and technologies. When

particular technologies employed by the activists are considered, we find highly uneven usage from group to group and individual to individual. Gillan argues that, in understanding the variable uptake of web applications, one key factor for consideration is the political perspectives of the actors involved. Particular uses, to which technologies are put is differentiated by a range of factors including campaign goals, organisational structures and strategies for change, and are analysed in Gillan's chapter.

In her chapter **Ariadne Vromen** explores the distinction between conventional and non-conventional forms of participation that challenges established relationships of contact between citizens and their parliamentary representatives. Her chapter is based on in-depth analysis on Australian internet-based organisation, GetUp.org. Vromen claims, in her chapter, that the Internet facilitates collective action by new communities of political actors, and also that existing interpretations of social movement action as distinct from interest group activities are questioned due to these new forms of well resourced, internet-based participation that disrupt established power relationships. Vromen's analysis includes interviews, site analysis, media analysis and survey data with participants, showing that GetUp has been successful in achieving its campaign outcomes and has managed to attract attention from non-internet media and institutionalised political actors.

Francesco Molinari provides in his chapter an insight into the implementation of ICTs in public institutions and its potential value to an increased (e-)participation in the political decision-making process. He critically explores the technological, social and institutional conditions enabling the current "best practices" of e-democracy to be turned into stable components of a participatory legislative process as well as citizen's involvement in the definition and evaluation of policy targets and initiatives. Three main paradoxes of collective action related to representativeness, accountability and scale are brought up as challenges that need to be further clarified, in order to ensure the execution of a quality legislative process, and the active engagement of individual citizens. Requirements for this do not only include the establishment of mechanisms for the expression of a "separate judgement" by interested people with respect to their elected

representatives, but also the settlement of conditions for a timely, informed and responsible judgement.

Pauliina Lehtonen's chapter on civic activism explores the use of the Internet and especially the expansion of social media usage linked to the changes within communication practices. Her chapter addresses the theme of *citizen-orientated* and produced online space at local grass-roots level. Analysis of the web portal of Manse Square, that was designed to provide a forum for different aspects of civic action by voluntary citizens, focus on the communal and political impacts of an example of local civic participation through the Internet. By analysing civic action and its potential impacts for social learning, Lehtonen provides an insight into civic action from two viewpoints: 1) collective civic action as social participation which might lack direct affiliation to political aims, and 2) collective action as political participation that has been initiated in the Manse Square environment more rarely than communally oriented forms of participation. The chapter leans on research material that consists of theme interviews (conducted in 2004), a web survey (in 2003–2004) and data gathered by participatory action research methods.

In his chapter Lauri Paltemaa analyses the so called “dictator’s dilemma” between the need to import and apply new technology for economic development and upholding autocratic practises of an illiberal regime. Technologies related to the Internet are necessary for modern economic growth and development, but at the same time they serve as an information channel that is difficult to control by the authorities and therefore makes oppositional activities against authoritarian regimes more likely to occur and achieve success. Paltemaa discusses, in his chapter, how, under these contradictory predictions, one should assess the impact of the Internet on the political future of China. The crucial question, then, is what does the Chinese example tell us about the possible social and political roles of information technology? Is it but an “update of an authoritarian system to the digital age”, or is it a means that forces the system to liberalise eventually?

Part I ends with a chapter by **Davide Calenda** and **Albert Meijer**. They provide a large scale cross-national empirical analysis of university students' Internet activities and perceptions related to online politics. Their study contributes to the understanding of changes brought by Internet politics and gives empirical evidence of how extensive the political use of the Internet is. The descriptive analysis is framed within an interpretation schema that includes data on national differences and student's trust of the Internet as a means of empowering political citizenship. Their analysis confirms that using the Internet for politics has become a "normal" practice for the students and although it has not yet beaten the mass media, the use of the Internet for public activities is widespread. In addition, the study reveals that students make an integrated use of media to inform themselves about politics and demonstrates the similarities in political online activities as well as perceptions of politics amongst young people.

Part II begins with **Pertti Lappalainen's** chapter. He claims that experience is a basic element of political action. His chapter is built on John Dewey's concept of experience introducing the idea of political style and also distinguishing various ways for political actors to stand out from other actors. In his chapter, Lappalainen develops the notion of the "*politgenicity*" of action, and discusses public involvement, a style of political activity enabled by the Internet. Lappalainen treats public involvement as a "political behaviour" that is a distinct alternative to political action. On the other hand, in the chapter the Internet is perceived as a forum of opportunities for multiple political styles. Thus, it enables contingent action and new political activities as well as political behaviour which tries to commit citizens to the strategy of governing bodies.

Tim Jordan's chapter explores a number of related, activist forms of politics that could not have come about without the existence of a range of internet technologies. From these he draws general propositions for a tentative and complex view on the Internet and politics. Jordan outlines three figures of virtual politics, or 'hacktivism', which are; mass embodied online protest; internet infrastructure and information politics; and communicative practices and information control. Through these three figures of resistance, he provides an insight into the complexity of the situation whereby politics has

collided with the Internet. When looking at the examples that Jordan offers in his chapter, the specificity of a politics that operates within social and cultural norms that are dependent on Internet technologies, is that Internet politics is dependent on expertise and this expertise enables intervention into the infrastructure of the 'world'.

Sigrid Baringhorst describes in her chapter general characteristics of political consumerism looking at the politicisation of consumption as a new form of political participation. The Internet is discussed in her chapter in terms of an empowering tool for such activities by providing consumers efficient means for the collective production of knowledge that can be used to enhance the market power of consumers as well as their influence as civil society actors. The Internet allows many-to-many self-initiated communication and may strengthen network-based participatory politics. However, political consumerism is critically discussed in Baringhorst's chapter in terms of political legitimacy and accountability. Even though direct activism in horizontal networks has the advantage of a broader public participation, it may lack accountability towards a wider public. The high profile consumerist campaigns run the risk of being merely event politics, and the question of representation, which is a crucial question of liberal democracy, remains unsolved.

In their chapter **Tapio Häyhtiö** and **Jarmo Rinne** describe how the role of the Internet is becoming increasingly significant with regard to political participation and mobilisation. They claim that the Internet is a powerful tool in gathering coalitions and organising mobilisation. In their analysis they show, how the use of the Internet is transforming political styles, forms and organisational structuring of political activities and the temporal nature of such activities. Individually steered collective meshing creates an actionist network and brings the element of subjectivity into politics. On the Internet the temporal dimensions of past, present, and future may blur, because the Internet dislocates space from temporality allowing people to share the same virtual space without necessarily sharing a real-time co-presence. The co-presence might be temporally not-coincidental making the political action on the Net more fluid and contingent. Häyhtiö's and Rinne's analysis is based on the analysis of exceptionally intense Finnish net protest

against gossip journalism right after the first Finnish victory in the Eurovision song contest in spring 2006.

Kari Hintikka's focus, in his chapter, is on the Nordic Internet piracy movement and its recent activism in Scandinavia. The activities of the piracy movement includes successful denial-of service-attacks against government and police www services in Sweden and the attempts to buy an island and to form a sovereign country for pirates. Hintikka examines how the *modus operandi* of some new social movements are changing from the traditional work-intensive to the network intensive model and how the Internet itself is becoming an identity megaplex where an individual can easily select and mix social and political offerings and act on their behalf. The Net piracy movement, Piratpartiet, is an example of a protest movement reacting proactively towards such issues as the copyright laws and digital privacy. According to Hintikka, the ongoing change from material and location-based production and distribution to the global and networked economy should not be considered merely hacktivism but as a signal of the deeper change both of a new repertoire and a political opportunity structure for new social and political movements.

In her chapter **Tiina Rättilä** studies the user-generated mode of political communication, namely the blogs. Rättilä argues that blogs are rich in communicative elements, both visually and rhetorically. Even the names of many blogs represent, or include a message through which bloggers try to “reveal the truth”. By putting on a show bloggers are creating a performance as they simultaneously play with their narrated identities. Rättilä's analysis introduces *the performative perspective* on communication, is that in which the blogosphere is viewed as a public communicative process that is inclusive and open to all interested participants making the production of new political ideas and public initiatives possible. This approach allows different forms of expression accepting social and political diversity. As user-generated communication blogging is considered a horizontal social media-application that enables the DIY-approach in (political) communication. That leads us to a situation in which, quoting the author: “*Perhaps the best we can do is to say that democracy on the net is becoming increasingly creative, diverse, and messy*”.

As a result of this volume the effects of the Internet on political civic empowerment can be analysed as follows. First, computer-mediated communication is a resource for the activity. The Internet has modified movements and organisations. It has increased meshworking and made them more networked, fluid, and dispersed. Collective mobilisation and the opportunities for direct action are feasible for ordinary citizens. The Net also facilitates the construction and strengthening of collective identities and the dissemination of alternative information. Second, micro-public spheres of the Net are potential places for the usage of actionist power; the Net is an open space both for political judgements and opinions and for choosing political styles. On the Net, basically anybody can try to influence matters that are considered important. Third, the communication platforms on the Internet construct personalised connections, such as user identifications, bookmarks, link listings, archives, email lists, blogs etc., which may be latent connections of social networks for a long time, but in the unpredictable situations of Net politics they may become politically significant *nodes*. Fourth, the Internet as an experience-based space enables different learning processes through which individuals can improve their self-governance related for instance to technical skills, information retrieval and self-generated content and knowledge which are also crucial arts for practising spontaneous Net politics. Fifth, open publicness facilitates the making of comments and remarks by other Net users. In the Internet milieu the notion of public means that the message of a sender is in the public domain, that is, it is accessible to others, but still the message is not necessarily communal, i.e. it does not necessarily become a public issue.

ACKNOWLEDGEMENTS

This volume is based on the international research seminar “Politics on the Internet: New Forms and Media for Political Action” held in November 2006 at the University of Tampere. The inspiring richness and outstanding quality of many presentations given during that seminar gave us an impetus to collect an edited volume consisting of the very best papers of that seminar. We are indebted to all the participants of the seminar who

made it such a thrilling and interesting experience. Especially those who answered our invitation to join this journey deserve very special thanks. It takes time and stamina to elaborate on a good text and make it even better. We would like to express our gratitude to all contributors to this volume for making this product an in-depth study in the field of Internet politics.

Special recognition goes to two research projects, both funded by the Academy of Finland. The research seminar was the final event of the project *On-line Discussions as Political Action* 2003-2006 (led by docent Auli Keskinen). The other project, *Political Participation and Modes of Democracy: Finland in a Comparative Perspective* 2007-2010 (led by Professor Heikki Paloheimo), provided the facilities and covered the expenditures of the publishing process.

References

- Albrecht, S. 2006. Whose Voice is Heard in Online Deliberation? A study of participation and representation in political debates on the Internet, *Information, Communication & Society* 9(1), February, 62-82.
- Arendt, H. 1958. *The Human Condition*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Bang H. (ed.), 2003a. *Governance as Social and Political Communication*. Manchester & New York: Manchester University Press.
- Bang H. 2003b. Governance as political communication. In H. Bang (ed.) *Governance as Social and Political Communication*. Manchester & New York: Manchester University Press, 7-23.
- Bang, H. & Dyrberg, T. B. 2003. Governing at Close Range: Demo-elites and Lay People. In H. Bang (ed.) *Governance as Social and Political Communication*. Manchester & New York: Manchester University Press, 222–240.
- Beck, U. 1995. Reinvention of Politics. In Beck, U. & Giddens, A & Lash S. (eds.) *Reflexive modernization: politics, tradition and aesthetics in the modern social order*. Oxford, UK: Polity Press, 1-56.
- Beetham; D. 1991. *The Legitimation of Power*. Basingstoke: Macmillan.
- Bennett, L. W. & Entman, R. M. 2001. Mediated Politics: An Introduction. In Bennett & Entman (eds.) *Mediated Politics. Communication in the Future of Democracy*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1-29.
- Bernstein , M. 2005. Identity Politics, *Annual Review of Sociology* 31(4), 7-74

- Bingham, L. B. & Nabatchi, T. & O'Leary, R. 2005. The New Governance: Practices and Processes for stakeholder and citizen participation in the work of government, *Public Administration Review*, 65, 547-558.
- Chadwick, A. 2007. Digital Network Repertoires and Organisational Hybridity, *Political Communication* 24, 283-301.
- Chadwick, A. 2006. *Internet Politics. States, Citizens, and New Communication Technologies*. New York & London: Oxford University Press.
- Coleman, S. & Götze, J. 2001. Bowling Together: Online Public Engagement in Policy Deliberation. London: Hansard Society. <http://bowlingtogether.net/>. (Accessed June 2005).
- Crossley, N. 2002. *Making sense of social movements*. Buckingham, Philadelphia: Open University Press.
- Dahl, R. 1997. *Toward Democracy – A Journey, Reflections*. Berkeley, CA: Inst.Gov. stud. Press.
- Dahlberg, L. 2001a. Extending the Public Sphere through Cyberspace: The case of Minnesota E-Democracy, *First Monday* Issue 6 (3). http://www.firstmonday.org/issues/issue6_3/dahlberg/index.html. (Accessed October 2002).
- Dahlberg, L. 2001b. Computer-Mediated Communication and the Public Sphere: A Critical Analysis, *Journal of Computer-Mediated Communication* 7 (1). <http://jcmc.indiana.edu/vol7/issue1/dahlberg.html> (accessed January 2006)
- della Porta, D. & Mosca, L. (2005) 'Global-net for Global Movements? A Network of Networks for a Movement of Movements', *Journal of Public Politics* 25/165-190.
- della Porta, D. & Diani, M. 1999. *Social Movement in a Globalizing World*. New York: Macmillan.
- Donk, W. van de & Loader, B.D. & Nixon, P.G. & Dieter Rucht (eds.). 2004. *Cyberprotest. New media, citizens and social movements*. London & New York: Routledge.
- Downs, A. 1957. *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper.
- Garrett, K. R. 2006. Protest in an Information Society. A review of literature on social movements and new ICTs, *Information, Communication & Society* 9(2):202-224.
- Held, D. 1997. Democracy: From City-states to an Cosmopolitan Order? In Goodin. R. E. & Pettit, P. (eds.) *Contemporary Political Philosophy. An Anthology*. Oxford: Malden: Blackwell Publishers Ltd.
- Heywood, A. 2004. *Political Theory: An Introduction*. Third edition. Houndsmills, Basingstoke, Hampshire, New York: Palgrave Macmillan.
- Hirst, P. 2000. Democracy and Governance. In Pierre, J. (ed.) *Debating Governance. Authority, Steering and Democracy*. Oxford & New York: Oxford University Press, 13-35.
- Häyhtiö T. & Keskinen A. 2005. Preconditions of Democratic e-Governance: A Critical Approach. In Anttiroiko, A-V. & Kasvio, A. (eds.) *e-City. Analysing Efforts to Generate Local Dynamism in the City of Tampere* (409-448). Tampere: Tampere University Press.
- Häyhtiö. T. & Rinne, J. 2009. Little Brothers and Sisters Are Watching – Reflexive Civic Watch through Computer-Mediated Communication, *Information, Communication & Society* (forthcoming).

- Häyhtiö, T. & Rinne, J. 2007. Hard Rock Hallelujah! Empowering reflexive action on the Internet, *Journal for cultural Research* 11(4), 355 – 376.
- Inglehart, R. 1997. *Modernization and Post-modernization: Cultural and economic, and political change in 43 societies*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press
- Keane, J. 2000. Structural Transformations of the Public Sphere. In Hacker, K. L. & van Dijk, J. (eds.) *Digital Democracy. Issues of theory and practice*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications, 70-89.
- Keane, John 1998. *Civil Society*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Malina, A. 2003. E-Transforming democracy in the UK. Consideration of Developments and suggestions for empirical research, *Communications* 28, 135-155.
- Machintosh, A. & Malina A. & Whyte A. 2002. Designing E-Democracy in Scotland. *Communications* 27, 261-278.
- McDonald, K. 2006. *Global Movements: action and culture*. Oxford, UK: Blackwell Publishing.
- Meikle, G. 2002. *Future Active: Media Activism and the Internet*. London: Routledge.
- Micheletti, M. & Stolle, D. & Nishikawa, L. 2005. A Case of Discursive Political Consumerism: The Nike e-mail exchange. In Boström, M. & Føllesdal, A. & Klintman, M. & Micheletti, M. & Sørensen, M. P. (eds.) *Political Consumerism: Its motivations, power, and conditions in the Nordic countries and elsewhere*. Proceedings from the 2nd International Seminar on Political Consumerism, Oslo August 26-29, 2004. TemaNord 2005:517. Accessed July 3, 2007, 256-290.
- Micheletti, M. 2003. *Political virtue and Shopping: Individuals, Consumerism, and Collective Action*. New York: Palgrave Macmillan.
- Pierre, J. 2000. Introduction: Understanding Governance. In J. Pierre (ed.) *Debating Governance. Authority, Steering and Democracy*. Oxford & New York: Oxford University Press, 1-10.
- Pollitt, C. & Bouckaert, G. 2004. *Public Management Reform. A Comparative Analysis. Second Edition*. Oxford: Oxford University Press.
- Reimer, B. 1999. Expressivism, Life Politics and the Media in Postmodernity. In Pacheo, J. F. (ed.) *Cultural Studies and the Politics of Everyday Life*. Department of Sociology, Lund University, Research Report 1999:1.
- Schlosberg D.; Zavestoski S. & Schulman, S. W. 2007. Democracy and E-Rulemaking: Web-Based Technologies, Participation and the Potential for Deliberation, *Journal of Information Technology & Politics* 4(1), 37-55.
- Schulman, S. W. & Schlosberg D. & Zavestoski S. & Courard-Hauri D. 2003. Electronic Rulemaking. A Public Participation Research Agenda for the Social Sciences, *Social Science Computer Review*, 21(2), 162-178.
- Tsagarousianou, R. 1999. Electronic Democracy: Rhetoric and Reality. *Communications* 24, 189–208.
- Walch, J. 1999. *In the Net. An Internet guide for Activists*. London & New York: Zed Books.
- Wiklund, H. 2005. A Habermasian analysis of the deliberative potential of ICT-enabled services in Swedish municipalities. *New Media & Society* 7(2), 247-270.
- Wyld, D. C. 2007. The Blogging Revolution: Government in the Age of Web 2.0. *E-Government Series*. IBM Center for The Business of Government.
<http://www.businessofgovernment.org/pdfs/WyldReportBlog.pdf>. (Accessed 16.8.2007).

Tietoyhteiskunta identiteettiprojektina – demokraattinen kansalaisuus verkossa¹

TAPIO HÄYHTIÖ

ABSTRACT
Knowledge Society
as an Identity Project
– Democratic
Citizenship on the
Net

The article explores the concept of democratic citizenship as a manifested agency on the electronic Net in relation to the citizenship identities determined by knowledge society projects constructing electronic democracy practices. In this context the knowledge society projects are specified as the identity projects of the democratic citizenship, the subjects of societal discourse and the redefining of political environments in which the spaces of electronic action are constructed. The article shows that the citizenship as an agency on the computer-mediated communication networks, especially on the Internet, cannot be theoretically established from the point of view of the conceptions of democratic citizenship based on traditional collective identities. The reflective citizenship of the knowledge society, which is today characterized by political activity on the Net, is guided by subjective and situational judgement about the performative action according to which the subject decides to act.

Johdanto

Uuden tieto- ja viestintäteknologian kehitys sekä 1990-luvulla voimistunut globaali tietoyhteiskuntadiskurssi ovat vaikuttaneet siihen, että tietokonevälitteisen teknologian rooli määritellään yhä keskeisemmäksi länsimaisten liberaalidemokratioiden jälkimodernissa uudelleenmuotoutumisen prosessissa (ks. esim. Hoff ym. 2000a, 1; Bellamy 2000, 33; Bellamy ja Taylor 1998, 1–32; Mathews 1997, 51–52, 66). Tieteellisen ja hallinnollisen tietoyhteiskuntakeskustelun yhtenä piirteenä on ollut julkausuttu pyrkimys demokratian kehittämiseksi sekä kansalaisuuden aseman ja roolin muokkaami-

seksi uuden teknologian mahdollistamin keinoin. Tietoyhteiskunnan tietokonevälitteisestä teknologiasta halutaan löytää ratkaisuja edustuksellisen demokratian kriisiytymiseen. (vrt. Malina 2003; Tsagaraousianou 1999; Hoff ym. 2000b.)

Tietoyhteiskunnan kehitykseen liittyy moninaisia käsityksiä kansalaisten roolista, mikä ilmenee esimerkiksi erilaisten demokratiamallien ja kansalaisuusikäsitusten artikuloitumisena tietoyhteiskuntahankkeiden käytännöissä. (ks. esim. Malina 2003; Tsagaraousianou 1999; Hoff ym. 2000b.) Tässä artikkelissa tarkastelen teoreettisesti demokraattista kansalaisuutta sähköisessä verkossa ilmenevänä toimijuutena. Metodologisena työkaluna käytän erilaisten elektronisten demokratiahankkeiden käytännöissä määritettyjä kansalaisuusidentiteettejä. Näiden tietoyhteiskuntahankkeiden identiteettidiskurssit nousevat esille erilaisina demokraatikäsitteellisinä strategioina, joita analysoin seuraavissa luvuissa syvemmin. Tarkoitukseni on pohtia tämän analyysin valossa, minkälaisia merkityksiä sähköisessä verkossa, erityisesti Interne-

¹ Artikkelista on esitetty ensimmäinen versio Tampereella järjestetyillä Politiikan tutkimuksen päivillä 15.–16.1. 2004, Työryhmässä 7: *Demokratiateoriat ja poliittinen osallistuminen*. Kirjoittaja esittää kiitokset arvokkaista kommentteista Politiikka-lehden anonyymille arvioitsijalle, päätoimittaja Maija Setälälle, Jarmo Rinteelle sekä Pertti Lappalaiselle.

tissä, poliittisesti toimivalle kansalaisuudelle voidaan antaa (vrt. Hoff ym. 2000a, 6).

Tutkimuksellinen pääväitteeni onkin, että jatkuvasti kehittyvä ja muuttuva tietokonevälitteinen kommunikaatio edellyttää myös politiikan ilmiötä analysoivalta tutkimukselta aiempaa tarkempaa paneutumista sähköisen verkkopolitiikan aineistoihin. Useat tieteelliset argumentoijat ovat kehitelleet optimistisia visioita tieto- ja viestintäteknologiasta, joka ”oikein käytettynä lääkkeenä” kykenee vaikuttamaan parantavasti monien havaitsemaan edustuksellisen demokratian kriisiin. Toisaalta monet skeptiset kriitikot ovat eri näkökulmiin vedoten kiistäneet uuden tieto- ja viestintäteknologian käyttöön liittyvät poliittiset vaikutukset ja/tai poliittisen toiminnan mahdollisuudet. Artikkelissa pyrin esittämään teoreettisen näkökulman, joka sijoittuu näiden kahden karrikoidun näkökulman välimaastoon sekä avaa teoreettista sähköisen poliittisen kansalaisosallistumisen perspektiiviä, joka erityisesti Internetin ja elektronisen demokratian tutkimuksessa on ollut esillä viime vuosikymmenestä lähtien, joskin hieman laihoin tuloksin. (vrt. McCaughey ja Ayers 2003, 1–14; Margolis ja Resnick 2000, 1–24; Meikle 2002, 1–6.)

Kirjoitukseni nojautuu tutkimuskirjallisuuteen ja sen pohjalta tehtyyn teoreettiseen tulkintaan, joka koostuu kolmesta toisiinsa liittyvästä teemasta. Ensinnäkin pyrin määrittelemään sen, miten erilaiset tietoyhteiskunnan elektronisen demokratian sovellushankkeet voidaan konstruktiiivisesti ymmärtää demokraattisen kansalaisuuden identiteetti- ja projekti- ja minkälaisia merkityksiä niistä voidaan lukea. Toiseksi, esitän kritiikkiä niin käytännön elektronisen demokratian sovellusten kuin myös teoreettisen tutkimuksen tekemistä poliittisen kansalaisosallistumisen ehtojen ja edellytysten arvioinnista. Kolmanneksi, esittelen poliittisen arvioinnin käsitteeseen tukeutuen reflektiivisen kansalaisuuden ideaa, jonka avulla pystytään perinteisiä demokratiateoreettisia näkökulmia uskottavammin selittämään kansalaistoimijoiden tietokonevälitteisen kommunikoinnin poliittisia toimintatyynejä.

Kansalaisuuden kokemus tieto- ja informaatioyhteiskunnassa

Tietoyhteiskunta ja informaatioyhteiskunta ovat ongelmallisia käsitteitä siitä syystä, että niitä käy-

tetään usein sisällöllisesti epä johdonmukaisesti niin arkikielessä kuin myös tieteellisessä kielenkäytössä (ks. esim. Webster 1995, 6–29; Karvonen 2000, 82; Anttiroiko ym. 2000, 24). Onkin huomattava, että suomen kielessä yleistynyt käsite ”tietoyhteiskunta” on vakiintunut korvaamaan englanninkielessä yleistyneen käsitteen ”information society”² ja se pitää sisällään myös hieman harvemmin käytetyn englanninkielisen ”knowledge society” termin (Karvonen 2000, 82; Anttiroiko ym. 2000, 24). Vaikka tässä artikkelissa käytän yhdenmukaisuuden vuoksi lähes vakiintunutta tietoyhteiskunta-käsitettä, edelleen olisi kuitenkin myös suomen kielessä perusteltua käyttää useammin ja tarkemmin informaatioyhteiskunta-käsitettä. Käsitteen huolellisempi käyttö on perusteltua jos sen vuoksi, että sillä voidaan viitata yhteiskuntamuotoon, jonka rakentumiseen, elämismailman ilmiöihin ja prosesseihin informaatio, informaatioteknologia ja uudet teknologiset viestintämuodot vaikuttavat erilaisilla yhteiskunnan ja kulttuurien tasoilla (vrt. Männistö 1997, 68–69; Anttiroiko ym. 2000, 24–25; ks. myös Castells 2000, 21; Karvonen 2000, 82).

Suomen kielessä informaatio- ja tietoyhteiskunta ovat muokkaantuneet ”aspektikäsitteiksi” eli ne viittaavat samaan asiaan eri näkökulmista. Informaatioyhteiskuntaan viitataan puhuttaessa viestintän ja informaation prosessoinnin fyysisestä ja teknisestä perustasta sekä syntaktiikasta eli informaation koodaamisesta. Tietoyhteiskunnan käsitettä käytetään kuvaamaan sen sijaan semanttisia merkien kantamia merkityksiä sekä informaation pragmaattisia toiminnan yhteyteen liittyviä motiiveja ja vaikutuksia. Keskeisimmin tietoyhteiskunnan käsite viittaa sosiaaliseen maailmaan eli siihen, miten tietoyhteiskunta vaikuttaa kulttuurisessa todellisuudessa ihmisten tietoisuuteen ja toimintaan. (Karvonen 2000, 89–108.)

Riippumatta tieto- ja informaatioyhteiskunta-käsitteiden oikeista semanttisista määritelmistä on selvää, että molempia käytetään arkisessa, julkisessa ja tieteellisessä kielenkäytössä viittaamaan yhteiskunnallisen teorian kuvaamaan rakenteeseen ja sen muutokseen, jossa ”tietoyhteiskunnan keskeiset sisäiset prosessit vaikuttavat kaikkeen ytimen ulkopuolella olevaan, ja tietoyhteiskunnan

² Kirjoittaessaan suomalaisesta tietoyhteiskunnasta Castells ja Himanen (2002) käyttävät kirjansa englanninkielisessä versiossa käsitettä ”information society”.

kehittyminen asettaa erilaisia haasteita, vaatimuksia ja muutospaineita yhteiskunnan muiden osien ja alueiden muuttumiselle” (Aro 1997, 31). Voidaankin sanoa, että tieto- ja informaatioyhteiskunta -käsitteistä on muodostunut aikaamme liittyviä iskusanan kaltaisia trendikäsitteitä, joihin jatkuvasti viitataan niin deskriptiivisessä kuin myös preskriptiivisessä mielessä (vrt. Karvonen 2000, 83).

Yhteiskunnallis-poliittisessa keskustelussa sekä yritysmaailmassa teknologisen kehityksen suhde yhteiskunnalliseen muutokseen nähdään lähes poikkeuksetta deterministisenä kausaalisuhteena eli yhteiskunnallisen kehityksen määrittellen tapahtuvan teknologian ehdoilla (ks. esim. Young 2003, 211–213; Eriksson ja Vehviläinen 1999, 8). Teknologisesta näkökulmasta katsottuna erilaiset yhteiskunnalliset toimijat luokitellaan usein yksinkertaistetusti joko ”teknologian kehittäjiksi”, ”käyttäjiksi” ja/tai ”kuluttajiksi” (Eriksson ja Vehviläinen 1999, 8; Häyrinen-Alestalo ja Pelkonen 2004, 187–191). Tämän kaltainen teknologian ja yhteiskunnan suhteen suppea käsitteellistäminen kykenee varsin tehokkaasti häivyttämään tietoyhteiskunnan subjektiivuuden, jonka toimissa ja käytännöissä teknologiset sovellukset saavat merkityksensä (vrt. Oksa ym. 2004, 212–214).

Manuel Castellsille tietoyhteiskunta merkitsee informaationaalista yhteiskuntamuotoa, jossa uuden informaatio- ja viestintäteknologian kehittymisen seurauksena informaation ja tiedon tuottamisesta, prosessoimisesta, välittämisestä ja lähettämisestä on muodostunut keskeinen tuotannontekijä ja valan lähde. (Castells 2000 17–21). Castellsin mukaan informaationaalisen yhteiskunnan rakenteen muotoutumiseen ja organisoitumiseen vaikuttavat inhimillisissä kehitysprosessissa muokkautuneiden ja historiallisesti määräytyneiden tuotanto- ja valtasuhteiden lisäksi erilaiset kokemukselliset suhteet. Castellsin määritelmän mukaan kokemus on toiminnan piirre, joka on subjektiivista ja subjektiin itseen palautuvaa. Se muotoutuu biologisten ja kulttuuristen identiteettien sekä sosiaalisen ja luonnollisen toimintaympäristön interaktiossa. Kokemuksen nähdään tällöin konstruoituvan päättämättömässä inhimillisten halujen ja tarpeiden täyttämisen tavoittelussa. (Castells 2000, 14–15.)

Erilaiset tietoyhteiskuntaprojektit pyrkivät vaikuttamaan kokemuksellisten identiteettien ja merkitysten syntymiseen (ks. Castells ja Himanen 2001, 127; Vehviläinen 2001, 13). Tietoyhteiskun-

nan kansalaisuudesta on muodostunut tietoyhteiskuntakeskustelussa termi, jota painotetaan teknologialähtöisen tietoyhteiskuntakeskustelun vastinparina. Ihmisille halutaan antaa mahdollisuus tulla käyttäjien ja kuluttajien sijasta/lisäksi osalliseksi tietoyhteiskunnasta. Tietoyhteiskunnan kansalaisuus syntyy tällöin käytännöissä ja erilaisissa verkostoituneissa yhteisöissä, mutta kansalaisuutta ei määritä teknologia vaan ihmisten omat kokemukselliset käytännöt ja merkityksellistämiset. Tietoyhteiskunnan kansalaisuuteen liittyy tällöin vahvasti osallisuuden mahdollistaminen, mikä tarkoittaa toiminnallisten kokemusmahdollisuuksien luomista yhteisöön kuulumiseksi. Tietoyhteiskunnan instituutioiden toimintakäytäntöjä pyritään tällöin kehittämään niin, että ne tukisivat ”kansalaisten aktiivista ja vastuullista toimijuutta” (Vehviläinen 2001, 13–14, 23; vrt. Hoff 2000, 24 ja Sassi 2002, 60–62, 70–71). Tietoyhteiskuntahankkeet määrittävät tässä kontekstissa demokraattisen kansalaisuuden identiteettiprojekteiksi ja yhteiskunnallisen puhumisen kohteiksi sekä toimintaympäristöiden määrittämiseksi, joissa konstruoidaan sähköisen toiminnan tiloja.

Tietoyhteiskunnan top-down- ja bottom-up-hankkeet

Hoff ym. (2000a) kutsuvat tietoyhteiskunnan teknologisia, demokratiaa ja kansalaisuutta kehittämään pyrkiviä, sovelluksia *poliittisiin käytäntöihin vaikuttaviksi teknologisiksi innovaatioiksi*³. Määritelmällä viitataan tietoyhteiskunnallistumiseen ja inhimilliseen toimintaan, joka vaikuttaa yhteiskunnallis-poliittisesti uutta teknologiaa suunnittelemalla, muokkaamalla ja hyväksikäyttämällä (vrt. esim. Cronberg 2001, 35). Yleistäen voidaankin todeta, että erilaiset tietoyhteiskuntahankkeet ovat osa paikallisia-alueellisia, kansallisia ja ylikansallisia poliittisia agendoja (ks. esim. Dearnley ja Feather 2001, 131–132; Castells ja Himanen 2001, 13–20; Eriksson ja Vehviläinen 1999, 9).

Bellamy ja Taylorin (1998, 6–7) mukaan eri tasojen julkishallinnot ovat tietoyhteiskunnan välikkappaleita, jotka sekä rakenteellisesti mahdollistavat että osallistuvat itse tietoyhteiskunnan rakennus- ja kehittämisprosesseihin. Mahdollistaminen viittaa tässä yhteydessä julkishallinnon asemaan

³ *Technologically mediated innovations in political practices.*

kumppanuussuhteiden luomisessa yhdessä korkean teknologiateollisuudenalojen kanssa. Julkishallinnon ymmärretään tällöin toimivan tietoyhteiskunnan infrastruktuurin, tuotteiden ja palvelujen kehityksen mahdollistavien taloudellisten ja lainsäädännöllisten puitteiden luojana. Julkishallinnon aktiivisella osallistumisella tietoyhteiskunnan kehitykseen tarkoitetaan puolestaan sellaisten ohjelmien ja säännösten laatimista, joiden avulla julkisin toimin pyritään vaikuttamaan erilaisten yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi kuten digitaalisen kuilun poistamiseksi sekä julkisten palvelujen, kansalaisten aseman ja demokratian kehittämiseksi.

Dearnley ja Featherin mukaan (2001, 97–98) Euroopan unionin alueella harjoitetut tietoyhteiskuntapolitiikat⁴ ja -aloitteet ovat kehittyneet lähtökohtaisesti kahdesta eri näkökulmasta. Voidaan puhua *bottom-up*-aloitteista, jotka ovat saaneet alkunsa hallinnollisista kansallisista, alueellisista tai paikallisista aloitteista sekä *top-down*-suunnitelmista, jotka on laadittu EU-instituutioissa keskitettyjen neuvottelujen tuloksena. Dearnley ja Featherin yleistävä jaottelu on sikäli harhaanjohtava, että se ei sen tarkemmin huomioi tietoyhteiskuntaprojekteja, joiden tavoitteena on ollut kehittää paikallista ja tasa-arvoista tietoyhteiskuntaa kansalaislähtöisesti niin, että tietoverkot saisivat ”kokemuksellisen sijansa ihmisten oman elämän kokonaisuudessa” ja verkkoja kehitettäisiin paikallialueelliseen viitekehukseen ja tilanteisiin sopiviksi (ks. Vehviläinen 2001; vrt. Cronberg 1999, 220; Tuuva 2000, 38).

Tietoyhteiskuntakehitys on mahdollista ja tapahtuu ainoastaan tieto- ja viestintäteknologian muovaamana sekä julkishallinnon myötävaikutuksella. On kuitenkin huomattava, että tietoyhteiskunnan teknologian tulkinnat ja tuottamisen käytännöt nousevat erilaisista toimijuuden lähtökohdista, jotka voivat olla niin ”arkisia ja paikallisia mutta jäsenyivät samanaikaisesti jopa maailmanlaajuisissa yhteiskunnallisissa, kulttuurisissa ja tekstuaalisissa järjestyksissä”. Lisäksi on huomattava, että toimijoiden tulkinnat ovat intersubjektivisiä sekä kietoutuneita pluraalisesti yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin järjestyksiin (Eriksson ja Vehviläinen 1999, 11).

Kutsuisinkin tarkemmin tietoyhteiskunnan kansalaisyhteiskuntaan tukeutuvia *bottom-up*-hank-

keita sellaisiksi, jotka ottavat huomioon kansalaislähtöiset paikka- ja tilakokemukset. Osallisuuden käsite tietoverkoissa hahmottuu näin merkitsemään sosiaalisten tilojen konstruointia, joissa kansalaisena voidaan olla ja toimia yhdessä toisten kansalaisten kanssa. Tämä tarkoittaa myös tilan määrittymistä toimintamahdollisuuksia avaavaksi poliittisten suhteiden ja valtasuhteiden tilaksi, jossa toimiminen ja puhuminen yhdessä vaikuttavat kontingentisti uuden toiminnan syntymiseen. (vrt. Smith ja Smythe 2004, 276–278.) Tämän *bottom-up*-määritelmän avulla kyetään tarkemmin analysoimaan ja jaottelemaan teoreettisesti tietoyhteiskunnan elektronisen demokratian projekteja ja niiden sähköisesti toimivalle kansalaisuudelle antamia merkityksiä ja identiteettimääritelmiä. Vastaavasti elektronista demokratiaa soveltavat *top-down*-hankkeet määrittyvät julkishallinnollisista motivaatioista ja lähtökohdista, jolloin hankkeen demokratiastrateginen rooli ja kansalaisuuden identifioiminen voidaan olettaa määrittävän merkittävästi eri tavoin.

Elektronisen demokratian ominaispiirteistä

Elektronisen demokratian kokeilut ja hankkeet ilmentävät demokratiateoreettisia ajattelumalleja ja ovat myös samanaikaisesti normatiivisia identiteetikonstruktoita yhteiskunnallisesta kansalaisosallistumisesta. Rosa Tsagarosianoun mukaan useimmat elektronisen demokratian kehityshankkeet⁵ ovat perusominaisuuksiltaan samankaltaisia. Ensinnäkin hankkeiden sisältöjä määrittelevät ja esittelevät yhteiskunnalliset toimijat, jotka niitä käynnistävät tai osallistuvat niihin. Näitä toimijoita motivoi yleinen tavoite yhteisön demokraattisen politiikan elvyttämisestä ja/tai vahvistamisesta. Toiseksi nykyiset elektronisen demokratian kokeilut toteutetaan kaikki samantapaisen tietokonevälitteisen verkkoinfrastruktuurin, pääosin käytännössä Internetin, välityksellä. Lisäksi voidaan todeta, että elektronisen demokratian kokeilut vaihtelevin painotuksin korostavat käytännön toteutuksessaan erilaisia sivistyksellisiä ”demokraattisia

⁵ Tunnettuja elektronisen demokratian projekteja on jo lukuisia, mutta voidaan mainita esim. Tampereen kaupungin *Osallistuminen*-portaali [www-dokumentti], EU:n komission *Have Your Say*-portaali [www-dokumentti], *eMinnesota*-portaali [www-dokumentti], *Scottish Executive Online* [www-dokumentti].

⁴ *Information society policies.*

laatutekijöitä”, kuten esim. julkisten palvelujen ja informaation tarjoamista, helpompia ja yksinkertaisimpia kontakteja viranomaisiin, toimivan julkisen tilan luomista ja ylläpitämistä, muodollisen poliittisen osallistumisen stimuloimista sekä kansalaisjärjestöjen toimintaa. (Tsagarousianou 1999, 194.)

Elektronisen demokratian sovellusten teoretoinnissa on esitetty useita erilaisia teoreettisia kategorioita (ks. esim. van Dijk (2000); Hagen 1997 [www-dokumentti]; Malina 2003). Yhtenä selitysvormoisimmista voidaan kenties pitää edustuksellisen poliittisen hallinnan kriittisen tarkastelun sekä erilaiset teknologiasovellukset ja kansalaisuusidentiteetti-käsitykset yhdistävää kategoriaa. Elektronisen demokratian projektit luokitellaan tässä kategoriassa neljään erilaiseen demokratiamalliin, joita ovat a) kuluttajademokraattinen malli, b) demo-elitistinen malli, c) neo-republikaaninen malli ja d) kyberdemokraattinen malli. (Hoff ym. 2000a; Tops ym. 2000; Bellamy 2000). Tämän konstruktivisen ajattelun tarkoitus on syventää elektronisen demokratian tutkimukseen liittyvää teoreettista demokratiakeskustelua, joka varsin usein tuntuu teoreettisesti jämähtävän kapea-alaiseen suoran ja edustuksellisen demokratian ”plusien ja miinusten” arvottamiseen. Neljän mallin avulla halutaankin hahmottaa, minkälaisia merkityksiä, demokraattisen hallinnan ongelmia ja sisällöllisiä vivahteita, erilaiset poliittisiin käytäntöihin vaikuttavat teknologiset innovaatiot, toisin sanoen elektronisen demokratian sovellukset, pitävät sisällään.

Hoff ym. (2000a, 6) mukaan mallit tuleekin ymmärtää diskursseina, käytäntöinä ja strategioina, jotka tuovat esille teknologisten innovaatioiden poliittis-demokraattisia rooleja. Kun demokratiamallit määritellään strategioiksi, voidaan havainnollistaa erilaisten yhteiskunnallisten toimijoiden ”hegemonista” kamppailua jonkin tietyn demokratiamallin puolesta. Mallien avulla halutaan rakentaa työkalu, jonka avulla voidaan arvioida, miten länsimaisissa liberaalidemokratioissa käytetään teknologisia innovaatioita erilaisissa poliittisissä käytännöissä sekä miten uusi tieto- ja viestintäteknologia vaikuttaa poliittisen kansalaisosallistumisen mahdollistumiseen. Luokittelun avulla pyritään toisin sanoen konstruktivisesti määrittelemään, kuinka informaatio- ja kommunikaatioteknologian käyttösovellukset muodostuvat vaihtelevin ja muuttavin tavoin osaksi länsimaisten po-

liittisten järjestelmien restrukturaatiota ja uudelleenmäärittelyä. (Hoff ym. 2000a; Tops ym. 2000; Bellamy 2000.).

Kuluttajademokraattinen ja demo-elitistinen malli elektronisen demokratian kontekstissa viittaavat niihin poliittisiin käytäntöihin vaikuttaviin teknologisiin innovaatioihin, jotka diskursiivisesti hyväksyvät ja asettuvat käytännöissään tukemaan perustuslaillisten demokratioiden instituutioita, vaaleja ja puolueita. Kuluttajademokraattiseen malliin pohjautuvan ajattelun mukaan yksilöille tulee voida tarjota yhä enemmän informaatiota ja valinnanmahdollisuuksia, jotta nämä voivat mahdollisimman osaavasti asioida viranomaisten kanssa (Bellamy 2000, 40–42). Mallin teoretisoima konsumerismi viittaa siis ensisijaisesti tietoyhteiskunnan ja elektronisen demokratian yhteen keskeiseen ominaisuuteen eli tehokkaiden sähköisten informaatiovirtojen ohjaamiseen kuluttajille, jotta näistä voi tulla parempia asiakkaita julkishallinnolle.

Konsumerismi tietoyhteiskunnassa viittaa myös kuluttajien mieltymysten sähköiseen varastointiin ja tehokkaaseen hyödyntämiseen hallinnon-kuluttajan välisissä vuorovaikutustilanteissa, mikä tarkoittaa sähköisten kontrolli- ja tiedonkeruumenettelmien jatkuvaa kehittämistä. (vrt. Ridell 2002, 154–158.) Kuluttajademokraattisissa käytännöissä sähköisesti välittyvällä informaatiolla ja tiedolla on merkittävä yhteiskuntaa legitimoiva rooli. Toisaalta myös muista tietoyhteiskunnan demokratia-käytäntöjä selittävästä teoreettisista malleista voidaan tulkita pyrkimys luoda helposti saatavilla olevasta informaatiosta ja tiedosta fragmentoituneen yhteiskunnan hallintoa ja päätöksentekoa legitimoiva tekijä.

Demo-elitistisen mallin artikuloituminen tietoyhteiskunnan poliittisissä käytännöissä saa lähtökohtaisesti muotonsa siitä, että ajattelutapa antaa merkittävän aseman asiantuntijarooleille sekä intressiryhmien kuulemiselle, jotta edustuksellisen päätöksenteon legitimiys voidaan varmistaa. Demo-eliittisen ajattelutavan mukaisia elektronisen demokratian ratkaisuja ovat edustukselliseen päätöksentekoon nivoutuvat laadulliset sovellukset, joita voivat olla erilaiset etä-äänestykset ja interaktiiviset keskustelut edustuksellisten poliitikkojen kanssa tai innovatiiviset kokeilut, joilla päätöksentekijöille voidaan antaa ”strategista ohjausta”, esimerkiksi erilaiset kansalaisjuryt, deliberatiiviset mielipidemittaukset tai kaupunkifoorumit.

Tietoyhteiskunnan teknologiaratkaisuihin vaikuttavana ajattelutapana demoelitismi ilmenee siis informaatio- ja kommunikaatiovirtojen vertikaalisia suhteita avaavina ja vahvistavina käytäntöinä äänestäjien ja edustajien, edustuksellisten instituutioiden ja julkishallinnon, julkishallinnon ja ulkopuolisten eliittien sekä eliittien ja muiden sidosryhmien välisissä suhteissa. (Bellamy 2000, 42–44.)

Neo-republikaanisella ajattelutavalla on yhtymäkohtansa demo-elitistisen mallin kanssa erityisesti siinä suhteessa, että se pitää tärkeänä kansalaisyhteiskunnan järjestöjen pluraalisuuden vahvistamista. Toisaalta neo-republikaaninen ajattelu on tunnettua organisaation kansalaisuuskesityksestään ja aktiivisesta kansalaisuudesta kansalaishyveenä. Tieteellisen elektronisen demokratian tarkastelun piirissä neo-republikaanista ajattelua voidaan ehkä pitää kaikkein tunnetuimpana ja yleisimpänä. Neo-republikaaninen elektronisen demokratian diskurssi on näkyvällä tavalla keskittynyt pohtimaan aktiivisen demokratian ideaalia, jossa poliittinen hallinta ohjautuu julkisen sfäärin proseduraalisten normien mukaisesti sekä kansalaisten toimiessa aktiivisesti poliittisissa prosesseissa tietoverkkojen muokkaamassa julkisessa sfäärissä. Neo-republikaaniseen ajatteluun kuuluu myös universaali vaatimus, että kaikkien kansalaisten tulee voida osallistua tietoyhteiskuntaan eli kaikilla tulee olla pääsy tietoverkkoihin. (Bellamy 2000, 44–47.)

Christine Bellamyn määrittelemä kyberdemokraattinen malli on esittelemistäni tietoyhteiskunnan poliittisia käytäntöjä selittävästä malleista ehkä mielenkiintoisin, vaikka itse sitä en malliksi kutsuisi. Pikemminkin sitä voi pitää ajattelutapana, johon liittyy erilaisia ja ristiriitaisiakin tulkintoja. Bellamyn kyberdemokraattinen malli perustuu yleiseen havaintoon nykyisestä sosiaalisen diversifikaation ja kulttuurisen muutoksen aikakaudesta sekä demokratioiden fragmentoitumisesta. Yhtenäistävät kansakunnan, yhteisön, intressin ja luokan käsitteet ovat jääneet taustalle kun muuttuvia, kilpailevia ja kontingenteja sosiaalisen ryhmämuodostuksen kategorioita selittää pätevämmän identiteetin käsite (Bellamy 2000, 47–50.)

Bellamyn mukaan kyberdemokraattinen määrittely havaitsee sähköiset tietoverkot merkittävinä välittäjinä poliittisille prosesseille, joissa identiteetit konstruoidaan. Tietoverkkoja ei kuitenkaan ainoastaan tarkastella identiteettien erojen liittymä-

pintojen valikoimien ja ominaisuuksien näkökulmasta. Bellamyn mukaan kyberdemokraattinen ajattelutapa nostaa esille poliittisen merkityksen, joka viestinnällä on identiteettien tunnistettavuuden ja jatkuvan uusintamisen näkökulmasta. Bellamyn kyberdemokraattinen määrittely on ensisijaisesti metodologinen vaatiessaan, että demokratia ei voi enää määritellä vakiintuneiden proseduraalisten normien ympärille. Kyberdemokraattinen malli analysoikin elektronisen kommunikaation rakenteiden ja muotojen sisältöjä, merkkejä ja merkityksiä. (Bellamy 2000, 47–50.)

Jens Hoffin mukaan (2000, 26) kuitenkin elektronisen demokratian malleja tulee tarkastella poliittisen hallinnan demokraattisten proseduraalisten normien viitekehityksessä. Hoffin näkemyksen mukaisia normeja ovat a) kansalaisten ja muiden poliittisten toimijoiden demokraattisten identiteettien kehittyminen, b) kansalaisten ja muiden toimijoiden poliittisessa toiminnassa vaadittavien taitojen ja kykyjen kehittyminen, c) poliittisten instituutioiden luotettavuuden kehittyminen, d) poliittisen järjestelmän kehittyminen, joka on kykenevä sopeutumaan muuttuviin vaatimuksiin ja toimintaympäristöihin. Suhteessa elektronisen demokratian nelijakoiseen mallintamiseen eri proseduraaliset normit ovat Hoffin ajatuksia seuraten hallitsevia riippuen mallien kuvaamista reaaliaimailmassa toteutettavista poliittisistä käytännöistä. Demokraattisen kansalaisuusidentiteetin vahvistaminen on Hoffin tulkinnassa läsnä kaikissa elektronisen demokratian malleissa, tosin hallitsevana normina ainoastaan neo-republikaanisissa ja kyberdemokraattisissa käytännöissä.

Tämä esittelemäni elektronisen demokratian käytäntöjen nelijakoinen mallintaminen painottaa kaikessa moninaisuudessaan pääosin osallistuvan demokratiateorian traditioon liittyviä institutionaalisia ratkaisuja, joita ovat esimerkiksi edustukselliseen demokratiaan jo sisältyvien suoran vaikuttamisen mahdollisuuksien lisääminen, edustuksellisen demokratian rinnalle luotavat uudet päätöksentekokoneistot ja asiakasdemokratian kehittäminen eli kansalaisten mahdollisuus vaikuttaa niihin julkisen sektorin palveluihin, jotka kohdistuvat suoraan heihin itseensä (ks. esim. Berndtson 1992, 200–201). Elektronisen demokratian tarkastelussa on käytetty myös laajemmin modernia osallistuvan demokratiateorian traditiota, jonka osana erityisesti painoarvoa ovat saaneet teoreettiset käsitykset deliberatiivisesta demokratiasta ja teledemokra-

tiasta. Myös sosiaalisen pääoman teoriaa on arvioitu tiivistä suhteessa verkkodemokraattisiin tarkasteluihin. Näiden teorioiden näkökulmasta on tarkasteltu ehkä elektronisen demokratian kahta suurinta lupaus eli tietoverkkojen mahdollistamaa avointa diskursiivista keskustelua ja vuorovaikutusta sekä kansalaisten vaivatonta pääsyä käsi julkiseen informaatioon.

Lewis Friedlandin mukaan elektronisessa toimintaympäristössä kansalaisten osallistumisen motiiveja ei voida selittää diskursiivisuutta painottavilla demokratiateorioilla. Diskursiivista demokraattista keskustelua ei synny virtuaalisissa online-verkkotiloissa ellei yhteisöllä ole sosiaalisen pääoman muodostamaa infrastruktuuria eli yhteisöllistä luottamusta nostattavia vastavuoroisuuden normeja ja kansalaisten muodostamia sosiaalisia verkostoja. (Friedland 1996, 189.) Mielestäni kuitenkin teoriat osallistuvasta demokratiasta, deliberatiivisesta demokratiasta ja teledemokratiasta eivät ole ainoastaan sisällöllisiä määritelmiä diskursiivisesta puheesta vaan ovat myös käsitteellisiä ajatusmalleja sosiaalisen pääoman infrastruktuurista. Näissä ajatusmalleissa yhteneväisesti sosiaalisen pääoma-teorian kanssa pyritään siihen, että poliittisessa keskustelussa ihmiset ovat yhteisöllisesti motivoituneita käymään sivistynyttä ja järkevää deliberaatiota.

Modernin osallistuvan demokratiateorian näkökulmissa painotetaan informaatio- ja tietoresursien jakamista julkisen poliittisen keskustelun aineistoksi, jotta kansalaiset voisivat esittää luottamusta herättäviä argumentaatioita näkökulmiensa tueksi. Luottamusta edistävillä suhteilla pyritään luomaan demokraattisiin yhteisöihin tehokkaita yhteistyöhön perustuvia toimintamalleja, joissa kunnioitetaan solidaarisuutta ja älyllistä deliberaatiota. Poliittisesti hallitun yhteisön kulmakiveksi esitetään näin moraalista sitoutumista ja legitimaation myöntämistä enemmistön hyväksymille järkeville, loogisille ja jonkinlaiseen tietoon pohjautuille poliittisille perusteluille. Tämän kaltaisten perustelujen etsimisellä ja edellyttämisellä pyritään poistamaan yhteiskunnallista epävarmuutta, sillä poliittisen deliberaation järkevyydellä ja tietojen esittämisellä tavoitellaan mahdollisimman varmoja ja oikeita poliittisia ratkaisuja. (Häyhtiö 2003.)

Järkevällä poliittisella keskustelulla on ensisijaisesti tavoitteena yhteisöllinen toimintatapa. Yhteistyö on poliittisesti helpompaa tilanteissa, jois-

sa yhteisölliset arvot ovat yleisesti hyväksytyjä ja yksilölliset intressit on jätetty taka-alalle. Legitiimaatiota poliittiselle päätökselle etsitään demokraattisen yhteisöllisyyden ja yksimielisyyden valitessa informatiivisista ja tietoon pohjautuvista argumenteista, joiden esittämiseen yhteisöllisessä politiikassa voidaan keskittyä, kun poliittista keskustelua eivät häiritse yksilölliset intressit. Tämän kaltaista yhteisöllisyyden politiikkaa mielestäni pyrkivät edistämään elektroniseen demokratiaan liittyvät yleiset teoreettiset määritelmät osallistuvasta demokratiasta, deliberatiivisesta demokratiasta ja teledemokratiasta, jotka toisin sanoen esittävät toivottavan yhteiskunnallisen toimintamallin sosiaalisen pääoman kerryttämiseksi demokraattisessa yhteisössä. (Häyhtiö 2003.)

Kansalaisten muutoshakuinen verkko-politiikointi yhteisöllisen politiikan diskurssin haastajana

Yhteisöllisen politiikan elektronisen demokratian diskurssit ovat tavallisesti läsnä niin *top-down*-tietoyhteiskuntaprojektien kuin myös usein *bottom-up*-projektien tieteellisten arviointien artikuloineissa, jolloin myös usein päädytään arvioimaan projektien epäonnistumisia deliberatiivisuuskriteerien näkökulmasta (ks. esim. Wilhelm 2000; Hill ja Hughes 1998, Pietilä 2002). Elektronisen demokratian tutkimuksessa tulisikin kiinnittää huomio siihen, että osallistuva deliberatiivinen teledemokratiateoria on väärällä tavalla konstruoinut ja ymmärtänyt vapaan ja avoimen sähköisen poliittisen keskustelun toiminnan luonteen, joka näiden teorioiden mukaan tulisi olla ”järkevää” ja erimielisyydet poistavaa keskustelua (ks. esim. Schalken 2000, 168; Meikle 2002, 34–37, 55–58). Poliitiikan ominaisluonteeseen kuuluu kuitenkin tavallisesti enemmän tai vähemmän jyrkät erimielisyydet poliittisista kysymyksistä, ja järkevä, tietoon pohjautuva argumentointi, ei ole keino, joka pystyisi poistamaan politiikan peruselementin eli konfliktin (vrt. Rättilä 1999, 54–57). Osallistuvan demokratiateorian traditio ei ole myöskään kyennyt sen tarkemmin huomioimaan, että ihmisten poliittisen toiminnan aktiivisuus on lähtöisin enemmän tai vähemmän tahdosta ja pyrkimyksestä jotakin päämäärää kohti. Tämän kaltainen aktiivisuus ei ole peräisin mitenkään tietämyksestä tai tiedosta, eikä mikään tieto kykene opettamaan niitä päämääriä, joihin tulee pyrkiä. Tiedon tehtävänä on se, että ih-

minen voi käyttää sitä hyväkseen päästäkseen tavoittelemansa päämäärään (Ross 1951, 208).

Kansalaislähtöistä politikointia sähköisissä tiloissa onkin keskeistä havainnoida näkökulmasta, joka arvioi tietokonevälitteisten verkkojen poliittista hyödyntämistä. Kansalaisten sähköinen poliittisesti toimiminen kyetään näin ymmärtämään toiminnaksi, joka pyrkii vähintään jollakin tavoin vaikuttamaan poliittisiin muutosprosesseihin tai -aloitteisiin reaalisessa elämässä⁶. Sähköisen online-politikoinnin teknisiä keinoja voivat olla lukuisat sovellukset niin verkon ominaisuuksia hyödyntävistä erilaisista graafisista esityksistä ja multimedia esityksistä aina tekstiperustaisiin sovelluksiin, kuten sähköposti. (ks. Meikle 2002, 4.)

Muutoshakuinen kansalaisten verkkopolitikointi poikkeaa olennaisesti tiedon keruuseen ja konsultatiiviseen vuorovaikutteisuuteen perustuvista poliittisista käytännöistä, sillä sen toimimisen muotoja ja sisältöjä määrittävät *poliittisen* yhdessä tekeminen uusissa avoimissa kiistelystä ja toiminnan tiloissa. Verkon mahdollistama poliittinen vuorovaikutteisuus ei tarkoita kansalaisnäkökulmasta pelkästään median kuluttamista usein tavoin, jossa vuorovaikutteisuus perustuu ennalta ohjattuihin ja strukturoituihin toimintaympäristöihin. Kansalaisten muutoshakuisessa verkkopolitikoinnista onkin kyse jatkuvasti keskeneräiseksi luonnehdittavasta toiminnasta, jossa kansalaisryhmät muokkaavat sähköisiä verkkotiedotusvälineitä ja niiden sisältöjä haluamansa kaltaisiksi. Verkkopolitikointi kietoutuu ongelmanmäärittelyiden, toiminta- ja ratkaisuehdotusten sekä toimijoiden esiintymistapojen ympärille. Kiteytetysti tämä näyttäisi tarkoittavan, että poliittinen vuorovaikutteisuus verkossa edellyttää kansalaisten toimimiselta viestinnällisiä esiintymisasiakkeja, jotka ovat politiikan prosessuaalisuuden vuoksi samanaikaisesti viimeistelemättömiä ja muuttuviin tilanteisiin mukautuvia, mutta uutta luovia ja konfliktoivia avauksia tekeviä omaperäisiä ainutkertaisia toimia. (Meikle 2002, 29–33; vrt. Lappalainen 2002, 192–195.)

Kun kansalaisten verkkopolitikoinnin edellytykset ja mahdollisuudet havaitaan edellä mainitun tavoin kontekstuaalisiksi, voidaan varsin helposti korostaa kriittistä suhtautumista osallistuvan demokratiateorian traditioon nojautuvaan verkko-

osallistumisen konsensuaalisiin malli- ja prosessikuvauksiin. Ensinnäkin on huomautettava, että optimistiset verkkodemokratiakäsitykset pitävät sisällään modernistisen konnotaation demokraattisesti paremmasta yhteisöstä, joka voitaisiin teknologisen kehityksen myötä toteuttaa (Meikle 2002, 39.) Demokratian idea tällä tavoin ajateltuna halutaan palauttaa enemmän tai vähemmän järjestelmäkeseiseen ”osallistumisen muottiin”, mikä ei kuitenkaan ole mahdollista, mikäli demokratian määrittelyyn ymmärretään lähtökohtaisesti vaikuttavan monitasoiset ja moninaiset prosessit, joita jälkimodernissa poliittisessa toimintaympäristössä eletään ”tilkkutäkkimäisesti” erilaisissa politiikan tekemisen käytännöissä (Peltonen 2002, 170).

Toiseksi, verkkodemokraattisia ajatuksia on kritisoitava myös siitä lähtökohdasta, että sähköisten tietoverkkojen hybridimäisyyden ja mikro-poliittisten toimintatapojen⁷ vuoksi poliittinen osallistuminen verkossa voi jäädä helposti mikroskooppiseksi julkisuudeksi, jolloin yksilön toiminnan merkityksellisyys saattaa jäädä hyvin mitättömäksi (Meikle 2002, 56, vrt. Margolis ja Resnick 2000, 18–19). Vaikka mikro-poliittiset verkkopolitiikan muoto-sisällöt voidaan määritellä tärkeiksi emansipatorisiksi ilmiöiksi (Lappalainen 2002, 192–193), niin verkossa tapahtuva kansalaistoiminta voi ilmetä myös tilanteissa ja tiloissa, joissa toimiminen kontekstinsa vuoksi on lähinnä ”puuhastelua”, jolta puuttuu politiikan tekemisen konfliktuaalinen intensiteetti (ks. Meikle 2002, 56–58).

Kolmanneksi, verkkoaineistoja analysoitaessa voidaan myös huomata, että tietoverkkojen poliittiset hyödyntämistavat ovat yhä moninaisempia ja intensiivisempiä ja esimerkiksi Internettiä ei voida enää ainoastaan määritellä poliittisen online-keskustelun tilaksi. Pikemminkin on painotettava, että yhä enenevässä määrin Internetissä toimimalla ja välineellisesti sitä hyödyntäen pyritään vaikuttamaan julkiseen mielipiteeseen, poliittisiin toimenpano-ohjelmiin sekä yksityiskohtaisemmin edistämään poliittisten toimijoiden tavoitteita. (Margolis ja Resnick 2000, 21.) Voidaan sanoa, että Internettiin on muodostunut laajalti poliittiseksi määriteltävissä olevia sähköisiä aineistoja, mutta on kyseenalaista vetää johtopäätöksiä näiden aineistojen pohjalta Internetin yhteiskuntaa yksiselitteisesti demokratisoivasta vaikutuksesta.

⁶ *Offline world.*

⁷ Kuten esim. sähköiset yhteydenotot ja chat-keskustelut poliittisten päätöksentekijöiden kanssa.

Reaalisen poliittisen toimintaympäristön tapaan myös sähköinen politiikan tekeminen on sidoksissa toimijoiden välittömästi tai välillisesti, median ja/tai tietokonevälitteisten tietoverkkojen välityksellä, koettuun elämismaailmaan, jossa poliittiset ongelmat nimetään ja ratkaisuehdotukset määritellään sekä esitetään yleisöä vakuuttamaan pyrkien (ks. Margolis ja Resnick 2000, 9–10, 14–24). Toisaalta on kuitenkin huomattava, että tietoverkoissa kansalaistoimijuus ja politiikka voivat esiintyä ei-alueellisissa tiloissa⁸ eli poliittisen toimijuuden ja kansalaisuuden kokemukset saattavat syntyä tietokonevälitteisissä verkoissa mitä erilaisimmissa paikoissa ja tiloissa riippumatta alueellisesti määritellyistä paikallisista, kansallisista tai kansainvälisistä rajoista (Smith ja Smythe 2004, 276–277). Tärkeää onkin huomata, että tietokonevälitteiset viestintäverkot ovat tuoneet pelitilan laajenuksen poliittiselle toiminnalle sekä vaikuttaneet poliittisten toimintatyylien kirjoon ja variaatioihin. Virtuaali-poliittiset areenat eivät voi tietenkään korvata reaalisen elämismaailman poliittisiä kohtauspaikkoja ja foorumeita, mutta mitä ilmeisimmin uusi tietokonevälitteinen kommunikaatio on vaikuttanut poliittisen kontingenssin voimistumiseen, sillä uudet poliittiset tilanteet ja koalitiot muotoutuvat entistä nopeammin. (ks. Margolis ja Resnick 2000, 9–10, 14–24; Lappalainen 2002, 195.)

Kansalaisuusidentiteetti toimijuutena tietoyhteiskunnassa

Tops ym. (2000) on luokitellut länsimaisen tietoyhteiskunnan kansalaisuusidentiteetit suhteessa elektronisen demokratian poliittisiin käytäntöihin. Luokittelussa korostuvat ne kansalaisuusikäsitteet, joita kulloisissakin elektronisen demokratian käytännöissä pyritään toteuttamaan. Kuluttajademokraattisiin käytäntöihin liittyvä (neo)liberaalisuus ei juurikaan huomioi kansalaisuusidentiteettien konstruointia toiminnalliseksi hyveeksi vaan näissä elektronisen demokratian käytännöissä painotus on kansalaisen valinnanvapauden ja oikeuksien turvaamisessa (Hoff 2000, 21). Kuluttajademokraattisissa käytännöissä paradoksaalista on erityisesti se, että ihmisten päämäärien ja preferenssien määrittäminen itsenäisesti muodostetuiksi suhteessa muihin ihmisiin on johtanut entistä tehokkaampien kansalaisten/kuluttajien hallinnollis-

ten tiedonkeruumenetelmien kehittymiseen ja oikeuttamiseen.

Demo-elitistisissä elektronisen demokratian käytännöissä kansalaisuusikäsitteet ilmenee liberaali-pluralistisena, jossa yksilön oikeutta valinnanvapautteen täydentää tämän kansalais- ja poliittiset oikeudet, jotka mahdollistavat vertikaaliset ja tehokkaat osallistumissuhteet päätöksentekijöihin. Neo-republikaanisissa verkkodemokratian käytännöissä puolestaan republikaaninen ja sosiaalidemokraattinen kansalaisuusidentiteetin toimijuus merkitsee deliberatiivista ja aktiivista osallistumista julkisesti poliittisen yhteisön päätöksentekoon (Tops ym. 2000; Hoff 2000, 20–21).

Kyberdemokraattisissa yhteisöissä kansalaisuusidentiteetin teoretisoiminen määrittyy kaksijaakoisesti niin kommunitarisista kuin myös radikaalidemokraattisista lähtökohdista käsin (Tops ym. 2000). Kommunitaristinen kansalaisuusikäsitteet tiivistyy yhteisön merkitykseen yksilön persoonallisen identiteetin, intressien ja itseymmärryksen mahdollistajana. Kommunitarisuuteen liittyvät käsitteet viittaavat ruohonjuuritason yhteisöihin, minkä johdosta elektronisen demokratian aineistoissa tarkastelun painotus on niin sanottujen samanmielisten virtuaalisten yhteisöllisyyksien havainnoissa. Radikaalidemokraattinen kansalaisuusidentiteetti Topps ym. (2000) käsitteistössä konkretisoituu itse-organisoituvien nettiyhteisöjen kuvauksiksi, joissa kansalaisuus artikuloituu toiminnallisena periaatteena, joka vaikuttaa erilaisiin sosiaalisen toimijan subjektiivisiin positioihin ja samanaikaisesti sallii erityislojaalisuuksien pluraalisuuden ja kunnioittaa individuaalista vapautta (Mouffe 1991, 79, viittaus Hoff 2000, 22).

Tämä elektronisen demokratian nelijakoinen kansalaisuusidentiteettien tarkastelu antaa mielenkiintoisen heuristisen tavan tarkastella verkossa esiintyviä aineistoja. Radikaalidemokraattista käsitystä lukuun ottamatta näkisin kuitenkin, että verkon demokraattista kansalaisuutta on puutteellista tarkastella demokratiateoreettisen, hallinnollista normatiivisuutta implikoivan, viitekehyksen läpi. Tarkastelemassani elektronisen demokratian nelijakoisessa tarkastelussa pyritään esittämään poliittisiin käytäntöihin vaikuttavat teknologiset innovaatiot institutionalisoitumisen prosesseina (ks. Hoff 2000, 19), joihin kansalaiset voivat konformistisesti identifioitua ja inklusoitua. Poliittinen osallisuus, toisin sanoen inklusiivisuus, tässä elektronisen demokratian käytäntöjen institutiona-

⁸ *Nonareal spaces.*

lisoimisen prosesseissa joutuu tällöin normatiivisen poliittisen toiminnan muotojen määrittelyn kohteeksi.

Tämän kaltainen elektronisen demokratian mallien *top-down*-määrittely kansalaisten poliittisesti toimimisen osalta on ongelmallinen, sillä tietoverkoissa ja niiden rakenteistamisissa tiloissa poliittinen toiminta irtautuu varsin helposti konformistisista toimintalinjoista ja kansalaiset asettuvat politiikan näyttämölle vaihtoehtoisin toimintavoin (Häyhtiö 2003). Tietoverkoissa ja elektronisen demokratian käytännössä ilmenevä kansalaisosallistuminen paljastaa normatiivisen demokratiateorian kansalaisuusidentiteetin/-identiteettien abstraktisuuden arvioitaessa niitä suhteessa itse toiminnan saamiin muotosisältöihin eli toimintatyyleihin. Demokratiateoreettisesta näkökulmasta kansalaisuuden abstrakti identiteetti varmistaakin ainoastaan systeemisen integraation toimivuuden, mutta sosiaaliseen integraatioon kansalaisuuden identiteetti ei varsinaisesti kykene vaikuttamaan (ks. Crossley 1996, 159.)

Poliittisesti osallistuva kansalainen on tietoverkoissa, esimerkiksi Internetissä, määriteltävä ensisijaisesti toimijaksi ja subjektiksi, joka reflektiivisesti käyttää tietoverkkoja poliittisesti toimimisen välineenä. Tietoverkkojen puiteistamisissa sähköisissä tiloissa tapahtuvia poliittisia akteja ja keskusteluja voidaan siis ensisijaisesti luonnehtia puhujien/toimijoiden subjektiivisiksi performatioiksi, joissa läsnä on tietenkin aina myös yleisö. Akteja ja keskusteluja eivät kykene määrittämään konformoivan järkevän ja tiedollisen keskustelutyylin vaatimukset vaan niitä määrittävät subjektiivinen tilannekohtainen arviointi siitä tyylistä ja tavasta, jonka mukaisesti toimija esityksensä muotoilee. Hannah Arendt kutsuu tilannekohtaista poliittista toimintaa esittäväksi taiteeksi, jolla hän viittaa politiikoinniseen toimintana, jolla on oma itsenäinen olemassaolonsa tekemisen tuotteena. Poliittiseen toimintaan ohjaavat periaatteet saavat muotonsa vasta varsinaisessa performatiivisessa toiminnassa (Arendt 1987, 152–153). Poliittinen toiminta on siis aina osaltaan ymmärrettävä tilannekohtaisena performatiiona, jossa poliittiset arvioinnit eli arvostelmat konkretisoituvat nykyisyyden tilanteessa.

Poliittinen arviointi määritellään tästä performatiivisuuden näkökulmasta tietynlaiseksi toimintatyyppiä, jossa poliittinen toimija arvioi jotakin tilannetta. Kari Palosen mukaan teoretisoitaessa po-

liittisen arvioinnin käsitettä, on huomattava, että poliittinen toiminta itsessään perustuu kontingenttisissä tilanteissa toimimisen kriteereille. Hän jakaa politiikan, temporaalisuuteen perustuen, politiisoinnin (politicization) ja politikoinnin (politicizing) verbaalisiin muotoihin, koska ymmärrettävässä politiikka toiminnaksi politisointi ja politikointi nousevat esille primäärisinä performatiivisina operaatioina.

Poliittisessa arvioinnissa tärkeimmäksi painopisteeksi esille nousee politisoitien tekeminen, joka tarkoittaa uusien kontingenttien ulottuvuuksien avaamista politikoinnille. Nykyisyyden politikointi on erottamattomana osana politisoitua mahdollisuuden horisonttia. Hallitusmuodon (polity) vahvistama poliittinen toimintaympäristö jättää ja sulkee pois joitakin mahdollisia politisoitien muotoja ja estää joidenkin politisoitien tuleamista yleisesti hyväksytyiksi toimintamuodoiksi. Poliittinen arviointi käsitteenä ylittää siis hallitusmuodon mukautuneen ja ei-mukautuneen poliittisen toimintaympäristön rajatilan ja yhdistää niihin liittyvät politisoinnit menneisyyden ja tulevaisuuden aspekteihin. Poliittiset arvioinnit, jotka liittyvät hallitusmuodon ei-mukautuneeseen toimintaympäristöön, ovat performatiivisille toimijoille vaikeita, koska yleisesti hyväksytyyn poliittisen toimintaympäristön muodostamia rajoituksia pidetään myös politikoinnin yleisinä rajoituksina (Palonen 1998, 8–9).

Palosen mukaan politikointi kuitenkin pitää sisällään transsendenssin ominaisuuden, joka johtuu siitä, että se tapahtuu nykyisyyden laajennetussa hetkessä, jossa ennalta määrätyt muodollisuudet eivät päde. Transsendenttisuutensa vuoksi politikoinninen erottuu aina joksikin aikaa konformistisista toimintamuodoista. Politikoinnin hetkellinen erottautuminen saa aikaiseksi mahdollisuuden vaihtoehtoisten poliittisten toimintatapojen kehittymiseen (Palonen 1998, 10). Poliittinen arviointi voi saada tällä tavoin vallitsevaa hegemoniaa kriittisesti tarkastelevan reflektiivisen muodon ja poliittisten arvostelmien synnyn, joiden diskurssit eivät ole määräytyneet esim. rationaalisen politiikan edellyttämiksi muodoiksi (ks. Forti 1998, 27–28).

Poliittinen arviointi ei siis ole pelkästään niin sanottua katsojan näkökulmasta tapahtuvaa arviointia vaan tähän toimintaan liittyy aina itsearviointin aspekti, joka tarkoittaa sitä, että toimija arvioi omaa asemaansa suhteessa poliittiseen toimintatapaan ja toimivien poliittikkojen politikoin-

tiin (Palonen 1998, 10). Tämä näkökulma tuo esille, että kansalaiset voivat itsearvioinnin näkökulmasta tehdä poliittisia arvostelmia, jotka eivät välttämättä aina myötäile konformistisia toimintalinjoja, ja poliittisten arvostelmien tekeminen ei edellytä konkreettista poliittista osallistumista. Suhteessa esimerkiksi Internet-kansalaisfoorumien keskusteluihin ja sähköisiin verkkosivuihin poliittisen toiminnan temporaalisuus merkitsee kuitenkin sitä, että tämän kaltaisten tilojen välityksellä kansalaisilla on entisestä helpottunut mahdollisuus julkistaa omia poliittisia arvostelmiaan. Näiden arvostelmien ei sähköisessä verkkoympäristössä tarvitse mukautua ennalta määriteltyihin toimintatavoihin, vaan ne omalla vaihtoehdoisella performanssiominaisuudellaan voivat saada huomiota ja tilaa politiikan pelikentällä, jonne ei Internetin sähköisten tilojen ja areenoiden välityksellä ole vaikeata päästä.

Ihmisten poliittinen arvioiminen edellyttää tietynlaista *sensus communista* eli yhteismieltä, joka ei kuitenkaan tarkoita ihmisten hyvän poliittisen yhteisön tavoittelusta syntyvää sosiaaliikykyä. Yhteismielellä tarkoitetaan poliittisen arvioinnin eräänlaista esitilaa, joka ilmenee kahtena samanlaisesti esiintyvänä ehtona: viestimisen eli kielen mahdollisuutena ja yleisenä jakamisen mahdollisuutena (Forti 1998, 21). Poliittinen arviointi määrittäytyy ja ilmenee tämän esioletuksen perusteella käytännössä rationaalisuutena ja kommunikatiivisen toiminnan ja ymmärryksen muotona, joka mahdollistaa poliittisten tapahtumien subjektiivisen merkityksellistämisen ilman, että tapahtumiin on löydettävä jokin lopullinen merkitys (Forti 1998, 29).

Praktista rationaalisuutta ei voida ymmärtää järjen toimintana, joka käyttää tietoa välineenä vaan praktisuus tulee ymmärtää ajattelemisena, joka valmistaa merkityksiä ja tarinoita, joista mielen, haluamisen ja arviointien toiminnot ovat riippuvaisia. Mielen, haluamisen ja arviointien toiminnot ovat olennaisia elementtejä pyrittäessä ymmärtää poliittista toimintaa. Tietoa välineenä käyttävä ihmisjärki pyrkii aina johonkin tiettyyn päämäärään ja saavuttamaan totuuden eli järjen prosessi synnyttää tietoa, jota poliittinen arviointi ei tavoittele. (Kotkavirta 1998, 117.)

Ajattelu ei puolestaan ole ominaisuuksiltaan instrumentaalinen tai päämääräorientoitunut eivätkä sitä säätele jotkin määrätyt menetelmät tai säännökset vaan ajattelu koostuu ajatuksista, joista saavat alkunsa uudet ajatukset. Poliittista ajattelua ja arviointia ei voida suorittaa samalla tavoin yksilöllisesti

kuin kognitiivisesti järjelle. Poliittiset arvioinnit pyrkivät merkityksellisiin väitteisiin ja vakuuttamisiin toiminta- ja tilannesidonnaisesti ja näiden arviointien pätevyys saa varsin erityisen ja spesifin luonteen eli niitä ei voida pitää universaaleina. Tilanteiden ymmärtäminen ja tulkitseminen ovat arviointien tavoitteita eivät universaalit totuudet. Poliitikasta tulee näin ymmärrettyä tulkintojen, merkityksien, arvojen, normien, hyvän ja pahan, oikean ja väärän jaettuina näkemyksiä, jotka mahdollistavat yleisen deliberation ja toiminnan. Poliittinen toimintaympäristö on tästä näkökulmasta ymmärrettävä ennustamattomaksi ja pluraaliseksi kentäksi, jonka esitilana kuin myös tuloksena on jonkinlainen yhteismieli maailman ilmenemismuodoista. (Kotkavirta 1998, 117–119).

Poliittisesti toimiva ja arvioiminen eivät ole sama asia, vaikka politiikassa niitä ei voida erottaa toisistaan eli poliittisesti toimiva edellyttää poliittista arviointia ja päinvastoin. Poliittisesti toimiva ja arvioiminen eivät voi aina tapahtua samanaikaisesti, johtuen poliittisen arvioinnin retrospektiivisestä luonteesta ja toisaalta toimimiseen vaikuttavista *ad hoc*-tekijöistä. Toisaalta ilman retrospektiivisiä arvioita yksittäiset poliittiset toiminnot jäisivät merkityksettömiksi tapahtumiksi. Arvioimisen ja toimimisen erottamattomuus tulee esille tehtäessä arvioita tulevaisuuden tapahtumista, joiden potentiaalisia kontingenttisia käänteitä poliittiset toimijat joutuvat ennakoimaan ilman retrospektiivisyyden mahdollistamaa kokonaisuuden hahmottamista. Menneisyyden reflektiivinen arvioiminen antaa kuitenkin poliittiselle toimijalle kapasiteettia arvioida tulevaisuutta ja ymmärtää sen ennustamattomuus. (Parvikkola 1998, 49–50.) Ajattelu on ainoa keino poliittiselle toimijalle suunnata toimintaansa tulevaisuudessa mahdollisesti tapahtuviin tilanteisiin.

Poliittisen arvioimisen käsite tästä arendtilaisesta aikaulottuvuuksien näkökulmasta tuo esille poliittisen toiminnan kontingenttisuuden ja ennustamattomuuden ominaispiirteet. Käsitteen kuvaama poliittinen toimintaympäristö ei anna sijaa tiedon käyttämiselle instrumentaalisesti tai päämääräorientoituneesti, koska tiedon käyttäminen ei voida saada politisoiduissa asioissa sitä roolia, joka sillä on esim. rationaalisessa luonnontieteellisessä tarkastelussa. Lisäksi liitettäessä poliittisesti arvioimisen käsite poliittisesti toimimiseen olennaisesti liittyväksi toimintatyyppiä havaitaan, että tietoverkoissa ja tällä hetkellä erityisesti Internetissä

esiintyvä ns. demokraattinen kansalaisuus on jokin muuta, kuin traditionaalisiin kollektiivisiin identiteetteihin pohjautuvat demokratiateoreettiset kansalaisuuskäsitykset olettavat. Verkossa toimivaa tietoyhteiskunnan reflektiivistä kansalaisuutta määrittää subjektiivinen tilannekohtainen arviointi siitä tyylistä ja tavasta, jonka mukaisesti toimijain esityksensä muotoilee.

Lopuksi: Normatiivisesta verkko-kansalaisuudesta verkkopolitiikan tyylien analysointiin

Tässä artikkelissa olen pyrkinyt esittämään tutkimuksellisen näkökulman, joka kansalaislähtöisen verkkopolitiikan arvioinnissa sijoittuu optimismitopistisen ja pessimismi-disutopian välimaastoon sekä avaa teoreettista perspektiiviä erityisesti verkossa erilaisia muoto-sisältöjä saavan poliittisen kansalaisosallistumisen suuntaan. Ensinnäkin tutkimuskirjallisuuteen vedoten olen halunnut tuoda esille, miten elektronisen demokratian tietoyhteiskuntahankkeet määrittyvät kansalaisuuden identiteetti- ja projekti-tyylinä. Kansalaisuuden identiteetti- ja projekti-tyylien ilmenevät pääsääntöisesti näissä hankkeissa diskursiivisina demokratiastrategioina, joiden avulla halutaan vaikuttaa yhteisöjen institutionaalisiin toimintakäytäntöihin niin, että ne tukisivat kansalaisten osallisuuskokemuksia. Hankkeisiin liittyy periaatteessa monia kannatettavia ajatuksia, kuten pyrkimykset osallistaa kansalaisia mukaan poliittisiin päätöksentekoprosesseihin sekä julkistaa verkossa erilaisia yhteiskunnallisia informaatioidokumentteja.

Arvioni on kuitenkin, että kansalaisosallistumisen näkökulmasta elektronisen demokratian sovellukset on pääsääntöisesti tulkittava yhteisöllistä, hallinnon ja kansalaisten, poliittista suhdetta pönkittäviksi konstruktioiksi, joissa kansalaisuuden identiteetti- ja toimijuudet esiintyvät lähes väistämättä normatiivisen ja systeemisen, *top-down*-määrittelyn, näkökulmasta. Demokraattiset kansalaiskeskustelut ymmärretään tällöin vakaviksi deliberatioiksi yhteisistä asioista, jolloin on pyrittävä siihen, että argumentointi on harkitsevaa ja tietoa tuekseen etsivää mielipiteiden ilmaisua. Nämä demokratiateoreettiset määritelmät konstruivat sosiaalisen pääoman vahvistamiseen pyrkivän rakenteen, jossa yhteisöllisyyden edun vuoksi ristiriitaa aiheuttavat poliittiset konfliktit pyritään madaltamaan järkevissä deliberaatioissa, jolloin var-

muutta implikoivista tiedollisista argumenteista halutaan löytää ratkaisut yhteisöllisiin ongelmiin. On helppo nähdä, että tässä viitekehyksessä ei juurikaan tunnuta jättävän tilaa diskursiiviselle osallistumiselle, joka toimintatyyliänsä olisi poikkeuksellista, tyyli-intensiivistä normeista poikkeamista sekä asioiden uudelleen merkityksellistämistä, mikä merkitsisi uusien ongelmateemojen määrittelyä ja ratkaisuehdotusten esittämistä sekä kenties uusien tai muulla tavoin poikkeavien poliittisten toimintakeinojen hyödyntämistä (ks. Lappalainen 2002, 28, 165–174).

Toiseksi, tarkasteltaessa poliittista verkko-osallistumista ilmentäviä aineistoja voidaan tulla siihen johtopäätökseen, että vastoin verkkodemokraattisia yhteisöllisen politiikan oletuksia kansalaisten toimintatavat ja -tyylit irtautuvat varsin helposti konformistisista toimintalinjoista tietoverkoissa ja niiden rakenteistamisissa tiloissa. Tietoverkkoihin rakennetuilla poliittisilla näyttämöillä kansalaisten toimintaa luonnehtii siis vaihtoehtoisten, muutoshakuisten ja epähierarkisten poliittisten toimintatyylien hyödyntäminen tila- ja tilannekohtaisesti (ks. esim. Gurak ja Logie 2003, 31, 45; Meikle 2002, 175). Suhteessa demokratiateorian implikoimaan, instituutiosidonnaisesti määrittelyyn, järkevään tietopohjaiseen kansalaistoiminnan vaatimukseen voidaankin todeta, että poliittisessä konfliktitilanteessa kansalaiset argumentoivat ja esiintyvät performatiivisesti, jotta heidän normatiivinen näkemyksensä saisi huomiota ja se voisi asettua poliitiikan pelikentälle. Tietoargumentteja käytetään siis siinä tapauksessa, jos se arvioidaan performanssin kannalta hyödylliseksi ja käytännölliseksi. Poliittisessa kansalaistoiminnassa itse performanssi on keskeinen toiminta, jonka pohjalta arvioidaan, miten toimitaan ja argumentoidaan. (vrt. Rättilä 1999, 59–63.)

Kolmanneksi, tietoyhteiskunnan tietoverkoissa poliitikoivien kansalaisten toimiin on hankalaa saada teoreettista tarttumapintaa soveltamalla demokratiateorioihin nojaavia normatiivisia, traditionaalisiin kollektiivisiin identiteetteihin perustuvia, kansalaisuuskäsityksiä, jotka kenties heuristisesti selittävät elektronisen demokratian käytäntöjä mutta kovin heiveröisesti kykenevät arvioimaan kansalaisten verkko-osallistumisen kontekstuaalisia poliittisia muoto-sisältöjä eli toimintatyyliä. Tästä syystä olen halunnut tässä artikkelissa esitellä poliittisen arvioinnin käsitteelle perustuvaa reflektiivisen kansalaisuuden ideaa, jonka avulla pys-

tytään valottamaan tarkemmin uuden tieto- ja viestintäteknologian kansalaislähtöistä poliittista hyödyntämistä. Verkoaktivismia itsessään pidetään jo nyt demokraattisen politiikan ”perustyylinä”, joka institutionaaliseen kansalaisosallistumisen vaali- ja äänestystoimista poiketen ilmenee ainutkertaisina, poikkeuksellisina ja kokeellisina sähköisen poliittisen toimijuuden ilmentyminä, joihin tietokonevälitteinen kommunikaatio on antanut motivoivia sykäyksiä (Margolis ja Resnick 2000, 17; Meikle 2002, 175; Lappalainen 2002, 192–193). Sähköisessä toimintaympäristössä reflektiivisen kansalaisuuden manifestoimat toimintatyyliyt voivat olla mitä intensiivisempiä, innovatiivisimpia sekä toiminnan temporaalisuutta hyödyntäviä kietoutuessaan poliittisen arvioinnin tyliulottuvuuteen, joka siis tarkoittaa poliittisten toimintatapojen ja niiden perustelemisen taitoa (ks. Lappalainen 2002, 112, 192–195).

Kansalaistoimijoiden reflektiivinen tietoverkkojen poliittinen hyödyntäminen havainnollistaa, miten itse asiassa Internetin ja demokratian suhdetta olisi pohdittava. Länsimaiset liberaalidemokratiat rakentavat jälkimodernissa elämismaailmassa demokraattiteoreettisiin näkemyksiin pohjautuvia tietoyhteiskuntaprojekteja, joiden avulla kansalaisia halutaan osallistaa demokraattisiin järjestelmiin. Käytännössä näyttää kuitenkin siltä, että elektroni-

sen demokratian konsensushakuisuuden ja tiedon keruu-intressien takia poliittisesti aktivoituneet kansalaiset ovat kiinnostuneempia toimintatiloista ja -ympäristöistä, jotka mahdollistavat tyli-intensiivisemmän poliittisen toiminnan ja aktiivisen poliittisen osallisuuden diskursiiviseen kamppailuun, jonka informaatioympäristöjä ja toimintatapoja ei ole ennalta strukturoitu (vrt. Meikle 2002, 99–105.)

Tutkittaessa kansalaisalaistoimintaa uusissa tietoverkoissa, erityisesti Internetissä, onkin tärkeää kiinnittää huomiota erilaisten kansalaisjärjestöjen ja -liikkeiden muuttuviin verkkotoimintatyyliin, jotka vaikuttavat mielekkäiden poliittisten osallisuuksien muotoutumiseen monille aktiivisille kansalaistoimijuuksille (ks. esim. McCaughey ja Ayers 2003; Meikle 2002, 173–180). Tietokonevälitteisen kommunikaation, erityisesti Internetin, hyödyntämistä politiikan tekemisen välineenä ei voi enää vähätellä, kuten esim. Haukio ja Suojanen (2004, 128) ovat mielestäni tässä aikakauslehdessä tehneet väittäessään, että *Internetissä toimivat vaalikoneet ovat puolueiden kotisivujen ohella toistaiseksi konkreettisin osoitus Internetistä poliittisen toiminnan tapahtumapaikkana*. Verkolla on merkitystä, jonka verkkolukutaidottomat voivat vaikka todeta Helsingin Sanomista vilkaisemalla Tshetseenien Internetsivuista käytyä keskustelua.

LÄHTEET

- Anttiroiko, Ari-Veikko, Aro, Jari ja Karvonen, Erkki. 2000. Tietoyhteiskunnan oppihistorialliset lähtökohdat. Teoksessa Vuorensyrjä, Matti ja Savolainen, Reijo (toim.), *Tieto ja Tietoyhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus, 21–41.
- Arendt, Hannah. 1987 [1961]. *Between Past and Future – Eight Exercises in Political Thought*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Aro, Jari. 1997. Tietoyhteiskunta: epookkiteoriaa, retoriikkaa vai yhteiskuntateoriaa? Teoksessa Stachon, Kari (toim.), *Näkökulmia tietoyhteiskuntaan*. Tampere: Gaudeamus, 22–42.
- Bellamy, Christine. 2000. Modelling electronic democracy: towards democratic discourses for an information age. Teoksessa Hoff, Jens, Horrocks, Ivan ja Tops, Pieter (toim.), *Democratic Governance and New Technology. Technologically mediated innovations in political practice in Western Europe*. London & New York: Routledge/ECPR Studies in European Political Science.
- Bellamy, Christine ja Taylor, John A. 1998. *Governing in the Information Age*. Buckingham, UK: Open University Press.
- Berndtson, Erkki. 1992. *Politiikka tieteenä. Johdatus valtio-opilliseen ajatteluun*. Helsinki: VAPK-kustannus.
- Castells, Manuel. 2000. *The Information Age. Economy, Society and Culture. Vol. 1. The Rise of The Network Society*. Second Edition. Oxford: Blackwell.
- Castells, Manuel ja Pekka Himanen. 2001. *Suomen tietoyhteiskuntamalli*. Helsinki: WSOY-SITRA.
- Castells, Manuel ja Himanen, Pekka. 2002. *Information society and the welfare state: The Finnish model*. Oxford: Oxford University Press.
- Cronberg, Tarja. 2001. Tietoyhteiskunta kaikille! Tietoyhteiskunnan kolme käskyä. Teoksessa Uotinen, Johanna-Tuuva, Sari – Vehviläinen, Marja ja Knuuttila, Seppo (toim.) *Verkkojen kokijat paikallista tietoyhteiskuntaa tekemässä*. Saarijärvi: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura-Gummerus.
- Cronberg, Tarja. 1999. Pohjois-Karjala tietoyhteiskuntaan: Alueelliset toimijaverkot ja syrjäytymättömyyden rakentuminen. Teoksessa Eriksson ja Vehviläinen (toim.), *Tietoyhteiskunta seisakkeella*. Jyväskylä: SoPhi, 215–230.

- Crossley, Nick. 1996. *Intersubjectivity. The Fabric of Social Becoming*. London: Sage Publications.
- Dearnley, James ja Feather, John. 2001. *The Wired World. An introduction to the theory and practice of the information society*. London: Library Association Publishing.
- Eriksson, Päivi ja Vehviläinen, Marja. 1999. Teknologia, strategia ja paikalliset tulkinnat. Teoksessa Eriksson ja Vehviläinen (toim.), *Tietoyhteiskunta seisakkeella*. Jyväskylä: SoPhi, 7–26.
- Friedland, Lewis A. 1996. Electronic democracy and the new citizenship. *Media, Culture & Society* 18:2, 187–212.
- Forti, Simona. 1998. Judging Between History and Politics. *Finnish Yearbook of Political Thought 1998. Political Judgement*. Vol. 2. Publications of Social and Political Sciences and Philosophy 22. Jyväskylä: SoPhi 1998, 15–36.
- Surak, Laura J. ja Logie, John. 2003. Internet protests, from text to web. Teoksessa McCaughey, Martha ja Ayers, Michael D. (toim.), *Cyberactivism: Online Activism in Theory and Practice*. New York & London: Routledge.
- Haukio, Jenni ja Suojanen, Maria. 2004. Vaalikone poliittisena medianana. *Politiikka* 46:2, 128–136.
- Hill, Kevin A. ja Hughes, John E. 1998. *Cyberpolitics-Citizen Activism in the Age of the Internet*. People, Passions, and Power: Social Movements, Interest Organizations and the Political Process. Lanham, USA: Rowman & Littlefield Publishers.
- Hoff, Jens. 2000. Technology and social change. The path between technological determinism, social constructivism and new institutionalism. Teoksessa Hoff, Jens, Horrocks, Ivan ja Tops, Pieter (toim.), *Democratic Governance and New Technology. Technologically mediated innovations in political practice in Western Europe*. London & New York: Routledge/ECPR Studies in European Political Science, 13–32.
- Hoff, Jens, Horrocks, Ivan ja Tops, Pieter. 2000a. Introduction: New technology and the ‘crises’ of democracy. Teoksessa Hoff, Jens, Horrocks, Ivan ja Tops, Pieter (toim.), *Democratic Governance and New Technology. Technologically mediated innovations in political practice in Western Europe*. London & New York: Routledge/ECPR Studies in European Political Science, 1–10.
- Hoff, Jens, Horrocks, Ivan ja Tops, Pieter (toim.). 2000b. *Democratic Governance and New Technology. Technologically mediated innovations in political practice in Western Europe*. London & New York: Routledge/ECPR Studies in European Political Science.
- Häyhtiö, Tapio. 2003. Citizen participation in administrative Internet online-forums, can the Internet improve democracy? *Alternative Futures and Popular Protest 2003*. Conference proceedings. Vol II. Manchester Metropolitan University.
- Häyrinen-Alestalo, Marja ja Pelkonen, Antti. 2004. Teknologia-politiikan näkymättömät kansalaiset. Teoksessa Lepola, Tarmo ja Honkanen Petri (toim.), *Innovaatiopolitiikka – Kenen hyväksi, keiden ehdoilla?*. Helsinki: Gaudeamus 177–193.
- Karvonen, Erkki. 2000. Elämmekö tieto- vai informaatioyhteiskunnassa? Teoksessa Vuorensyrjä, Matti ja Savolainen Reijo (toim.), *Tieto ja Tietoyhteiskunta*. Gaudeamus: Helsinki.
- Kotkavirta, Jussi. 1998. Observations on Arendt, Kant and the Autonomy of Political Judgement. *Finnish Yearbook of Political Thought 1998. Political Judgement*. Vol. 2. Publications of Social and Political Sciences and Philosophy 22. Jyväskylä: SoPhi 1998, 112–130.
- Lappalainen, Pertti. 2002. *Poliittisen tyylin taito*. Tampere: Vastapaino.
- Malina, Anna. 2003. E-Transforming democracy in the UK. Consideration of developments and suggestions for empirical research. *Communications* 28, 135–155.
- Mathews, Jessica T. 1997. Power Shift. *Foreign Affairs* 76:1, 50–66.
- Margolis, Michael ja Resnick, David. 2000. *Politics as Usual: The Cyberspace "Revolution"*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- McCaughey, Martha ja Ayers, Michael D. 2003. Introduction. Teoksessa McCaughey, Martha ja Ayers, Michael D. (toim.), *Cyberactivism: Online Activism in Theory and Practice*. New York & London: Routledge.
- Meikle, Graham. 2002. *Future active: media activism and the internet*. London: Routledge.
- Mouffe, Chantal. 1991. Democratic citizenship and the political community. Teoksessa Miami Theory Collective (toim.), *Community at loose ends*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 70–82.
- Männistö, Anssi. 1997. Ehjä, ekologinen informaatioaika? Teoksessa Stachon, Kari (toim.), *Näkökulmia tietoyhteiskuntaan*. Tampere: Gaudeamus, 68–88.
- Oksa, Jukka, Tuuva, Sari ja Uotinen, Johanna. 2004. Kansalaisuus sosiaalisen innovaation lähteenä. Teoksessa Lepola, Tarmo ja Honkanen Petri (toim.), *Innovaatiopolitiikka – Kenen hyväksi, keiden ehdoilla?*. Helsinki: Gaudeamus 202–214.
- Palonen, Kari. 1998. Judging Politics – A Temporal Perspective. *Finnish Yearbook of Political Thought 1998. Political Judgement*. Vol. 2. Publications of Social and Political Sciences and Philosophy 22. Jyväskylä: SoPhi 1998, 5–11.
- Parvikko, Tuija. 1998. Hannah Arendt as Judge. A Conscious Pariah in Jerusalem. *Finnish Yearbook of Political Thought 1998. Political Judgement*. Vol. 2. Publications of Social and Political Sciences and Philosophy 22. Jyväskylä: SoPhi 1998, 37–57.
- Peltonen, Lasse. 2002. ”Sotkuinen demokratia” ja Tampere-foorumi – talkootoimintaa julkisen tilan puolesta. *Kunnallistieteellinen aikauskirja* 2/02, 168–183.
- Pietilä, Veikko. 2002. Verkkokeskustelualueet – deliberatiivista julkisuuttako? *Politiikka* 44:4, 343–354.
- Ridell, Seija. 2002. The web as a Space for Local Agency. *Communications* 27, 147–169.
- Ross, Alf. 1951. *Miksi demokratia?* Helsinki: Tammi.
- Rättilä, Tiina. 1999. Kaksi näkökulmaa poliittiseen osallistumiseen: performatiivinen politiikka rationaalisen tyylin haastajana. Teoksessa Lappalainen, Pertti (toim.), *Tylykstä kansalaisaktiivisuutta*. Tampere: Tampereen yliopisto, politiikan tutkimuksen laitos. Julkaisuja 11/1999.
- Sassi, Sinikka. 2002. Kulttuurin identiteetti ja osallisuus. Teoksessa Bäcklund, Pia, Häkli, Jouni ja Schulman, Harry (toim.), *Osalliset ja osajat. Kansalaiset kaupungin*

- suunnittelussa*. Gaudeamus: Helsinki, 58–74.
- Schalken, Kees. 2000. Virtual communities – New public spheres on the internet? Teoksessa Hoff, Jens, Horrocks, Ivan ja Tops, Pieter (toim.), *Democratic Governance and New Technology – Technologically mediated innovations in political practice in Western Europe*. London & New York: Routledge/ECPR Studies in European Political Science, 153–170.
- Smith, Peter J. ja Smythe, Elizabeth. 2004. Globalization, Citizenship and New Information Technologies: From the MAI to Seattle. Teoksessa Mälkiä, Matti, Anttiroiko Ari-Veikko ja Savolainen, Reijo (toim.), *eTransformation in Governance: New Directions in Government and Politics*. Hershey etc.: Idea Group Publishing, 272–307.
- Tops, Pieter, Horrocks Ivan ja Jens Hoff. 2000. New technology and democratic renewal: the evidence assessed. Teoksessa Hoff, Jens, Horrocks, Ivan ja Tops, Pieter (2000b) (toim.), *Democratic Governance and New Technology. Technologically mediated innovations in political practice in Western Europe*. London & New York: Routledge/ECPR Studies in European Political Science.
- Tsagarousianou, Roza. 1999. Electronic democracy: Rhetoric and Reality. *Communications* 24,189–208.
- Tuuva Sari. 2000. Paikallisuus. Teoksessa Uotinen, Johanna, Tuuva, Sari, Vehviläinen, Marja ja Knuuttila Seppo (toim.), *Verkköjen kokijat paikallista tietoyhteiskuntaa tekemässä*. Saarijärvi: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura-Gummerus, 37–40.
- Van Dijk, Jan. 2000. Models of Democracy and Concepts of Communication. Teoksessa K. L. Hacker ja J. v. Dijk, *Digital Democracy: Issues of Theory and Practice*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 30–53.
- Vehviläinen, Marja. 2001. Paikallista tietoyhteiskuntaa tekemässä. Teoksessa Uotinen, Johanna, Tuuva, Sari, Vehviläinen, Marja ja Knuuttila Seppo (toim.), *Verkköjen kokijat paikallista tietoyhteiskuntaa tekemässä*. Saarijärvi: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura-Gummerus.
- Webster, Frank. 1995. *Theories of the Information Society*. London: Routledge.
- Wilhelm, Anthony G. 2000. *Democracy in the Digital Age: Challenges to Political Life in Cyberspace*. New York: Routledge.
- Young, David. 2003. Discourses on Communication Technologies in Canadian and European Broadcasting Policy Debates. *European Journal of Communication* 18:2, 209–240.

Internet-dokumentit:

- eMinnesota*-portaali. Luettu 30.10.2004. <URL:<http://www.e-democracy.org/>>.
- Hagen, Martin. 1997. A Typology of Electronic Democracy. Päivätty maaliskuu 1997. <URL:http://www.uni-giessen.de/fb03/vinci/labore/netz/hag_en.htm>.
- Tampereen kaupungin *Osallistuminen*-portaali. Luettu 30.10.2004. <URL:<http://www.tampere.fi/osallistu/index.htm>>.
- EU:n komission *Have Your Say*-portaali. Luettu 30.10.2004. <URL:<http://europa.eu.int/yourvoice/index.htm>>.
- Scottish Executive Online*. Luettu 30.10.2004. <URL:<http://www.scotland.gov.uk/topics/?pageid=1>>.

Häyhtiö, Tapio & Keskinen, Auli

Preconditions of democratic e-governance - A critical approach.

Introduction

New opportunities for civic political action have emerged in the contemporary societal transformation process that is often seen to lead towards a post-modern *information society* (Keskinen 1999). The rapid development and diffusion of new information and communications technologies (ICT) provides various political agencies with new tools, channels and methods which can be utilised both in order to transform closed representative democracy systems into more open and communicative ones and to facilitate new forms of authentic civic political action (Malina 2003; Tsagaraousianou 1999; Hoff et al. 2000a). Therefore computer-mediated technology is defined as having had an important role in the process of the reformulation and redefinition of the modern liberal democracies (Hoff et al. 2000b, 1; Bellamy 2000, 33; Bellamy & Taylor 1998 1–32; Mathews 1997, 51–52, 66).

From the point of view of communicative governance systems the potential of ICT means that whole new sets of concepts and practical solutions can be articulated when different types of e-participation are manifested in modernised societies (Coleman & Götze 2001). The common notion for inclusive political governance is that citizens must be connected in one way or another in the political regime (OECD 2001). Discussion about democratic e-governance has its roots in early theories about participatory democracy and e-democracy that expanded gradually from actions of small groups of academics and activists towards a high-level policy issue fuelled by the Internet revolution. Simultaneously the development of new forms of governance and globalisation has made ‘democracy as usual’ look obsolete, leading to a situation that is often referred to as ‘democracy deficit’. In a broader policy perspective we can see a convergence of two trends: a well-established instrumental ‘informatisation’ policy on the one hand, and a more contingent ‘communicative e-governance’ policy on the other.

This article analyses institutional electronic democracy projects as manifestations of democratic thought or as communicative e-governance constructions that are based upon societal civic participation. Most of the experimental e-democracy projects utilise fairly similar infrastructures of computer-mediated communication, notably various Internet applications. In general, the electronic democracy discourse is marked by two grand promises: the citizen's free access to public information and open discursive deliberation on the electronic Net (Tsagarousianou 1999). The website¹ of the City of Tampere can be analysed as a comprehensive case of institutionally organised e-democracy which has put a lot of effort into the enhancement of civic participation. The site's applications on the *Participation Portal (Osallistuminen in Finnish)*² are connected to a dominant representative system, in other words, people are encouraged to influence political decision-making. Various types of civic participation services have been made available, but the most innovative two-way applications strive to create online forums that take advantage of the Net's interactive properties (Ridell 2004, 92–93; Mäntymäki 2003; Seppälä 2002). The web-site participation services disseminate information about political issues in order to help citizens produce and express reasonable and logical arguments within the online-forums.

In this article the framework of citizen participation is discussed by focusing upon the relationship between knowledge and political action. We examine the influence of easily accessible information on citizens' political deliberations. This point of view is based on a discussion about the Internet, which supposes that the Internet enables relatively unrestricted and easy access for the citizens to get their hands on administrative and political information and knowledge. The citizens' awareness of societal affairs is understood as a precondition for meaningful citizen participation, deliberation and ballots to be arranged on the Internet. This is also understood as a solution to the problem of citizen participation in liberal democracies (Becker & Slaton 2000; Bryan et al. 1998). In this context, the retrieval and utilisation of information and knowledge becomes an important factor that defines the theoretical realm of citizen participation and political deliberation. Therefore the relationship between knowledge and political action has to be reflected. The article clarifies the preconditions for e-Governance tied to the present administrative participation discourse, which aims to construct and rationalise the practices of participation from above. The institutionally organised participation introduced in the City of Tampere's website is a model of new steering imperative, inclusive political communication, which invites lay people to exercise civic influence

---

¹ <http://www.tampere.fi/>

² <http://www.tampere.fi/osallistuminen/index.html>

in new access points and to partake in a systemic decision-making process (Bang 2003a). In the article we bring out how the practices of inclusive governance are based on the ideas given by the tradition of the participatory democracy theory.

Methodologically the article assesses the City of Tampere website's interactive electronic democracy practices. First of all, democratic theory that contains views about political participation and political deliberations of citizens is combined with the research materials acquired from the City of Tampere *Participation Portal (Osallistuminen in Finnish)*³ and the City officials. Using this theoretical-empirical approach the consequences of the Internet in relation to democratic theory are studied. Our key theoretical concepts are participatory democracy, deliberative democracy and e-democracy, which are placed in the e-Governance framework. Secondly, a rhetorical analysis of the citizens' political deliberations carried out on the City's *Preparation Forum (Valma)*⁴ during Jan 2004 to Oct 2004 is briefly conducted and presented. Thirdly, we propose political judgement to be adapted to the study of Net participation. Political judgement as a concept can be theoretically used to take a hold of the field of electronic civic political action, which the administrative discourse of democratic participation describes unsuccessfully.

The framework of e-governance: A demand of rational politics?

E-Governance is a novel term and it has acquired various meanings remaining, however, rather undefined so far (Anttiroiko 2004a). In this article, e-Governance is approached as an integrative and rhetorical concept for several e-oriented methods for communicative governing. Among the main foundations of e-Governance is for instance the ensuring of universal access to data, information and knowledge for citizens (Coleman & Gøtze 2001). The governance approach argues for new models and practices that are expected to complement, evolve and reform the current representative democracy to better suit the modern needs of rapidly moving and changing societies (Coleman & Gøtze 2001; OECD 2001; Keskinen 1997). The interactive decision making approach strives for new models that would complement, evolve and reform the current representative democracy to better suit the modern needs of rapidly moving and changing societies (Becker 1995; Becker & Slaton 1997; Keskinen et al 2001; Keskinen 2003; Keskinen 2004).

---

³ <http://www.tampere.fi/osallistuminen/index.html>

⁴ <http://www.tampere.fi/osallistu/valma/index.htm>

A concrete example of the governance rhetoric is found in the civic e-participation practices constructed by the city of Tampere:

The city of Tampere has made a conscious effort to develop on-line civic participation. The strategy of the city stresses transparent decision-making, active communication and the utilisation of new technology.

[...]

The civic *participation portal* set up by the city of Tampere (www.tampere.fi/osallistu) comprises the following parts:

1. information about municipal government and participation opportunities as well as the contact information
2. permanent channels of e-participation: feedback facilities, discussion sites and a Questions & Answers service
3. topical consultations: Internet-user surveys since 1997, budget polls since 1999 and various consultations on issues such as traffic, zoning and services
4. opportunity to initiate official motions and monitor their progress,
5. links to other discussion and participation arenas, such as children's and young people's forums

(Seppälä 2003, 1)

The governance model presented in the City of Tampere *Participation Portal* -website, as well as various other fairly similar administrative e-democracy projects, attempts to answer globalised modernisation pressures by engaging the citizens in the communicative processes of political regime. The public organisations strive towards dialogic relationships with various stakeholders because political environments have become highly complex and fragmented. Political government cannot be anymore carried out by non-communicative hierarchical steering (Bang 2003b 243–244). The *Participation Portal* of the city of Tampere is an excellent example of how a representation system tries to connect to the political community's stakeholders. The political managers and administrators have to demonstrate nowadays that they want to be in cooperative relationships with civil society and citizens so that they can generate the legitimacy of political steering (Bang 2003b, 252):

In the planning, decision-making and realisation of the future of the city all of us are needed. The inhabitant has a right to participate in taking care of common matters.

The city of Tampere develops the possibilities of the inhabitants' participation. Our purpose is to hear and to listen to more inhabitants than before in all matters concerning the city. (An introduction to the *Participation Portal* <<http://www.tampere.fi/osallistuminen/index.html>>, translation: Häyhtiö.)

During recent decades, ideas and practices of political participation, mobilisation and the various modes of political activity have been in a state of turmoil. Hence, political governance rhetoric also has to be understood as a response to the constantly and steadily declining turnouts in various general elections, the citizen's widespread alienation from partisan politics and their decreasing participation in the activities of institutional parties. Governance thinking shows that democracy is not a stable phenomenon; rather it is a dynamic process. Administrative e-governance practices can be defined as a part of a new communications oriented approach, sometimes called *porous government* or *culture governance* (Slaton 1992; Keskinen 1999; Bang 2003a; Bang 2003b; Bang & Dyrberg 2003). This shift in the democracy paradigm, i.e. taking people 'in' and the generation of new modes of governance, emphasises more lateral, equal and interactive relationships like *mediation, recognition of interdependencies, and networking* in democratic governance and practices. E-governance modes deal with the impact of newly formed computer-mediated communication devices in respect of democracy and democratic governance. From this perspective ICT introduces communicative tools for the rearrangement of the party and administration dominated civic participation (Macintosh et al. 2002).

The culture governance adopted by public organisations addresses several rhetorical promises relating to citizens' empowerment, customer orientation, opening up participation channels and the creation of multiple partnership relations etc. (Bang 2003b, 243). The report of the city of Tampere, *Working Group for Improving Citizens' Opportunities for Participation*, states that the residents, civil servants and the elected representatives have to be in closer interaction than before so that representative democracy can be strengthened by direct participation (The City of Tampere, 2003). Furthermore, it is proposed that the whole organisational culture of the city need to be changed so that civic participation can become *an inherent aspect of political and administrative culture* (Anttiroiko 2004b, 380). The City wants to organise a responsive participation culture so that the citizens would be activated in participating in the preparation and taking care of matters related to their own living environment. The report also underlines that active participation in the city affairs would have integrative effects for the local community and public policy activities (the City of Tampere, 2003).

It is not clear how the public organisations follow the self-regulated ideals of communicative governance in their concrete actions, because it is obviously contingent on other factors. According to Henrik Bang, culture governance strives to construct feasible citizen empowerment, which means inviting people to exercise civic influence at new access points and to participate in systemic

decision-making. In post-modern society the public authorities want to create an administration related participative culture, which is effective for the legitimacy, coherence and the decision-making of the organisation. Thus, communicative governance refers to the social practices of a modernised political community, in which *the rulers attempt to socialise and regulate people's conduct in an indirect manner by working on their identities and thereby their values, feelings, attitudes and beliefs via a variety of new interactive modes of dialogue and co-operation* (Bang 2003b, 246–247; Rättilä 2004).

In practice, governance in political systems has to be based on complex communicative and interactive practices. The e-Governance model of the city of Tampere gives an outlook on the features of electronic civic participation organised by public authorities. It seems to share a general belief that the citizens' awareness of societal affairs is a precondition for meaningful citizen participation and making them interested in systemic governance issues. The website of the city has made available a wide variety of information about the city's plans, reports, policy alternatives and proposals. For instance, all the agendas and the minutes of the municipal bodies are published on the website at the same time as they are sent to the decision-makers. The *Participation Portal*, especially, extensively disseminates information on opportunities of participation, procedures, local current affairs, formal instructions and regulations. Accordingly, the city of Tampere wants to provide residents with background information in order to help them produce and express reasonable comments to the authorities and political representatives on local issues (Seppälä 2002; Seppälä 2003; the City of Tampere 2003, 13, 21–23.).

In modern liberal democratic thinking and institutions the ideal of rational political action is almost taken for granted. Appropriate politics is considered to be a process that focuses on a society's public discussion, dealing with perceived problems, and issues in a deliberate, dispassionate and knowledgeable way. The ideal of rational politics sees information and knowledge as part of politics, which is displayed in political thinking and deliberation in two different, but not separate, manners. Firstly, it indicates the importance of scientific factual knowledge and articulates this knowledge as applicable to the resolution of political conflicts and problems. Secondly, this rational ideal comprises an approach that holds that political thinking and deliberation should be logical, reasoned and the facts understandable (Rättilä 1999, 49, 52).

According to Bernard Crick the idea that scientific knowledge is applicable to the resolution of political problems is derived from a strand of thought that sees technology as a tool with which all

human problems can be resolved. While generating economic development in societies industrial and technological development has also created a doctrine of rational manipulation. The problems of human civilisation are considered technical and, in accordance with the technical mode of thinking, these problems can be resolved with knowledge that already exists or can be easily developed if only the resources of knowledge are at hand. In political conflicts, the various discourses acquire a scientific and technical form, and solutions are believed to be found in the knowledge that has evolved from the observation of social and historical development (Crick 1982, 92–93, 95). The discourses of political language are transformed into specialised discourses within the fields of economy, law, medicine and others, and the political actors can ground their decision-making upon these expert fields (Ball 1988, 12). The application of neutral scientific knowledge to politics is supposed to lead to the best possible solutions in all problem areas, and also overcoming traditional political conflicts.

The application of scientism to politics, i.e. the reduction of political language into the politics of knowledge, transforms modern societies into epistemocracies in which a particular social class, faction or individual rises into a dominant position because he/she/it is in possession of some functional professional or special knowledge. Political power is conceptually assimilated into technical and expertise power, and the people who possess political and administrative power have become experts in their own field. Thus it can be stated that the governing elite in modern bureaucratic societies is in a position in which it can legitimise its leading role by claiming that it possesses special knowledge and expertise (Ball 1988, 115-116).

The so-called Platonic model of thinking indicates that experts or scientists should be leading states because prudent action is based upon verified knowledge. In a certain way one has to acknowledge the extensive importance of expertise and knowledge because without them society would be functioning blindly. However, it can be stated that in political action and decision-making there are prerequisites and divergences of objectives, which cannot be defined at all in the sphere of science and knowledge. These prerequisites and divergences are excluded from the scientific sphere because political judgements and decisions have to be made subjectively (Ross 1951, 210). In political action, the subjective approach becomes indispensable, because political conflicts are typically complex and ambiguous. In political situations instrumental knowledge can find solutions only when the problems under consideration are sufficiently simple and unambiguous.

Political scientists haven't reached a consensus about whether the increasing supply of information in modern societies activates or passivates the citizen's willingness to engage in politics. We do not agree with a view according to which information or knowledge would be a prime factor or key motivator for citizens' participation into politics. Alf Ross states that people's political activity originates more or less from the conscious will or aspiration towards a certain objective. This kind of activity is not based on any kind of firm knowledge; neither is there any such unalterable knowledge that would guide us towards which objectives we should strive for. People can utilise knowledge to achieve their objectives (Ross 1951, 208). Thus if a person wants to participate in the City of Tampere online political forums, he/she can take advantage of the information documents that are attached to the fora if he regards it useful. If a participant is willing to express himself without using any additional information, it can be supposed that this person does not consider these information sources to be relevant for this particular choice situation.

The forums of institutionally organised electronic democracy projects strive to initiate so-called *civic* deliberation by disseminating information. However, in so doing they often also formulate the goals of civic deliberation without leaving the participants and deliberators enough space to formulate their own floors and arguments. This demand for rational politics undermines or restricts the citizens' self-understanding in relation to politics by defining those characteristics which the political actors should possess (Ball 1988, 123). Together with the demand for rationality, politics is transformed into a privileged area for those who master competent reasoning and argumentation with facts. Politics is characterised by practical action and it is based upon the arts of collective deliberation, dialogue and judgement in which reciprocal relations, different political judgements and opinions emerge and become public. Every citizen possesses the required expertise to participate in this kind of political deliberation: the arts of listening, learning and being heard (ibid, 119). The aim of electronic online forums to cultivate political discussion and deliberation via an effective spread of information is, to say the least, dubious, because political action and decision-making should be emanating from the subject. Personal choices depend upon a person's own situational judgements, and these are made subjectively.

Participatory democracy theory and the civil citizen

Participatory democracy can be defined abstractly as a regime in which adult citizens assemble to deliberate and to vote about the most important political matters. A ballot decides the policy that is to be chosen (see e.g. Budge 1996, 35). According to this definition of modern participatory democracy, the City of Tampere web-based *Participation Portal* can be seen as having a twofold standing. On the one hand, the portal's interactive Net spaces are modern society's structural solutions to participatory democracy. The citizens are offered an opportunity to access the online forums and to debate political issues, but they do not have the possibility of voting on these issues. But the developers of these electronic democracy practices seem to have a view that citizens in modern societies wish to exert at least some kind of influence upon political decision-making.

Benjamin Barber states optimistically that participatory democracy becomes possible through policy-making institutions and a high level of education, which binds citizens to pursue common good (Barber 1984, 117). A general belief in people's high educational level⁵ also underlies the development of the City of Tampere website. Education is considered a factor that creates a need for citizens to employ political methods of influence that go beyond conventional voting. The communication manager of the City affirmatively describes civic digital education:

Participation in these implementations of e-democracy has been underpinned in all education pertaining to the information society. Every year, the municipal school administration provides some 30,000 citizens with basic computer and Internet skills and some 3,000 are trained every year on separate courses for adult beginners, senior citizens, the unemployed, the socially excluded and immigrants. During 2002, the Internet bus was used by approximately 9,000 people. (Seppälä 2003, 3)

Barber specifies that strong participatory democracy will not develop through civil education and knowledge. Strong democracy will arise when people are given political power and channels of influence. Having attained these, they will perceive that it is necessary to acquire knowledge in order to be able to make political decisions (Barber 1984, 234). The website in question provides the citizens of Tampere with both a channels of political influence and with information about political matters. The latter means that the people who participate in the forums can educate themselves and formulate reasonable political arguments.

---

⁵ General confidence to high-level education also presupposes citizens' computer literacy.

The theory of participatory democracy holds that civil education for political action is one of the main functions of political participation. Schooling means both the development of psychological attributes and the acquisition of the practical skills and procedures required in political action (Pateman 1970, 42). Equal civic development can be achieved only in a participatory society, which emphasises the significance of collective problem-solving methods. Citizens are schooled to be educated community members who are capable of political participation and who have an interest in participating in the political decision-making process (Held 1987, 262). According to Carole Pateman, people's participation in the community's decision-making stabilises the community. A decision-making process that allows public participation develops from the very start as a process that perpetuates itself due to the effects of political participation. Participatory political processes have an impact upon the development of the social and political capacities of citizens, and this positively influences the next act of participation. Participation has an integrative effect especially upon those citizens who take part in political activity, and it makes the acceptance of collective decisions easier (Pateman 1970, 42–43).

One problematic feature of modern liberal democratic systems is considered to be that the citizens are often quite ignorant of public political affairs, and thus they are unable and unwilling to participate politically. According to Ian Budge political ignorance cannot be seen as a static feature of the members of a community. Forging an interest in political participation requires that people have an opportunity to participate in decision-making that is directly relevant to their own wellbeing. This can set off a learning process, which leads to the emergence of competent political actors (Budge 1993, 147). According to Pateman, the goal of schooling oneself politically is to develop one's capacity to make intelligent political judgements. Such education presupposes the existence of social circumstances and political organisations, which allow citizens to perceive themselves as political actors. Associated with the idea of how political participation becomes possible is a concept of the development of practical reason. It emerges via political knowledge and experience acquired from participation (Pateman 1985, 187–188; Almond & Verba 1963, 206–207). An individual's linguistic capacity combined with other intellectual capacities is an essential part of his/her capability to perform politically and to understand the other actors' speech acts (Pateman 1985, 178).

According to the modern theory of participatory democracy people's political participation and deliberation are characterised by an aim to acquire information and knowledge about political

matters so that political opinions or decisions can be argued proficiently. Knowledge is not, however, usually the starting point when opinions or decisions are formulated; information about political issues is by nature contingent on the situation. The citizens who participate in political deliberations are assumed to possess an ability to select relevant information they can use to support their arguments. Among the most basic principles of participatory democracy is the idea that people learn through an opportunity to participate and by utilising and judging the relevance of different types of information. The City of Tampere website and especially the *Participation Portal* have mobilised electronic technology and provided information produced by administrations as an ingredient of political deliberation. Political information and knowledge are therefore given a certain utility value in political argumentation. Administrative information and knowledge of societal matters are presented as having significant descriptive power regarding circumstances.

Deliberative democracy theory and reasonable political deliberation

The theory of deliberative democracy doesn't actually differ very much from the ideas of participatory democracy. Deliberative theory can generally be defined as an approach, which aims to construct ideal standards for political deliberation. The concept of deliberative democracy is relatively novel and it has been in play since the 1980s. The theoretical approach consists of the critique of liberal democracy, beginning in the 1970s, and the theoretical discourse of consensual politics evinced by participatory democracy theory (Bohman & Rehg 1997, xii). The theory explicates a markedly normative approach to the political process, which should occur as reformed institutionalised organisations, and be based on public civil deliberation

According to the deliberative ideal, a democratic community's political resolutions are produced in a process of public argumentation and reasoning in which citizens participate as equals. When citizens take part in this process they commit themselves to the solving of different kinds of problems and to collective decision-making. The citizens regard as legitimate only those institutions in which the decision-making is conducted via free and public deliberation (Cohen 1989, 21). In a deliberatively democratic community people assemble voluntarily in order to argue and to find solutions to political conflicts (Knight & Johnson 1994, 285). When political conflicts occur, a deliberative community aims to reach a rationally motivated consensus. This means that common political decisions are rationalised by arguments which become acceptable to all those who have taken part in the deliberation. However, it can be assumed that political conflicts are by nature such

that the requirement for consensus is too demanding. This is the case even when political deliberations are made in ideal circumstances and decisions are arrived at via majority rule (Cohen 1989, 23). A key prerequisite for the legitimacy of decisions is that every citizen is entitled to engage in public deliberations so that the decisions are produced as an outcome of collective political debate and judgement. The legitimacy emerges from the process of deliberation in which everybody's will is taken into account. This procedure grants the output of the process its legitimacy (Manin 1987, 352). The deliberative procedure serves as the source of a community's legitimacy, and the arguments put forward in the deliberation process exert an impact upon the content of decisions made in the collective process (Cohen 1989, 21).

The Participation Portal on the website of the City of Tampere can be connected in an interesting manner to the ideas of the political community presented by the theorists of deliberative democracy. In our opinion, face-to-face interaction cannot be the only standard for political deliberation. The chosen starting point would be the premise that the deliberation can also take place in an electronic network. Moreover, the deliberative forum is considered to be defined by any setting in which citizens assemble regularly to make collective decisions about public matters (Gutmann & Thompson 1997, 12; Cohen 1989, 21). The political deliberations carried out in the online forums, however, are not orderly meetings in which common decisions are made after profound political debates. Rather, they are temporary and informal deliberations in which participants are making conscious efforts to contribute to policymaking. For example, on the City's website *Preparation Forum (Valma)*, the summaries and rejoinders prepared by the forum administrators could be regarded as some kind of political resolutions. On the other hand, in the City's general discussion space (*Tampereen kaupungin keskustelupalsta*), such documents are not regularly composed, and any political influence that the citizens might have is filtered through politicians or officials who engage in deliberations or read them. The city officials describe these two electronic mechanisms as two separate civic forums partaking in local decision-making:

The city of Tampere employs a workflow management system in case preparation, enabling digital discussion of issues within municipal administration. The agenda of elected bodies are published on the website of the city at the same time as they are forwarded to the elected officials. From the point of view of civic participation in case preparation, this is often too late.

(...)

[In the Preparation Forum Project] residents of the municipality will be secured a means of delivering feedback and participating in case preparation from beginning to end. As soon as the decision is made to open a case for preparation (when the case is for instance, entered into working plans) the secretary or spokesperson of the committee places a notice about this on the website of the municipality. The

notice will be accompanied by a feedback form returnable to the preparing official, committee secretary or elected officials. The network debate concerning the case is recorded on a discussion forum. When the preparation proper begins, preparation documents in digital form will be available to the residents via the Internet. (Uurtamo 2003; Seppälä 2003)

It must be acknowledged that several theoretical aspects of deliberative democracy theory materialise in the City's Internet forums. People participate in the deliberations as equal citizens: the participants could be considered equal speakers and performers in relation to one another. Electronic deliberations – with the background information provided – could be considered as processes of political reasoning and argumentation, and the deliberations are free and public. Presentations are not generally hindered or restricted by any authority and they are all public. Although, it has to be acknowledged that the city's discussion services are premoderated (Seppälä 2002; 2003). Participation is voluntary and its aim is to influence local politics – although people do not actually have a direct opportunity to contribute to policymaking. However, the explicit aim of the City's website forums is to promote democracy and the citizens' opportunities to participate in politics. The forums therefore seem to seek a kind of consensual politics by means of argumentative deliberation. The aim of public deliberation is to legitimate future policies. In the forums, participation is reciprocal. Also, background information on the issues under deliberation is provided. This gives the participants an opportunity to justify their arguments and to assess the arguments delivered by others.

The theory of deliberative democracy illustrates and conceptualises the existence of systemic legitimacy that is essential for a community. Normatively, democratic legitimacy can be founded only on public deliberation. The advocates of deliberative democracy, however, are not in agreement about those procedures and processes which would be required if deliberative politics were to be widely applied to a society's politics. Deliberative theorists are generally divided into the proponents of *fair proceduralism* (see e.g. Manin 1987; Gutmann & Thompson 1997; Christiano 1997; Bohman 1997; Knight & Johnson 1994 & 1997; Benhabib 1996) and to those favouring the *epistemic standard* (see e.g. Dryzek 1990; Cohen 1989; Rawls 1997). The former group emphasises the need to carry out political deliberation in just and equal circumstances. The latter group presumes that the outcome of deliberation is qualitatively legitimate when an independent standard is met (Estlund 1997, 177–181.) This independent standard can broadly be defined as legitimacy. This requires that each political decision relies on arguments that cannot be opposed by any

reasonable citizen (ibid, 175). The standard is conceived of as an argument that is founded on knowledge, which cannot be refuted.

Although fair proceduralism excludes strict epistemic standards from the political process, it does not completely discard epistemic definitions. Political deliberations are considered in almost every theoretical case to be serious deliberations about the common good and justice – a fact that assumes the articulation of normative suggestions. This brings to the fore an assumption that deliberation proceeds as a selection between correct and incorrect⁶ opinions, guided by objectivity (Richardson 1997, 349). The theory of deliberative democracy appears to be committed to the cognitive nature of processes it is describing although the degree of cognition varies according to the point of view. In theoretical discussions, the furtherance of the common good and fair justice in the democratic process means that objectivity and cognition are emphasised properly. In a political perspective one expects to find conclusions that lead to certainty and knowledge.

e-Democracy and the networked e-citizen

E-Democracy can be defined as an interactive process enabled by new technology where political communications become networked and diverse. Through information networks citizens can make initiatives, take part in political planning and discuss the effects of decision-making (Keskinen 1995a, 10; Keskinen 1995b, 22; Savolainen & Anttiroiko 1999, 11). e-Democracy is easily associated with technical systems (such as the City of Tampere's web-site) that are enabled by new information and communications technology, especially the Internet. However, rather extensive e-democratic (then: teledemocratic) experiments examining the implications of direct participatory democracy were carried out already during the 1970s (Becker & Slaton 2000; Becker 1995, 43). e-Democracy has taken different forms, as exemplified for instance during the 1980s and 1990s by *TELEVOTE* (Scientific Deliberative Poll) (Slaton 1992; Becker & Slaton 2000), *ETM* (Electronic Town Meeting) (Becker & Scarce 1987, 272–279; Becker 1995, 43-49), and *Citizens' Jury* (Carson & Martin 1999; Carson & al. 2002). Early experiments mainly utilised teledemocratic instruments telephone and television (Becker & Scarce 1987, 274–279). Later on computers and Internet were introduced.

---

⁶ Incorrect is taken here to refer to a political opinion, which cannot be reasoned in a generally acceptable manner.

The development of information and communications technology (ICT), especially the Internet, has led to a revision of the theoretical definition of e-democracy so that it includes the fulfilment of a new kind of electronic democracy more extensively. The e-democratic process can be thought of as a combination of participatory and deliberative democracy in which the existence of information networks gives the citizens a possibility to maintain an equal level of information and knowledge about societal affairs. In this environment, the concept of electronic democracy comes to form a whole consisting of networks and people – and one in which the political decision-making processes are guided by a deliberative process (Keskinen 1999). The Internet – understood theoretically in the context of electronic democracy – can be an instrument that fulfils the democratic ideal of the citizen who is active and aware of societal issues. The Internet forums combined with the dissemination of information are serving as a potential environment for reasoned public deliberation (see Hill & Hughes 1998, 1–3, 22; Alexander & Pal 1998, 7; Miller 1996, 217; Slevin 2000, 185–186).

According to Savolainen & Anttiroiko participation in public debates within the framework of deliberative electronic democracy presupposes that the citizens have sufficient capabilities to express themselves as well as to search for and to make use of the background information that is needed to support arguments (Savolainen & Anttiroiko 1999, 35). In an interactive information society, then, citizenship refers to a proactive actor who participates in the production of new information at the same time as he/she participates in reciprocal communications (Keskinen 1999, 20, 23). According to this definition, public argumentation, individual opinions and the background information they include develop into a kind of *process of spiral feedback*, which builds a positive and supportive ambience in the political community. According to Kenneth Hacker, interactivity of this kind aspires not only to attenuate societal uncertainty, but also to construct political definitions and policies by way of close co-operation. In electronic deliberation it is not important that all messages are answered promptly. More essential are the quality and information content of a response (Hacker 1996, 228). According to Scott London, rational dialogue and political deliberation are possible in a network environment whose operation is founded on horizontal networks of co-operation and mutual trust between citizens (London 1997, 8). According to this interpretation, electronic political activity should manifest itself as reasonable political deliberation that increases social capital. In political deliberation of this kind, reasoned and confidence-inspiring dialogue are meant to balance and to solve political conflicts.

According to Lewis Friedland, theories that emphasise discourse cannot explain the citizens' motives for civic participation in an electronic operating environment. Discursive democratic dialogue does not arise in virtual online-domain spheres unless the community has the infrastructure formed by social capital, or in other words, the norms of reciprocity that inspire confidence and the social networks developed among citizens (Friedland 1996, 189). In our opinion, however, theories of participatory democracy, deliberative democracy, and e-democracy are not just contextual definitions about discursive political talk, but also models of thinking about the infrastructure of social capital. These models, like the theory of social capital, aspire to political deliberation, in which people are communally motivated to deliberate in a civil and reasonable manner.

These approaches emphasise the distribution of information and knowledge as a material used by the public in order to form arguments or to support their political opinions so that confidence among citizens increases. These confidence-inspiring relationships aim to create functional models in democratic communities. The models in which solidarity and intellectual deliberation are respected are based on effective cooperation. A political community is therefore to be founded on moral commitment and admission of legitimacy to reasonable, logical and knowledgeable arguments that are approved by a majority. The aim of the requirement and search for such arguments is to reduce societal uncertainty; it is assumed that the rationality of political deliberation produces clear and correct political solutions.

The main aim of reasonable political deliberation is to create an operational model of communality. Collaboration is politically easier when communal values are popularly accepted and individual interests are relegated to the background. Under the prevalence of democratic communality and unanimity legitimation for political decisions is sought in informative and knowledge-based arguments. It is easier to concentrate upon these when political deliberation is not disturbed by individual interests. The theoretical definitions of participatory democracy, deliberative democracy and e-democracy generally try to promote such communal politics and, in so doing, they present a desirable functional model for the accumulation of social capital in democratic communities.

The modern tradition of participatory democracy which deliberative democracy and e-democracy also belong to stresses the importance of citizen participation in public political deliberation and decision-making. The tradition opposes the idea that the administration of political affairs is best centralised and left to professional politicians whose position and dignity within a community are based upon their ability to argue in a manner that appears rational and upon their ability to defend

their arguments with factual information. But simultaneously the tradition of participatory democracy commits itself to rational politics and wants to set an epistemic standard for civic deliberation. Citizens ought to possess intellectual capacities, as well as be educated, so that they can construct a convincing and reliable argument. Civic education is considered to be a factor that familiarises citizens with rational political deliberation. Civic education also helps people to understand that they are recognised as politically valid actors only if they master a convincing method of argumentation.

The City of Tampere website and its *Participation Portal* are modern, virtual spaces for political action facilitated by new ICT. Theoretically, they are ideal examples of deliberative, participative e-democracy. The key preconditions of this theoretical viewpoint materialise quite extensively in the online forums. Information resources are distributed, the participants are considered equal and everybody has a say. Moreover, the deliberators are mostly well educated and they have at least to some degree a chance to influence decision-making. Thus, it is quite obvious how the tradition of participatory democracy thinking has given organic civic participation ideas to the e-Governance practices, which aims to construct and rationalise the practices of participation from above. Both approaches are in favour of construction of a political discussion environment, which adheres to an assumption of civil sociability. The concept of *civil* signifies, in this context, a kind of erudition and a level of competency in deliberation, on the basis of which people feel capable of co-operation and of trusting each other. Co-operation and trust engender predictability and certainty about the action and its effects. Politics therefore becomes sociable politics, in which conflicts emerge on the political agenda but in which they are resolved in the harmony created by civic deliberation (Lappalainen 1999, 56).

Civil sociability also requires, in addition to communality, civil self-understanding. Habermas develops, in his theory of communicative action, a cognitive-instrumental rationality, which has contributed to people's self-understanding in modern society. The concept denotes successful self-presentation, which provides intellectual readjustment to the terms of the contingent environment and the utilisation of those terms (Habermas 1987, 95–96). Inversely construed, modernised society appears to require, in certain situations, civil argumentation from its citizens. The City of Tampere's website and its *Participation Portal* has drawn attention to the condition of successful self-presentation. This condition, more precisely, presupposed that the information relevant to the administratively organised topics ought to be used in argumentation. The political environment of citizen engagement constructed and theorised by the tradition of participatory democracy theory

assumes that people should be civilised in order for them to adequately take part in politics. As citizens take part in public political deliberation, this civilisation should manifest itself as reasonable, logical and knowledgeable argumentation.

Political judgement as a precondition for participation

Since the last decade modern representative democracies have actively tried to increase civic participation in public affairs (Rättilä 2004). This governance approach represents administrative participation discourse, which aims to construct inside the governing system the efficient communication channels of participation. It is expected to strengthen the credibility and legitimacy of the decision-making of the representative system at minor costs. In networked governance practices it is distinctive that lay people are given voice, consulted or involved in matters, which are suitable for the interests of the representative system, or simply, it is desirable to open up civic discussion to the public. Today, the complexity of the political environment and need to find out the citizens' opinions are evident for the political management because in the postmodern society political judgement is dangerous to found only on the hierarchial views (Bang & Dyrberg 2003).

In the City of Tampere the utilisation of new ICT networks, especially the Internet, in the citizen-oriented governance practices illustrates the features of administrative civic participation discourse. Obviously, this invitation to participate in municipal affairs has not been a great success (see Anttiroiko et al. in this publication). Some of the citizens actively consume public e-services but big crowds have not turned their activity to the city's political electronic discussion forums on the *Participation Portal*. Instead, it can be observed that only a few civil servants fairly diligently answer the questions and floors presented by individual citizens on these electronic sites, where the elected city representatives do not figure (Ridell 2004, 95).

However, we do not wish to propose that political civic activity on the Internet is somewhat impossible to perform. Our criticism take a stance that citizens' political judgements and actions are highly present on the Internet (Meikle 2002, McCaughey & Ayers 2003, van de Donk et al. 2004) but citizens cannot 'properly', or in intensive political conflicts don't want to, harmonise their subjective or do-it-yourself styles of action to the demanding practices constructed by the party-administration form of political governance. To demonstrate this argument we have conducted a

brief rhetorical analysis of the citizen discussions of the *Preparation Forum (Valma)*⁷ located on the website of the City of Tampere. In addition we have connected the concept of political judgement to our research subject to take a hold of the field of electronic civic political action. During January-October 2004, 30 administratively launched discussion topics were published on the *Preparation Forum* discussion site and 254 floors took place on the forum (up to 19 Oct 2004). Most of the addresses (or floors) have been characterised by a strong normative attitude, in other words, the participants have wanted to express their opinions about how things should be and how they ought to be understood. In any case, a majority of the addresses tended to argue for their opinions at least in some way, even though they could not always be considered as being valid or persuasive.

Our study reveals not only big differences concerning the argumentation techniques and the types of knowledge used in the discussions. We could also see that certain argumentation techniques and types of knowledge were dominant in the samples. Most of the floors contained an argumentation technique that emphasises informed argument. Singular and perceptive knowledge was used extensively, and it was often related to the people's own observations and lives. When using this type of knowledge people rarely try to evince, or even can evince, a complex construction of the present. Instrumental and modal knowledge were also used to some extent. However, in political deliberation they are used mainly in order to choose desirable forms of action, because instrumental action cannot offer any universal functional solution to a political problem. In civic deliberations, the floors offering solutions by utilising instrumental knowledge have often seemed to consist of the speaker's own empirical observations of their environment. In the online deliberations, the citizens seldom justified their views by evoking other kinds of facts, regularities, causal connections or explanations about why or to what end certain states of affairs are to prevail or come into being. Systematic evaluations about ways in which certain issues and functions might perhaps be connected to a wider context were rarely pursued.

The City of Tampere's *Participation Portal* and online forums have not developed, as the tradition of participatory democracy theory envisages, into a cradle of new communal politics in which the citizens would aim to handle common societal issues by applying civil and deliberative means. The motives hypothesised by participatory, deliberative theory do not govern the actual processes of party-administration machinery organised civic deliberation, and political participation does not transform into the envisaged cognitive learning event. Neither have the deliberations obliged

---

⁷ <http://www.tampere.fi/osallistu/valma/>

participants to present their arguments in an informatively and reasoned fashion. The arguments and their contents have been dominated by the participants' own subjective and normative opinions about issues on the agenda.

The political deliberations we have analysed can be described as the speakers' subjective performances, directed at an audience. The addresses delivered in the Internet-forums do not conform to a reasonable and knowledgeable style of deliberation that is supposed to be facilitated by the forums. The addresses are mainly subjective, situational judgements about the style and ways according to which the actor has formulated his/her performance. Hannah Arendt defines situational and temporal political action, *politicking*, as a performing art, by which she refers to *politicking* as action; action that has its own independent existence as a product of acting. The principles that guide political action are formed in an actual political performance (Arendt 1987 [1961], 152–153). Political action must thus always be understood, at least partly, as a situational and temporal performance, in which political judgements or self-assessments become concrete in the present situation.

In this performative view, political judgement is defined as action in which a political actor judges some situation. According to Kari Palonen, in theorising the concept of political judgement, it has to be noted that political action in itself is based upon criteria that apply to action in contingent situations. He divides politics, on a temporal basis, into verbal forms of politicisation and *politicking*. When politics is viewed as an action, politicisation and *politicking* are displayed as primary performative operations (Palonen 1998, 5-6). In political judgement the focus is on the making of politicisations, which refers to opening new contingent dimensions for *politicking*. *Politicking* the present is an inseparable part of the politicised horizon of opportunity. The political sphere, strengthened by the polity, excludes and includes some possible forms of politicisation and bars some politicisations from becoming generally accepted policies. As a concept political judgement crosses the border between the conformed and non-conformed spheres of the polity, and the politicisations are combined with the aspects of the past and the future. Political judgements connected to the non-conformed sphere are difficult for performative actors due to the fact that the constraints formed by the generally accepted sphere are also regarded as general restrictions of *politicking* (Palonen 1998, 8–9).

However, according to Palonen, *politicking* includes an attribute of transcendence. This is because *politicking* takes place in the extended moment of the present in which the predetermined

formalities do not apply. The momentary separation of politicking creates an opportunity to construct alternative modes of action (Palonen 1998, 10). Political judgement can attain a reflective form, which critically examines the prevailing hegemony and constructs alternative discourses (Forti 1998, 27–28). Political judgement, then, is not merely judgment from the viewpoint of a spectator; there is always an aspect of self-judgement attached to the action. This means that an actor judges his/her own position in relation to the political mode of action and to the politicking of the active politicians (Palonen 1998, 10). The performance of political action means that through the Internet, offering communicative civic space, citizens have an improved opportunity to make public political judgments and self-assessments of their own. On the Internet these judgements do not need to be policy-conforming; they can gain attention and take place on the political playground through their alternative performances. The Internet, then, provides citizens with a channel through which they can try to take a position on a local, national or transnational public political debate.

Political judgment presupposes a *sensus communis*, or an agreement of minds, which does not, however, refer to the social capability that arises when people are pursuing a good political community. *Sensus communis* refers to a kind of preliminary stage in the process of political judgment. It manifests itself as two simultaneously occurring conditions: as the opportunity to communicate (language) and as a general opportunity to share (Forti 1998, 21). On the basis of this assumption, political judgment manifests itself as a practical rationality and as a form of communicative action and understanding. This allows room for subjective meaning-making of occurrences without having to give them a definitive meaning (Forti 1998, 29).

Practical rationality cannot be understood as a function of reason that uses knowledge as an instrument. It must be understood as a thinking process that formulates meanings and stories upon which the operations of the mind, will and judgment depend. These operations are significant elements in trying to understand political action (Kotkavirta 1998, 117). The human reason that uses knowledge as an instrument always tries to reach some objective and to attain truth. Therefore, the process of reason creates knowledge that political judgment cannot pursue. Thinking, for its part, is not characteristically instrumental or orientated towards any particular objective. It is not governed by given methods or regulations: thinking consists of ideas, which give birth to new ideas. Political thinking and judgment cannot be conducted individually in the same way as cognitive reasoning. Political judgments aspire to meaningful claims and assertions, and the tenability of these judgments assumes quite a special and specific nature. In other words, they are not held to be universal. Understanding and interpreting situations are objectives of judgments, not universal

truths. Thus understood politics creates shared understandings about interpretations, meanings, values, norms, good and bad, right and wrong, on the basis of which popular deliberation and action become possible. In this view, the political environment must be understood as an unpredictable and plural field, whose preliminary condition as well as outcome is a kind of *sensus communis* of the manifestation of the world (Kotkavirta 1998, 117–119).

Acting and judging politically are not the same thing, even though they cannot be separated in politics. In other words, political action calls for political judgment and vice versa. Acting and judging politically cannot always occur simultaneously because of the retrospective character of political judgment and because of the *ad hoc* factors that influence action. On the other hand, without retrospective judgments individual political activities would be meaningless. The inseparability of judging and acting comes to the fore when judgments are made about future occurrences. The actors have to anticipate their potential contingencies without having an opportunity to perceive the whole in the same way as can be done in relation to retrospective events. Reflective evaluation of the past, however, provides political actors with a capacity to judge the future and to understand its unpredictability (Parvikko 1998, 49–50). Thinking is the only means by which the political actor can direct his/her action to events that might take place in the future.

The concept of political judgment, in the Arendtian temporal point of view, puts forward the contingent and unpredictable character of political action. The political environment of action described by this concept does not allow the use of knowledge in politics in an instrumental or goal-oriented manner; the utilisation of knowledge cannot have the same kind of role that it has, for example, in rational natural sciences. According to the political judgement approach; information documents attached to the City of Tampere website belong to the realm of practical rationality. That is, they have to be seen as objects of meaningful subjective thinking and judging. The citizens' political activities in the City electronic forums are guided by subjective and situational judgements about those performative actions according to which they decide to act.

Conclusions

The theoretical approaches of participatory democracy, deliberative democracy and e-democracy have misinterpreted and constructed in an incorrect manner the nature of institutionalised electronic political deliberation. According to these theories, deliberations should be reasonable and

disagreements resolvable by dialogue (Schalken 2000, 168; Meikle 2002, 34–37, 55–58). However, it is characteristic to politics that opinions about political issues differ from each other. Reasonable and knowledgeable argumentation cannot therefore be treated as a method that would be able to remove the basic element of politics, i.e. conflict (Rättilä 1999, 54–57).

In principal, the e-Governance practices constructed by the City of Tampere have to be comprehended as supportable governing activities. Normatively, it cannot be erroneous behaviour for political governors in democratic polity to strive *to hear and to listen to more inhabitants than before in all the matters of the city*. The governance model presented in the City of Tampere *Participation Portal* website attempts to answer globalised modernisation pressures by engaging the citizens in the communicative processes of political regime. The public organisations strive towards dialogic relationships with various stakeholders because political environments have become highly complex and fragmented. However, the organic preconditions set by the administrative participation discourse have a very limited capability of answering the challenge of authentic *citizen politics* (Donk et al. 2004), which means making meaningful political judgements and acting politically in your own terms. This is the main reason for low participation figures on *the Participation Portal*.

Although we can easily conclude that the City of Tampere e-democracy experiments have only gained modest results in activating citizens and inserting e-democracy practices into the dynamics of the representative system (this has also been a reality for other top-down e-democracy pilots) (Dahlgren 2004, xiii), we are also able to note the substantial intensity in local civic netactivism bringing alternative meanings and practices from below (Ridell 2004). Extra-institutional politics is particularly keen to adopt the new ICT offering publicness and public spaces as a tool and a channel to compete in complex democratic games (Donk et al. 2004). In the society of interactive media the do-it-yourself civic activity is much easier than before. The logic of computer-mediated communication enables nearly unlimited freedom to produce digital contents on the electronic network.

Political judgement at the level of free debate easily detaches the debate from conformistic policies. It can also stimulate citizens to take up performative means of action in the political arena. Thus the citizens can have an opportunity to create and open new avenues of politicisation. Generally, it seems that performative politics defines citizens' political action. On the Internet space citizens are politicking in the context of the near past, present and near future. In modernised information

societies this means a substantial potential for citizen politics facilitating new styles of political action and accelerating the fractures of political environment in local, national and transnational levels.

References

Research material

The City of Tampere website. <http://www.tampere.fi/> (Accessed Retrieved 19 October 2004)

The City of Tampere *Participation Portal* (in Finnish *Osallistuminen*). Online at <http://www.tampere.fi/osallistuminen/index.html> (Accessed 19 October 2004).

The City of Tampere *Preparation Forum* (in Finnish *Valma*). Online at <http://www.tampere.fi/osallistuminen/valma/index.html> (Accessed 19 October 2004).

The City of Tampere (2003) Tampere toimeenpanee strategiaa. Kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien parantaminen-työryhmä. Loppuraportti, in Finnish, (Tampere implements its strategy. The working group for improving citizens' opportunities for participation. Final Report.) 19.2.2003 [on-line]

<http://www.tampere.fi/hallinto/toimintamallinuudistus/osallistumismahdollisuudet/loppuraportti.html>

Seppälä, Jari (2002), *Sähköinen viestintä osallistumisen välineenä*, in Finnish, (Electronic Communications as Tools for Participation), Liite osallistumistyöryhmän raporttiin (Annex to the Report of Participation Working Group), October 2002, [on-line],

http://www.tampere.fi/osallistu/tyoryhma/pdf/lp_liite2.pdf

Seppälä, Jari (2003) *Participation Palette – eDemocracy in Tampere*. Unpublished document. May 2003.

Uurtamo, Eija (2003) *Preparation Forum: Improving Civic Participation*. The City of Tampere, Mayor's Office. 3 January. Official notice received by email

Literature

Alexander, C. J. & Pal, L. A. (1998) Introduction: New Currents in Politics and Policy. In C. J. Alexander & L. A. Pal (eds.) *Digital Democracy: Policy and Politics in the Wired World*. Toronto: Oxford University Press, 1–22.

Almond, G. & Verba, S. (1963) *The Civic Culture. Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton University Press, Princeton.

Anttiroiko, A.-V. (2004a) Introduction to Democratic e-Governance. In M. Mälkiä, A.-V. Anttiroiko & R. Savolainen (eds.) *eTransformation in Governance: New Directions in Government and Politics*. Hershey etc.: Idea Group Publishing, 22–49.

Anttiroiko, A.-V. (2004b) Towards Citizen-Centered Local e-Government – The case of the City of Tampere. In *Annals of Cases on Information Technology 6*. Hershey, PA: Idea Group Publishing, 370–386.

Arendt, H. (1987) [1961] *Between Past and Future: Eight Exercises in Political Thought*. Harmondsworth: Penguin Books.

Ball, T. (1988) *Transforming Political Discourse*. Oxford: Basil Blackwell.

Bang, H. (2003a) Governance as Political Communication. In H. Bang (ed.) *Governance as Social and Political Communication*. Manchester & New York: Manchester University Press, 7–23.

Bang, H. (2003b) A New Ruler Meeting a New Citizen: Culture Governance and Everyday Making. In H. Bang (ed.) *Governance as Social and Political Communication*. Manchester & New York: Manchester University Press, 241–266.

Bang, H. & Dyrberg, T. B. (2003) Governing at Close Range: Demo-elites and Lay People. In H. Bang (ed.) *Governance as Social and Political Communication*. Manchester & New York: Manchester University Press, 222–240.

- Barber, B. R. (1984) *Strong Democracy: Participatory Politics for a New Age*. Berkeley: University of California Press.
- Becker, T. & Scarce, R. (1987) Teledemocracy Emergent: State of the American Art and Science. In B. Dervin & M. J. Voigt (eds.) *Progress in Communication Sciences, Volume VIII*. Norwood, New Jersey: ALEX Publishing Corporation, 263–287.
- Becker, T. L. (1995) Etä-äänestämisestä teledemokratiaan. Kokemuksia USA:sta ja Kanadasta, in Finnish (From televote to teledemocracy: Experiences from USA and Canada). In A. Keskinen (ed.) *Teledemokratia - tietoverkot ja yhteiskunta*, in Finnish, (Teledemocracy: Information networks and society). Helsinki: Painatuskeskus Ltd., 42–50.
- Becker, T. & Slaton, C. (1997) Transforming Modern Representative Democracy via Advanced Telecommunications. Voting from the Home. Deliberative Polling. Electronic Town Meetings. The Internet, FUTU Publications, 7/97, Finland Futures Research Centre, Turku School of Economics and Business Administration. Available online at http://www.tukkk.fi/tutu/Julkaisut/futu/FUTU_7_97.pdf (accessed 29 August 2005)
- Becker, T. & Slaton, C. D. (2000) *The Future of Teledemocracy*. Westport, Conn.: Praeger.
- Bellamy, C. (2000) Modelling Electronic Democracy: Towards Democratic Discourses for an Information Age. In J. Hoff, I. Horrocks & P. Tops (eds.) *Democratic Governance and New Technology. Technologically Mediated Innovations in Political Practice in Western Europe*. London & New York: Routledge / ECPR Studies in European Political Science.
- Bellamy, C. & Taylor, J. A (1998) *Governing in the Information Age*. Buckingham: Open University Press, UK.
- Benhabib, S. (1996) Toward a Deliberative Model of Democratic Legitimacy. In Benhabib, Sealy (ed.) *Democracy and Difference. Contesting the Boundaries of the Political*. Princeton University Press, 95–119.
- Bohman, J. (1997) Deliberative Democracy and Effective Social Freedom, in Bohman, James and William Rehg (eds.) *Deliberative Democracy. Essays on Reason and Politics*, Cambridge, The MIT Press, 321–348.
- Bohman, J. & Rehg, W. (1997) Introduction. In J. Bohman and W. Rehg (eds.) *Deliberative Democracy. Essays on Reason and Politics*, Cambridge, The MIT Press, ix-xxx.
- Bryan, C. Tsagarousianou, R. & Tambini, D. (1998) Electronic Democracy and the Civic Networking Movement in Context, in C. Bryan, R. Tsagarousianou & D. Tambini (eds.) *Cyberdemocracy: Technology, Cities and Civic Networks*. London: Routledge, 1–17.
- Budge, I. (1993) Direct Democracy: Setting Appropriate Terms of Debate. In D. Held (ed.) *Prospects for Democracy*. Cambridge: Polity Press, 136–155
- Budge, I. (1996) *The New Challenge of Direct Democracy*. Cambridge: Polity Press.
- Carson, L. & Martin, B. (1999) *Random Selection in Politics*. Westport: Praeger.
- Carson, L., White, S., Hendriks, C. & Palmer, J. (2002) Combining a Televote and Citizens' Jury in a Legislative Review. *Australian Review of Public Affairs* 3 (1), July 2002. Available online at <http://www.australianreview.net/> (accessed 1 Oct 2005)
- Christiano, T. (1997) The Significance of Public Deliberation. In J. Bohman & W. Rehg (eds.) *Deliberative Democracy. Essays on Reason and Politics*. Cambridge: The MIT Press, 243–277.
- Cohen, J. (1989) Deliberation and Democratic Legitimacy. In A. Hamlin & P. Pettit (eds.) *The Good Polity. Normative Analysis of the State*. Oxford: Blackwell, 17–34.
- Coleman, S. & Götze, J. (2001) *Bowling Together: Online Public Engagement in Policy Deliberation*. London: Hansard Society. <http://bowlingtogether.net/> (accessed June 2005)
- Crick, B. (1982) *In Defence of Politics*. Second edition. Harmondsworth: Penguin Books.

- Dahlgren, P. (2004) Foreword. In W. van de Donk, B.D. Loader, P.G. Nixon, & D. Rucht (eds.) *Cyberprotest. New Media, Citizens and Social Movements*. London & New York: Routledge, xi-xvi.
- Donk, W. van de, Loader, B.D., Nixon, P.G. & Rucht, D. (2004) Introduction: Social Movements and ICTs. In W. van de Donk, B.D. Loader, P.G. Nixon, D. Rucht (eds.) *Cyberprotest. New Media, Citizens and Social Movements*. London & New York: Routledge, 1–25.
- Dryzek, J. (1990) *Discursive Democracy. Politics, Policy and Political Science*. Cambridge University Press.
- Estlund, D. (1997) Beyond Fairness and Deliberation: The Epistemic Dimension of Democratic Authority. In J. Bohman & W. Rehg (eds.) *Deliberative Democracy. Essays on Reason and Politics*. Cambridge: The MIT Press, 173–204.
- Forti, S. (1998) Judging Between History and Politics. *Finnish Yearbook of Political Thought 1998. Political Judgement*. Vol. 2. *Publications of Social and Political Sciences and Philosophy 22, SoPhi 1998*, 15–36, Jyväskylä.
- Friedland, L. A. (1996) Electronic Democracy and the New Citizenship. *Media, Culture & Society* 18 (2) April 1996, 187–212.
- Gutmann, A. & Thompson, D. (1997) *Democracy and Disagreement*. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Habermas, J. (1987) *Järki ja kommunikaatio. Tekstejä 1981–1985 (Reason and communication. selected writings 1981–1985)* J. Kotkavirta (ed. & trans.). Helsinki: Gaudeamus.
- Hacker, K. L. (1996) Missing Links in the Evolution of Electronic Democratization. *Media, Culture & Society* 18, 213–232
- Held, D. (1987) *Models of Democracy*. Cambridge: Polity Press.
- Hill, K. A. & Hughes, J. E (1998) *Cyberpolitics – Citizen Activism in the Age of the Internet. People, Passions, and Power: Social Movements, Interest Organizations and the Political Process*. Lanham, USA: Rowman & Littlefield Publishers.
- Hoff, J., Horrocks, I. & Tops, P. (eds.) (2000a) *Democratic Governance and New Technology. Technologically Mediated Innovations in Political Practice in Western Europe*. London & New York: Routledge/ECPR Studies in European Political Science
- Hoff, J., Horrocks, I. & Tops, P. (2000b) Introduction: New Technology and the ‘Crises’ of Democracy. In J. Hoff, I. Horrocks & P. Topps (eds.) *Democratic Governance and New Technology. Technologically Mediated Innovations in Political Practice in Western Europe*. London & New York: Routledge/ECPR Studies in European Political Science, 1–10.
- Keskinen, A. (1995a) Johdanto (Introduction). In A. Keskinen (ed.) *Teledemokratia – tietoverkot ja yhteiskunta (Teledemocracy: Information networks and society)*. Helsinki: Painatuskeskus Ltd., 9–18.
- Keskinen, A. (1995b) Johdatusta teledemokratiaan ja tietoverkkoihin (Introduction to teledemocracy and information networks). In A. Keskinen (ed.) *Teledemokratia: tietoverkot ja yhteiskunta (Teledemocracy: Information networks and society)*. Helsinki: Painatuskeskus Oy, 19–27.
- Keskinen, A. (1997) *Teledemocracy, Contribution for G7GOL*, Clift, Steven & Östberg, Olof (eds.): *White Paper on Electronic Democracy, Report for G7 + EU Information Society Pilot Project 1996–1999, ‘Government On-line (GOL)’*. Published on the Internet in 1997, 1998.
- Keskinen, A. (1999) *Towards User Empowerment. On Development of Utilisation of Information and Communications Technology in Decision Making of Administrations*, *Studia Politica Tamperensis*, No. 6, University of Tampere, 295 p, Available online at <http://www.tukkk.fi/tutu/FUTU/KeskinenAuli.pdf> (accessed 31 Aug 2005)
- Keskinen, A., Becker, T., Slaton, C., Ohlin, T. & Schmidt, M. (2001) Future Democracy in the Information Society, *Symposium in FUTURES* 33 (3–4), 339–370.

- Keskinen, A. (2003) Interactive Decision Making. In P. Cunningham, M. Cunningham & P. Fatelnig (eds.) *Building the Knowledge Economy – Issues, Applications, Case Studies*. Ohmsha: JOS Press, 639–646.
- Keskinen, A. (2004) MIDEM. Models for Interactive Decision Making. *EJEG* 2 (1), July, 2004. Available online at <http://www.ejeg.com/volume-2/volume2-issue-1/v2-i1-papers.htm> (accessed 16 Oct 2005)
- Knight, J. & Johnson, J. (1994) Aggregation and Deliberation: On the Possibility of Democratic Legitimacy. *Political Theory* 22 (2), May 1994, 277–296
- Kotkavirta, J. (1998) Observations on Arendt, Kant and the Autonomy of Political Judgement. *Finnish Yearbook of Political Thought 1998. Political Judgement 2. Publications of Social and Political Sciences and Philosophy* 22, SoPhi 1998, Jyväskylä 112–130.
- Lappalainen, P. (1999) Sosiaalinen ja poliittinen pääoma (Social and political capital). *Yhteiskuntapolitiikka* 64 (1), 53–61.
- London, S. (1997) Civic Networks: Building Community on the Net. Available online at <http://www.west.net/~insight/london/networks.htm> (accessed 13 Apr 1999)
- Luomala, A. (2004) Networks and Power. New challenges for municipal decision-making processes in Finland. Paper prepared for the European Consortium for Political Research, Uppsala, Sweden April 2004. Available online at <http://www.essex.ac.uk/ecpr/events/jointsessions/paperarchive/uppsala/ws25/Luomala.pdf> (accessed 23 June 2005)
- Macintosh, A. & Davenport, E. & Malina, A. & Whyte, A. (2002) Technology to support democracy. In Å. Grönlund (ed.) *Electronic Government: Design, Applications & Management*. London & Hershey: Idea Group Publishing, 226–248.
- Malina, A. (2003) E-Transforming Democracy in the UK. Consideration of Developments and Suggestions for Empirical Research. *Communications* 28 (2003), 135–155
- Manin, B. (1987) On Legitimacy and Political Deliberation. Translated by E. Stein and J. Mansbridge. *Political Theory* 15 (3), 338–368.
- Mathews, J. T. (1997) Power Shift. *Foreign Affairs* 76 (1).
- McCaughey, M. & Ayers, M. D. (2003) (eds.) *Cyberactivism: Online Activism in Theory and Practice*. New York & London: Routledge.
- Meikle, G. (2002) *Future Active: Media Activism and the Internet*. London: Routledge.
- Miller, S. E. (1996) *Civilizing Cyberspace: Policy, Power, and the Information Superhighway*. NY: ACM Press.
- Mäntymäki, M. (2003) Case: eTampere Programme, Paper for workshop/special session: Devices, Desires or Distrust: Encouraging the Use of e-Commerce. eChallenges e-2004 Conference, 22–24 October 2003, Bologna.
- OECD (2001) *Citizens as Partners. Information, consultation and public participation in policy-making*. Available online at <http://www1.oecd.org/publications/e-book/4201131E.PDF> (Accessed 15 June 2005)
- Palonen, K. (1998) Judging Politics: A Temporal Perspective. *Finnish Yearbook of Political Thought 1998. Political Judgement 2. Publications of Social and Political Sciences and Philosophy* 22, SoPhi 1998, Jyväskylä, 5–11.
- Parvikko, T. (1998) Hannah Arendt as Judge. A Conscious Pariah in Jerusalem. *Finnish Yearbook of Political Thought 1998. Political Judgement. Vol. 2. Publications of Social and Political Sciences and Philosophy* 22, SoPhi 1998, Jyväskylä, 37–57.
- Pateman, C. (1970) *Participation and Democratic Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Pateman, C. (1985) *The Problem of Political Obligation. A Critique of Liberal Theory*. Cambridge: Polity Press.
- Rawls, J. (1997) *The Idea of Public Reason*. In J. Bohman & W. Rehg (eds.) *Deliberative Democracy. Essays on Reason and Politics*. Cambridge: the MIT Press, 349–382.
- Richardson, H. S. (1997) *Democratic Intentions*. In J. Bohman & W. Rehg (eds.) *Deliberative Democracy. Essays on Reason and Politics*. Cambridge: The MIT Press, 349–382.
- Ridell, S. (2004) *ICTs and the Communicative Conditions for Democracy*. In M. Mälkiä & A.-V. Anttiroiko & R. Savolainen (eds.) *eTransformation in Governance: New Directions in Government and Politics*. Hershey etc.: Idea Group Publishing, 85–108
- Ross, A. (1951) *Miksi demokratia? (Why democracy?)* Translated by A. Schauman & L. Huttunen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Rättilä, T. (2004) *Osallistuako vai ei? (To participate or not?) Poliittisen osallistumisen lähtökohtia monimutkaistuvassa demokratiassa*. Kunnallistieteellinen aikauskirja 2004.
- Rättilä, T. (1999) *Kaksi näkökulmaa poliittiseen osallistumiseen: performatiivinen politiikka rationaalisen tyylin haastajana (Two approaches to political participation: Performative politics challenging the rational style)*. In P. Lappalainen (ed.) *Tyylikästä kansalaisaktiivisuutta (Stylish Civic Activism)*. Julkaisuja 11/1999. University of Tampere, Department of Political Science, 48–64, Tampere.
- Savolainen, R. & Anttiroiko, A.-V. (1999) *The Communicative Potentials and Problems of Teledemocracy*. Publication series 6/1999. University of Tampere. Department of Local Government Studies, Tampere
- Schalken, K. (2000) *Virtual Communities – New Public Spheres on the Internet?* In J. Hoff, I. Horrocks, & P. Tops (eds.) *Democratic Governance and New Technology – Technologically Mediated Innovations in Political Practice in Western Europe*. London & New York: Routledge/ECPR Studies in European Political Science, 153–170.
- Slaton, C. D. (1992) *TELEVOTE. Expanding Citizen Participation in the Quantum Age*. NY: Praeger.
- Slevin, J. (2000) *The Internet and Society*. Cambridge: Polity Press.
- Tsagarousianou, R. (1999) *Electronic Democracy: Rhetoric and Reality*. *Communications* 24, 189–208.

Tapio Häyhtiö ja Jarmo Rinne

Tietokonevälitteiset julkisuudet politiikan paikkoina

Johdanto

Suomalainen poliittinen osallistumis- ja osallistamiskulttuuri on muuttumassa. Kimmokkeen tälle on antanut koko tämänhetkiseen yhteiskuntarakenteeseen vaikuttavat muutosvoimat: globalisaatio, tietokoneistuminen, vapaa-ajan lisääntyminen, yhteiskunnallisen vaikuttamisen verkottumistendenssi, paikallisen ja autonomisen toiminnan aseman vahvistuminen keskusjohtoisen valtiotasaisen toiminnan kustannuksella jne. Mainitut muutosvoimat eivät ole millään muotoa atomistisia, vain yksistään vaikuttavia tekijöitä, vaan pikemminkin heijastuvat kompleksisena ja toisiinsa sotkeutuneena ilmiökimppuna jokapäiväiseen elämäämme. Samalla ne indikoivat yhteiskunnallisen kehityksen siirtymävaihetta. Seuraavassa tarkastelussamme rajoitamme huomiomme koskemaan tietokonevälitteisen kommunikaation mahdollistamia poliittisen osallistumisen ja toiminnan keinoja sekä analysoimme julkisten tilojen merkitystä kansalaislähtöisen politikoinnin aktivoitumiselle.

Puhe siirtymävaiheiden merkityksestä ja vaikutuksesta on jo itsessään politisoiva tapa tulkita yhteiskunnallista kehitystä. Kehityksen käsitteellistäminen siirtymävaiheesta toiseen rakentaa kertomusta, jossa epätäydellisemmästä muodosta tai kehitysvaiheesta siirrytään kohti täydellisempää (tästä keskustelusta ks. enemmän Kerkelä 2004). Mielenkiintoisella tavalla yllä olevan kaltainen deterministinen ke-

hitysoptimismi heijastuu myös nykyiseen transitiivaiheen kansalaisuutta ja kansalaisten osallistumista puivassa keskustelussa, jota hallitsevat hallinnollinen ja aktionistinen diskurssi. Edellä mainittu pyrkii rationalisoimaan ja mahdollistamaan osallistumisen alhaalta luomalla uusia kanavia ja väyliä kansalaisten sekä poliitikkojen väliselle vuoropuhelulle. Tätä kehitystä tuetaan sekä kunnallisella, valtiollisella että EU-tasolla. Jälkimmäinen diskurssi painottaa kansalaislähtöisiä uusia poliittisen toiminnan ja osallistumisen tapoja muuttuvissa ja monimutkaistuvissa toimintaympäristöissä.

Osallistumisen ja osallistamisen diskursseissa painotetaan uuden viestintäteknologian mahdollistamien keinojen jo sinällään lisäävän osallistumismahdollisuuksia luomalla aivan uudentyyppisiä julkisia tiloja. Verkko-osallistuminen nähdään mieluusti vuorovaikutteisena, verkottuneena keskenään tasa-arvoisten toimijoiden kommunikaationa, joka on paitsi halpaa niin myös tehokkaalla tavalla kansalaista voimistavaa (empowering) ylittäen vaikuttamisen perinteiset maantieteelliset rajat. (Esim. Chadwick 2006, 4-5, Lappalainen 2005, 8; Sassi 2000; Gordon 1999, 23.) Sen sijaan kysymykseen siitä, kuinka laadullisesti uutta osallistumiskulttuuria verkko-osallistuminen edustaa, onkin jo vaikeampi vastata. Aikalaisilmion tulkinnassa aliarvioidaan helposti muutosta kuvaamaan kehitettyjen käsitteiden ohjaavaa vaikutusta. Lisäksi

on varsin yleistä vähätellä “nykyisyydes-
sä” tapahtuvan muutoksen kehityskulun
sisäistä jatkuvuutta (Kerkelä 2004, 91).
Joitakin ituja uudenlaisen kansalaisosallis-
tumisen kehittymisestä voidaan kuitenkin
havaita verkko-osallistumisessa, erityisesti
tarkasteltaessa aktionistista, kansalaisläh-
töistä tapaa osallistua politiikkaan ja toimia
poliittisesti (esim. Häyhtiö & Rinne 2007a
ja 2007b, Lappalainen 2005, 52-52; 81,
Dahlgren 2005, 151). Sen sijaan hallinnol-
liset osallistamiskokeilut vaikuttaisivat si-
sältävän varsin vähän potentiaalia muutos-
hakuiselle kansalaispolitiikoinnille, vaikka
hallinnollisesta näkökulmasta kansalaisten
osallistamista päätöksenteon prosesseihin
saatetaan pitää merkittävänä demokratiaa
lisäävänä uudistuksena (esim. Häyhtiö
2004, Lappalainen 2005, 92-93).

Tässä artikkelissa tarkastelemme tieto-
konevälitteisen viestinnän mahdollistamaa
uudentyyppistä julkisuutta, joka jossakin
määrin muuttaa poliittisen toiminnan muo-
toja ja sisältöjä. Ne tarjoavat uusia osallis-
tumisen foorumeita ja kohtaamispaikkoja
kansalaisten ja poliittisten päättäjien välillä
sekä tarjoavat keinoja oma-aloitteiselle
ruohonjuuritason politiikoinnille. Verkko-
osallistumisen avaamia resursseja ja kana-
via hyödynnetään niin hallinnollisessa kuin
aktionistisessa osallistumiskurssissa.
Hallinnollisen diskurssin esimerkkeinä käy-
tämme Vanhasen ensimmäisen hallituksen
kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman
hankkeita sekä Tampereen kaupungin Val-
mistelufoorumia. Aktionistisen diskurssin
tapauksena kuvaamme Prekaariaatti.orgin
toimintaa. Lisäksi tarkastelemme verkko-
julkisuuden merkitystä kansalaislähtöiselle
poliittiselle osallistumiselle ja toiminnalle.
Lopuksi pohdimme verkko-osallistumisen
ennakoimaa muutosprosessia poliittisessa
toiminnassa.

Utopia osallisuudesta: tietoverkot osallistavan politiikan julkisuutena

Viime aikoina julkinen valta on polkais-
nut pystyyn useita kanavia ja foorumeita
kansalaisten poliittisen kiinnostuneisuuden
herättämiseksi. Paikallisella tasolla on
perustettu online-keskustelupalstoja ja
lisätty e-palveluiden tarjontaa; kansallisella
tasolla Suomen hallitus on toteuttanut Kan-
salaisvaikuttamisen politiikka-ohjelman
(2003-2007) ja EU-tasolla kehitetään kan-
salaisten äänen kuulumisen tehostamista
hyödyntämällä internetin mahdollisuuksia
vuorovaikutteiseen viestintään. Tällaiseen
osallistavaan hallintokulttuuriin nivoutuu
kaunis lupaus demokratian laadullisesta
parantamisesta eli läheistä yhteistyöhön
perustuvaa vuorovaikutusta kansalaisten,
luottamusmiesten ja viranhaltijoiden kes-
ken (ks. esim. Valtioneuvoston selonteko
eduskunnalle kansalaisten suoran osallis-
tumisen kehittymisestä 2002 [www-do-
kumentti]). Kansalaisten osallistumisen
nähdään vahvistavan edustuksellisen
järjestelmän päätöksenteon uskottavuutta
ja legitimitettä.

Osallistavalle hallintokulttuurille on
leimallista, että kansalaisten näkemyk-
siä halutaan kuulla asioista, jotka sopivat
edustuksellisen järjestelmän intresseihin.
Agendan määrittelevät luottamusmiehet
ja/tai virkamiehet, eivät kansalaisryhmät.
Kansalaiskeskusteluja käydään aiheista,
jotka ovat “tarkoituksenmukaisia” sekä
tavallisesti harmittomia ja merkitykseltään
vähäisiä. (Blaug 2002; Rättilä 2004.) Vaik-
ka kommunikatiivisen hallinnon osallista-
vat käytänteet ovat kankeita, kansalaisten
kutsuminen mukaan päätöksenteon prosesseihin
kertoo poliittisen kulttuurin muutok-
sesta ja tarpeesta ottaa selville kansalaisten
mielipiteitä myös vaalien välisenä aikana.
Aktivoituakseen kansalaisten tulisi kuiten-
kin kokea, että heidän äänellään on aidosti

vaikutusta (Arnstein 1974) Toinen ongelma osallistamishankkeissa liittyy osallistumisen suositeltavaan muotoon. Hankkeita ovat valmistelleet puolueet ja poliittisesti mandaattia hoitavat luottamushenkilöt ja virkamiehet, joiden käsitys osallistumisesta rajoittuu puolueosallistumiseen. Muutos-hakuinen kansalaisten poliittinen toiminta leimataan helposti puuhasteluksi vakavan vaikuttamisen asemesta.

Suomessa poliittisen osallistumiskulttuurin muutos on tullut näkyväksi erityisesti internetin hyödyntämisessä erilaisissa valtakunnallisissa sekä lukuisissa paikallisissa osallisuushankkeissa, joilla halutaan tukea demokraattista poliittista osallistumista. Seuraavaksi analysoimme tiivistäen Suomen hallituksen kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman ([www-dokumentti]) ja Tampereen kaupungin Osallistuminen-portaalin ([www-dokumentti]) kansalaisille suunnattuja verkkosovelluksia.

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman keskeisimpiä verkkovaikuttamisen hankkeita ovat kansanvalta.fi-verkkoportaali, otakantaa.fi-keskustelufoorumi sekä selvitykset suomalaisen hallinnon sähköisen vuorovaikutusjärjestelmän kehittämiseksi. Kansanvalta.fi1-portaaliin kootaan oikeusministeriön mukaan "kansanvaltaan liittyvä keskeinen tieto" (Kansanvalta.fi-portaalihanke [www-dokumentti].) Pääosin aineistoa kerätään suomalaisesta poliittisesta järjestelmästä, kansalaisten vaikuttamiskanavista sekä demokratiatutkimuksesta. Verkkomateriaaleilla ja jakamalla tietoa kansalaisten oikeuksista halutaan kansalaisia aktivoida osallistumaan poliittisesti. Kansanvallan tärkeimmiksi toimijoiksi nimetään poliittiset puolueet. Portaali esittelee puolueiden yhteiskunnallista asemaa, toimintaa sekä vaikuttamismahdollisuuksia kattavasti. Lisäksi portaalissa esillä ovat kansalaisyhteiskunnan erilaiset yhteisöt ja

organisaatiot sekä yksittäisen kansalaisen vaikuttamismahdollisuudet (Kansanvalta.fi [www-dokumentti].)

Otakantaa.fi-keskustelufoorumi on puolestaan Suomen valtionhallinnon sähköinen keskustelufoorumi, joka on vuodesta 2000 järjestänyt avoimia kansalaiskeskusteluja. Keskustelufoorumin aiheet ovat olleet vuosina 2000-2005 joko hallinnolliseen valmistelutyöhön liittyviä konkreettisia asioita tai ajankohtaisista poliittisista kysymyksistä järjestettyjä chattejä, joihin on pääsääntöisesti osallistunut joku hallituksen ministeri. Vuosien 2000-2005 välisenä aikana chattejä on kaiken kaikkiaan järjestetty 48 kpl ja valmisteluun kytkeytyviä online-keskusteluja 119 kpl. (Otakantaa.fi. [www-dokumentti].) Vuonna 2005 sivusto siirrettiin Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman kehityshankkeeksi ja liitettiin osaksi valtionhallinnon kuulemis- ja palautejärjestelmän kehittämisprosessia (ks. Otakantaa.fi ja valtionhallinnon kuulemis- ja palautejärjestelmän kehittäminen [www-dokumentti]). Otakantaa.fi avattiin uudelleen suunnittelun jälkeen 29.1.2007, minkä jälkeen foorumissa siirryttiin järjestämään ainoastaan valtionhallinnon hankkeita kommentoivia määräaikaaisia nettikeskusteluja. Sivustolle on tämän jälkeen avattu (9.5.2007 mennessä) yhteensä yhdeksän keskustelua, joissa on käytetty kaikkiaan 278 kansalaispuheenvuoroa. Keskustelut ovat aina käynnissä 2-4 viikkoa, jonka jälkeen niistä laaditaan sivustolla julkaistava yhteenveto, jota luvataan käyttää hyväksi päätöksenteon tukena (Otakantaa.fi. Valtionhallinnon keskustelufoorumi [www-dokumentti])

Otakantaa.fi:n päämääränä on saada hallinnon hanke- ja valmistelutyöhön kansalaisten näkemyksiä, asiantuntemusta ja mielipiteitä. Samalla halutaan lisätä kansalaisten ja hallinnon välistä vuorovaikutusta ja parantaa hankevalmistelun laatua.

Keskustelupalstoilla on käytössä viestien etukäteistarkastus. Otakantaa.fi-toimitus hyväksyy palstoille lähetetyt puheenvuorot ja kommentit netiketissä mainittujen periaatteiden mukaisesti.

[...]

Otakantaa.fi-keskustelut avataan kehittämishankkeen pohjalta. Keskustelun avaa hankkeen vastuuvirkamies tai muuten hankkeen kanssa tiiviisti työskentelevä henkilö. Keskustelun avauksen yhteydessä hanke esitellään, minkä lisäksi julkaistaan linkit hankkeen tausta-asiakirjoihin ja muihin hanketta lähellä oleviin materiaaleihin.

(Otakantaa.fi-foorumien esittely [www-dokumentti].)

Hallituksen politiikkaohjelman yhtenä pyrkimyksenä onkin “edistää uuden toimintakulttuurin luomista kansalaisten kuulemiselle ja osallistumiselle tietoverkoissa” (Kansalaisvaikuttaminen tietoverkoissa [www-dokumentti]). Poliitiikkaohjelma esittelee konkreettisia ehdotuksia edustuksellisen järjestelmän eri tasoille hallinnollisen verkkotiedon jäsentämiseksi kansalaisystävälliseen muotoon, kysymys- ja vastauspalveluiden organisoimiseksi sekä kansalaisten tehokkaan kuulemisen ja osallistumisen mahdollistamiseksi. (Kuuleminen ja osallistuminen tietoverkoissa, 11-16 [www-dokumentti].) Suomalaista edustuksellista hallintojärjestelmää ohjeistetaan käyttämään internet-, matkapuhelin- ja digi-tv-sovelluksia kansalaisten kuulemisessa sekä noudattamaan politiikkaohjelman laatimia sähköisen kuulemisen periaatteita2 (Kuule kansalaista – valmisteleviä viisaasti! -käsikirja virkamiehille ja viranhaltijoille, 16-18 [www-dokumentti] .)

Paikalliset verkko-hankkeet valottavat myös mielenkiintoisesti osallistavaa hallintokulttuuria Suomessa. Esimerkiksi Tam-

pereen kaupungin nettisivustoa pidetään yhtenä edistyneimmänä kansalaislähtöisen e-hallinnan käytänteiden kehittäjänä (Anttiroiko et al. 2005). Kaupunginhallinnon nettisivusto sisältää runsaasti paikallisinformaatiota, sähköisiä palveluja sekä rohkaisee kuntalaisia käymään erilaisia kansalaiskeskusteluja kaupungin hallintoihin liittyvistä asioista (Tampereen kaupunki [www-dokumentti]). Kaupunki on kehittänyt jopa oman Osallistuminen-portaalin ([www-dokumentti]), jonka sisältö on kaupungin edustajan raportissa luokiteltu seuraavasti:

1. kaupunginhallintoon liittyvät asiat, osallistumismahdollisuuksista sekä yhteystiedoista tiedottaminen;
2. vakituiset e-osallistumisen kanavat: palautejärjestelmät, keskustelupalstat ja Kysymys-Vastaus-palvelu;
3. asiakohtaiset kyselyt: Internetin käyttäjäkyselyt vuodesta 1997, talousfoorumi-kyselyt vuodesta 1999 ja muita erilaisia kyselyjä esim. liikenteestä, kaavoituksesta ja palveluista;
4. mahdollisuus sähköisen kuntalaisaloitteen vireille asettamiseen ja aloitteen etenemisen seurantaan;
5. linkkejä muihin keskustelu- ja osallistumisareenoille, kuten esim. lasten ja nuorten foorumeille (Seppälä 2003, 1.)

Tampereen kaupungin valmistelufoorumi, VALMA, on vuorovaikutteisista sovelluksista innovatiivisin. Valmistelufoorumi avattiin kansalaisten käyttöön keväällä 2003, jolloin tamperelaisten osallistumismahdollisuuksien parantamista pohtinut virkamiestyöryhmä ohjeisti foorumin toimintaa hallinnollisista intresseistä käsin:

Heti kun asian ottamisesta valmisteluun on sovittu (esim. lautakunnan työsuunnitelmassa tai toimialan johtoryhmässä), lautakunnan sihteeri / tiedottaja kirjoit-

taa asiasta tiedotteen. Tiedote julkaistaan kaupungin verkkosivulla. Asiaan liitetään palautelomake, jonka avulla kuntalainen voi asioida suoraan valmistelijan / lautakunnan sihteerin/ luottamusmiehen kanssa. Asiasta käytävä verkkokeskustelu tallentuu keskustelupalstalle. Kun asian varsinainen valmistelu alkaa, asiaan liittyvät sähköiset valmisteluasiakirjat ovat tarpeellisessa määrin kuntalaisten luettavissa Internetistä.

[...]

Valmistelufoorumi on ohjattua ja valvottua toimintaa. Keskustelua käydään niistä asioista, joihin kuntalaisilla on mahdollisuus vaikuttaa.

(Kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien parantaminen -työryhmä 2003, 21-22 [www-dokumentti].)

Vuosina 2003-2005, 75 hallinnollisesti ohjattua keskustelunaihetta julkistettiin verkkofoorumissa ja tänä aikana kansalaiset käyttivät kaikkiaan 630 julkista puheenvuoroa. Lisäksi 239 julkistamaton keskusteluihin liittyvää mielipidetä lähetettiin sähköpostitse valmistelusta vastuussa oleville virkamiehille ja luottamusmiehille. Foorumin kautta kuntalaiset voivat vaivattomasti esittää mielipiteitänsä lautakuntien esityslistalla olevista asioista sekä osallistua julkiseen keskusteluun, sillä mielipiteenilmaukset foorumilla lähetetään lautakunnan esittelijän sähköpostiin sekä suoraan luottamushenkilöille. Lisäksi foorumilla painotetaan, että annetut mielipiteet otetaan huomioon asioiden käsittelyssä. (VALMA-valmistelufoorumi, [www-dokumentti].)

On ilmeistä, että kaupunginhallinnon nettisivujen sähköisiä palveluja, kuten esim. kirjastopalveluja, osa kansalaisista arvostaa ja käyttää mielellään. Kuitenkin VALMA-valmistelufoorumin osallistumis-

lukemat havainnollistavat, että suurin osa kaupungin asukkaista ei osallistu poliittisiin verkkokeskusteluihin, eikä heillä ole mitään käsitystä keskustelunaiheista, jotka ovat ajankohtaisia kaupungin verkkofoorumissa (Häyhtiö & Keskinen 2005; Antti-roiko et al. 2005.) Osallistumisen lisäämistä poliittisen päätöksenteon prosesseissa estää se tosiasia, että useimpien kansalaisten mielestä poliittisen dialogin aktivointiyritykset eivät ole poliittisen eliitin aitoja ja vilpittömiä yrityksiä kuunnella kansalaismielipiteitä (Ridell 2004, 94-95).

Osallisuushankkeiden paradoksi on, että ne eivät tosiasiaa voimista (empover) kansalaisia. Pikemminkin on käynyt selväksi, etteivät ihmiset usko näillä areenoilla mahdollisuuksiinsa vaikuttaa paikallis-/kansallishallinnon ratkaisuihin, koska poliittinen agenda on ennalta määritelty. Osallisuusareenoilla kansalaisia kuullaan, mutta kuulemisella ei välttämättä ole mitään merkitystä. Päätöksentekijöiden ei tarvitse ottaa huomioon kuulemistilanteissa esitettyjä mielipiteitä, koska näin ei ole pakko tai välttämätöntä tehdä. Tämä vaikuttaa osallistumisen klassikkoteorian (Arnstein 1974) mukaan keskeisesti poliittisen osallistumisen motivoitumiseen, sillä ihmiset kokevat poliittisen voimistamisen tunteen, mikäli heillä on käytössään todelliset vaikuttamisen välineet. Vahva osallistuminen tarkoittaa yhteistyötä ja konkreettista osallistumista päätöksentekoon.

Uusi politiikka haastaa vanhan: poliittisen osallistumisen muuttuvat julkisuudet

Perinteisen instituutiopainotteisen politiikka-käsityksen rinnalle on astunut toisenlainen lähestymistapa ymmärtää poliittinen osallistuminen ja osallisuus. Uusi politiikka tavoittelee ensisijaisesti vapautta toteuttaa omaa itseään ja vaikuttaa itse oman

elämänsä kulkuun sekä tavoitella omaa elämänonnea (Häyhtiö & Rinne 2007b). Tämä johtaa siihen, että "iso/vanha" politiikka pirstaloituu palasiksi muuttuen kaleidoskooppimaiseksi joukoksi pieniä ja yhä subjektiivisempia politiikan projekteja. (ks. Bang & Sørensen 1998; Beck 1994). Uuden politiikan käsitteistöön liittyvä toiminta kumpuaa henkilökohtaisista ja yksilöpohjaisista arvoista, asenteista, valinnoista ja jopa elämäntyyleistä (Lindholm 2005, 132). Näyttää siltä, että henkilökohtainen on poliittista edelleen yleisesti, mutta politiikka on henkilökohtaista erityisesti ja kontekstualisoituna. Uuden politiikan ajamat asiat: oikeus itse määrittää omaa elämäntapaansa, maailmakuvaansa ja olla oma autenttinen itsensä asettuvat korostuneessa individualismissaan poikkiteloin puolueiden hahmottelemiin kollektiiviin ja hierarkkisiin totuuksiin. Oman elämän hallintaprojekti nousee poliittiseksi projektiiksi viimeistään silloin, kun sillä alkaa olla laajempaa merkitystä.

Erityisen kiintoisa uuden politiikan osallistumisen, toiminnan ja vaikuttamisen muoto sekä kanava on julkisuus, jonka avulla kansalaiset saavat yleisempään tietoisuuteen itselleen läheisiä asioita. Ihmiset viettävät aikaansa kasvavassa määrin viestimien äärellä, hahmottavat globaalistunutta elinympäristöään median kautta sekä osallistuvat itse mediasisältöjen tuottamiseen. Julkisuus ja sen hyödyntäminen mahdollistavat myös individualistisen kollektiivisen toiminnan, jossa yksittäisen ihmisen tekemät valinnat saavat aikaan kauaskantoisempia vaikutuksia. Muiden tehdessä samankaltaisia yksittäisiä valintoja omaehtoisen harkintansa pohjalta syntyy kollektiivista toimintaa, joka ei ole suunniteltua tai perinteisessä mielessä organisoitua. Individualistinen kollektiivinen toiminta voi nousta esille julkisuutta hyödyntäen, joko siten, että yksilö suuntaa toi-

mintaansa julkisuustiloihin tai saa asialleen näkyvyyttä ja tunnettuutta. Näin se saattaa vaikuttaa myös toisten samansuuntaisiin valintoihin. (ks. Micheletti 2004).

Monimuotoiset kommunikaatioverkostot ovat murentaneet massamedian hegemoniaalisesti välittämää poliittisen julkisuuden aluetta. Julkisuutta sirpaloivat digitaaliset verkostot irrottavat tehokkaasti myös poliittisen julkisen elämän käytäntöjä valtiolaitoksesta ja -alueista. Esimerkiksi enää ei voida puhua yhtenäisestä "suomalaisesta julkisuudesta", vaan erikokoisista, päällekkäisistä ja toisiinsa linkittyneistä julkisuuksista, joiden voidaan nähdä muodostavan tiloja ja paikkoja poliittisesti motivoitulle toiminnalle ja valtasuhteille. John Keanen toisiinsa liittyvät julkisuuden kategoriat, mikro-, meso- ja makro-julkisuudet, havainnollistavat nykyisen julkisen elämän pluralistisia kommunikaatiomuotoja, joiden seurauksena julkisen-yksityisen rajamaasto on entisestään hämärtynyt ja asiakohtaisille politisoinnille on ilmaantunut pelitilaa. (Keane 2000, 76-77, 84-87.)

Poliittinen mikro-julkisuus viittaa käsitteellisesti erilaisiin paikallisiin tiloihin, joissa ihmiset kohtaavat toisensa kiistanalaisten asioiden merkeissä. Mikro-julkisuudet ovat kansalaisyhteiskunnan liikehdintöjen tärkeimpiä ominaispiirteitä. Näissä arkipäiväisissä suhteissa ja toisiinsa sulautuneissa kommunikaatiivisissa verkostoissa erilaiset toimijat (kannattajat ja sympatisoijat) tuottavat jatkuvasti symbolisia poliittisen eron määritelmiä harjoittamalla julkista mielipiteenvaihtoa eli deliberaatiota. Kansalaisliikehdintä muodostaa siten mikro-julkisuuksia, joissa uudet poliittisuuden kokemukset keksitään, esitetään julki ja popularisoidaan. Näissä paikallisissa laboratorioissa kyseenalastetaan ja muutetaan jokapäiväisen elämän merkityskoodeja, joiden uusien tulkinto-

jen välittämisessä voidaan käyttää mitä moninaisempia viestintäkeinoja. Vaikka poliittiset mikro-julkisuudet voivat yhtyä silloin tällöin huomiota herättäviksi mediatapahtumiksi, niiden tosiasiallinen poliittinen voima perustuu latenttisuuteen. Mikro-julkisuudet useimmiten ottavat tilansa perinteisten poliittisten valtarakenteiden ulkopuolelta. Ne ovat potentiaalisia hegemonisten näkemysten haastajia eli ne kykenevät saavuttamaan tilannekohtaista toiminnallista valtaa harjoittamalla julkista deliberaatiota ja esittämällä vaihtoehtoisia poliittisia kannanottoja. (Keane 2000, 77-79.)

Poliittinen meso-julkisuus viittaa käsitteenä perinteiseen kansalliseen massamediaan, jonka puitteistaman julkisen tilan ja poliittisen keskustelun yleisönä voi olla miljoonia katselijoita, kuuntelijoita ja lukijoita. Vaikka meso-julkisuuksien tarjoamat julkisen keskustelun lajityypit ja viitekehykset ovat poliittiselle dialogille jäykkiä areenoita, ne joutuvat enenevässä määrin ottamaan huomioon myös mikro-julkisuuksista esiin nousevat poliittisen deliberaation ja kannanoton vaatimukset julkisesta asiainkäsittelystä. (Keane 2000, 79-80.)

Makro-julkisuuksien muodostuminen ovat maapalloistumisen edellytys ja seuraus. Ne ovat kiihdyttäneet yli valtiorajojen käytävää poliittista diskursiivista kamppailua sekä tuoneet lukemattoman määrän poliittisia toimijoita ylikansallisille toiminta-areenoille. Perinteisempiä makro-julkisuuksien tuottajia ovat monikansalliset mediayritykset, jotka tuottavat uutis- ja viihdesisältöjä sadoille miljoonille ihmisille. Uudempana poliittisen makro-julkisuuden tuottajana voidaan pitää erilaisia poliittisia globaaleja kansalaisverkostoja, jotka hyödyntävät tietokonevälitteistä kommunikaatiota poliittisessa viestinnässä. (Keane 2000, 80-84.)

Internet poliittisessa toiminnassa

Digitaalisessa verkkoviestinnässä valtioiden rajojen ylittyessä ja politiikan tekemisen etsiytyessä pluraaleihin verkkotiloihin myös mikro-poliittiset julkisuudet ovat tulleet entistä tärkeämmiksi. Internet kommunikaatiovälineenä mahdollistaa sen, että digitaalisesta mikro-politiikasta voi tulla lumipalloehtin-kaltaisesti makro-poliittista julkisuutta. Digitaalisen verkkoviestinnän seurauksena poliittiset julkisuudet eivät enää edellytä fyysis-territoriaalisia alueita, sillä poliittista läheisyyttä ja yhteyksiä voidaan rakentaa sähköisissä verkkotiloissa. (Keane 2000, 83-88.) Vuorovaikutteisessa mediayhteiskunnassa ja globaaleissa viestintäverkostoissa julkisuudesta on tullut entistä selkeämmin vallankäytön vahtikoiran sijasta väline, kanava ja resurssi poliittiseen vaikuttamiseen. (vrt. Nieminen 2004.) Esimerkiksi internetistä tehty tutkimus on osoittanut kuinka uusi kansalaisliikkeitä on omaksunut tietokonevälitteisen kommunikaation logiikan, joka mahdollistaa lähes rajoittamattoman vapauden kansalaislähtöisten sisältöjen tuottamiseksi verkkoon. Nämä digitaaliset sisällöt tuovat esille kansalaisten omista kokemuksista kumpuavia poliittisia kamppailuja, jotka voivat niin paikallisia, kansallisia kuin globaalejakin (Meikle 2002, McCaughey & Ayers 2003, Donk et al. 2004, Sirkkunen & Kotilainen 2004, Lappalainen 2005)..

Vuorovaikutteisten viestimien tietoyhteiskunnassa omaehtoinen kansalais-toiminta on entistä helpompaa, samoin mahdollistuu viestinnällisten strategioiden monimuotoistuminen. Viesti voi olla yhteisöllisesti suunnattu, jolloin tavoitellaan hyvin eriytynyttä kohdetyhmää, tai viestinnän strategiana voi olla mahdollisimman suuren yleisön tavoittaminen. Viestinnän lisäksi helpokäyttöinen kaksisuuntainen media helpottaa erilaisten kampanjoiden

ydintoimintojen hoitamista, jollaisia ovat mm: kannattajien kanssa viestiminen, tapahtumien koordinointi, joukkotapahtumien organisointi nopeasti muuttuvissa tilanteissa, sekä reagoiminen ajankohtaisiin keskustelunaiheisiin että laajemman julkisuuden hankkiminen ajamilleen asioille. (Palfrey 2004 [www-dokumentti].)

Edustuksellinen hallinto ja perinteiset poliittiset toimijat ovat myös huomanneet, kansalaisten aktivoitumisen internetissä. Institutionaaliset poliittiset laitokset ja toimijat yrittävät kompensoida matalia äänestysprosentteja, poliittista passivoitumista ja kansalaisten vieraantumista institutionaalisesta politiikasta kehittelemällä erilaisia hankkeita, joissa hyödynnetään internettiä poliittisessa hallinnassa (ks. myös edellä). Näiden vuorovaikutteisten sivustojen problematiikka osallistumisen näkökulmasta on kahtalainen. Ensinnäkin, keskustelunaiheet foorumeissa ovat harvoin kansalaisten aloitteista syntyneitä eli käytännössä keskustelualoitteet tulevat virkamiessektorilta, mikä manipuloi itse keskustelua ja niiden sisältöjä.

Toinen ongelmakohta liittyy keskustelujen laatuun. Sen odotetaan olevan kilttiä, ystävällistä ja tarkkaan argumentoitua. Valitettavasti aito poliittinen keskustelu täyttää harvoin sen kaltaiset kriteerit. Päinvastoin, poliittinen keskustelu on kamppailua symbolisesta hegemoniasta ja oikeudesta määrittää, mikä on hyvä/oikein ja mikä on paha/väärin. Kansalaislähtöiselle verkko-keskustelulle on ominaista, että se “elää omaa elämäänsä” ja muistuttaa normaalia poliittista debattia sillä tavoin, että se muuttuu helposti käsittelemään jotakin muuta kuin ennalta annettua keskustelunaihetta tai poliittista toimeenpano-ohjelmaa. Sen sijaan, että kansalaiset verkossa seuraisivat tarkkaan moderaattoreiden tai virkamiesten ohjeistuksia, kansalaiset astuvat yleensä politiikan näyttämölle vaihtoeht-

toisin ja omaehtoisin toimintatavoittein. (ks. Häyhtiö 2004). Esimerkiksi Vammalan kaupungin tapaus osoittaa poliittisen osallistumisen paradoksin eli soveliaana kansalaispoliittikointina ei pidetä äänekkäitä kansalaiskeskusteluja, jotka intensiivisissä konfliktikysymyksissä kyseenalaistavat ja haastavat poliittisen hallinnon edustajien näkemykset. Vammalan kaupunginhallitus sulki toukokuussa 2005 kaupungin ylläpitämän keskustelupalstan poliittisen kansalaiskeskustelun käydessä “turhan” kii-vaaksi. (Ks. tarkemmin Satakunnan Kansa 2.6.2005, Tyrvään Sanomat 29.6.2005, Tyrvään Sanomat 10.8.2005).

Pätkätyöläisten verkkoperformanssit vaikuttavana todellisuutena

Internet-politikoinnin moniulotteisuus aiheuttaa sen, että ei ole löydettävissä yksiselitteistä tieteellistä terminologiaa, joka pystyisi kattamaan jatkuvassa muutoksessa olevan toimintatilan tyylivariaatiot ja käytänteet. Verkkopolitiikka voi olla yhden asian-, elämäntyyli-, paikallis-, alue-, valtiorajat ylittävää -, epävirallista -, virallista politiikkaa tai koostua erilaisista monimerkityksellisistä ominaisuuksien ryppäistä. Internet on halpa työkalu, joka voimistaa yksilön poliittisen osallistumisen mahdollisuuksia kiinnittyä poliittisiin prosesseihin missä tahansa tilanteessa. Verkossa ihmiset voivat luoda henkilökohtaisia tiedovälityskanavia, blogeja, jotka voivat luoda painetta tai vaikuttaa perinteisen massamedian uutis- ja ohjelmasisältöihin. Verkossa voidaan esittää vaihtoehtoisia poliittisia kampanjoita, hankkia omakohtaisiin kokemuksiin perustuvaa, tai “virallisen totuuden” haastavaa, tietoa sekä tavoitella globaaleja yleisöjä helpommin kuin koskaan aikaisemmin. Yksilön voimistumisen ilmiö yhdistettynä

verkkopolitiikan moniulotteisuuteen on johtanut tällä hetkellä siihen, että internet-teknologiasta ovat useissa tapauksissa eniten hyöttyneet ns. politiikan sivulliset ja marginaaleissa vaikuttavat ryhmittymät eli uudet yhteiskunnalliset liikkeet, joiden heikkoja taloudellisia resursseja verkko-käytön sovellukset korvaavat.

Esimerkiksi Prekariaatti.orgin innovatiiviset toimintaperiaatteet valottavat verkkopolitikoinnin avaamia mahdollisuuksia. Avoimen kommunikaation mahdollistava sivusto kokosi nopealiikkeisen toimijaverkoston, joka intensiivisellä politikoinnilla vaikutti uuden poliittisen näkökulman ja kielenkäytön syntyymiseen suomalaisessa poliittisessä keskustelussa. (Jakonen 2005, [www-dokumentti].) Verkkosivusto kytkeytyi transnationaaliin verkossa organisoituvaan kansalaisliikehdintään, jonka tavoite on tukea epävarmoissa työsuhteissa elävien ihmisten oikeuksia (ks. Euromayday.org [www-dokumentti]). Prekariaatti.org avautui marraskuussa 2004 ensisijaisena tavoitteena tehdä näkyväksi työelämän muutoksen aiheuttamat ongelmat (Palkkatyöläinen 1.3.2005 [www-dokumentti]). Verkko-liike painotti, että työelämän rakenteiden murroksen seurauksena ihmisten elämä on muodostunut entistä epävarmemmaksi ja työntekijöiltä edellytetään jatkuvaa joustamista omissa työtehtävissään ja -aikatauluissaan. Sivustolla vaadittiin "joustavuuden rinnalle turvaa, varmaa toimeentuloa ja päätkäytöläisille samoja oikeuksia kuin vakinaisilla työntekijöillä sekä kaikille osuutta yhteiskunnallisesta rikkaudesta, jonka tuottamiseen me kaikki osallistumme". (Prekariaatti.org [www-dokumentti].)

Liikkeen toiminnan tehokkuudesta todisti, että prekariaatti ja päätkäytö -sanat yleistyivät vuodessa osaksi yhteiskunnallista muutosta ruotivaa julkisen keskustelun sanastoa. Prekariaatti.orgin menestys

perustui monipuoliseen netti-kirjoitteluun verkoston poliittisista tavoitteista, minkä ansiosta suuret kävijämäärät motivoituivat vierailemaan sivustolla. Verkoston toimintarepertoaariin kuuluivat erilaiset toiminnalliset mielenilmaukset sekä verkkosivustoa ylläpitävien aktivistien esiintymiset muilla julkisilla areenoilla. Prekariaatti.orgista kehittyi varsin nopeasti virtuaalinen kohtaamispaikka työelämän muutoksesta kiinnostuneille ihmisille, jolle sivusto oli väline vaikuttamiselle, vertaiskeskustelulle ja toiminnan organisoinnille. (Jakonen 2005, [www-dokumentti].) Prekariaatti.org julkaisi sivustollaan verkoston oman identiteetti-tavoite-keino-määrittelyn lisäksi uutisia, haastatteluja, näkökulmia, analyysyjä, linkkejä sekä erityisen suosittua keskustelupalstaa (ks. Prekariaatti.org [www-dokumentti]). Sivustoa hyödynsivät tiedon lähteenä myös muut kansalaisjärjestöt, puolueet, ammattiyhdistysliikkeet ja media (Jakonen 2005 [www-dokumentti]).

Prekariaatti.org-foorumit-alasivusto oli vapaasti muotoutuva keskustelutila, jossa ihmiset saattoivat avoimesti osallistua verkoston toimintaan, vaihtaa mielipiteitä tai pelkästään lukea palstan keskustelujä. (Jakonen 2005, [www-dokumentti].) Liikkeen foorumit-keskustelupalstalle rekisteröityneiden käyttäjien määrä lisääntyi nopeasti ollen 14.2.2006 jo 257 rekisteröitynyttä käyttäjää ja keskustelupalstaa lukivat tuhannet ihmiset (ks. Prekariaatti.org-foorumit [www-dokumentti]). Verkoston toiminnan tukena olivat myös aikalais-analyysyjä laativat tutkijat, sähköpostilistat ja irc-kanavat. Erityisesti sähköpostilistat mahdollistivat liikkeelle perusteelliseman välineen käydä teoreettista keskustelua, suunnitella liikkeen toimintaa sekä pohtia verkoston toimintaperiaatteita. (Jakonen 2005 [www-dokumentti].)

Prekariaatti.org-verkoston toiminta saavutti huippuhetkensä vappuna 2006 Helsingissä ja Torniossa järjestetyissä Euromayday-mielenosoituksissa. Mielennilmauksen “jälkibileissä” Helsingin vanhoilla VR:n makasiineilla epämääräinen tapahtumaketju johti väkivaltaisiin yhteenottoihin poliisin kanssa (Euromayday parade [www-dokumentti]). Tapahtumien seurauksena Prekariaatti.org oli muutaman päivän ajan julkisuuden valokeilassa. Julkisuuspyörityksessä verkkoliikkeen hiipuminen alkoi erään aktivistin huolimattomasta “paskatyö-komentista”, joka sai aikaiseksi julkisen mielipiteen kääntymisen verkkoliikkeen vastaiseksi. Verkoston energian tyrehtytti viikko vapun tapahtumien jälkeen sattunut VR:n makasiinien tulipalo, josta syytettiin aktivisteja. Prekariaatti.orgin foorumit-keskustelupalsta krakeroitiin samana iltana, minkä jälkeen keskustelupalsta ei olla avattu uudelleen ja nettisivustoa ei ole päivitetty. Liikkeen aktivistit katosivat julkisesta keskustelusta, mutta verkoston nostattama poliittinen keskustelu käy edelleen kiivaana (ks. Wikipedia. Vapaa Tietosanakirja: Prekariaatti [www-dokumentti]; Hoikkala & Salasuo 2006 [www-dokumentti].) Tammikuussa 2007 kymmenen ihmistä asetettiin syyteeseen vapun yön tapahtumista. Syytteet tulevat tuhotyöstä, tuhotyön yrityksestä, väkivaltaisesta mellakasta ja virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta. Rikosnimikkeet ovat vakavia ja voivat johtaa pisimmillään jopa neljän vuoden vankeuteen. (Aamulehti 10.1.2007.)

Verkon kokeminen

Ennen 1970-lukua syntyneiden sukupolvi-kokemuksia ja politiikan tekemisen tapoja ohjaavat joukkoviestintäyhteiskunnan ja yhtenäiskulttuurin luomat odotukset (Nieminen 2004, 119), joiden kautta on

vaikea hahmottaa mediyhteiskunnan uutta poliittisen toiminnan viestintälogiikkaa. Nuoremmille digitaaliset toimintatavat ja -muodot ovat keinoja, joilla omaa identiteettiä luodaan, ympäröivään yhteiskuntaan kiinnitytään ja poliittisia/kulttuurisia/taiteellisia ym. intressejä toteutetaan (Paakkunainen 2005). Nuoren poliittinen minä harvoin kiinnittyy puoluejärjestelmän tarjoamiin vaihtoehtoihin, joiden kollektiiviset ideaalimallit eivät vastaa mediyhteiskunnan tee-se-itse-mallia, jonka periaate on vapaa valinta ja halu määritellä oman toiminnan ehdot.

Internet voidaan nähdä lähes ideaalina työkaluna identiteettinaiden yhdistelemiseen ja valitun identiteetin julkiseen esittämiseen kaikille kiinnostuneille ja erityisesti vertaishenkilöille, joiden kanssa yksilö haluaa olla vuorovaikutuksessa. Tämän vuoksi internet vaikuttaa myös uusien poliittisten organisoijaryhmien syntymiseen, jotka kykenevät käyttämään tiedotusvälinettä innovatiivisesti ja vaikutusvaltaisesti luoden uusia poliittisia viiteryhmiä. (ks. esim. Palfrey 2004 [www-dokumentti]). Politisoitumisen prosessista tulee näin ymmärrettynä virtuaalinen prosessi, joka tapahtuu digitaalisissa verkoissa reaali maailman prosessien sijaan. Tämä kohtaamispaikka-mallin (Meetup Model) mukainen toiminta kokoaa tietyistä asioista samoin ajattelevia ihmisiä yhteen niin reaalisissa kuin virtuaalisissa tiloissa (ks. Prekariaatti.org-tapaus ja myös Palfrey 2004 [www-dokumentti]).

Virtuaalisen politisoitumisen prosessi saa alkunsa itseymmärryksen tilanteesta eli itsensä ymmärtämisestä koherentiksi poliittiseksi toimijaksi (ks. Heller & Fehér 1988, 42). Muita samanhenkisiä yksilöitä voi helposti löytää internetistä, joten kollektiivisten virtuaalisten ryhmittymien muodostaminen on mutkatonta ja helppoa. Tätä erityislaatuista Netin potentiaalisuutta

ei pidä jättää huomioimatta, koska yhteenkuulumisen periaate implisiittisesti sisältää identiteetin käsitteen, joten se on keskeinen tekijä minkä tahansa sosiaalisen tai poliittisen liikkeen, verkoston tai ryhmittymän muodostamiselle. Internetin luonteesta johtuen, nämä ryhmittymät eivät välttämättä toiminnassaan pidä valtioiden rajoja rajoitteina, joten vaikutusvaltaiset poliittiset painostusryhmät tai yhden asian ajamiseen keskittyneet verkostot, voivat saada globaalin muodon hyvin nopeassa ajassa

Lopuksi

Ajateltaessa viime vuosien poliittisia, taloudellisia ja teknologisia kehityskulkuja, ja tapoja joilla kansalaiset ovat niihin reagoineet, on helppo havaita ‘vanhakantaisen’ poliittisen osallistumisen teorian olevan aivan liian suppea. Tietokonevälitteisen kommunikaation käyttö poliittisena välineenä, kanavana ja foorumina mahdollistaa tavallisten politiikantekemisen esteiden ja rajoitusten yläpuolelle nousemisen.

Tässä tilanteessa kansalaisuudesta ja osallistumisesta on konstituoitunut kaksi vastakkaista diskurssia, jotka nimettiin hallinnolliseksi ja aktionistiseksi diskursiksi. Ensin mainittu pyrkii luomaan ja rationalisoimaan osallistumisen käytäntöjä ylhäältä (esim. Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma, Tampereen kaupungin Osallistuminen-portaali), jälkimmäinen tuottamaan vaihtoehtoisia osallistumisen merkityksiä ja käytäntöjä alhaalta (esim. Prekariaatti.org). Kun hallinto on opetellut uuden lainsäädännön mukaista kansalaisten ‘osallistamista’, kansalaiset itse ovat suunnanneet aktiivisuutensa paljolti toisaalle, puolueiden ja hallinnon organisoiman osallistumisen ulkopuolelle. Poliittinen toimintaympäristö pirstaloituu monimuotoiseksi, kompleksiseksi ja moni-

paikkaiseksi verkostoksi, jossa poliittisen osallistumisen merkittävyys ja mielekkäisyys kumpuaa paitsi toiminnan vaikuttavuudesta niin myös osallistuvasta toiminnasta itsestään.

Yleisesti on todettu, että viestimet voivat vaikuttaa poliittisen osallistumisen aktivoimiseen (esim. Bennett & Entman 2001) – kuten todennäköisesti kävi viime kunnallisvaaleissa äänestysprosentin “nostatustalkoissa” massiivisen media-kampanjan johdosta ja äänestysprosentti hilautui hieman ylöspäin. Suomessa on tietoyhteiskuntakehitystä julkisesti tuke-malla haluttu vaikuttaa erilaisten verkodemokratiahankkeiden ja sähköisten vuorovaikutteisten poliittisten käytäntöjen lanseeraamiseen. Hallituksen kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmassa on myös laajalla skaalalla etsitty keinoja kansalaisosallistumisen aktivoimiseksi.

Kansalaisyhteiskunnan toimijoille on haluttu lainsäädännöllä sekä erilaisia vuorovaikutteisia verkko-osallistumisen käytänteitä tarjoamalla vaikuttaa hyvän hallinnon ja osallisuuskulttuurin kehittämiseen, jotta voitaisiin torjua kansalaisten vieraantumista institutionaalisesta politiikasta. Vaikka nämä kaikki pyrkimykset ovat periaatteessa kannatettavia projekteja, kritiikiksi voisi kuitenkin todeta, että jo 1940-luvulta asti länsimaisissa liberaalidemokratioissa on lähes säännöllisesti keskusteltu poliittisen osallistumisen vahvistamisesta ja lisäämisestä. Tässä keskustelussa ainoastaan välineet näyttävät vaihtuvan. Mikäli korvataan 1940-luvun keskustelusta pelastajakone-radio 1990- ja 2000-lukujen pelastajateknologia-internetillä, havaitaan yksiselitteisesti, että vanha viini on ainoastaan uudessa leilissä. Mikään teknologinen ratkaisu ei pysty itsessään vaikuttamaan poliittiseen muutokseen, ellei hallitseva eliitti ole halukas jakamaan poliittista valtaa kansalaisten kanssa. Jos

osallistumisaktiivisuuden lisääminen säilytetään pelkästään puolueiden kontolle, riistetään samalla kansalaisilta omaehtoisien poliittisten toiminnan mahdollisuus. Tässä prosessissa internet voi osoittaa hyödyllisyytensä, koska:

... [digitaaliset] teknologiat mahdollistavat entistä interaktiivisemmän suhteen kansalaisten ja median välille. Kansalaiset omaksuvat aktiivisemmän suhtautumisen informaatioon – ei ainoastaan passiivisina katsojina hyväksyen kaiken, jota perinteinen massamedia syöttää, vaan pikemminkin osallistuen itse sisällöntuotantoon ja luoden uusia kiinnostavia ja luovia mediakäytänteitä. Seurauksena saattaa olla entistä innostuneempaa kansalaisuutta ja “semioottista demokratiaa” – kulttuurisen merkityksen “uudelleen koodaamista” ja “uudelleen muokkausta”. (Palfrey 2004 [www-dokumentti].)

Ainoastaan omaksumalla laajempi käsitelmä poliittisesta osallistumisesta, voidaan

ehkäistä käsitteen pilaaminen ja vieraannuttaminen elämismailman toiminnasta. Verkkovoimistamisen (net-empowerment) tärkein vaikutus on se, että se voi luoda kansalaislähtöistä autonomista ja autenttista poliittista osallistumista, joka vastaa hyvin uuden politiikan ideaaleja poliittisesta subjektiviteetista. Parhaassa tapauksessa online-politiikan poliittinen valta on luonteeltaan kommunikatiivista. Poliittisissa verkkokohtaamisissa sekä toiminta että vuorovaikutteinen keskustelu ovat poliittista osallistumista. Aktiivisesti toimivat rajat ylittävät julkiset areenat paikallisilla, kansallisilla ja globaaleilla tasoilla voivat, optimistisesti ajateltuina, vaikuttaa tilanteeseen, jossa “julkisuudet takaavat sen, ettei kukaan ‘omista’ valtaa. Se lisää todennäköisyyttä, että vallankäytöstä tulee entistä tilivelvollisempää suhteessa niihin, joihin se suoraan tai epäsuoraan vaikuttaa”. (Keane 2000, 88.)

Lähteet

Kirjat

- Anttiroiko, Ari-Veikko & Kuusisto, Päivi & Seppälä Jari (2005): Democratising e-Governance in the City of Tampere. In Kasvio, Antti & Anttiroiko, Ari-Veikko (toim.) e-City. Analysing Efforts to Generate Local Dynamism in the City of Tampere. Tampere: Tampere University Press. s. 389-408.
- Arnstein, S.R. (1971): A ladder of participation in the USA. Journal of the Royal Town Planning Institute, s. 176-182.
- Bang, Henrik & Sørensen, Eva (1998): “The Everyday Maker: a New Challenge to Democratic Governance”. COS-raport, No. 3.
- Beck, Ulrich (1994): “Reinvention of Politics” in Ulrich Beck, Anthony Giddens & Scott Lash (toim.), Reflexive modernization: politics, tradition and aesthetics in the modern social order. Stanford University Press.
- Bennett, Lance W. & Entman, Robert M. (2001): Mediated Politics: An Introduction. In Bennett & Entman (toim.), Mediated Politics. Communication in the Future of Democracy. Cambridge University Press, Cambridge, UK. s. 1-29.
- Blaug, Ricardo (2002): Engineering Democracy. Political Studies 50:1, s. 102-116.
- Chadwick, Andrew (2006): Internet Politics. States, Citizens and New Communication Technologies. Oxford University Press. New York & Oxford.
- Dahlgren, Peter (2005): The Internet, Public Spheres, and Political Communication: Dispersion and deliberation. Political Communication 22:147-162.
- Donk, W. van de & Loader, B.D. & Nixon, P.G. & Dieter Rucht (toim.) (2004): Cyberprotest. New media, citizens and social movements. Routledge, London & New York.
- Gordon, Graham (1999), The Internet. A philosophical inquiry. Routledge. London & New York.
- Heller, Agnes & Ferenc Fehér (1988): The postmodern Political condition. Cambridge, Polity Press with basil Blackwell.
- Häyhtiö, Tapio (2004): Tietoyhteiskunta identiteettiprojektina - demokraattinen kansalaisuus verkossa. Poliittikka 46:4.
- Häyhtiö, Tapio & Keskinen, Auli (2005): Preconditions of democratic e-governance - A critical approach. Teoksessa Kasvio, Antti & Anttiroiko, Ari-Veikko (toim.) e-City. Analysing Efforts to Generate Local Dynamism in the City of Tampere. Tampere: Tampere University Press. s. 409-448.
- Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2007a): Hard Rock Poliittikka! Journalismikritiikin vuosikirja 2007. Journalismien tutkimusyksikkö. Tiedotustutkimus 1/2007.

- Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2007b): Satunnaisesta poliitikkosta refleksiiviseksi toimijaksi. *Politiikka* 49:2.
- Keane, John (2000): *Structural Transformations of the Public Sphere*. Teoksessa Hacker, Kenneth L. & Kerkelä, Heikki (2004), *Yhteiskunnallisten muutosten käsitteellistämisestä*. Sosiologia 41:2. 81-93.
- Lappalainen, Pertti (2005): *Verkolla valtaa. Internet ja poliittisen kansalaistoiminnan näkömät*. SoPhi 98. Minerva Kustannus Oy: Jyväskylä.
- Lindholm Arto (2005): *Maailmanparantajat: globalisaatiokriittinen liike Suomessa*. Gaudeamus. Helsinki.
- McCaughey, Martha & Ayers, Michael D. (2003) (toim.): *Cybercivism: Online Activism in Theory and Practice*. New York & London: Routledge.
- Meikle, Graham (2002): *Future Active: Media Activism and the Internet*. Routledge, London.
- Micheletti, Michele, (2004): *Political virtue and Shopping: Individuals, Consumerism, and Collective Action*. New York: Palgrave Macmillan
- Nieminen, Hannu (2004): *Kansalaisvaikuttaminen mediayhteiskunnassa - puheenvuoro tutkimuksen tarpeista*. Teoksessa Borg, Sami (toim.) *Mahdollisuuksien maa. Kartoitusta ja puheenvuoroja suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tutkimuksesta*. Oikeusministeriön julkaisu 10/2004. s. 118-124.
- Paakkunainen, Kari (2005): *Risk awareness and politics on the Internet*. In Yndigeegn, C. & Waara, P. & Paakkunainen K. (toim.) *Internet, Interaction and Networking: Post-National Identities of Youth in Cities around the Baltic Sea*. Finnish Youth Research Network/Finnish Youth Research Society, publications 58 & Aleksanteri Papers 3:2005.
- Ridell, Seija (2004), *ICTs and the Communicative Conditions for Democracy*. In Mälkiä, Matti & Anttiroiko, Ari-Veikko & Savolainen, Reijo (toim.), *eTransformation in Governance: New Directions in Government and Politics*. Hershey: Idea Group Publishing. s. 85-108.
- Rättälä, Tiina (2004): *Osallistuako vai ei? Poliittisen osallistumisen lähtökohtia monimutkaistuvassa demokratiassa*. Kunnallistieteellinen aikakauskirja (2004),4, s. 308-322
- Sassi, Sinikka (2000), *Verkko kansalaisyhteiskunnan käytössä. Tutkimus Internetistä ja uusista politiikan muodoista*. Väitöskirja. Viestinnän julkaisuja 3. Yliopistopaino: Helsinki.2000
- Seppälä, Jari, (2003): *Participation Palette - eDemocracy in Tampere*. Julkaisematon käsikirjoitus.
- Siisiäinen, Martti (2004): *Kansalais- ja järjestötoiminta*. Teoksessa Borg Sami (toim.) *Mahdollisuuksien maa. Kartoitusta ja puheenvuoroja suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tutkimuksesta*. Oikeusministeriön julkaisu 10/2004. s. 112-117..
- Sirkkunen, Esa & Kotilainen, Sirkku (toim.) (2004): *Towards Active Citizenship on the Net. Possibilities of citizen oriented communication: case studies from Finland*. Journalism Research and Development Centre. Department of Communications. University of Tampere. Publications Series C37/2004
- Tiedotustutkimus 28:3.

www-dokumentit

- Tampereen kaupunki. Luettu 27.1.2006. <http://www.tampere.fi/>
- Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma. Luettu 9.10.2005. <http://www.om.fi/20440.htm>
- Hoikkala, Tommi & Salasuo, Mikko (2006), *Prekaariuuska? Portfoliopolvi, perustulo ja kansalaistoiminta*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisusarja 2006. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/prekaariuuska.pdf>
- Jakonen, Mikko (2005): *Verkko ja politiikka*. Megafoni, 27.9.2005. Luettu 9.10.2005. <http://megafoni.kulma.net/index.php?art=293>
- Kansalaisvaikuttaminen tietoverkoissa. Luettu 10.1.2006. <http://www.om.fi/25801.htm>
- Kansanvalta.fi. Vaikuttajan tietopankki. Luettu 9.5.2007. <http://www.kansanvalta.fi/>
- Kansanvalta.fi-portaalihanke. <http://www.kansanvalta.fi/>. Luettu 20.1.2006. <http://www.om.fi/30562.htm>
- Kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien parantaminen - työryhmä (2003), *Loppuraportti*. Tampere toimeenpanee strategiaa. Luettu 9.10.2005. <http://www.tampere.fi/tiedostot/4VO5E8EVP/loppuraportti.pdf>
- Kuule kansalaista - valmistelevi viisaasti! - käsikirja virkamiehille ja viranhaltijoille. Valtiovarainministeriö 2005. Luettu 10.1.2006. <http://www.vm.fi/tiedostot/pdf/fi/93548.pdf>
- Kuuleminen ja osallistuminen tietoverkoissa. Selvitys kansalaisvaikuttamisen kanavista tietoverkoissa (2005): VM/Hallinnon kehittämissosasto, Työryhmämuistioita 2/2005. Luettu 10.1.2006. <http://www.vm.fi/tiedostot/pdf/fi/92435.pdf>
- Otakantaa.fi. Luettu 22.1.2006. <http://www.otakantaa.fi/index.cfm>
- Otakantaa.fi. Valtionhallinnon keskustelufoorumi. Luettu 9.5.2007. <http://www.otakantaa.fi/>
- Otakantaa.fi-foorumin esittely. Luettu 9.5.2007. <http://www.otakantaa.fi/sivu.cfm?idcode=tietoa&active=4>
- Otakantaa.fi ja valtioonhallinnon kuulemis- ja palautejärjestelmän kehittäminen. Luettu 23.1.2006. <http://www.om.fi/32846.htm>
- Palfrey, John (2004): *Internet Politics 2004: The Good, The Bad and the Unknown*. In *Personal Democracy Forum*. 12.7.2004. Luettu 10.10.2005. <http://www.personaldemocracy.com/node/184>
- Palkkatyöläinen 1.3.2005, *Ay-liikkeen liepeille syntyy uusi ryhmiä: Marginaaleissa kuhisee*. Nro 2/05. Luettu 20.1.2006. <http://www.palkkatyolainen.fi/pt2005/pt0502/p050301-t4.html>
- Osallistuminen, Tampereen kaupunki. Luettu 11.10.2005. <http://www.tampere.fi/osallistuminen/>
- Prekariaatti.org. Luettu 9.10.2005. <http://www.prekariaatti.org/>
- Prekariaatti.org-foorumit. Luettu 14.2.2006. <http://www.prekariaatti.org/keskustelu/>
- VALMA-valmistelufoorumi, Tampereen kaupunki. Luettu 5.1.2006. <http://www.tampere.fi/valma/index.html>
- Wikipedia. Vapaa Tietosanakirja: Prekariaatti. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Prekariaatti>

Lehdet

Aamulehti 10.1.2007. Kymmenen saa syytteet makasiinien vappumellakoinnista. Palon tutkinta edelleen kesken. Satakunnan Kansa 2.6.2005. Keskustelun tyly lopetus pilaa Vammalan mainetta.

Tyrvään Sanomat 29.06.2005. Valtuusto herätteli henkiin kaupungin keskustelupalsta.

Tyrvään Sanomat 10.8.2005. Keskustelupalsta ei palaa kaupungin sivuille.

Viitteet

- 1 Portaali avattiin 22.1.2007 (kansanvalta.fi [www-dokumentti]).
- 2 Sähköisen kuulemisen periaatteiksi määritellään
  - i) sähköisen kuulemisen yhdistäminen muihin kuulemistapoihin,
  - ii) kuulemistavan sovittaminen kohderyhmän mukaisesti, iii) saavutettavuudesta ja käytettävyydestä huolehtiminen,

iv) luottamuksellisuuden ja henkilötietojen suojaamisen asianmukainen käyttäminen, v) sähköisestä kuulemisesta ja sen tuloksista tiedottaminen sekä vi) kuulemisvälineiden kehittäminen ja muokkaaminen asianmukaisella tavalla. (Kuule kansalaista - valmisteleviisaasti! - käsikirja virkamiehille ja viranhaltijoille, 16-18 [www-dokumentti] .)

Satunnaisesta poliitikosta refleksiiviseksi toimijaksi – poliittisen osallistumisen muutoksesta¹

TAPIO HÄYHTIÖ – JARMO RINNE

ABSTRACT
Occasional Politician
or Reflexive Agent –
on the Changes of
Political Participation

What is politics? The notion seems to be blurred in the whirlpool of transformations in societal conditions. Simply, there is a new orientation in politics; activity by the people instead of activity for the people. This *reflexive politics*, as that emerging phenomenon is called in this article, is challenging the older prevailing version of politics. We analyse how the political environment has fractured into a diverse, complex and multi-spatial networks. Big politics breaks into pieces and becomes a kaleidoscope of small, more personal politics. We illustrate this ongoing turn effecting on citizenship, on forms of political activities as well as on the channels of political participation with the help of empirical cases. This is done both from the perspective of old institutional politics and from that of new citizen-oriented reflexive politics.

Johdanto

Politiikan ja poliittisen käsitteet ovat monitahoisia. Niiden avulla viitataan kokonaiseen joukkoon ilmiöitä ja asioita. Poliitiikan tutkimuksen perinteessä puhutaan laajasta ja suppeasta politiikan määrittelystä (Paloheimo & Wiberg 1997, 44). Suppean näkemyksen mukaan politiikkaa redusoituu instituutioihin ja rakenteisiin, joissa tehdään poliittisia päätöksiä ja poliittista yhteisöä koskevia ratkaisuja. Poliitiikka voidaan kuitenkin määrittellä myös toisin. Laajaan politiikan käsitteeseen liittyvä olennainen aspekti on huomio, että politiikka voi olla myös liikettä ja toimintaa, jonka pyrkimyksenä on toteuttaa jonkin yhteiskunnallisen ryhmittymän tavoitteita ja päämääriä. Mikä tahansa toiminta ei tietenkään ole poliittista. Ollakseen poliittista, toiminnan on oltava päämäärähakuista ja reflektiivistä. Lisäksi poliittisen toiminnan kriteerinä on, että se on monenkeskistä (ks. esim. Jung XIV–XV,

1979). Sen pitää myös olla yhteiskunnallisesti vaikuttavaa ja sillä on oltava merkitystä ja vaikuttavuutta myös muille kuin toimijoille itselleen. Poliittinen toiminta on siten merkityksellistä vaikuttamista.

Politiikasta vieraantumisen ja osallistumisen passivoitumisesta on jaksettu kantaa huolta monissa maissa, myös Suomessa. Tässä artikkelissa pyritään avaamaan optimistisempi näkökulma tähän apatia-keskusteluun. Nähdäksemme ratkaisuja ongelman voittamiseksi etsitään liian yksipuolisilla keinoilla ja liian kapealta sektorilta ottamatta huomioon poliittisen ja yhteiskunnallisten olojen muutoksista johtuvia vaikutuksia osallistumisen tapoihin ja keinovalikoimiin. Tällaisia muutoksia ovat mm. vapaa-ajan lisääntyminen, globalisaatio, koulutustason nousu, väestörakenteen muutos ja ennen kaikkea viestintä- ja informaatioteknologian huima kehittyminen. Jälkitekollisissa yhteiskunnissa kehityksen suunta osallistumisessa on kulkenut omaehtoisempaan ja kansalaislähtöisempään suuntaan (Glasius & Kaldor & Anheier 2006, 19).

Poliittinen osallistuminen ja toiminta, samoin kuin näiden teemojen tutkimus, suuntautuvat ene-

¹ Kirjoittajat esittävät lämpimän kiitoksen *Politiikka*-lehden anonyymille arvioitsijalle arvokkaista ja hyödyllisistä korjausehdotuksista.

nevästi kansalaisten omiin yhteenliittymiin ja niiden toimintamuotoihin ja -keinoihin. Tämä viittaa postmodernissa politiikan teoriassa hellittyyn käsitykseen, että ihmiset pyrkivät toteuttamaan omia tärkeitä projektejaan ja samalla tavoittelevat autonomisuutta ja autenttisuutta oman elämänsä hallinnan suhteen (Heller & Feher 1989, Rinne 2004, 96). Oman elämän hallintaprojektien politisoiminen ja politisoituminen näkyy myös kansalaisuuden määrittelytematiikassa. Nykyään aktiiviset kansalaiset eivät tyydy hallintoalamaisen rooliin, vaan saattavat jopa pyrkiä diskursiiviseen kansalaisvaikuttamiseen (Salmikangas 2004, 61–62) ja näin tunkeutua puolueiden monopolisoimalle poliittisen toiminnan ja vaikuttamisen kentälle (Rättilä 2001, 197–198). *Satunnainen politiikointi* eli määrärajoittaiset äänestämiset ei tyydytä vaikuttamisesta kiinnostunutta refleksiivistä kansalaista. Ajatus kansalaisten laajemmasta mukaan ottamisesta poliittiseen elämään on luikerrellut myös poliitikkojen tajuntaan. Julkisten hankkeiden, kuten EU:n *Sinun äänesi Euroopassa* (www-dokumentti), *Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma 2003–2007* (www-dokumentti) sekä paikallisella tasolla esim. Tampereen kaupungin *VALMA-valmistelufoorumi* (www-dokumentti), avulla pyritään lisäämään kansalaisten äänen kuulemistä heitä itseään koskevissa päätöksissä, osallisuuden tunnetta ja yhteissuunnittelua.

Kansalaisten osallistumisessa ja osallistamisessa on erotettavissa kaksi toisilleen vastakkaista diskurssia, *hallinnollinen* ja *aktionistinen* diskurssi (ks. Häyhtiö & Rinne 2007a, 2007b). Ensiksi mainittu on julkisen vallan toimesta luotu osallistamiskanava, joka hyödyntää monissa tapauksissa nykyistä informaatioteknologiaa ja tietoverkkoja. Tavoitteena näissä hankkeissa on vahvistaa kansalaisten osallistumista ja näin uusintaa poliittisen yhteisön² identiteettiä (mt., Salmikangas 2004, 54) mahdollistamalla poliitikkojen ja kansalaisten *diskursiivinen dialogi*. Aktionistinen kansalaisuuskäsite puolestaan viittaa oma-aloitteisen ja kansalaislähtöisen mobilisoitumisen sekä osallistumisen, vaikuttamisen että toiminnan muotoihin. Tässä dis-

kurssissa vedotaan poliittisen toimintaympäristön fragmentoitumiseen kompleksiseksi multi-spatiaaliseksi verkostoksi (esim. Lappalainen 2005, 59), mikä aiheuttaa muutoksia poliittisessa toiminnassa. Kansalaiset itse tuovat esille poliittisen agendan asioita ja toimivat myös oma-aloitteisesti, osittain jopa poliittisen järjestelmän ulkopuolella ja joskus peräti sen kanssa kamppaillen. Lisäksi aktionistista toimintaa motivoi toisinaan halu kuulua jollakin erityisellä tavalla toimivaan ryhmään, jolloin merkittävä rooli motivaatiossa on osallistuvalla toiminnalla itsellään, ei pelkästään sen tuloksilla tai vaikuttavuudella (Rinne 2004, Rättilä 2004).

Tässä artikkelissa pureudutaan poliittisen osallistumis- ja toimintakulttuurin muutokseen, joka on johtanut uudenlaisen *refleksiivisen* politiikkakäsitteilyn ilmaantumiseen politiikan teorian käsittekartalle. Ymmärrämme refleksiivisyyden viittaavan sekä poliittisten epäkohtien ja asiakysymysten politisoitumiseen että niistä tehtävään poliittiseen arvioon, reflektioon, ja siitä seuraaviin toimenpiteisiin ja johtopäätöksiin. Refleksiivinen politiikka näin ymmärrettynä tarkoittaa intuitiivisesti ja vaistonomaisesti esiin nousevia politiikan muotoja ja keinoja, jotka poliittisessa arviossa saavat jäseny-neemmän toiminnallisen ilmenemismuodon. Pyrimme tuomaan esille, millaista politiikan teorian itsereflektiota refleksiivinen politiikkakäsitys edellyttää. Lisäksi muutosta havainnollistaaksemme viittaamme niin institutionaalisen politiikan rakenteisiin kytkeytyviin kuin kansalaislähtöisen refleksiivisen politiikan aineistoihin. Esimerkkitapauksemme liittyvät tietokonevälitteiseen viestintään. Taustalla on verkkoviestinnän vaikutusvallan kasvu, joka on mullistanut politiikan ilmiötä ja erityisesti julkisuustiloja tavalla, joka politiikan tutkimuksenkin olisi syytä ottaa entistä vakavammin.

Poliittisen toiminnan ideaalityypit

Poliittista vaikuttamista on sellainen toiminta, jossa kansalainen osallistuu yhteisönsä toimintaan eli pyrkii vaikuttamaan yhteisön asioihin ja kehityslinjoihin. Amerikkalaisen politiikan tutkijan Harold Lasswellin sanoin politiikassa päätetään ”*Who gets what, when, and how*”. Vaikuttamista on monenlaisia ja sitä voidaan harjoittaa monenlaisilla foorumeilla.

Perinteisesti poliittisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja osallistumisen tyyppiesimerkkinä pidetään äänestämistä vaaleissa. Suomalaisessa

² Poliittisen yhteisön käsitteellä viitataan tässä artikkelissa kaikenlaisiin poliittisiin yhteenliittymiin, joissa tehdään kansalaisia koskevia päätöksiä, sitoumuksia ja ratkaistaan toimintalinjoja. Käsitteen käyttöala on näin ollen laaja. (vrt. Kaldorin määrittelmä yhteiskuntasopimuksesta 2006, 69–70.)

edustuksellisessa demokratiassa kansalaiset voivat äänestää mieleistään ehdokasta edustamaan puolestaan niin valtakunnalliseen (eduskunta), paikalliseen (kunnan- tai kaupunginvaltuusto) kuin ylikansalliseenkin (EU:n parlamentti) edustuselimeen.

Äänestysaktiivisuus vaaleissa on pitkään ollut laskusuuntainen ja tätä on pidetty osoituksena politiikasta vieraantumisen tai peräti politiikanvastaisuutena. Huomio tulisi kuitenkin kiinnittää siihen, että poliittisen toiminnan keinot, tyylit ja motiivit muuttuvat yhteiskunnallisen kehityksen myötä. Klaus von Beyme (1995) erottaa kolme erilaista sosiaalisen ajan periodia, joilla kullakin on omat erityiset piirteensä poliittisen osallistumisen ja toiminnan suhteen. Hän jakaa aikatyypit *esimoderniin*, *moderniin* ja *jälkimoderniin*³. Jaottelu on heuristinen, eikä sillä pyritä historiallisesti tarkkarajaiseen jaotteluun. Esimerkiksi suomalaisessa politiikassa von Beymen aikatyypit esiintyvät rinnakkain ja limittäin. Von Beymen luonnostelee jaottelua voi parhaiten mieltää weberiläisen ideaalityypin merkityksessä poliittisen toiminnan selitysmallina.

Esimodernin poliittisen toiminnan käynnistäväenä voimana ovat objektiiviset, kärjistyneet sosiaaliset ristiriidat. Jakolinjat poliittisten toimijoiden kesken ovat selvät ja kilpailevien ryhmien tavoitteet eroavat päämäärien osalta selvästi. Toiminta on ideologisesti vahvasti väritynyttä ja usein karismaattisten johtajien inspiroimaa. Esimodernin poliittisen toiminnan tarkoituksena ei ole vain nostaa ristiriitoja esille, vaan ottaa haltuun poliittinen valta joukkoja mobilisoimalla. (von Beyme 1995, 122)

Modernin politiikka on suhteellisempaa. Myös sille on ominaista ristiriidat eri poliittisten toimijoiden kesken, mutta ne ovat lievempiä. Poliittiset rakenteet ovat vakiintuneet ja politiikka tasapainoilee ylhäältä johdetun ja alhaalta nousevan mobilisaation ristivedossa. Moderni poliittinen osallistuminen edellyttää kansalaisten joukkovoimaa taakseen saadakseen uskottavuutta vaateilleen. Vaihtoehtoisten näkemysten esiinmarssittaminen ei silti ole yksilöistä lähtevää, vaan poliittista visiointia harjoittavat erilaiset ryhmittyvät, jotka ovat kiinnittyneet poliittisiin rakenteisiin (von Beyme mt., 122; Heywood 2004, 127; Lundbom & Rinne

2003, 189). Periaatteessa modernin politiikan mallinnus muistuttaa *edustuksellisen demokratian ideaa*. Erilaisia poliittisia toimintalinjoja esittävät toimijat kilpailevat kansalaisten kannatuksesta pyrkessään poliittisen vallan kahvaan. Tämä pyrkimys edellyttää keskusjohtoista organisoitumista ja väen mobilisointia. Modernien poliittisten toimijoiden tavoite on saada oma osuutensa valtaresursseista ja pyrkiä vaikuttamaan politiikan asialistoille ja päätöksentekoon olemassa olevien kanavien ja instituutioiden välityksellä. Keskeinen kysymys kuitenkin on: *Miten paljon kansalaisten pitää osallistua ja millaista osallistumisen viime kädessä pitää olla?*

Von Beymen mukaan jälkimoderni poliittinen toiminta ei kumpua mistään yksittäisestä yhteiskunnallisesta epäkohdasta, vaan se on sporadista, omalakista ja samalla kontingenttia; mikä tahansa aihe voi politisoitua (von Beyme 1995, 122, Lappalainen 2005, 64). Poliittisen toiminnan ja samalla osallistumisen motiivi nousee ihmisten huolestuneisuudesta ja halusta muuttaa asiain tilaa. Poliittisten ideologioiden inspiroimaa osallistumista ei juuri ole, vaan sen on korvannut asiakohtainen politikointi. Materiaaliset arvot eivät ole tavoiteltavan kärjessä, vaan tärkeämmäksi koetaan sellaiset tavoitteet tai arvot kuten ilmaisunvapaus ja elämänlaatu – toisin sanoen, oikeus päättää itse oman elämänsä suunnasta ja määritellä itselleen tärkeät asiat (von Beyme 1995, 122; Rinne 1999, 152–153).

Jälkimodernin poliittisen toiminnan tavoitteena on pyrkiä vaikuttamaan ihmisten asenteisiin sekä vahvistamaan ja politisoimaan tietynlaista elämisen ja olemisen tapaa. Konfliktien ja intressien yksilöityminen ei merkitse politiikkaan kyllästymistä, vaan vaikuttamista horisontaalisesti. Tällaisen aktiviteetin ja mobilisaation perimmäinen tavoite on subjektiivisen hyvinvoinnin parantaminen – itse määrittelyn hyvän edistäminen ja elämän laadun parantaminen. Toisinaan vaikuttavuutta keskeisemmäksi nousee uusien ajatusten esiin nosto, arvojen tuominen julkisuuteen, innovatiivisten toimintamuotojen kehittäminen, sosiaalinen yhdessäolo ja keskustelut maailmankatsomuksista (Diani & Eyerman 1992, 7–8).

Vaaliosallistumisen kriisiytymisen syyt

Hyvin toimivassa poliittisessa järjestelmässä kansalaisille annetaan mahdollisuus osallistua ja hei-

³ Vastaavanlaisia luokitteluja demokratian eri tyypeistä, mutta selkeästi edustuksellisuutta painottaen on tehnyt mm. Bernard Manin (ks. 1997).

dän myös oletetaan osallistuvan yhteisöä koskevaan päätöksentekoon ja sen keskeisten arvojen määrittelyyn. Osallistuminen pyritään kanavoimaan järjestelmän rakenteisiin ja instituutioihin, jotta se olisi tehokasta. Tämä von Beymen mallintama modernin politiikan ideaali ansaitsee tulla tarkemmin pohdituksi, sillä sen avulla on mahdollista valaista käsillä olevan artikkelin argumentaatiota. Poliitiikan tutkimuksessa on perinteisesti otettu annettuna tietyyppinen poliittinen osallistuminen. Oikeaa osallistumista on olla mukana demokraattista järjestelmää tuottavissa rituaaleissa. Vaaliosallistumista pidetään kaikkein merkittävimpänä poliittisen osallistumisen muotona. Kansanvaltaisen hallintokoneiston valintaan osallistumista pidetään kansalaiskunnan mittarina. Demokratialla tai demokratia-käsitteen käyttämisellä legitimoidaan poliittinen hallinta (Held 1997, 78). Äänestämisen itsetarkoituksellisenä funktiona on selvittää ja selkeyttää hyväksyttävän ja oikeutetun hallinnan kriteerit. (Heywood 2004, 220.)

Liberaalisten demokraattisten järjestelmien valitseva muoto on edustuksellinen demokratia, jossa kansalaiset voivat antaa edustajilleen valtuutuksen hallita sekä harjoittaa julkista vallankäyttöä vaalikauden ajan. Edustuksellisen demokratian asetelma tiivistyy lähtökohdiltaan edustajien ja edustettavien väliseksi dilemmaksi: kansan valtaa käyttävät valitut edustajat, jotka edustavat suurempaa samalla tavalla ajattelevaa ihmisjoukkoa. Kansalliset parlamentit nähdään siten kansan peilikuvaksi eli kansakunnaksi pienoiskoossa. (Held 1997, 81, Heywood 2004, 225–227, 233). Kuitenkin tätä demokraattisen edustuksellisuuden ideaa voidaan kritiikoida monestakin näkökulmasta, joista tässä mainitaan vain kolme kärjekkäintä. Ensinnäkin voidaan kysyä, onko määräaikainen satunnainen politikointi riittävää osallistumista, jotta poliittista järjestelmää voidaan pitää todella kansanvaltaisena. Useat minimidemokratian teoreetikot ovat puolustaneet satunnaisen politikoinnin riittävyyttä poliittisen järjestelmän legitimaation takaajana (ks. tarkemmin Setälä 2003).

Monimutkaisten poliittisten päätösten tekeminen on minimiteoreetikkojen mukaan syytä jättää asiantuntevimille tahoille, sillä liika osallistuminen luo turbulenssia ja rauhattomuutta ja estää vakaan ennustettavuuden yhteiskunnallisessa elämässä. Minimidemokratia ei kuitenkaan enää vastaa kansalaisten odotuksiin julkiseen päätöksentekoon osallistumisesta. Tämä on huomattu myös poliitti-

sen hallinnon puolella, jossa on kehitelty ja kehitellään monipuolisempia kanavia kansalaisten osallistamiseksi yhteisöjensä kehittämiseen (esim. Sinun äänesi Euroopassa -portaali [www-dokumentti], Vanhasen hallituksen kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma [www-dokumentti], VALMA-valmistelufoorumi [www-dokumentti]).

Toinen kriittinen huomio edustuksellisuudessa on, että ehdokkaat eivät todella muistuta äänestäjäkuntaansa, vaan ovat keskimäärin heitä paremmin koulutettuja, paremmin toimeentulevia ja pysyvämmissä työsuhteissa. Lisäksi nuorimmat ja vanhimmat ikäluokat sekä naiset ylipäänsä ovat ehdokkaiden joukossa aliedustettuina. Ehdokasettelussa näkyvä tendenssi voimistuu tarkasteltaessa valituksi tulleiden sosio-ekonomista asemaa sekä ikää. Edustajat eivät esimerkiksi kärsi laisinkaan henkilökohtaisesta työttömyydestä. (Tilastokeskus 2007 [www-dokumentti].) Edustajien kokemusmaailma poikkeaa varsin radikaalisti merkittävien, mutta aliedustettujen äänestäjäsegmenttien vastavasta. Miten edustavasta mielipiteen heijastumisesta tällaisessa tapauksessa oikeastaan voidaan puhua? Poliittisilla päätöksentekijöillä on päätäntävaltaa asioista, joiden ymmärtämiseen heidän kompetenssinsa ei riitä tai jotka ovat heille vieraita. Tällöin koko poliittisen koneiston uskottavuus horjuu ja kiinnostavuus osallistumiseen murenee. Vaarana on poliittisen järjestelmän fragmentoituminen ja politiikan siirtyminen rakenteista sosiaaliseen perustuvaksi toiminnaksi (Lappalainen 2000, 256). Mikäli todella halutaan edustajien olevan poliittinen yhteisö pienoiskoossa, ainoa luotettava tapa saavuttaa tämä tavoite olisi satunnaisesti arpoa edustajat.

Kolmas kritiikki kohdistuu edustajan mahdollisuuksiin ajaa äänestäjensä asioita luottamustoitteissaan. Esimerkiksi Suomessa äänestäjän kuluttajansuojan kannalta on huolestuttavaa, että yksittäinen edustaja kampanjoi joillakin vaaliteemoilla, joiden avulla hän pyrkii erottautumaan kilpailijoistaan ja soittlemaan vaalikansan sielun herkkiä kieliä. Vaalijärjestelmästä johtuen ehdokkaan saamat äänit menevät viime kädessä puolueen hyväksi, eikä yksittäinen edustaja juurikaan voi vaikuttaa puolueensa politiikkaohjelmien linjauksiin tai kannanottoihin. Lisäksi ehdokkaalle annettu ääni saattaa avittaa sellaista ehdokasta, jota äänestäjä ei missään tapauksessa olisi halunnut tukea.

Perinteisen instituutiokeskeisen poliittisen osallistumisen ja toiminnan kriisiytyminen johtuvat

pääasiallisesti kahdesta seikasta. Ensimmäinen syy on arvojen hiljainen vallankumous, jota erityisesti Ronald Inglehart on vuosikymmenten ajan seurannut. Inglehartin mukaan (1997, 35, 43) jälkimodernissa yhteiskunnissa on siirrytty materiaalisista arvoista jälkimateriaalisiin – ihmiset haluavat itselleen enemmän aikaa yksityisiin tärkeisiin elämänprojekteihinsa. Toinen syy institutionaalisen politiikan kriisiin on sen luonteessa. Etabloitunut politiikka kykenee huonosti, jos ollenkaan, reagoimaan yksittäisiin kansalaisia huolettaviin epäkohtiin. Lisäksi perinteinen poliittinen vaikuttaminen on hidasta, inkrementaalista ja kompromissihakuista. Poliittisen järjestelmän tehtävänä on kantaa huolta kokonaisuuden hallinnasta, ei kaleidoskooppimaisesta kansalaisten aloitteiden ajamisesta.

Manageriaalinen instrumentalismi politiikan ongelmana

Poliittisen järjestelmän oleelliset vaikuttamisen kanavat ovat erilaiset organisaatiot ja järjestöt, joiden välittämää osallistuminen ja vaikuttaminen ovat. Institutionaaliset ryhmittymät – puolueet, painostusryhmät, etujärjestöt – yrittävät koota, esittää ja myös generoida kannattajakuntansa toiveita (Heywood 2004, 233). Ne ovat poliittisen toiminnan ja osallistumisen paikkoja sekä mobilisaation lähteitä. Edustuksellisessa demokratiassa kilpaillaan kannattajien suosiosta ja tavoitellaan poliittista valtaa jäsenkunnan etujen ajamiseen. Poliittista valtaa ei sinällään arvosteta sen itsensä vuoksi, vaan siksi että sen avulla voidaan instrumentaalisesti toteuttaa tärkeiksi koettuja tavoitteita, vaikuttaa politiikan agendan muodostumiseen ja päästä osallistumaan päätöksentekoon (Palonen 2003). Instrumentaalisuuden vuoksi politiikan arvo riippuu viime kädessä sen tuotoksista ja siitä, miten hyvin ne ovat mitattavissa ja omaksuttavissa. Poliittikkaa voi näin ollen kuvata kustannustehokkaana ja parhaat käytännöt omaksuvana *manageriaalisen* hallintana (Kantola 2002, 295).

Tehokas poliittinen järjestelmä toimii sektorialisesti siten, että yhteiskunnan eri osa-alueista huolehtii siihen erikoistunut luottamushenkilöstö asiantuntevine virkamieskuntineen. Äänestäjät ovat satunnaisia poliitikkoja, joiden osallistumisen kuningashetket ovat äänestyspäivänä ja vaalikampanjoiden aikana. Vaaleissa äänestäjät käyttävät poliittista valtaosuuttaan. Puolueet muodostavat silti poliittisen eliitin – tai ainakin potentiaalisen

eliitin, mikä tarkoittaa puolueen asettaman kandidaatin mahdollisuutta tulla valituksi – käytännössä monopolisoimalla ehdokasasettelun. Pidettäessä kiinni uskomuksesta, että puolueet todellakin edustavat yhteiskunnan erilaisia ryhmiä suhteessa niiden kokoon, on helppo legitimoida puolue-edustus poliittisen vallankäytön perusteeksi ja hyväksyä hallinnon *auktorisointi arvojen allokoijaksi*.

Rakenteisiin ja instituutioihin kytkeytyvän politiikan etuna on yhteiskunnallisen kehittymisen turvaaminen ja yhteiskuntapoliittinen ohjailu laeilla ja muilla poliittisilla päätöksillä (Heywood 2004, 65). Institutionaalinen politiikka on intressimotivoitunutta ja luonteeltaan teleologista, jolloin ensiarvoisen tärkeää olisi eri ryhmittymien tarpeiden huomioiminen ja reagoiminen noudattaen julkikirjoittamatonta, mutta silti vaikuttavaa, edustuksellisen poliittisen järjestelmän sisäistä logiikkaa. Poliittinen osallistumien ja toiminta ovat tiukasti puolueiden kontrollissa samoin kuin järjestelmän tuotokset, vaikutukset sekä niiden allokointi ja distribuutio (esim. Paloheimo & Wiberg 1996, 131–132). Poliittikan suunnan ohjaus on järjestelmän portinvartijoiden käsissä, joiden kautta kansalaisten palaute kulkee poliittisen koneen syövereihin. Portinvartijoilla on politiikan asialistan muotoutumisessa keskeinen rooli. Ne päättävät, mitkä asiat kulloinkin ovat *riittävän* merkittäviä ollakseen julkisia poliittista ohjausta ja päättämistä vaativia asioita (mt. 132–133, vrt. Rinne 2004, 94–95).

Verrattuna jälkimoderniin perinteiset poliittiset toimintakeinojen ja -kanavien repertuaarit tuntuvat tylsiltä ja saattavat osaltaan edistää puoluepoliitikasta vieraantumista. Silti pitää huomioida, että valtaosa yhteiskunnallisesti merkittävistä päätöksistä tehdään edustuksellisissa rakenteissa. Pyrkimys tämän asiantilan säilyttämiseen on luettavissa myös Vanhasen hallituksen *kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman* (2003–2007) julkaisujen riveiltä ja rivien väleistä. Ohjelma pyrkii hyödyntämään *New Public Management* -näkemysten mukaista ajatusta julkisjohtamisessa. Kansalaisia pidetään subjekteina tarjoamalla heille mahdollisuutta tuoda julki tietoaan ja käsityksiään poliittisen hallinnan suunnasta. (Salmikangas 2004, 62.) Osallisuutta tosin rajoittaa se, että poliittisen asialistan monopoli pysyy institutionaalisten toimijoiden hallussa. Tavoiteltu dialogi muuttuu ylhäältä alas suuntautuvaksi monologiksi (Glasius & Kaldor & Anheier 2006, 24), joka takaa ennustettavuuden poliittisen

järjestelmän ja yhteiskunnan tulevaisuuden kehittymisessä. Kansalaisvaikuttamisen politiikka-ohjelmassa osallistumista kannustetaan oikeaan eli *vaaliosallistumisen* suuntaan, mikä tietenkin on etabloituneille poliittisille toimijoille edullista. Poliittinen osallistuminen tosin on tuomittu jäämään konventionaaliseksi, konservatiiviseksi ja konsensushakuiseksi.

Voidaankin kysyä, ovatko poliittiset puolueet enää parhaita tahoja kansalaisten mielipiteen välittämässä muuttuneessa maailmassa ja heijastuvatko kaikki merkittävät yhteiskunnalliset kannat todella poliittiseen päätöksentekoon niiden kautta. Kysymys on aiheellinen, mikäli vakavasti kannetaan huolta poliittisen osallistumisen, mobilisaation ja toiminnan aktiivisuudesta. Edellä on todettu puolueista asetettujen ehdokkaiden ja valituksi tulneiden edustajien tulevan eri maailmasta kuin vaalikansan. Ideaalityyppiseen keskivertoäänestäjään vedotakseen puolueen vaalistrategit muokkaavat vaalien agendan maltilliseksi ja konservatiiviseksi varoen ärsyttämästä myyttistä *Matti Meikäläistä* ja *Tuija Tavallista*. Lisäksi puolueissa varaudutaan vaalien jälkeiseen aikaan ja esiinnyttään vaalikampanjoissa konsensushakuisesti. Tästä syystä ei olekaan kummallista, että uusien ja aitojen poliittisten teemojen esiintuomisessa ovat viime aikoina kunnostautuneet nimenomaan jälkimodernit uudet poliittiset liikkeet ja verkostot (ks. Heller & Fehér 1988, 5) tai yksittäiset kansalaiset, jotka internetiä hyödyntäen politisoivat jonkin asian ja tuovat sen julkiseen keskusteluun (Lappalainen 2005, 9, Häyhtiö 2004).

Eräänlaisena antiteesinä *subjektiivisuuden* poliitikalle puolueet pyrkivät korostetun objektiivisuuden politiikkaan olemalla pragmaattisia ja hakemalla kustannustehokkuutta poliittisen järjestelmän hallinnointiin. Tällaisen insinöörin hintana tosin on poliittisesti inspiroituneen, ideologis pohjaisen debatin ja vaihtoehtoisten politiikkavisioiden vesittyminen. Nykypolueiden toimia tarkastellessa on vaikea uskoa, että vielä muutama vuosikymmen sitten puolueet nähtiin jopa haitallisina yhteiskunnan koheesiolle ja yhtenäisyydelle.⁴ Tällöin poliittisten mielipiteiden kirjon pelättiin repivän juopia eri yhteiskuntaryhmittymien välille ja

aiheuttavan hajaannusta, ja puoluelaitosta pidettiin yhteiskunnallisten konfliktien aiheuttajana ja ylläpitäjänä. Visiottoman ja arvottoman politiikka-toiminnan ohjenuorana näyttäisi poliittisen kiihkoilun ja rabulismien asemesta nykyään olevan manageriaalinen hallinnointi kokonaisuuden maltilliseksi kehittämiseksi (Häyhtiö & Rinne 2007b, ks. Kantola 2002).

Refleksiivisten toimijoiden omaehtoinen politiikka

Perinteisen politiikan prosessien hitaus sopii huonosti nykyihmisen vauhdikkaaseen elämänrytmiin. Tälle ajalle kuvaavasti poliittiselle toiminta-areenalle on astunut kirjava joukko erilaisia toimijoita monenkirjavine tavoitteineen. Modernin eli instituutiokeskeisen politiikan teho perustui sen kyvyille mobilisoida tukijoukkoja ajatun politiikkaohjelman taakse. Myös yhteiskunnallisella luokka-aseamalla on ollut suuri merkitys politiikkaan kiinnittymisessä. Jälkimodernin aikana luokka-asemien paino sen sijaan vähenee ja vaikeammin ennustettavien tekijöiden merkitys kasvaa. Poliitiikan kiinnittymisen vaihtuvat syyt muuttavat myös poliittista toimintaa protesti- ja performanssiluonteisemmaksi (Siisiäinen 2003, 55–56). Kollektiivisen poliittisen toiminnan rinnalle ovat astumassa jälkimodernin glorifioimat subjektiiviset arvovalinnat, uusien elämätapojen ja -tyylien esiinmarssi, yksilöllisten ratkaisujen korostaminen sekä asioiden tekeminen lähipiirissä ja oma-aloitteisesti.

Perinteisestä näkökulmasta tällainen asiakohtainen politiikka koetaankin helposti sporadisiksi, purkauksenomaiseksi ja jopa irrationaaliseksi (Häyhtiö & Rinne 2007b, Häyhtiö 2004). Subjektiivisesti koettuihin vääryksiin ja polttaviin epäkohtiin puuttuva poliittinen liikehdintä on usein yhdistetty yhden asian liikkeisiin. Tällaiset liikkeet syntyvät ajassa ja kukoistavat jonkin tietyn toiminnallisen periodin, eikä niillä ole yleispoliittisia tavoitteita tai vakiintunutta toimijarakennetta (Byrne 1997, 10). Asiakohtaisessa politiikassa paikallinen ja ajallisen toiminnan merkitys korostuu, samoin katalyyttinä usein on tunne kuulumisesta johonkin joukkoon. Refleksiivisen ja tilannekohtaisen toiminnan seurauksena motivoiva arvopohja poikkeaa perinteisen politiikan vastaavasta. Poliittisten kiistojen kontingentti esiinnousu johtaa tilanteeseen, jossa toimijoita mobilisoivat *totuudet* ja *arvot* ovat tilannekohtaisia, subjektiivisia ja ympäristönsä

⁴ Itse puolue-termi viittaa useassa kielessä yhteiskunnan fraktioon ja puolen ottamiseen jonkin asian kannattamiseksi tai vastustamiseksi yhtenäisen kokonaisuuden kustannuksella (Apter 1963, 327).

sidottuja. (Lundbom & Rinne 2003, 186, vrt. Pulkkinen 1996, 45).

Yleispätevien ideologioiden ja arvojen korvauksessa kontekstisidonnaisella asiakohteisella politiikoinnilla poliittinen toiminta kieltää universaalien politiikkakäsityksen kuin myös universaalien poliittisuuden, mutta paradoksaalista kyllä, tilanteiden ja kontekstien ainutkertaisuus mahdollistaa minkä tahansa ilmiön politisoitumisen (esimerkiksi kevään 2006 Lordi-kohu, tästä ks. tarkemmin Häyhtiö & Rinne 2007c). Refleksiivisen politiikan näkökulma laajentaa politiikka-käsitettä koskemaan omaehtoisia, yksilöllisiä ja subjektiivisia valintoja, jotka ovat vaikuttaneet uudenlaisten poliittisen sitoutumisen ja vaikuttamisen tapojen esille nousemiseen. Refleksiivinen politiikka tarkoittaa 1980-luvulta lähtien ilmaantunutta kansalaisten identifiointimista poliittisiin vaihtoehtoihin, joita ei ole sovitettavissa *vanhan politiikan* eli puoluepolitiikan agendalle. Yksilöllistyvä politiikka ei perustu perinteisiin luokka- ja ryhmäjäsenyyksiin ja ideologisiin kamppailuihin, vaan subjektiivisesti koettuihin arkitodellisuuden ongelmiin (Paakkunainen & Hoikkala 2007, 140; 144, Peltola 2007, 85–86, Dahlgren 2005, 154, Micheletti 2003, 4–5, Hellsten & Martikainen 2001, 57–63, Beck 1995, 38–40.) Tämä tendenssi näkyy poliittisessa toiminnassa. Keinovalikoimat selittyvät pitkälti halutuilla päämäärillä. Politisoidut tilanteet nousevat esiin satunnaisesti ja niissä luodaan omasta kokemusperspektiivistä käsin odotuksia tulevaisuuden horisontteihin. (Häyhtiö & Rinne 2007b, Rinne 1999, 151.)

Refleksiivisen politiikan toiminnan muodoille on ominaista niiden järjestäytymättömyys ja mobilisoituminen verkostomaisena liikehdintänä, joka hyödyntää julkisuutta joko sitä itse tuottaen tai antaen aihetta uutisointiin. Toiminnallinen sosiaalinen verkosto kukoistaa lyhyen ja intensiivisen jakson hyödyntäen saamaansa julkisuutta provokatiivisesti luoden uusia konfliktiasetelmia, jotka hetkellisesti vahvistavat kuvaa vaikuttavasta toimijasta. Kuitenkin monet asiakohteiset ja yksilölähtöiset poliittiset interventiot eroavat sekä perinteisistä että myös ns. uusista yhteiskunnallisista liikkeistä paitsi toimintaohjelmansa suppeuden, niin myös ajallisen keston suhteen (vrt. della Porta 2005, 199–201, vrt. della Porta 2000, 241, ks. myös Crossley 2002, 4). Yhteistä uusille yhteiskunnallisille liikkeille ja verkostomaiselle liikehdinnälle on niiden post-ideologinen luonne sekä julkisuuden

merkitys poliittisen toiminnan ja mobilisaation resurssina ja käyttövoimana. Kannattajien kerääminen perustuu niissä kykyyn läpäistä median kentät ja tarjota ihmisille samastumiskohde, tai ainakin riittävän houkutteleva aihe, jonka ympärillä parveilla. Toiminta on usein sattumanvaraista spontaania protestointia, joka taktisesti perustuu asiakohteisiin vastakulttuurisiin interventioihin (della Porta 2000, 242). Lisäksi organisoitumisen resurssina ovat enenevästi uuden viestintäteknologian mahdollistamat tavat. Viestintäteknologia vaikuttaa myös liikkeiden ja verkostojen itseymmärrykseen ja kollektiivisten identiteettien tuottamiseen ja uusintamiseen. Monet ryhmät viittaavat itseensä verkkoliikkeinä. (Majava 2006, 80, della Porta & Mosca 2005, 168–169, 186.)

Omaehtoisen poliittisen toiminnan lisääntyminen ja vahvistuminen on tutkimusten valossa kasvava trendi (Häyhtiö & Rinne 2007a, Paakkunainen & Hoikkala 2007, della Porta & Mosca 2005). Osallistuminen järjestöjen toimintaan, poliittinen kuluttaminen ja muut *refleksiivisesti* esiin nousevat poliittikan keinot kasvattavat suosiotaan erityisesti nuorison keskuudessa. Samoin on laita tietokonevälitteisen viestintäteknologian poliittisessa käytössä (Peltola 2007, 85). Aktiivinen kansalaisuus toteutuu siten kansalaisyhteiskunnassa, joka joisakin yhteyksissä määrittyykin juuri eräänlaisena vastavoimana keskusjohtoiselle valtiolle vapaan ja omalähtöisen toiminnan paikkana, (Pulkkinen 1996, 19).

Kansalaisyhteiskunnan merkitys poliittiselle kansalaisuudelle korostuu, jos sen ajatellaan myös heijastavan yhteiskunnan erilaisuusrakennetta systeemi- ja yksilötasolla (Saukkonen 2005). Näin nähtynä kansalaisyhteiskunta edustaa aitoa moninaisuutta suhteessa poliittiseen järjestelmään, Se luo kanavan ja samalla mekanismin kansallisen koheesion ja integraatioon vahvistamiseksi, koska se mahdollistaa erilaisille yhteiskunnallisille ryhmityksille joukkovoiman käytön poliittiseen järjestelmään vaikuttamiseksi (Siisiäinen 2004, 115–116).

Inglehartin painottama arvojen hiljainen vallankumous on kuitenkin muuttamassa valtion ja kansalaisyhteiskunnan keskinäistä asetelmaa ja suhdetta. Kehittyneissä yhteiskunnissa privatisoitumisen ja individualisoitumisen trendit nakertavat tehokkaasti kansalaisjärjestöjen poliittisen vaikuttamisen potentiaalia. Nykytendenssi on yhteisöpäköinen suuntaus kohti yksityistä elämänsfääriä, ja

tämä näkyy myös kansalaisjärjestöjen muuttuvassa luonteessa, sillä ne ovat muuttumassa jäsenistönsä elämänprojektien näköisiksi harraste- ja yhdessä-olokerhoiksi (Siisiäinen 2004, 113). Omalähtöinen poliittinen toiminta leimataan helposti puuhaste-luksi vakavan vaikuttamisen asemesta.

Kansalaisia aktivoimassa: herääminen osallistamaan

Suhtautuminen politiikan tarjoamiin mahdollisuuksiin on tutkimusten mukaan muuttumassa kynniseemmäksi kansalaisten, erityisesti nuorten, keskuudessa. Tämä trendi näkyy myös Suomessa. Yhä useammat ovat sitä mieltä, että poliitikot ovat kiinnostuneita vain ihmisten äänistä mielipiteiden kuulemisen asemesta. Samoin usko politiikan positiivisiin vaikutuksiin omaan elämään, kuten myös usko oman vaikuttamisen mahdollisuuksiin on laskusuunnassa. Kansalaisten hämmennystä ja epätoivoisuutta omasta asemastaan kuvastaa se, että valtaosa silti ilmoittaa olevansa joko täysin tai joksienkin samaa mieltä siitä, että äänestämällä voi vaikuttaa asioihin. (Paakkunainen & Myllyniemi 2007, 17–18.)

Kansalaisten kokemaan huoleen on herätty myös politiikan instituutioissa ja perinteinen osallistumiskulttuuri on läpikäymässä muutosvaihetta. Julkisesti tämä pyrkimys esitetään huolena kansalaisten vaaliosallistumisen passiivisuudesta ja vieraantumisen politiikasta. Lääkkeeksi osallistumis-apatiaan on kehitelty keinoja vetää kansalaisia poliittiseen päätöksentekoon vaalikausienkin aikana lisäämällä dialogia päättäjien ja kansalaisten välillä. (Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle kansalaisten suoran osallistumisen kehittymisestä 2002 [www-dokumentti]). Teoreettista tukea julkisen vallan hankkeille ammennetaan akateemisissa piireissä laajaa suosioita saaneista demokratiateorioista, joissa poliittisen järjestelmän uskottavuutta ja legitimitettiin pyritään vahvistamaan lisäämällä kansalaisten mahdollisuuksia osallistua poliittiseen elämään. Erityisesti deliberatiivinen demokratiateoria, jonka mukaan hallinnan legitimitettiin voimistetaan lisäämällä läpinäkyvyyttä päätöksenteon valmistelussa, vaikuttaisi innoittaneen poliittisia päättäjiä. Kyseisen ajattelutavan mukaan päätöksenteon valmisteluun tulisi myös olla pääsy niillä kansalaisilla, joiden elämään tehtävät päätökset vaikuttavat. Tässä deliberatiivinen demokratia eroaa joistakin muista demokratiakäsityksistä, joiden

mukaan poliittisen yhteisön maantieteelliset rajat määrittävät inklusiivisuutta eli oikeutta poliittiseen osallistumiseen. ((Herne & Setälä 2005, 177–179.)

Aivan puhtasoppisia deliberatiivisten ajatusten inspiroimat osallistamiskokeilut eivät kuitenkaan ole. Deliberaatioon nimittäin kuuluu myös vaatimus avoimesta julkisesta keskustelusta, jossa perustelluin argumentti voittaa (mt. 177–178, Froomkin 2004, 15–16). Tällainen keskustelu muistuttaa Habermasin tunnetuksi tekemää ideaalia puhetilannetta (Habermas 1981) ja se liittyy myös hänen myöhempään diskurssietiikkaansa (Habermas 1990). Ongelmalliseksi habermasilaisen käsitteistön soveltamisen demokraattisissa osallistamiskokeiluissa tekee kuitenkin se, ettei sitä ole sinällään kehitetty demokraattista keskustelua ja osallistumista ajatellen; sen tavoitteena ei ole keskustelun volyymin lisäys, vaan ennen kaikkea yhteisymmärryksen löytäminen parhaasta argumentista. Viime kädessä habermasilainen diskurssietiikka voimistaakin refleksiivistä poliittista toimijaa poliittisen järjestelmän legitimitettiin vahvistamisen asemesta, sillä se tarjoaa yksittäiselle kansalaiselle perustellun pohjan lisätä *itse-hallintiaan* (self-governance) ja toteuttaa omaa perusteltua elämänpoliittista projektiaan (Häyhtiö & Rinne 2007b, Froomkin 2005, 16).

Kansalaisosallistumisessa juuri keskustelun sisällön ja aiheiden rajoittaminen syövät hankkeiden uskottavuutta. Käytännöllisistä syistä kansalaisten ja hallinnon vuoropuhelun huolellinen rajaaminen on järkevää, sillä moniäänisestä ja tempoilevasta kakofoniasta on mahdoton löytää perusteltuja kannottoja päätöksenteon tueksi (Dahlgren 2005, 151). Lisäksi Yhdysvalloissa tehdyissä empiirisissä selvityksissä on todettu kansalaisten vierastavan ja vetäytyvän liian pluralistisista ja hajanaisista keskusteluista sekä välttävän osallistumista kärjekkäisiin debatteihin. Tämän selitetään johtuvan sillä, että osallistujat kokevat tietävänsä liian vähän kiistelystä asiasta, pyrkivän hakeutuvan keskusteluyhteyteen samanhenkisten kanssa sekä vierastavan ajatusta enemmistön esittämää kantaa vastaan (Witschge 2004, 119).

Osallistamishankkeiden puheenvuorojen hajanaisuus ja epäsuhtaisuus sekä sisällöllisesti että argumentatiivisesti johtavat tilanteeseen, jossa käytävää keskustelua mielletään merkityksettömäksi taustakohinaksi. Eräänlaisena piiloagendana osallistavissa hallintokokeiluissa on pyrkimys suit-sia ennakoimatonta refleksiivistä politikointia, jota

aito deliberaatio vahvistaa. Deliberaatioon nimitäin kuuluu kunnioittava suhtautuminen erimielisyyteen ja keskustelussa esiin nousseisiin perusteluihin eriaisiin mielipiteisiin (Witschge 2004, 110). Asiat, joita esimerkiksi internetin vuorovaikutteisiin keskustelufoorumeihin tuodaan, ovat järjestään ylhäältä määrättyjä. Kansalaisten omia aloitteita ei foorumeilla ole, ainakaan julkisessa kaikille avoimessa keskustelussa, mikä sopii edustuksellisen järjestelmän intresseihin. Agendan määrittelevät luottamusmiehet ja/tai virkamiehet, eivät kansalaisryhmät. Tämä periaate sopii huonosti, jos ollenkaan, deliberatiiviseen ajatteluun, jonka mukaan kansalaisilla tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa poliittisen agendan muotoutumiseen (Herne & Setälä 2005, 176–177). Kansalaiskeskusteluja käydään aiheista, jotka ovat leimallisen tarkoituksen mukaisia (sekä tavallisesti harmittomia ja merkitykseltään vähäisiä). Keskusteluagendan määrittelevät luottamushenkilöt ja viranhaltijat siten, että aiheet ovat edustuksellisen järjestelmän intresseihin sopivia ja sovitettavissa. Valitut keskustelunaiheet ovatkin luonteeltaan ja merkitykseltään poliittikan asialistan kevyemmästä päästä. (Häyhtiö & Rinne 2007a, Albrecht 2006, Blaug 2002; Rättilä 2004.)

Pyrkimyksenä ja visiona kansalaisten kuuleminen on kannatettavaa ja tervetullutta vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi. Kuitenkaan kansalaiset eivät ole tuntuneet ottaneen tarjottua kanavaa vaikuttamisen välineekseen. Poliittisen hallinnon tarjoamat keskustelupalstat eivät ole täyttyneet debatoivista aktiivikansalaisista, vaan ainoastaan kourallinen innokkaita on kirjoittanut näkemyksensä julki. Sama tendenssi näkyy niin valtakunnan tasolla otakantaa.fi-portaalin keskustelijamäärissä kuin paikallisen hallinnon masinoimilla osallistumisfoorumeilla (ks. esim. *Lapset ja nuoret keskustelun ytimessä* 14.02–2.3.2007 [www-dokumentti] ja *Tampereen kaupungin keskustelupalsta* [www-dokumentti]). Keskustelijamäärien vähäisyys interaktiivisilla alustoilla lienee yksi seuraus aiemmin mainitusta uskosta omiin vähäisiin kykyihin vaikuttaa asioihin. Toisaalta se vahvistaa myös kansalaisten käsitystä siitä, että heidän mielipiteitään ei edustuksellisessa järjestelmässä oteta vakavasti. Poliittisten luottamushenkilöiden ja virkamiesten ei tarvitse huomioida tai edes reagoida keskustelupalstoilla esitettyihin mielipiteisiin, aloitteisiin tai muutosvaatimuksiin (Häyhtiö & Rinne 2007a ja b). Seurauksena on myös kansalaisten kyynistyvä

käsitys osallistamishankkeiden tehosta ja vaikutuksesta, ja niiden vähättely viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden taholta (Leino 2006, Niemenmaa 2005, Häikiö 2005).

Osallistumisen klassikkoteorian (Arnstein 1974) mukaan ihmiset motivoituvat osallistumaan, jos he kokevat todella voivansa vaikuttaa. Tunne poliittisesta voimaantumisen (empower) johtaa siten vahvaan osallistumiseen julkiseen elämään ja poliittisen yhteisön asioihin. Käytännössä tämä tarkoittaisi kansalaisten ja poliittisten päättäjien yhteistyötä sekä kansalaismielipiteen näkymistä päätöksenteossa. Käytännössä osallistaminen luovii vastatuuleen, sillä se edellyttää poliittisen keskustelun sallimista, eli perustelevaa dialogia symbolisesta hegemoniasta ja oikeudesta määrittää, mikä on hyvä/oikein ja mikä on paha/väärin. Joissakin vuorovaikutteisissa verkkofoorumeissa keskustelu ”elää omaa elämänsä” ja muistuttaa normaalia poliittista debattia sillä tavoin, että se muuttuu helposti käsittelemään jotakin muuta kuin ennalta annettua keskustelunaihetta tai poliittista toimeenpano-ohjelmaa. Tämän lisäksi refleksiiviset kansalaiset voivat pyrkiä muotoilemaan keskusteluagendaa uudelleen omilla vaihtoehtoisilla ohjelmanavauksillaan välittämättä keskustelun moderaattoreiden aloitteista ja ohjauksesta (ks. Häyhtiö 2004). Päätäjiltä ja virkamiehiltä vaaditaan kovaa henkistä kanttia asettua puolustamaan, perustelevaan ja mahdollisesti pyörtämään kulloinkin käsillä olevan asian valmistelua, eikä tähän useinkaan ole valmiutta. Esimerkiksi Vammalan kaupunginhallitus sulki toukokuussa 2005 kaupungin ylläpitämän keskustelupalstan poliittisen kansalaiskeskustelun käydessä ”turhan” kiivaaksi. (Ks. tarkemmin Satakunnan Kansa 2.6.2005 sekä Tyrvään Sanomat 29.6.2005 ja 10.8.2005).

Kohtaamisia julkisuudessa: osallistumisen muuttuvat paikat

Poliittisen keskustelun julkisuutta pidetään yksituumaisesti demokraattisten järjestelmien toimivuuden ja jatkuvuuden kannalta välttämättömänä. Massamedialla on ollut jo pitemmän aikaa vakiintunut asema julkisuuden instituutiona, jonka toivotaan välittävän koko kansalle poliittisesti merkityksellisiä asioita. Joukkotiedotusvälineille on näin ollen säilytetty merkittäviä yhteiskunnallisia tehtäviä, kuten kansalaisten sivistäminen, julkisen mielipiteen tuottaminen, kansalaisten ja vallanpitäjien

vuorovaikutuksen ylläpitäminen sekä poliittisen hallinnon toimien valvonta. On myös paljon odotuksia, että näitä tehtäviä voitaisiin hoitaa tehokkaammin ja kansalaislähtöisemmin internetin avulla (Dahlberg 2001).

Vielä 1980-luvulla lehdet sekä radio- ja tv-kanavat ylläpitivät oligopolien kaltaisesti kansallisen julkisuuden areenoita, joiden puitteissa omaehtoisen kansalaisviestinnän toimintamuodot olivat varsin rajoittuneet (ks. esim. Nieminen 2001). Seuraavalla vuosikymmenellä kiihtynyt globalisaatio, kaupallisen media-alan nopea kasvu ja digitaalisen viestinnän yleistyminen vaikuttivat siihen, että kansalaisten kokemana mediamaisema murroksenomaisesti laajeni ja sai uusia muotoja. (Keane 2000, Kellner 2000, Nieminen 2004)

Nykyisin ihmiset viettävät yhä enemmän aikaa erilaisten tiedotusvälineiden äärellä ja tuottavat myös itse mediasisältöjä vuorovaikutteisten viestintävälineiden, kuten internetin, matkapuhelinten ja digitaalisten kameroiden avulla. Poliittisesti on merkittävää, että verkottuneessa toimintaympäristössä toimijat voivat ensi kädessä päättää viestin välittämiseen liittyvistä keskeisistä seikoista, kuten siitä mitä, miten ja kelle viestitään. Suhteessa perinteisten joukkotiedotusvälineiden viestintägenreihin tämänkaltaista valinnanvapautta voitaneen pitää vallankumouksellisena. (Gillmor 2004.)

Poliittiset julkisuustilat eivät ole enää pelkästään kansalaisen ja hallinnon välisen suhteen välittämistä, vaan niistä on tullut myös politiikan tekemisen väline, kanava ja resurssi. Tämä tulee kenties parhaiten ilmi tarkastelemalla juuri edellä mainittua refleksiivistä politiikkaa. Tämän omaehtoisen osallistumisen, toiminnan ja vaikuttamisen keskeisin muoto ja kanava on julkisuus, jonka avulla kansalaiset voivat saattaa yleisempään tietoisuuteen itselleen läheisiä asioita. Julkisuus ja sen hyödyntäminen mahdollistavat myös individualistisen kollektiivisen toiminnan, jossa yksittäisen ihmisen tekemät valinnat saavat aikaan kauaskantoisempia vaikutuksia. Muiden tehdessä samankaltaisia yksittäisiä valintoja omaehtoisen harkintansa pohjalta syntyy kollektiivista toimintaa, joka ei ole suunniteltua tai perinteisessä mielessä organisoitua. Individualistinen kollektiivinen toiminta voi nousta esille julkisuutta hyödyntäen, joko siten, että yksilö suuntaa toimintaansa julkisuustiloihin tai saa asialleen näkyvyyttä ja tunnettuutta. Näin se saattaa vaikuttaa myös toisten samansuuntaisiin valintoihin. (ks. Micheletti 2003.)

Poliittisen julkisuuden perinpohjainen murros niin rakenteen kuin sille asetettujen tehtävienkin osalta edellyttää tarkempaa analyysia myös siitä, mitä poliittisella julkisuudella nykyisessä tietoverkottuneessa maailmassa voidaan tarkoittaa. Jürgen Habermas teoretisoi vaikutusvaltaisessa varhaistutkimuksessaan ”Julkisuuden rakennemuutos” porvarillisen julkisuuden ideaalin, joka muodostuu kaikille avoimista sosiaalisista tiloista, joissa kansalaiset voivat keskustella pakottamatta yhteisistä julkisista asioista sekä kamppailla mielivaltaisista ja epäoikeudenmukaisista vallankäytön toimintamuotoja vastaan. Habermasin mukaan autonominen julkisuus tuottaa kriittistä pohdintaa, joka rationaalisen ”itseymmärryksen” eli paremman argumentin voiman ansiosta kykenee määrittelemään asiakohdattaisen ja konsensuaalisen yleisen edun. (Habermas 1989.)

Vaikka Habermasin varhaisteoksen idealisoivaa tulkintaa on kritisoitu erityisen paljon siitä, että se ei käsittele millään tavalla vaihtoehtoisia julkisen elämän toimintatapoja ja -malleja, hänen ideaalinsa poliittisen *julkisuuden* käsitteen sisällöstä on säilynyt tutkimusta ohjaavana yleisenä tulkintana (Dahlgren 2005, 148). Poliitiikan tutkija John Keanen tutkimuksista voidaan löytää oivaa tarkennusta julkisuuden käsitteeseen ja julkisuustilojen muutokseen. Keanen mukaan modernin ajan käsitystä poliittisesta julkisuudesta ovat keskeisesti ohjanneet termien *julkinen* (public), *julkinen mielipide* (public opinion) ja *yleinen etu* (public good, public virtue) rantautuminen osaksi käytännöllistä poliittista kielenkäyttöä (Keane 2001, 70). Tämä diskursiivinen muutos tapahtui 1600-luvulla Englannin vallankumouksen myötä, jolloin kyseisiä termejä ryhdyttiin käyttämään despotismin (mielivaltaisten monarkkien ja oikeuslaitosten), ja politisoituvan kansalaisyhteiskunnan välisessä kädenväännössä sanan- ja painovapauden puolesta. (Keane 1991, 4–50.)

Keanen tulkinta poikkeaa habermasilaisesta käsityksestä oleellisesti, sillä se ei kuvaa poliittista julkisuutta itsenäiseksi systeemiksi. Sen sijaan poliittisen julkisuuden käsite tulee liittää laajasti kattamaan kansalaisyhteiskunnasta nouseva toiminta. Keanen mukaan poliittisen julkisuuden syntymiselle keskeistä oli, että alhaaltapäin alkoi muodostua käsitys siitä, että kirjoilla, pamfleeteilla, sanomalehdillä ja muunlaisella julkisen mielipiteen esittämisellä pystytään toimimaan ja vaikuttamaan poliittisesti. (Keane 1991, 23–24.) Poliittisten ”varhaisjulkisuuksien” toimijaryhmät halusivat yh-

teiskunnallisia muutoksia, jotka eivät olleet pelkästään vaatimuksia valtiokoneiston valtarakenteen muuttamiseksi vaan asiakohtaisia vaateita hyvän elämän tuottamiseksi. Ryhmät vaikuttivat kansalaisyhteiskunnasta esiin nousevan keskustelun ja julkisten mielipiteiden muodostumiseen erilaisissa julkisissa tiloissa sekä poliittisten haasteiden esittämiseen despoottisesti johdetuille valtiokoneistolle. (Keane 1991, 24–26.)

Onkin syytä kiinnittää huomiota habermasilaisen julkisuuden käsitteen ideaalityypin normatiivisiin ennako-oletuksiin, koska käsite on kyvytön teoreettisesti selittämään kansalaislähtöistä ”julkisen” politiikkaa.⁵ Institutionaalisen poliittisen järjestelmän ulkopuolella toimivat kansalaisryhmät eivät ilmaise poliittisia mielipiteitään konsensus-hakuisesti (ks. esim. Kellner 2000, Pietilä 2002). Ryhmien toiminnan motivoijana on subjektiivinen poliittisuuden kokemus. Sen syntymisen edellytyksenä on konfliktin, ts. poliittisen ongelman, kokeminen osana subjektin omaa elämäkokemusta.

Keanen poliittisen julkisuuden kehityshistoria tulkitsee kansalaislähtöisen julkisuuden politiikan kumpuavan kansalaisyhteiskunnan itseorganisoi-
vasta poliittisesta toiminnasta. Sen sijaan, että poliittinen julkisuus käsitettäisiin ainoastaan perinteisen massamedian puiteistamaksi yhtenäiseksi tietoisuudeksi, on teoreettisesti rakentavampaa pyrkiä tavoittamaan julkisuuksien monimuotoisuus ja vaihtoehtoiset ilmenemistavat. Tällä tavoin pystytään käsitteellistämään poliittiset julkisuudet informaatiota, kannanottoja, ongelmanmäärittelyjä ja kamppailuja välittäviksi tiloiksi, joita myös poliittiset kansalaisryhmät kykenevät hyödyntämään ja muodostamaan omaehtoisesti. (ks. Keane 2000, Kellner 2000.)

Lisäksi on huomattava, että myöhäismodernin toimintaympäristön realiteetit ovat vaikuttaneet siihen, että visiot yhtenäisestä poliittisesta julkisuudesta ovat ylipäänsä käyneet vanhentuneiksi. Ensinnäkin yksilöllistymisen ja globalisaation seurauksena esiin ovat nousseet mitä erilaisimmat poliittiset intressit, erilliskulttuurit ja toimijat, mikä vuoksi poliittisen kommunikaation kohderyhmät ovat entisestään epäyhtenäistyneet. Toiseksi nykyisen verkkoviestinnän myötä julkiset tilat, joissa poliittiset toimijat etsivät vaikutusmahdollis-

suuksia ja valta-asetelmia, voivat olla huomattavan erikokoisia, eriytyneitä tai päällekkäisiä ja toisiinsa linkittyneitä. Kolmanneksi on syytä todeta, että verkkojulkisuuksien monimuotoisuus ei ainoastaan laajenna, vaan myös hajaannuttaa julkisuustiloja, minkä seurauksena kansallisvaltio poliittisen viestinnän territoriona on käytännössä menettänyt merkityksensä. (Dahlgren 2005, 148–152, Bennett 2003, 17–18.)

John Keane on havainnollistanut näitä nykyisen julkisen elämän pluralistisia kommunikaatiomuotoja, joiden seurauksena julkisen ja yksityisen välinen rajamaasto on entisestään hämärtyntä ja asiakohtaisille politisoineille on ilmaantunut pelitilaa. (Keane 2000, 76–77, 84–87.) Keane jaottelee julkisuuden kolmeen periaatteessa toisensa läpäisevään kategoriaan, mikro-, meso- ja makro-julkisuuteen. Näistä mikro-julkisuus, viittaa tilanteisiin, joissa ihmiset keskustelevat keskenään tai pienessä piirissä mieltä polttavista kysymyksistä. Mikro-julkisuus on kansalaisyhteiskunnan eri ryhmittymien ja myös yksittäisten kansalaisten välille tuotettu julkisuuden tila, jossa erilaisia käsityksiä asetetaan vastakkain ja olemassa olevia tulkintoja haastetaan tuomalla peliin uusia näkökulmia. Meso-julkisuus vuorostaan vastaa Keanen hahmottelemassa mallissa perinteistä kansallisella tasolla toimivaa massamediaa. Se tavoittaa suuren joukon nopeasti, mutta asialistaa ei muotoilla kansalaisten välisessä kommunikaatiossa. Meso-julkisuuden tieto on suodatettua ja toimitettua. Makro-julkisuuden käsite puolestaan viittaa globalisoituneeseen julkisuuteen, jonka kentällä merkittävimmät toimijat ovat ylikansallisia viestintäalan suuryrityksiä (Keane 200, 78–80, Häyhtiö & Rinne 2007a.) Tietoteknologian avulla rajankäynti mainittujen julkisuustilojen välillä on ylittävissä napin painalluksella, ja esimerkiksi mikro-julkisuuden keskustelut saattavat lumipalloehtin vaikutuksesta päätyä makro-julkisuuteen. Tätä internetin ominaisuutta on hyödynnetty monissa politisoiduissa kiistoissa. Tunnettuja esimerkkejä ovat mm. Zapatista-liikkeen (ks. *Zapatistas Discussion Group* [www-dokumentti]) paikallisen kamppailun nostaminen nettivestarinan symboliksi sekä Jonah Perettin (”My Nike Media Adventure” [www-dokumentti]) julkaisema sähköpostiviestien vaihto *Nike*-urheiluvälinevalmistajan kanssa., jossa yksittäinen kuluttaja globaalin julkisuuden avulla asettaa monikansallisen yhtiön kiusalliseen asemaan ja poliittisen kritiikin kohteeksi.

⁵ Ks. kuitenkin tulkinnat Habermasin ajattelun muuttamisesta hänen myöhäistuotannossaan (Kellner 2000, Rättilä 2000).

De-medialisaatio ja itsetuotettu julkisuus politiikan paikkana

Yksilöllistyneessä ja maapalloistuneessa arkikulttuurissa yksilöt joutuvat jatkuvasti itse arvioimaan, tuottamaan, sovittamaan ja suunnittelemaan oman elämänsä kulkua, sitoumuksia ja verkostoja. Yksilöllistyneiden yksilöiden identiteetit rakentuvat monimutkaisessa diskursiivisessa vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutuksesta tulee poliittista yksilöiden kohdatessa riskejä, konflikteja, epävarmuksia ja epäoikeudenmukaisuutta. (Beck 1995, 27–29, 31.) Refleksiivinen politiikka nousee esille, kun yksilöt asia- ja tilannekohtaisesti pyrkivät kantamaan vastuuta näistä arkitodellisuuden ongelmista (Micheletti 2003, 33). Refleksiivinen politiikka ei näin ollen tarkoita ainoastaan uusien poliittisten kysymysten nousemista agendalle vaan kyse on myös henkilökohtaisten valintojen tee-se-itse -politiikasta (Hellsten & Martikainen 2001, 87), joka tavoittelee post-materialistisia elämänarvoja kuten vapautta toteuttaa omaa itseään ja vaikuttaa itse oman elämänsä kulkuun sekä tavoitella omaa elämänonna. Julkisista poliittisista aktiviteeteistä tulee siten enemmän kuin vain keino jonkin päämäärän saavuttamiseksi. Siitä tulee itsessään ekspressiivistä toimintaa, jonka avulla voidaan julkisuudessa osoittaa sitoutumista, kuulumista tai henkilökohtaisia arvovalintoja (Dahlgren 2005, 155, Rinne 2004, 84, Häyhtiö & Rinne 2007a, 2007b.)

Nykyinen tietotekniikan levinneisyys ja käytön helppous antavat tehokkaita työkaluja refleksiivisen politiikan toteuttamiseen. Perinteinen massajulkisuus voidaan helposti korvata itsetuotetulla, ruohonjuuritason julkisuudella. Teknologiaa hyödyntämällä aktiiviset toimijat voivat tuoda näkemyksiään julki haluamallaan tavalla. Kansalaiset voivat itse koettaa muokata julkisuudessa vellovaa agendaa osallistumalla siihen internetin välityksellä. Internetin tehokkuus viestimenä perustuu sen kykyyn mahdollistaa *horisontaalista viestintää* kansalaisten ja kansalaisryhmittymien kesken nopeasti, vaivattomasti ja edullisesti (Dahlgren 2005, 155). Silti mikä tahansa nettiin päättynyt kannanotto tai mielipide ei sinänsä automaattisesti ole refleksiivisen politiikan harjoittamista. Olennaista refleksiivisen politiikan muotojen määrittelyssä on, että sen on oltava tarkoituksellisesti tuotettua ja sillä on pyrkimys vaikuttaa vallitseviin asiantiloihin. Verkkoa käytetään erityisesti mobilisaation koordinoimiseen ja koalitioiden muodostamiseen

(Lappalainen 2005, 80). Lisäksi internetin myötä julkisuuden ja yksityisen sfääri on monella tavalla hämärtynyt. Internetin mieltäminen julkisena tilana voi olla hämmentävää, koska sitä käytetään tavallisesti kotoa, työpaikalta tai koulusta käsin. Julkisuustila on näin ollen samanaikaisesti sekä yksityinen että kaikkien nähtävillä.

De-medialisaatioissa kyseessä voi periaatteessa olla kenen tahansa interventio julkisuuteen millä tahansa asialla ratsastaen. (Walch 1999.) Tee-se-itse -journalismi muuttaa median valta- ja tasapainosuhteita, sillä keskustelun avaukset ja aiheet ovat ainakin osittain karanneet perinteisen massamedian käsistä. Esimerkiksi kansalaisten mielipiteenvaihtoa verkossa on mahdotonta kontrolloida (Lappalainen 2004, 81). Viestinnästä on tietokoneiden mahdollistaman teknologian myötä tullut myös entistä kaksisuuntaisempaa. Joukkoviestimet pyrkivät haarukoimaan ja referoimaan kiinnostavia verkkokeskusteluja tai -liikehdintöjä myös omassa uutisoinnissaan. Mikro-julkisuuksien tuulien haistelusta on tullut osa mediatodellisuutta ja mediakritiikkiä. Useassa lehdessä referoidaan kiinnostavina pidettyjen ihmisten blogeja ja ovatpa toimittajatkin intoutuneet pitämään omia blogejaan ikään kuin vaihtoehtoista julkisuutta tarjoillen.

Tee-se-itse -politikointi on muuttanut käsitystä siitä, miten ja missä politiikkaa voidaan tehdä. Samalla se on sirpaloinut ja tehnyt merkityksettömiksi vanhalle politiikalle tyypilliset dikotomiat vasemmiston ja oikeiston ja julkisen ja yksityisen välillä (Hellsten & Martikainen 2001, 87–89). Yksilöiden subjektiiviset arvioinnit ovat refleksiivisen politiikan ilmiökentän edellytys, minkä vuoksi yksilöpohjaisista arvoista, asenteista, valinnoista ja elämäntyyleistä on tullut poliittisesti entistä merkittävämpiä. Yksilöllistyneessä toimintaympäristössä oikeudesta määrittää oma elämisen tyyli, maailmankuva ja olla oma autenttinen itsensä on tullut poliittisia tavoitteita. Tämän vuoksi *henkilökohtainen on poliittista* edelleen yleisesti, mutta *politiikka on henkilökohtaista* erityisesti. Toisin sanoen poliittiseksi koetut asiat kietoutuvat henkilökohtaiseen autonomisen ja autenttisen identiteetin rakennukseen. Oman elämän hallintaprojekti nousee poliittiseksi projektiksi viimeistään silloin, kun sillä alkaa olla yhteiskunnallisesti laajempaa merkitystä. (Häyhtiö & Rinne 2007a, 2007b.)

Internetin ansiosta kuka tahansa voi murtautua julkisuuden eri tasoille, mikäli ajettavalla asialla on nostetta ja kannatusta myös muiden mielestä.

Kaiken kukkuraksi internet voi interaktiivisena mediana korvata oligopolisoituneen mediakentän tai vähintään esittää haasteen entistä keskittyneemmälle mediavallalle tarjoamalla vaihtoehtoista tietoa maailman tapahtumista (Lappalainen 2004, 82–83). Kanava virallisen totuuden haastamiseen on kaikkien ulottuvilla. Samoin on mahdollistunut aivan uudentyypinen kansalaisvalvonta, jonka voima perustuu nimenomaan tehokkaaseen julkisuustasojen läpäisemiseen. Tällaista netin ”pikkuväli-valvoo -potentiaalia” on vasta aivan hiljan alettu hyödyntää.

Esimerkkinä voidaan mainita vaalikampanjojen yhteydessä kansalaisten nettiin laittamat videot, joissa kuvataan poliitikkojen harkitseamattomia lausuntoja vaalitulaisuuksissa. USA:n vuoden 2006 kongressivaaleissa Virginiassa ehdolla ollut senaattori George Allen intoutui vaalitulaisuudessaan käyttämään rasistisia ilmauksia paikalla olleesta intialaistaustaisesta opiskelijasta. Allenin onnettomuudeksi tapaus päättyi videoituna internetin YouTube-sivustolle ja sieltä televisioon ja lehtien sivuille (*George Allen introduces ”Macaca”*, YouTube [www-dokumentti]). Senaattorin jälkikäteiset selittelyt souivat farssin ja äänestäjien arviointikyvyn aliarvioimisen ristiallokokossa. Vahinko oli tapahtunut ja Alleniin kohdistui ennennäkemätön yksittäisten ihmisten ja kansalaisjärjestöjen vastakampanjointi. (ks. esim. Virginia United States Senate election, 2006 Wikipedia [www-dokumentti].) Allenin kielenkäyttö opiskelijaa kohtaan oli ratkaisevasti heikentämässä hänen mahdollisuuksiaan uusia paikkansa senaatissa. (*New York Times* 18.9.2006 [www-dokumentti]).

Suomalainen esimerkki kansalaisten valvonnasta on niin ikään YouTube -sivustolla levinnyt ja sittemmin poliisitutkintaan johtanut videotallenne kiinniotettua pahoinpitelevistä vartijoista (Häyhtiö & Rinne 2007d). Samoin kevään 2007 eduskuntavaaleissa Vaasan vaalipiirissä Kansallisen Kokouksen ehdokkaan kansanedustaja Petri Salon rasistiset kommentit somaleista tallentuivat kansalaisvalvojan kännykkäkameraan. Luonnollisesti Salon kommentit löysivät tiensä myös YouTube-sivustolle, jossa videosta tuli yksi katselluimmista suomalaisista ”vaalivideoista” SAK:n suurta kohua herättäneiden mainosten ohella (YouTube: Kokouksen Petri Salo somaleista [www-dokumentti]). Salo tietenkin lehtihaastatteluissa kielsi olevansa rasisti, vaikka salakuvaajan kuvatessa oli sattunut tokaisemaan, että somalit ovat huumeidenkäyttäjii

ja työtä vieroksuvia. Tallenteen sisältö uutisoitiin 5. maaliskuuta ruotsinkielisessä Radio Vegassa ja TV-Nyttissä, minkä jälkeen suurin osa valtakunnan joukkotiedotusvälineistä kertoi asiasta seuraavien päivien aikana. Vaasan vaalipiirin pää-äänenkannattajissa salanauhoitus oli 7. maaliskuuta *Pohjalaisen* etusivun pääuutinen ja *Ilkassa* samana päivänä asiaa kommentoitiin kattavasti pääkirjoituksessa. (ks. esim. Pohjalainen 7.3.2007; Ilkka 7.3.2007.) Petri Salon YouTube-videota ladattiin katsottavaksi lähes 39 000 kertaa vaaliuurnien sulkeutumiseen mennessä. Vaikka edellisten vaalien äänisankari onnistuikin uusimaan edustajapaikkansa, hän menetti lähes 3000 ääntä edellisten vaalien tulokseen verrattuna. Nettisivujensa blogin ja vaalivalvojaisten lehtihaastatteluiden perusteella Salo oli erittäin epävarma kohun vaikutuksesta hänen henkilökohtaiseen äänimäärään (Petrin blogi – kaikki jutut [www-dokumentti], Pohjalainen 19.3.2007, Ilkka 19.3.2007). Salon mukaan ”somalikohu” vaikutti myös siihen, ettei hän kykene tavoittelemaan uuden hallituksen ministerinsalkkua (Ilkka 19.3.2007).⁶

Uudenlaisesta kansalaisvalvonnasta kertovat tapaukset osoittavat, kuinka tietokonevälitteisessä kommunikaatiossa käyttäjä on itsekin aktiivinen toimija ja tämä avaa periaatteessa rajattoman bittivarauden sekä journalismille että politikoinnille.

Lopuksi

Olemme artikkelissamme analysoineet poliittisen toimintaympäristön monimutkaistumista ja monimuotoistumista. Tässä tilanteessa julkisen vallan tarjoamien osallistumiskanavien rinnalle kehittyvä fragmentoitunut multi-spatiaalinen verkosto, jossa kansalaiset toimivat omine aloitteineen ja vaikuttimineen. Puolueiden ja eräiden tutkijoiden muutosvastarintaiset kommentit, joiden mukaan internet ei ole aiheuttanut poliittista vallankumousta, kenties pitävät paikkansa, mikäli pitäydytään ”vanhan

⁶ Salon vaalimenestyksen perusteella voidaan myös esittää hypoteesi tutkimuskysymykseen, miksi radikaalioikeistolaiset puolueet eivät Suomessa menesty (vrt. Kestilä 2005). Näyttää nimittäin vahvasti siltä, että etnisiin kansanryhmiin kohdistuvat ennakkoluulot, stereotyyppiset mielipiteet ja muukalaisvihamielisyys kanavoituvat perinteisten puolueiden kautta, joiden riveissä yksittäiset ehdokkaat vaalikentillä keräävät kannatusta. Kohun seurauksena Salo mm. tokaisi, että ”[o]n se kyllä aivan merkillistä, jos ei enää tohdi jutustella äänestäjien kanssa” (Pohjalainen 7.3.2007).

politiikan” kulttuurissa, jossa politiikka määritellään suppean politiikkakäsityksen mukaan ja viestintä suuntautuu ylhäältä alaspäin. ”Vanhan” politiikan palautteenanto tapahtuu ainoastaan vaaleissa. Kaksisuuntaista viestintää ei näissä spekulaatioissa pidetä merkittävänä.

Artikkelissa kuitenkin tuomme ilmi, että itse asiassa myös osallistavan hallintokulttuurin hankkeet osoittavat, että edustuksellinen hallinto pyrkii kansalaisten kanssa entistä syvempään yhteistyöhön eli diskursiiviseen dialogiin. Kansalaisia haluttaisiin kuunnella myös vaalien välisinä aikoina. Tämä osaltaan avaa tiloja kansalaisten refleksiiviselle politikoinnille, mikä tosin toteutuu kovin huonosti julkisen hallinnon ylläpitämällä keskuste-

lukanavilla. Oma-aloitteisempaa ja yllättävämpää politiikkaa esiintyy kansalaislähtöisessä asiakohteisessa osallistumisessa ja vaikuttamisessa. Vaikuttaa vahvasti siltä, että omaehtoinen refleksiivinen politiikka on haastamassa vaaliosallistumiseen perustuvaa poliittisen osallistumisen kulttuuria. Puheet kansalaisten poliittisesta passiivisuudesta ja apatiasta ovat ennenaikaisia ja kertovat enemmän puhujiensa politiikkakäsitysten rajoittuneisuudesta kuin politiikan kuolemasta. Artikkelissa tarkastellut osallistavan ja refleksiivisen poliittisen osallistumisen muodot, keinot, tavat sekä niitä valaisevat esimerkkitaupakset tolkkulistavat keskustelua, jota Suomessa ja muualla maailmassa on touhukkaasti käyty kansalaisten poliittisesta passivoitumisesta.

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Albrecht, Steffen (2006): Whose Voice is Heard in Online Deliberation? A study of participation and representation in political debates on the Internet. *Information, Communication & Society* Vol. 9, No 1, February, 62–82.
- Apter, David A. (1963) ”Introduction” teoksessa Eckstein, Harry & Apter, David A. (toim.) *Comparative Politics*. London, The Free Press, New York, Collier-MacMillan Limited.
- Arnstein, S.R. (1971): A ladder of participation in the USA. *Journal of the Royal Town Planning Institute*, 176–182.
- Beck, Ulrich (1994): ”Reinvention of Politics” in Ulrich Beck, Anthony Giddens & Scott Lash (toim.), *Reflexive modernization: politics, tradition and aesthetics in the modern social order*. Stanford University Press.
- Bennett, Lance W. (2003), *New Media Power: The Internet and Global Activism*. Teoksessa Couldry, Nick & Curran, James (toim.), *Contesting Media Power – Alternative Media in a Networked World*. Maryland, USA: Rowman & Littlefield Publishers. 17–38.
- Blaug, Ricardo (2002): Engineering Democracy. *Political Studies* 50:1, 102–116.
- Byrne, Paul (1997): *Social Movements in Britain*. Routledge, London and New York.
- Crossley, Nick (2002) *Making Sense of Social Movements*. Open University Press, Buckingham.
- Dahlberg, Lincoln (2001): Democracy via cyberspace. Mapping the rhetorics of three prominent camps. *New Media and Society*, Vol. 3(2): 157–177.
- Dahlgren, Peter (2005): The Internet, Public Spheres, and Political Communication: Dispersion and deliberation. *Political Communication* 22:147–162.
- della Porta, Donatella (2005): Multiple Belongings, Tolerant Identities, and the Construction of ”Another Politics”: Between the European Social Forum and Local Social Fora. Teoksessa della Porta, Donatella & Tarrow, Sidney (toim.) *Transnational Protest and Global Activism*. Rowman and Littlefield, New York, 175–202.
- della Porta, Donatella & Mosca, Lorenzo (2005): Globalnet for Global Movements? A Network of Networks for a Movement of Movements. *Journal of Public Politics* 25/165–190.
- Diani, Mario & Eyerman, Ron (1992): ”The Studying Collective Action: Introductory Remarks” teoksessa Diani, M. & Eyerman, R. (toim.) *Studying Collective Action*. London, Newbury Park, New Delhi: SAGE Publications.
- Froomkin, Michael, A. (2004): Technologies for Democracy. Teoksessa *Democracy Online. The Prospects for Political Renewal Through the Internet*, Peter m. Shane (toim.). Routledge, New York and London, 3–20.
- Glasius, Marlies & Kaldor, Mary & Anheier, Helmut (2006): Introduction. Teoksessa Glasius, M. & Kaldor, M. & Anheier, H. *Global Civil Society 2005/06*. Sage Publications, London, Thousand Oaks, New Delhi, 1–34.
- Habermas, Jürgen (1990): Discourse Ethics: Notes on a Program of Philosophical Justification. Teoksessa Benhabib, Seyla & Dallmayr, Fred (toim.) *The Communicative Ethics Controversy*. (MIT Press, Cambridge, Massachusetts)
- Habermas, Jürgen (1989): *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Translated by Thomas Burger. MIT: Polity Press.
- Habermas, Jürgen (1981): *Theorie des Kommunikativen Handelns I ja II*. Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main.
- Heller, Agnes & Ferenc Fehér (1988): *The postmodern Political condition*. Cambridge, Polity Press with Basil Blackwell.
- Herne, Kaisa & Setälä, Maija (2005): Deliberatiivisen demokratian ihanteet ja kokeilut. *Politiikka* 47:3 175–188.
- Häikiö, Liisa (2005): *Osallistumisen rajat. Valta-analyysi kestävän kehityksen suunnittelusta Tampereella*. Tampere University Press, Tampere.
- Häyhtiö, Tapio (2004): Tietoyhteiskunta identiteetti-projek-

- tina – demokraattinen kansalaisuus verkossa. *Politiikka* 46:4.
- Häyhtiö, Tapio & Keskinen, Auli (2005): *Preconditions of democratic e-governance – A critical approach*. Teoksessa Kasvio, Antti & Anttiroiko, Ari-Veikko (toim.) *e-City. Analysing Efforts to Generate Local Dynamism in the City of Tampere*. Tampere: Tampere University Press. 409–448.
- Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2007a): "Do you Wanna be Heard?", *Journal of Public Deliberation (tulossa)*.
- Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2007b): Poliittisen osallistumisen uudet tuulet: tietokonevälitteiset julkisuudet politiikan paikkoina. Artikkelikäsitelmä. Referee-prosessissa.
- Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2007c): Hard Rock Poliitiikka!. *Journalismikritiikin vuosikirja* 2007.
- Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2007d), Internetistä potkua kampanjointiin, Vieraskynä. *Helsingin Sanomat* 6.2.2007.
- Inglehart, Ronald (1997): *Modernization and Post-modernization: Cultural and economic, and political change in 43 societies*. Princeton University Press, Princeton, New Jersey:
- Jung, Hwa Yol (1979): *The Crisis of Political Understanding*. Pittsburgh: Duquesne University Press.
- Kaldor, Mary (2006[2003]), Globaali kansalaisyhteiskunta – Vastaus sodan ongelmaan. Suomentanut Marja Lyytinen. Keuruu: Like.
- Kantola, Anu (2002): *Markkinakuri ja managerivalta: Poliittinen hallinta Suomen 1990-luvun talouskriisissä*. Helsinki: Loki-kirjat
- Keane, John (1991): *The Media and Democracy*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Keane, John (2000): Structural Transformations of the Public Sphere. Teoksessa
- Hacker, Kenneth L. & Dijk, Jan van (toim.), *Digital Democracy. Issues of theory and practice*. London/Thousand Oaks/New Delhi: Sage Publications. 70–89.
- Kellner, Douglas (2000): Habermas, the Public Sphere and Democracy: A Critical Intervention. Teoksessa Hahn, Lewis (toim.) *Perspectives on Habermas*. Chicago & La Salle, Illinois: Open Court Publishing Company. 259–288.
- Kestilä, Elina (2005), Onko Suomen puoluekentässä tilaa radikaalioikeistolle? *Yhteiskuntapolitiikka* 70:4. 357–374.
- Lappalainen, Pertti (2005): *Verkolla valtaa. Internet ja poliittisen kansalaistoiminnan näkymät*. SoPhi 98. Minerva Kustannus Oy: Jyväskylä.
- Lappalainen, Pertti (2000): "Rakenteista fragmentteihin, tiedosta toimintaan – suomalaisen kansalaisaktivismiin tyylien ja niiden kontekstin muutoksista. *Politiikka* 42:2, 249–264.
- Lappalainen, Pertti (toim.) (1999): Tyylikästä kansalaisaktivismia. *Tampereen yliopisto, Poliittikan tutkimuksen laitos, julkaisuja 11/1999*.
- Leino, Helena (2006): Kansalaisosallistuminen ja kaupunkisuunnittelun dynamiikka. Tutkimus Tampereen Vuoreksesta. *Acta Universitas Tamperensis* 1134. Tampere university Press, Tampere.
- Lundbom Pia & Rinne Jarmo (2003): Identiteetti ja poliittisuus radikaaliliikkeessä. Teoksessa Piritta Juppi, Jukka Peltokoski & Miikka Pyykkö (toim.). *Liike-Elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituuhannen vaihteessa*. Jyväskylä: SoPhi
- Micheletti, Michele, (2003) *Political virtue and Shopping: Individuals, Consumerism, and Collective Action*. Palgrave Macmillan, New York.
- Majava, Jere Juhana (2006): *Suomalaisten weblogien verkosto keskutelevana julkisuutena*. Sosiologian pro gradu-tutkielma, Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta. Luettavissa: http://www.valt.helsinki.fi/blogs/jmajava/weblogit_julkisuutena.pdf.
- Manin, Bernard (1997): *The principles of representative government*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Niemenmaa, Vivi (2005): Helsingin Paikallislisä. Tarina osallistumisesta ja suunnittelun subjektiivisuudesta. *Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja A 31* Espoo.
- Nieminen, Hannu (2004): Kansalaisvaikuttaminen media-yhteiskunnassa – puheenvuoro tutkimuksen tarpeista. Teoksessa Borg, Sami (toim.) *Mahdollisuuksien maa. Kartoitusta ja puheenvuoroja suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tutkimuksesta*. Oikeusministeriön julkaisu 10/2004. 118–124.
- Nieminen, Hannu (2001), Suomalainen viestintämaisema ja eettinen pluralismi. Teoksessa Nieminen, Hannu & Sihvonen, Jukka (toim.), *Mediatutkimus – näkökulmia ja kartoituksia*. Turun yliopisto: Taiteiden tutkimuksen laitoksen julkaisuja, Sarja A, no 47. 67–100.
- Paakkunainen, Kari & Myllyniemi, Sami (2007): Tihentyvää sukupolvipoliitiikka ja aktiivisuuden kasautuminen. Teoksessa Paakkunainen, K. & Hoikkala, T. Sukupolvipoliitiikka. Nuoret ja eduskuntavaalit 2007. *Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 72. Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 36*, 8–81.
- Palonen, Kari (2003) Four times of politics: Policy, Polity, Politicking and Politicisation. *Alternatives: Global, Local, Political*, Mar/May 2003, Vol. 28 Issue/171–186.
- Peltola, Marja (2007): Konventioita ja vaihtoehtoja – nuoret muuttuvan yhteiskunnan poliittisina toimijoina. Teoksessa Paakkunainen, K. & Hoikkala, T. Sukupolvipoliitiikka. Nuoret ja eduskuntavaalit 2007. *Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 72. Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 36*, 82–102.
- Pietilä, Veikko. (2002). Verkkokeskusteluareenat – deliberatiivista julkisuuttako? *Politiikka* 44:4, 343–354.
- Pulkkinen, Tuija (1996): *The Postmodern and Political agency*. Hakapaino, Helsinki.
- Rinne, Jarmo 2004: "Uusien yhteiskunnallisten liikkeiden muuttuva toimintaympäristö". *Futura* 2/2004.
- Rinne, Jarmo (1999): Ympäristövallankumouksellista ja eläinten oikeuksien politiikkaa. teoksessa Pertti Lappalainen (toim.) *Tyylikästä kansalaisaktivismia. Tampereen yliopiston Poliittikan tutkimuksen laitoksen julkaisuja 11/1999*.
- Rättälä, Tiina (2000): Deliberative democracy as public use of reason: what public? whose reason? Teoksessa Saward, Michael (toim.): *Democratic Innovation: deliberation, representation, and association*. London: Routledge.
- Rättälä, Tiina (2001): Kansalaistuva politiikka? Huomioita kuntalaisaktiivisuudesta poliittisena toimijuutena. *Politiikka* 43:3, 190–207

- Rättilä, Tiina (2004): Osallistua vai ei? Poliittisen osallistumisen lähtökohia monimutkaistuvassa demokratiassa. *Kunnallistieteellinen aikakauskirja* (2004),4, 308–322
- Salmikangas, Anna-Katriina (2004): Nakertamisesta hanke-toimintaa. Tapaustudkimus Nakertaja-Hetteenmäen asuin-alueen kehittämistoiminnasta ja liikunnan osuudesta yhteissuunnittelussa. *Studies in Sport Physical education and Health* 95. Akateeminen väitöskirja luettavissa: <http://selene.lib.jyu.fi:8080/vaitos/studies/studsport/9513917762.pdf>
- Siisiäinen, Martti (2004): Kansalais- ja järjestötoiminta. Teoksessa Borg Sami (toim.) *Mahdollisuuksien maa. Kartoitusta ja puheenvuoroja suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tutkimuksesta*. Oikeusministeriön julkaisu 10/2004. 112–117.
- Siisiäinen, Martti (2003): Vuosituhannen vaihteen yhteiskunnalliset liikkeet Suomessa. Teoksessa Piritta, Juppi & Jukka Peltokoski & Miikka Pyykkö (toim.). *Liike-Elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhannen vaihteessa*. Jyväskylä: SoPhi
- von Beyme, Klaus (1995): Biopolitical Ideologies and Their Impact on the New Social Movements. Teoksessa Heller, A. & Puntsher Riekmann S. (toim.), *Biopolitics. The Politics of the Body, Race and Nature*. Avebury, Aldershot, England.
- Walch, Jim (1999): *In the Net. An Internet guide for Activists*. Zed Books, London & New York.
- Witschge, Tamara (2004): Online Deliberation: Possibilities of the Internet for Deliberative Democracy. Teoksessa *Democracy Online. The Prospects for Political Renewal Through the Internet*, Peter m. Shane (toim.). Routledge, New York and London, 109–122.
- www-dokumentit:**
- Gillmor, Dan (2004), *We the Media. Grassroots Journalism by the People, for the People*. Seabastopol, USA: O'Reilly Media. Open Catalog. Luettu 2.3.2007. <http://www.oreilly.com/catalog/wemedia/copyright.html>
- Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma. <http://www.om.fi/20440.htm>. Luettu 8.3.2007.
- Lapset ja nuoret keskustelun ytimessä, 14.02–2.3.2007. <http://www.otakantaa.fi/kaikki.cfm?active=3>. Luettu 5.3.2005
- Otakantaa.fi: Valtionhallinnon keskustelufoorumi. Luettu 5.3.2007. <http://www.otakantaa.fi/index.cfm>
- Peretti, Jonah, "My Nike Media Adventure", <http://www.thenation.com/doc/20010409/peretti>. Luettu 6.3.2007.
- Petrin blogi – kaikki jutut. http://www.petrisalo.net/blogi_kaikki.html. Luettu 21.3.2007
- Saukkonen, Pasi (2005): Suomen poliittisen järjestelmän verkko-oppikirja. Päivitetty 17.8.2005. <http://www.valt.helsinki.fi/vol/spj/>
- Sinun äänesi Euroopassa. http://ec.europa.eu/yourvoice/index_fi.htm. Luettu 8.3.2007.
- Tampereen kaupungin keskustelupalsta. <http://palvelut.tampere.fi/osallistu/keskustelu/>. Luettu 5.3.2007
- Tilastokeskus (2007): *Eduskuntavaalit 2007 – ehdokkaiden ja valittujen taustat*. Päivitetty 19.3.2007. Luettu 27.3.2007. http://www.stat.fi/til/evaa/2007/evaa_2007_03-19_kat_001.html
- VALMA-valmistelufoorumi, Tampereen kaupunki. Luettu 5.3.2007. <http://www.tampere.fi/valma/index.html>
- Valtioneuvoston selonteko Eduskunnalle kansalaisten suoran osallistumisen kehittymisestä. [http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/C93962CC359D6F51C2256B91003EDED1/\\$file/osallisuusselonteko.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/C93962CC359D6F51C2256B91003EDED1/$file/osallisuusselonteko.pdf). Luettu 8.3.2007.
- Wikipedia: Virginia United States Senate election, 2006. http://en.wikipedia.org/wiki/Virginia_United_States_Senate_election%2C_2006#Allen.27s_macaca_controversy. Luettu 9.3.2007.
- YouTube: George Allen introduces "Macaca". <http://www.youtube.com/watch?v=r90z0PMnKwI&mode=related&search=>. Luettu 12.3.2007.
- YouTube: Kokoomuksen Petri Salo somaleista. <http://www.youtube.com/watch?v=vzkGDrKD8js>. Luettu 18.3.2007.
- Zapatistas Discussion Group. <http://www.zapatistas.org/>. Luettu 7.3.2007.
- Sanomalehdet:**
- Ilkka 19.3.2007. "Porvarihallitus on pläkkiselvä juttu"
- Ilkka 7.3.2007. Salolta lipsahti taas. Pääkirjoitus.
- New York Times 18.9. The 2006 Elections: the SENATE; Senate Is At Stake.
- Pohjalainen 19.3.2007. Petri Salo: Tuplapetrit eduskuntaan.
- Pohjalainen 7.3.2007. Petri Salo joutui kiusalliseen salanauhointukseen Vaasassa.
- Satakunnan Kansan 2.6.2005. Keskustelun tyyli lopetus pilaa Vammalan mainetta.
- Tyrvään Sanomat 29. 06. 2005. Valtuusto herätteli henkiin kaupungin keskustelupalsta.
- Tyrvään Sanomat 10.8.2005. Keskustelupalsta ei palaa kaupungin sivuille.

Hard Rock Hallelujah! Empowering Reflexive Political Action on the Internet

Tapio Häyhtiö and Jarmo Rinne¹

The role of the Internet is becoming increasingly significant with regard to political participation and mobilisation. The Internet is a powerful tool in gathering coalitions and organising mobilisation of any kind. However, it is also transforming political styles, forms and the organisational structuring of political activities. In this article, the authors analyse the nature of the political struggle and resistance taking place on the Internet by scrutinising the Finnish Internet protest campaigning against gossip journalism in May 2006. This campaign emerged almost entirely in the Internet environment around the emotional turmoil caused by the publications of the Eurovision Song Contest winner Lordi's unmasked pictures. This example shows how citizens have adopted the logic of computer-mediated communication, and how they employ information and communications technology for reflexive individualised politics.

Introduction

Internet research has concretely shown how new civic movements have adopted the logic of computer-mediated communication, which enables almost unlimited freedom to produce citizen-oriented content on the network. This digital content highlights the political struggles arising from citizens' own experiences, which can be local, regional, national, or global (Meikle 2002; McCaughey & Ayers 2003; Donk *et al.* 2004; Garrett 2006). In fact, the Internet is so crucially embedded in the activities of the multi-level political life-world that hardly any serious political actors (or wannabe actors who want to influence public matters) can overlook its importance in politics (Chadwick 2006).

Our interest is to study emerging individualising political participation and activity on the Internet by analysing Finnish Internet protest campaigning mobilised against gossip journalism in May 2006. We contend that the case provides useful insights into the dynamics, patterns of change and the variety of political

1. Both authors have contributed equally to this article.

activity taking place on the Internet. Methodologically, we combine case material with research literature to build a theoretical framework in which individualising citizen-oriented Internet politics can be analysed. First, we set the case study in the context of *reflexive politics*, which illustrates conflicts arising from clashes of different subjective values, lifestyles and attitudes. As we understand reflexive politics, it refers to the politicisation of private worries and issue-specific questions, to political judgement and to outcomes resulting in action. Therefore, the term “reflexive politics” provides an explanation of intuitively and instinctually emerging modes of politics that unfold in a more organised form of action in the subjective process of political judgement. Second, we focus attention on the motivation of the protest refracted through the lens of a *political consumerism* perspective, which is a form of reflexive politics. Third, we address the contention that a central form of participation, acting and influencing in reflexive politics is *publicness*, which helps citizens get close to political issues and enter a more general consciousness. The Internet is reviewed as a space of micro-public spheres, in which self-made publicness has become a vital part for both media and political reality.

Our research case gives us an opportunity to study how a fragmented, complex, multi-spatial environment transforms the repertoire and forms of citizen-oriented politics into more individualised ones. It sets the scene for the emergence of a new type of political presence, subjectivity and interactivity.

The Phenomenon of Reflexive Politics

Reflexivity expands the notion of politics to deal with self-initiated, individual and subjective choices, which have an effect on the emergence of new types of political involvement, participation and activities. Reflexivity means an active interaction between an individual and her or his surrounding world. It is taking responsibility for subjective self-construction as an actor (see McDonald 2006, p. 14), and thus it is activity by the people instead of waiting for something to be done by the government. A shift towards reflexive politics means a greater involvement and say in matters that are subjectively chosen to be important. The altering of the scope regarding political mobilisation, activity and participation is contradicting traditional views of political activities. The transformation has controversial implications with respect to civic involvement and engagement – the changing of the paradigm towards a more individualised participation in which people are forming constantly-changing representational multitudes through action (McDonald 2006, p. 34). Being part of or belonging to such multitudes offers an important insight into how people assess their self-identification, which is a primordial element of a complex structuring of identity and a self-defined understanding of “Who am I?” (Rodgers 2006, p. 160). The notion of reflexivity, as we understand it, resonates seamlessly with personal identity formation and individualised political activity, in which the acting subject is intertwined in many personal ongoing projects that

reflect the subjective self-image of the agent. Civic involvement – defining oneself as a stakeholder in public or common issues – is thus embedded in people’s everyday life (see Reimer 1999, pp. 25-26), and conducts the citizen’s moral sentiments and actions. Hence, the very identity of an acting citizen is not stable; rather, it is undergoing constant change according to the situation. The identity is a contingent, though reflexive fabric and an expression of advocated value commitments through different performances, mirroring the aspects of the individual’s own life (Reimer 1999, p. 31).

The phenomenon of reflexive politics refers to an individualised politics that does not fit into the frameworks of old structural politics – nor does it follow the logic or procedures of traditional political agenda-setting. On the contrary, it seeks to respond to the limitations of collective political activity by turning the focus onto the structural shift in the nature of participation (Micheletti 2003, p. 28). Participation, and activity in general, in individualised politics is not based on ideological differences or the traditional attachment to a certain class, or group membership, but rather is motivated by the self-narrated and subjectively-felt problems of everyday life. These politicisations generate different personal political homes for each actor, and politicised issues are motivated by personal interests and aims, also reflecting modes of action. Politicised issues emerge from everyday life and the variety of them might cover the whole spectrum of human life that is related to the question of leading an ethical and fair life. Such issues consist of, for instance, political consumerism, animal rights, housing and urban planning, sexual identities, environmental issues, health, and so forth (Beck 1995; Della Porta & Diani 1999; Polletta & Jasper 2001, pp. 285-286; Micheletti 2003; Bernstein 2005, p. 54; Dahlgren 2005, p. 154). Real or alleged-moral sentiments and ethical ethos are fuelling a force for taking action, and motivation arises from personal agenda-setting where politics is understood as an answer to the question: “how should we live?”

A characteristic feature of the forms of reflexive political action is that, according to conventional understanding, they are not very consistently organised and do not follow the traditional patterns of collective mobilisation. Mobilisation more closely resembles action networking than institutional structuring, and it employs publicity, or may even produce publicness autonomously by using the tools and channels of new information technology (Bennett 2004, pp. 127-130; Dahlgren 2004, p. xi; Wright 2004, p. 91; Chadwick 2006, p. 119). Also, a successful activity is news itself. It is typical of these actionist networks to flourish for a short but intensive time period, capitalising on the publicity in provocative ways in an attempt to raise new conflict settings that strengthen the impression of a truly effective political actor. In fact, most issue-specific individually-orientated political interventions differ both from the traditional social movements as well as from the new social movements with respect to their agendas, aims, temporal duration and lines of chosen activities (Crossley 2002, p. 4; Osterweil 2004, pp. 499, 504).

What both new social movements and actionist network collectivities do have in common is that they are post-ideological in nature (instead of organising

activities around social class or political parties), and publicity is one of the major incentives as a resource to continuing their mobilisation and activities. Their ability to attract new followers and active participants is to be understood in terms of their capability to permeate different public spheres efficiently. Through this capability they are able to offer people shared definitions with regard to social grievances. To some extent this constructed relationship between individual and collective action is conceptually exactly what could be labelled as “social” or “socialisation”. It constructs the sense of belonging in actions when individual agents are reflecting on and gathering around the emerging issues (Polletta & Jasper 2001, p. 295; Bernstein 2005, p. 50; McDonald 2006, pp. 22-23). Thus, it is no wonder that the activities often take the form of countercultural intervention, deploying its styles and tactics (McDonald 2006, pp. 35-36).

Reflexive Politics Emerging from a Monstrous Band

Our research case of a phenomenon of reflexive politics resulted from a peculiar chain of events, in which we surprisingly witnessed a political protest related to the Eurovision Song Contest. The contest is a camp television spectacle, though it features some political aspects. For instance, the contest has been part of a Finnish identity-building project since the 1960s. Especially during the Cold War, it was considered important that Finland “as a nation” should participate in a west European joint cultural performance “among other nations”. The Eurovision Song Contest has evoked patriotic emotions throughout Finnish television history, even though Finland has often ranked among the lower positions. It has also raised strong nationalistic emotions in other geographical “border states”, such as those of the recent contest-winners Estonia, Ukraine, Latvia and Serbia. Nationally, shared time and history have been structured by Eurovision broadcasts. They have represented images of cohesive nations (Pajala 2006).

The hard-rock band Lordi² became a topic of debate when it won Finland’s Eurovision television vote in March 2006. It elicited a lot of conservative commentaries in various media. Overall, Lordi’s selection was considered a sacrilege and the band was accused of satanism. When Lordi performed with their monster costumes in the final of the Eurovision Song Contest on 20 May and gained an overwhelming victory, the Lordi discussion went in totally new directions. In the Eurovision “showcase”, Lordi appealed to national cultural identity by dressing up in symbolic hats. The band members wore “Finland top hats” and

2. The band was founded in 1996. Its breakthrough, however, came in 2002. The leader of the band, Tomi Putaansuu, has acted as chairman of Kiss Army Finland (the official fan club of the hard rock band Kiss). The music the band plays is a kind of hard rock/soft metal, inspired by Kiss, Alice Cooper and Twisted Sister. The speciality of the band is also redefined from their idols. The band wears masks and monster costumes on stage while they are playing (see Wikipedia 2007b). The musicians are unrecognisable behind their masks, and very few know the real personalities of the members of the band. They have been kept secret on purpose in order to guarantee the privacy of the musicians in their personal lives.

Figure 1 Victorious Finnish hard rock band celebrating in Athens with national symbols (photograph by Sami Kero). Reproduced with permission of *Helsingin Sanomat*.

traditional Sami “Four Winds hats”³ while waving the Finnish flag (see Figure 1), which were visual means of embodying a sense of national community. The band constructed a public identity that expressed a symbolic representation of the Finnish public. On the other hand, the leader of the band, Mr Lordi, has stated in many public interviews that he belongs to a minority and subculture, and supports tolerance (Pajala 2006, p. 366).

After the contest, Mr Lordi made a strong appeal to the media not to publish unmasked photographs of the band members. However, they were published within a few days in the European media. In Finland, after Eurovision, the daily newspaper *Aamulehti* was the first to publish Lordi’s photograph without monster make-up on 23 May (see Figure 2). The photograph was linked to an article that discussed unmasked Lordi pictures published abroad. Next in Finland, on 24 May, the *7 päivää (7 Days)* gossip magazine, produced by the Aller Publishing Company, printed the unmasked photo of Tomi Putaansuu (Mr Lordi) on its cover. On the same day, the daily newspaper *Hämeen Sanomat* published unmasked pictures alongside a Lordi article. Furthermore, on 26 May, the *Katso! (Look!)* gossip magazine, also published by Aller, printed the unmasked photographs of the rest of the band (Häyhtiö & Rinne 2007a; Wikipedia 2007b). In the following analysis we refer to the gossip magazines *7 Days* and *Look!* with English translations.

The Finnish print media, in publishing the unmasked photographs of national hero Lordi, caused a reflexive shock reaction among citizens, who were swept up

3. A Four Winds hat is part of the traditional clothing of the Lapps.

Figure 2 Tomi Putaansuu (Mr. Lordi) unmasked. Finnish newspaper *Aamulehti* published photography of unmasked Lordi on 23 May. The picture was on the cover of the German *Bild* magazine on May 22, 2006. This photo was taken from the website of *Bild* magazine.

in a surge of emotion stemming from the Eurovision Song Contest victory. People went on the Internet to express their feelings of disappointment and anger. Suddenly, the Lordi photographs were the subject of thousands of raging Internet discussions. The online discussions caused a Web protest to emerge from micro-publics which targeted the press (Digitoday 24 May 2006; Häyhtiö & Rinne 2007a). The protest ranged from swarming⁴ to an individualised collective network employing creative styles of resistance (cf. Arquilla & Ronfeldt 2001, pp. 12-13). The Lordi campaign was very intensive in many respects, although it lasted for only a few days at the end of May 2006.

In the Lordi case, the “Boycott the 7 Days Magazine” petition caused the largest amount of swarming on the Internet. The aim of the Internet petition was to raise to the level of public discussion what the boundaries of good journalism are with respect to personal privacy (Adressit.com 2006). A covering letter for the petition published on the website served as a manifesto for the Lordi campaign:

[D]espite several appeals from Tomi Putaansuu [Mr Lordi], the magazine published a photograph of him without a mask. Such behaviour shows bad judgement on the part of the magazine, and also a lack of respect toward people’s right for privacy. My greatest hope is that by this petition we would be able to make the media think of the boundaries of good journalistic writing. Even though we have freedom of speech in Finland (most of the time I’m glad for it), we have got to draw a line.

To respect another person is a basic virtue. This article and the showing of a photograph was a decisive act from a magazine that I have always detested. Say no to this kind of news- and money-making.

4. Arquilla and Ronfeldt (2001, p. 12) state that “[s]warming occurs when the dispersed units of a network of small (and perhaps some large) forces converge on a target from multiple directions. The overall aim is *sustainable pulsing* – swarm networks must be able to coalesce rapidly and stealthily on a target, then disperse and redispense, immediately ready to recombine for a new pulse.”

By this petition I want to highlight that everything is not acceptable in the actions of the media. May this petition help all those who want to maintain their right to privacy to some extent. Revelations could also be made within the boundaries of good taste. (Adressit.com 2006; our translation)

The number of signatures makes the petition the most important source of the protest rally. It gathered as many as 222,000 signatures in a few days.⁵ Due to the enormous number of signatures, it was suspected that they were forgeries. However, most of the signatures were later proved to be genuine (Mäkinen 2006).

In turn, the *Boikotoikkaa Seiskaa* (Boycott Seven) website pleaded for both subscribers to *7 Days* and other readers of *Aller* magazines to cancel their orders. The site offered links to the cancellation of *Aller* magazine subscriptions. It also served as an unofficial news agency of the protest by collecting "protest news" from different media sources. In addition, the site encouraged people to give feedback via links to *Boycott Seven's* online discussion forum, editorial email petition and Web-feedback form. There were also links to the personal contact information of editorial staff, a template on how to refuse direct marketing from *Aller* magazines and the *Käännä Seiska väärinpäin* (Turn Seven Upside Down) website (Boikotoikkaa Seiskaa 2006).

Before the Eurovision Song Contest, *Votelordi.org* exhorted European rock fans to vote Lordi to victory. After the contest, the site mobilised a culture jamming⁶ style of campaign, "Turn Seven Upside Down", which was changed to "Turn *Aller* Upside Down" after *Look!* published the pictures. In addition to asking citizens to turn over magazines on their vending stands, it also invited them to send photos of their activity in the campaign to Yahoo!'s Flickr website, which offers free space for photo sharing (Votelordi.org 2006). One hundred and fifty-three photos were submitted by the end of May to *Votelordi's* photo folder (Flickr 2006). The campaign turned out to be successful in launching a snowball effect, and "Lordi copies" were turned upside down in almost every supermarket, store and kiosk.

Culture jamming also became concrete on the sites of *7 Days* and *Look!*, which were targeted by virtual sit-ins or, in other words, distributed denial of service attacks. The magazines had several server disruptions during the few days after the release of the photographs. The swarming multitude assembled on the sites of the magazines. Both constant page-clicking/reloading and filling the discussion forums and feedback forms blockaded the sites' user interfaces. For instance, the *7 Days* discussion forum was flooded with about 2000 individual messages on 24 May. The next day, the site webmasters made an announcement that forbade both the sending of messages provoking denial of service attacks and filling the forum with repeated inappropriate messages. The announcement threatened people with Internet Protocol address tracking

5. The number of signatures is remarkable when compared to the population of Finland (5.3 million).

6. According to Wikipedia's definition, "[t]he aim of culture jamming is to create a contrast between corporate or mass media images and the realities or perceived negative side of the corporation or media" (Wikipedia 2007a).

and legal action if they could not adhere to the new rules (*Talous Sanomat* ITviikko 25 May 2006).

The editorial staff of *7 Days* and advertisers in the magazine were also targeted by activists. The magazine had to remove staff's contact information from its website because of the jamming of email in-boxes (MikroPC.net 26 May 2006). However, a Lordi activist managed to save the extracted contact information to another site, which was then linked to the Boycott Seven site (see Boikotoikaa Seiskaa 2006). As a consequence, activists emailed advertisers demanding that they cancel their advertising campaigns with the magazine immediately. Finally, *7 Days* announced its intention of considering legal action against its "stalkers", who, according to the magazine, disrupted private business in illegal ways (Digitoday 30 May 2006, 31 May 2006).

In June, the different forms of the protest quickly faded away. The last signature on the "Boycott the 7 Days Magazine" petition is dated 28 May, when the collection of signatures was discontinued. The "news" content of the Boycott Seven site was released during the time period of 24-31 May. In June, photographs of the "Turn Seven Upside Down" and "Turn Aller Upside Down" campaigns were no longer submitted to the Flickr site. The online forums of the Suomi24.fi (Finland24.fi) site were the most active forums for the Lordi protest with thousands of comments. The intensity of swarming was clearly distinguished from the discussions in May and June. Tables 1 and 2 represent the proportion of messages sent to two discussion forums. The information originates from the public statistics of Finland24.fi, which register the volume of discussion openings in the forums. One discussion opening may include a myriad of responses. Both online forums received thousands of messages in May 2006. It was confirmed that more than 10,000 messages related to the boycott campaign and publication of the photographs were sent to Finland24.fi in less than two days between 24 and 25 May 2006 (Digitoday 26 May 2006a).

Political Consumerism Motivating the Internet Campaign

On the subjective level, the Lordi campaign highlights the process of reflexive virtual politicisation that starts from the moment of self-understanding. An individual realises and constructs a particular type of consistent identity where authenticity and autonomy are elements of the integrity (see Heller & Fehér 1988, p. 42). For many people, the victorious hard-rock band stood as a symbol of overcoming obstacles, and hence was linked to their own personal identity-building process and to strengthening self-esteem. Other like-minded

Table 1 Finland24 Discussion: "Lordi" (Suomi24 Keskustelu 2006b)

Year	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.	May	June	July	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
2006					7065	725	60	37	45	13		

Table 2 Finland24 Discussion: "Eurovision Song Contest" (Suomi24 Keskustelu 2006a)

Year	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.	May	June	July	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
2006	93	35	1576	285	5062	108	30	23	13	6		
2005	43	250	16	16	705	11	3	5	3	10	31	5
2004	30	16	17	32	269	8	10	6	5	5	8	10
2002			15	43	96	6						

individuals can easily be found on the Internet, and thus the formation of networks is straightforward and easy (Gurak & Logie 2003, pp. 44-45). The birth of political groups on the Internet is contingent and random but, as an instrument, it contains enormous potential for any political movement or actionist network by offering a sense of belonging to people from different parts of the globe (cf. Diani 2000, p. 397). This particular potentiality of the Internet should not be overlooked because, according to influential social movement studies (Melucci & Avritzer 2000, p. 509), the principle of belonging is an essential part in the formation of any social or political movement, network or group.

The motivation of the Lordi campaign can be understood more consistently from the perspective of political consumerism, which is a form of reflexive politics. According to the latest research, political consumerism is an increasingly salient form of civic politics (see Boström *et al.* 2005; Stolle *et al.* 2005). Evidently, the market sphere and consumption need to be conceived of as a tool and arena of politics, which citizens are willing to use in influencing politics. Political consumerism reflects a change in citizen-oriented politics, in which people direct activity to fields that allow them to seek individual and spontaneous forms of political expression (Micheletti 2003, pp. 15, 24).⁷ Furthermore, it is believed that commercial actors listen out carefully for consumer representations because, in a sense, companies are in the middle of an endless *election campaign* for people's loyalty and euros (cf. Bennett 2004, pp. 142-143).

7. Political consumerism is often considered from a narrow point of departure that focuses on single shopping decisions. It refers to decisions of "not to buy" (boycott) or "to buy" (buycott) based on subjective judgements. The purchase choices are understood to offer a market-based political tool that can be used to influence certain actors, such as private corporations, governments and civil society organisations, or more generally market practices. In a broader definition, political consumerism means civic activity that politicises market practices, corporate policies and market society. It displays numerous forms and manners of activity, such as performing global social justice criticism, human rights, sustainable development, animal rights, ecological lifestyles, etc. (Micheletti 2003, p. 15; Micheletti *et al.* 2005, pp. 258-259). Also "one-target campaigns" highlight the politicisation of the market sphere and consumption, when a single corporation or market practice is attacked by intensive politicking. Furthermore, it should be noted that political consumerism broadly includes various alternative modes of consumption, such as the open source movement, Internet piracy, the fair trade movement, dumpster-diving, ethical banking and environmental labels, etc.

Even though the intensive Lordi protest lasted only for a few days, it also led to concrete results. Many of *7 Days* magazine's advertisers⁸ recalled advertisements because of floods of emails demanding them to discontinue advertising. Companies feared that negative publicity would affect their business (Digitoday 26 May 2006b, 26 May 2006c, 31 May 2006; *Talous Sanomat* ITviikko 26 May 2006b). In the online discussions a common topic was the cancellation of subscriptions to *7 Days*. However, the chief editor denied in her notice to commercial partners that the circulation of the magazine was in decline (Digitoday 30 May 2006). On the basis of civic reaction, it seems clear that sales of the "Lordi edition" were low. It is also known that copies were withdrawn in some stores due to customer demand (Wikipedia 2007c). Under public pressure, both *Aller* magazines, *7 Days* and *Look!*, had to apologise for publishing the Lordi photographs and promised not to release any unmasked photographs of the band members without permission (*Talous Sanomat* ITviikko 26 May 2006a). The protest movement succeeded in incurring expense for and weakening the brand image of *7 Days* to such an extent that the magazine wants to forget the whole episode. It has removed Lordi discussions and the apology of the chief editor from its website (Katajamäki 2006, p. 87).

Networking activity offers an ideal form for reflexive *do-it-yourself* politicking. People as individuals may express their own ideas, gather support for their own interests, and deal with their own worries and concerns (Bennett 2004, pp. 144-145). In the Lordi case, individuals made their own choices to act on the Internet by signing a petition, jamming websites, pressuring journalists and advertisers, etc., although they did not personally know each other. Michele Micheletti captures this form of citizen engagement with the concept of *individualised collective action*, which characterises different forms of political consumerism. According to Micheletti, the market is an arena for citizen-consumers, where they may act individually or in groups. Personal concerns, responsibility-taking and subjective choices motivate the projects of political consumerism, in which an individual makes some choices; and when others make similar choices based on autonomous, subjective judgements, this activity will bring about more far-reaching effects. A precondition of the accumulation of consumerist conflicts is various public spheres, which enable the emergence of loose networks around politicised issues (Micheletti 2003, pp. 14-36).

The creative Lordi campaign demonstrates that *ad hoc* publics on the Internet may be crucial for the politicisation of everyday problems related to consumption and personal concerns. The Internet as a tool provides both the spaces and means to promote political micro-processes; i.e. to bring out topics that are personally (subjectively) felt to be important and worth promoting. The Internet also enables horizontal communication and allows people to take on the role of political agents pursuing a self-chosen political agenda on these open and free

8. Travellink (an Internet travel agency), Olvi (a drinks manufacturer) and Dressman (a clothing retail chain) suspended their advertising campaigns. Furthermore, Altia (a drinks manufacturer) did not renew its advertising contract.

spaces. The Lordi case features an outburst of more carnivalistic modes and forms of Internet politics. It presents an alternative, pluralistic, many-voiced approach in an attempt to unify the actors who come from different backgrounds (cf. Osterweil 2004, p. 504).

The Lordi swarming was political consumerism in a broad sense. Practising critical judgment – “[t]his article and the showing of a photograph was a decisive act from a magazine that I have always detested. Say no to this kind of news- and money-making” – citizen-consumers politicised the purchase of gossip magazines and the publishing practices of commercialised journalism on the micro-public spheres of the Internet. In general, political consumerism has become more salient on the Internet’s public spheres because individualised citizen politics and engagement with politics have become easier (Scammell 2000, pp. 354-355; Micheletti 2003, p. 23; Baringhorst 2005; Bennett 2006, pp. 105-107; Garrett 2006, p. 206) and traditional mass media may also be giving more attention to these spheres (Bennett 2006, pp. 111-112, 118-120; see also Häyhtiö & Rinne 2007a, p. 134). The individual self-expression, belonging to networks and building ties in virtual micro-places enables people to transcend the normal limits and constraints of politics (physical, time, place and material resources) beyond the boundaries of any political system (Häyhtiö & Rinne 2007b).

The virtual civic meetings and acts related to the Lordi protest reflect the individualisation of political participation and action emerging outside formal organisations/institutions. Collective experience belonging to a networked group emerges when something is conducted together. Even signing an Internet petition is enough to constitute such an experience. A collectivity – and empowered multitude – arises due to action, and manifests itself in the representation of activity (McDonald 2006, pp. 212-213).

De-Medialisation and Self-Made Publicness as an Arena of Politics

The self-initiated and self-assertive production of new public arenas and communicating within their boundaries is known as “de-medialisation”. The concept means circulating unedited and unfiltered communication. It can be done practically by anyone who wants to intervene to pursue whatever aims they wish publicly (Walch 1999, pp. 67-71). The power to start public discussions or debates is, at least partly, removed from the hands of the traditional mass media (Chadwick 2006, pp. 137-138). It has proved to be impossible to control civic discussion on the Internet; communication just occurs there. Communicating and news-making have also moved in a more interactive direction; they have evolved into truly two-way communication. The mass media keenly follows online discussions and picks up interesting topics from the Internet for inclusion in the news. Being on the pulse of themes within micro-public spheres has become a vital part of media reality and media criticism (Bennett 2003, p. 20; 2004, p. 141).

In the present reflexive and global world, individuals are in a situation of constant judging, in which they are making choices and commitments, planning, and trying to tune-in their preferences regarding their own everyday lives. The identities of these individualised atomistic actors are constructed through complex sets of discursive interactions between the individual and the surrounding reality. In discursive interactions, individuals may face risks, fears, threats, conflicts, injustices and uncertainties (Beck 1995; see also Holzer & Sørensen 2001, pp. 3-6; Bennett 2004, pp. 126-127). Reflexive politics emerges when people are trying or wanting to take care of and handle responsibly the problems which occur in everyday life at the level of individual action (Micheletti 2003, p. 33). Thus, public political activities become something more than mere mean or instrumental action being pursued incrementally to achieve some ends. They are transformed into expressive performative activities, through which political actors may represent involvement, engagement, social and political references, belonging, and personal value commitments (Dahlgren 2005, p. 155; McDonald 2006, p. 33; Häyhtiö & Rinne 2007b).

The angry emotions and moral upset among the Finnish public when they saw the real face of Mr Lordi on the pages of magazines and newspapers is not merely a reaction against the rudeness and insensitivity of the press when it ignored Mr Putaansuu's (Mr Lordi's) right to privacy. It is notable that the press did not do anything illegal when publishing the unmasked photographs. The moral indignation arose from a deeper source; it was not just that people felt bad when their hero was mistreated. Lordi's victory was regarded as a national heroic deed and an expression of Finnish *sisu* (toughness or "guts", considered to be a mental characteristic of Finns), entirely comparable with the miracle of the Winter War⁹, achievements of the greatest Finnish composer Jean Sibelius, and other cultural success stories and attainments (see, for example, the PISA Programme for International Student Assessment, Bright Country Finland 2007). Hence, the winning of Eurovision immediately became one of those "distinctive collective experiences" which are used as a yardstick for self-definition (Rodgers 2006, p. 160). The basic narrative of national identity, Finnishness, reflects the great achievements of the past and the hard times that the tiny land has lived through. It is linked with the creation of national sentiments and a romantic belief of being special and distinct from other nationalities. National identity was formed by the educated minority in Finland, and they emphasised the value of cultural (and athletic) success (Ollila 1998, p. 130) in the creation of national identity.

The formation of identity started in the second half of the nineteenth century, and it continues still. The question of the nature of Finnishness has been acute in Finland since the 1990s. After joining the European Union (EU) in 1995, there has been a lot of debate over the effects of membership on Finnish identity. As

9. In the Winter War (1939-40 lasting 100 days), the poorly armed and equipped Finnish army resisted the enemy's overwhelming attacks – the Soviet Union outnumbered them by four to one in men, ten to one in tanks, and thirty to one in aircraft (Wikipedia 2008). Most men did not even get a uniform, only a tiny button to stick into their hats showing that they belonged to fighting groups. Many of the fighters also had to bring their own rifle to fight the enemy.

a small and politically rather insignificant member state in the EU, the cultural aspects of national identity have become increasingly elemental. The Lordi victory was more than welcomed in underpinning the self-esteem of Finns and the alleged status of Finland as a nation. Monster rock fever raged all over the nation, infecting all levels of society. The importance of the band was immediately recognised by politicians and the government. The Finnish Prime Minister, Matti Vanhanen, eagerly posed with the band, making a “devil’s horn” gesture with his fingers (see Wikipedia 2007d). The President of Finland, Tarja Halonen, attended Lordi’s free celebration concert, in which she gave the band an official award for outstanding Finnish work (Wikipedia 2007b). The significance of Lordi’s victory for Finnishness was cemented throughout Finnish society, and Finns opened themselves to experiencing the sensation of belonging and national pride. In such a situation, the publishing of the unmasked pictures was a very imprudent move to make – it was viewed as a slap in the face.

The Finnish Lordi movement took advantage of the actions of the press in creating such an effective Internet spectacle, and showed how issue-specific episodes can be politicised in the mediascape. In the previously mentioned Internet meetings, or discursive jamming sessions, Lordi citizens opened up an arena, in which they quite soon realised they faced a shared problem, and developed a free, horizontal and open space for political action (cf. Osterweil 2004, p. 496; Garrett 2006, p. 211). A thoroughly commercialised press was considered as a rude actor who, in its greed for increasing profit levels, left such questions as people’s right for privacy unattended. It is noteworthy that gossip magazines and the notorious Aller Publishing Company were attacked by Lordi activists more intensively than daily newspapers, which managed to avoid the most passionate protest actions. The publication policy of *7 Days* was the main subject on various Finnish online discussion forums after the release of the Lordi photographs. There were heated debates about the justifications of publishing the photographs and the magazine’s self-interest in maximising economic profits. Online discussion forums also spread links and information on forms of action that were considered useful in protesting about the gossip magazines and Aller.

A useful heuristic tool for analysing the political features of public spheres and fluid media environments – which suits the Internet well – comes from civil society researcher John Keane. He divides publicness into three different categories of spheres: *micro-*, *meso-* and *macro-public spheres*, which practically permeate each other. Political micro-spheres emerge when people encounter each other and dispute over controversial issues. A micro-public sphere is a space generated between groups in civil society as well as single individuals, where public deliberation is conducted, opposing views confront each other and existing standpoints and interpretations are challenged by bringing forth alternative stances in the political playground. In Keane’s model, the notion of a meso-public sphere resembles traditional mass media, which frames spaces of public debate for millions of potential spectators, listeners and readers, mainly in nation states. The agenda of a meso-sphere is filtered and edited, which means that it is not formulated in horizontal civic communications. The concept of a macro-public

sphere refers to a globalised field of publicness, in which the most important actors are transnational media companies (Keane 2000; Holmes 2002; Häyhtiö & Rinne 2007b).

From the de-medialised point of view, the crossing of spheres can be facilitated by computer-mediated communication, simply by hitting the enter key or clicking a mouse. The public deliberations of the micro-sphere may even enter the macro-sphere by bringing about a "snowball effect", which means the acceleration and accumulation of intensity of a controversial issue. Such a feature of the Internet has been taken advantage of in many politicised conflicts.¹⁰ The capability of political communication to permeate the levels of public spheres also brings forth the question of the communication tactics of reflexive politics (cf. Meikle 2002, p. 121). Computer-mediated communication enables the offering of information on a more individualised basis, exploiting time and opportunities and targeting special groups, which is vital for the forms of reflexive politics founding their activity on horizontal communication. The Lordi case manifests in detail the strengthened power of narrowcasting in relation to broadcasting in today's citizen-oriented politics. Magazines were blamed for infringing subjective values and the personal right to privacy. The fact that *7 Days* was the main target of the campaign shows that for many people the magazine represented the most unpleasant features of gossip journalism (see Adressit.com 2006).

The whole protest was initiated by citizens, and it proceeded self-reflexively through online forums from person to person, from below and horizontally. As an interactive medium, the Internet could challenge and on some occasions even replace the centralised (and sometimes controlled, or even censored) mass media by offering independent alternative information about the world's events. As a channel of participation, action or mobilisation, it is going to have a huge impact on the content of the notion of political action (Häyhtiö & Rinne 2007b).

The samples shown in Table 3 from the popular online chat forum Finland24.fi show how the blurred temporal constraints were crossed and polyphonic discussions transformed into a discursive debate being political action *per se*. The addresses, replies and remarks that constitute the discussion did not follow the order of normal dialogue; rather, they quite randomly preceded and followed each other, and still somehow managed to mesh around the topic in a sensible manner.

The discussion was intense and topics were coherent, even though the participants were not in the same spatial or temporal locus. It shows that the Internet as a tool, as well as a virtual space, allows collective action, in which each participant may join at different times and attune their actions despite their separate locations.

10. Well-known cases include, among others, the emergence of the local struggle of the Zapatista movement as the symbol of Internet resistance (Zapatistas Discussion Group, 2006) and the publication of the email exchange between Jonah Peretti and the sports equipment manufacturer Nike. In the latter case, an individual consumer brought embarrassment to a multinational company and set the company up as a target of political criticism with the help of global publicness (Peretti 2001).

Table 3 Finland24 Discussion: "Lordi", 10 p.m. (Suomi24 Keskustelu 25 May 2006)

Topic	Time
Shall we burn magazines tomorrow?	22.18 22.19 22.20 22.20 22.22 22.23 22.23 22.20 22.20 22.21 22.26
MTV3 ten o'clock news ... 10+ actions	22.18 22.20 22.22 22.23 22.25 22.25
About the news	22.19 22.22 22.23 22.25 22.22 22.23 22.25 22.25 22.25 22.33 22.23
CRIMINAL ACTIVITY	22.22 22.23 22.26 22.27
Petiton site overloaded	22.23 22.24 22.25 22.42 22.47
Let's make Seven go bankrupt	22.23 22.25 22.25 22.25 22.26 22.27 22.30
Naive people	22.25 22.26 22.28 22.59 22.27 22.29 22.52
NATIONAL HEROES	22.26 22.28 22.30 22.37 22.28 22.33
Yeah, a new god has been born!	22.26 22.28
I'M GONNA BURN MYSELF TOMORROW	22.26 22.27 22.28 22.28 22.33 22.29 22.36 22.29 22.32 22.34 22.54
LINK	22.27 22.28 22.28 22.30 22.30 22.36 22.34
About those who threatened to burn PEOPLE!	22.28 22.30 22.35 22.32 22.32 22.43
The petition address	22.28 22.31 22.31 22.32 22.33
WHERE DO I GET SEVEN T-SHIRTS?	22.29 22.30 22.31
SEVEN WAS FIRST	22.30 22.31 22.33 22.40 22.32 22.37 22.43 22.58
Yeah right!	22.30 22.31 22.31 22.31 22.32 22.34 22.35 22.39 00.19 22.46 22.08 22.07
For real!!	22.31 22.33
Great, Seven!	22.31 22.33 22.33 22.35 22.40 22.41
How to get revenge on the publishers of the photographs	22.31 22.33 22.36 22.33 22.34 22.35 22.44 22.44
NEW CHRIST/ANTICHRIST!!	22.34 22.43
No advertisements to the Aller magazines	22.35 22.38 22.40 22.40 22.40 22.41 22.44 22.57
Cancel your Seven subscription	22.36 23.23 22.37

Table 3 (Continued)

Topic	Time
BOYCOTT	22.37 22.41
Situation at 9 p.m.	22.38 22.39 22.40
Ten points to MTV3!	22.38 22.39 22.40 22.45
As I said	22.41 22.43 22.47
Tomorrow I'm gonna cancel my Seven subscription	22.42 22.43 22.44 22.50 22.52 22.55 23.01
Tomorrow I'm gonna subscribe to Seven	22.43 22.47
Come on PEOPLE!	22.43 22.45 22.46
Let's change the world!	22.43 22.45 22.46 22.48 23.05 22.47 22.52 22.49 22.50 23.04
As I said	22.44 22.46 22.51 22.45 22.54
LORDI'S APPEAL	22.45 22.46 22.49 22.52
GETTING REVENGE TOMORROW?	22.46 22.48
IT'S GONNA BURN AT SEVEN'S EDITORIAL OFFICE	22.46 22.48 22.50 22.55 23.12 22.59 23.08
BOYCOTT Seven magazine!!	22.46 22.55

As the Lordi protest demonstrates, reflexive do-it-yourself politicking has altered the notion of proper or relevant political activity. It has challenged the traditional (often called institutionalised) political understanding of how and where political activity and participation can emerge. It has diminished the old distinction of a left–right continuum and made it insignificant, as it has done to those dichotomies concerning private versus public debates. Individual subjective judgments are the cornerstones of reflexive politics, which means an almost infinite growth of personal policy-making, in which personal autonomy plays a crucial part. Thus, in some respects, it seems that *personal is still somehow political* in general, but *political is personal* in particular (Häyhtiö & Rinne 2007b). Easy, flexible and informal access to de-medialised arenas for political involvement is what people seek nowadays. In individualised social reality, subjective values, lifestyle, attitudes and motives are increasingly steering the willingness and scope of political activity, and especially the motives of participation. Anyone’s attempt to control their own life will turn into a political process when the issue gains broader attention and resonates in a public group of like-minded people who are ready and eager to fight for their right to be (subjectively) right (Häyhtiö & Rinne 2007b; cf. Micheletti 2003, p. 22).

Conclusion

In current political arenas, the role of the Internet is crucial. Various uses of the Internet facilitate different civic and individually organised networks, and help to introduce their aims and strategies, and to outreach target groups and members of the public. Also, the Internet is more efficient at running the core tasks of campaigning projects, such as communicating with supporters, coordinating events in the field, organising crowds in rapidly changing situations, reacting quickly to breaking news, and gaining publicity for their issue (Palfrey 2004). User-friendly applications offer efficient tools for horizontal interaction and carry out a variety of forms of reflexive politics. The traditional publicity of the mass media is easily replaced by self-produced publicness from the grass-roots level. From a de-medialised point of view, issues may be approached exactly in the form which message-senders want. The effectiveness of the Internet is based on its potential to empower that horizontal communication between the individual and different groups (Dahlgren 2005, p. 155). Everyone with access to the Internet may try to participate in public discussions and shape their agendas in online forums.

The Lordi campaign is an exemplary case of the reflexive reinvention of politics and the political, which took gossip journalism as its target. Protest emerged on the Internet around a self-organised network which consisted of separate individual actors. The network adopted such actionist tactics that could be called “individualised innovative resistance”. The network’s actionist repertoire included public appeals, boycotts, buycotts, sharing and publishing information online and on websites, the gathering of action networks, and pressurising the employees and commercial partners of the magazine with an avalanche of

emails. Also, culture jamming played a rather visible role in the network's actions (virtual sit-ins, turning magazines upside down in the vending stands and sending photographs of these events to Internet galleries). The *7 Days* magazine held virtual takeovers and put pressure on the protestors by claiming that they were committing criminal activities, but no police investigation or legal processes followed from these acts (see Digitoday 30 May 2006, 31 May 2006,).

From the perspective of reflexive politics, conflicts arise from the problematic relation between an individual and society. This is partly caused by a societal and global development – the shift from communal life to private life, in which the sense of shared community, imagined belonging to a bigger whole, is profoundly changing the scope of the political (see Johnston *et al.* 1994; Beck 1995; Polletta & Jasper 2001; Bernstein 2005; McDonald 2006). As pointed out earlier, there are no single dominant or objective cleavages causing the political conflicts; rather, conflicts arise from clashes between different subjective values, lifestyles and attitudes. Reflexive politics puts emphasis on the mobilisation process fostering the emergence of new ideas, world views, and particularly the adaptation of political activity and participation to change conditions (Diani & Eyerman 1992, pp. 7-8).

Self-made publicness strengthens the core idea of reflexive political action, in which the significance of do-it-yourself culture is as crucial as the resistance to centralised politics. It emphasises activities that take place in open, anti-hierarchical, free spaces. One characteristic feature in reflexive organisation and mobilisation is swarming. Horizontally-communicating jungle-drumming attracts people to visit interesting websites or hubs. This multitude of individuals may grow into a politically effective force if they unite in one or more respects. In other words, these activities manage, at least temporarily, to transform people from different backgrounds into a unified collective agent. By meshworking, the swarming effect turns the plural into unity. All that is familiar from a Hobbesian standpoint. However, in this age, people do not unite in order to safeguard their miserable lives, but instead to express themselves freely, if they have found one or more interests in common that are worth taking action over (cf. Osterweil 2004, pp. 501, 504). The horizontal nature of the Internet's participation and action culture is far more democratic than traditional forms of government. In free Internet participation at a micro-level and activities occurring in cyberspace, all participants are, by definition, equal; they share the same amount of power regardless of their position in the "real world" and all they can trust in is the power of their arguments or the tempting nature of their agenda.

Transformative change in organising political activities is salient and ostensible in Internet politics because the Internet is regarded as a powerful tool to gather coalitions and organise mobilisation of any kind (Meikle 2002; Dahlgren 2005; Chadwick 2006). Communicative messing-around on the Internet may arouse people's interest in acute political and social problems, may cause political involvement and may even lead to action. Through the Internet this is especially convenient; at the minimum level all you have to do is click on your mouse. Googling, blogging, maintaining websites, downloading and uploading,

producing material on the Internet, mobilising people to take action about something, and Internet petitions have become increasingly visible and notable forms of political participation (Micheletti 2006). The activities surrounding the Lordi protest should not be regarded as a single atomistic subplot within the story of political influence, but rather show the direction in which civic participation and political activism are heading. The innovative Lordi protest indicates that de-medialised publicness is increasingly crucial for the politicisation of various topics of political consumerism.

References

- Arquilla, J. & Ronfeldt, D. (2001) 'The Advent of Netwar (Revisited)', in Arquilla, J. & Ronfeldt, D. (eds), *Networks and Netwars: The Future of Terror, Crime, and Military*, RAND, Santa Monica, CA, pp. 1-25.
- Baringhorst, S. (2005) 'New Media and the Politics of Consumer Activism: Opportunities and Challenges of Euro-Asian Anti-corporate Campaigns', *New Directions in Cultural Politics, European Consortium for Political Research Joint Sessions of Workshops*, Granada, 14-19 April.
- Beck, U. (1995) 'Reinvention of Politics', in Beck, U., Giddens, A. & Lash, S. (eds), *Reflexive Modernization: Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order*, Polity Press, Oxford, pp. 1-54.
- Bennett, L. W. (2003) 'New Media Power: The Internet and Global Activism', in Couldry, N. & Curran, J. (eds), *Contesting Media Power: Alternative Media in a Networked World*, Rowman and Littlefield, Lanham, MD, pp. 17-38.
- Bennett, L. W. (2004) 'Communicating Global Activism: Strengths and Vulnerabilities of Networked Politics', in Donk, W. van de, Loader, B. D., Nixon, P. G. & Rucht, D. (eds), *Cyberprotest: New Media, Citizens and Social Movement*, Routledge, London, pp. 123-146.
- Bennett, L. W. (2006) 'Branded Political Communication: Lifestyle Politics, Logo Campaigns and the Rise of Global Citizenship', in Micheletti, M., Føllesdal, A. & Stolle, D. (eds), *Politics, Products and Markets: Exploring Political Consumerism Past and Present*, Transaction Publishers, New Brunswick, NJ, pp. 101-125.
- Bernstein, M. (2005) 'Identity Politics', *Annual Review of Sociology*, vol. 31, pp. 47-74.
- Boström, M., Føllesdal, A., Klintman, M., Micheletti, M. & Sørensen, M. P. (eds) (2005) *Political Consumerism: Its Motivations, Power, and Conditions in the Nordic Countries and Elsewhere, Proceedings from the 2nd International Seminar on Political Consumerism, Oslo August, 26-29, 2004*, TemaNord 2005:517, <http://www.norden.org/pub/velfaerd/konsument/sk/TN2005517.pdf> (accessed 15 October 2006).
- Chadwick, A. (2006) *Internet Politics: States, Citizens, and New Communication Technologies*, Oxford University Press, New York.
- Crossley, N. (2002) *Making Sense of Social Movements*, Open University Press, Buckingham.
- Dahlgren, P. (2004) 'Foreword', in Donk, W. van de, Loader, B. D., Nixon, P. G. & Rucht, D. (eds), *Cyberprotest: New Media, Citizens and Social Movement*, Routledge, London, pp. xi-xvi.
- Dahlgren, P. (2005) 'The Internet, Public Spheres, and Political Communication: Dispersion and Deliberation', *Political Communication*, vol. 22, no. 2, pp. 147-162.
- Della Porta, D. & Diani, M. (1999) *Social Movement in a Globalizing World*, Macmillan, New York.
- Diani, M. (2000) 'Social Movement Networks Virtual and Real', *Information, Communication and Society*, vol. 3, no. 3, pp. 386-401.

- Diani, M. & Eyerman, R. (1992) 'The Study of Collective Action: Introductory Remarks', in Diani, M. & Eyerman, R. (eds) *Studying Collective Action*, Sage, Newbury Park, CA, pp. 1-21.
- Donk, W. van de, Loader, B. D., Nixon, P. G. & Rucht, D. (eds) (2004) *Cyberprotest: New Media, Citizens and Social Movement*, Routledge, London.
- Garrett, K. R. (2006) 'Protest in an Information Society: A Review of Literature on Social Movements and New ICTs', *Information, Communication and Society*, vol. 9, no. 2, pp. 202-224.
- Gurak, L. J. & Logie, J. (2003) 'Internet Protests from Text to Web', in McCaughey, M. & Ayers, M. D. (eds), *Cyberactivism: Online Activism in Theory and Practice*, Routledge, New York, pp. 25-46.
- Heller, A. & Fehér, F. (1988) *The Postmodern Political Condition*, Polity Press with Basil Blackwell, Cambridge.
- Holmes, D. (2002) 'Transformations in the Mediation of Publicness: Communicative Interaction in the Network Society', *Journal of Computer-Mediated Communication*, vol. 7, no. 2, <http://jcmc.indiana.edu/vol7/issue2/holmes.html> (accessed 11 June 2006).
- Holzer, B. & Sørensen, M. (2001) *Subpolitics and Subpoliticians*, Arbeitspapier 4 des SFB 536 Reflexive Modernisierung, University of Munich, Munich.
- Häyhtiö, T. & Rinne, J. (2007a) 'Hard Rock Poliitiikka!' [Hard Rock Politics!], *Journalismikritiikin vuosikirja 2007, Tiedotustutkimus*, no. 1, pp. 132-138.
- Häyhtiö, T. & Rinne, J. (2007b) 'Do you Wanna be Heard?' Unpublished manuscript.
- Johnston, H., Laraña, E., & Gusfield, J. R. (1994) 'Identities, Grievances, and New Social Movements', in Laraña, E., Johnston, H. & Gusfield, J. R. (eds), *New Social Movements: From Ideology to Identity*, Temple University Press, Philadelphia, PA, pp. 3-35.
- Katajamäki, H. (2006) 'Pidämme sinusta, Lordi!' [We Like You Lordi!], *Tiedotustutkimus*, no. 3, pp. 85-89.
- Keane, J. (2000) 'Structural Transformations of the Public Sphere', in Hacker, K. L. & van Dijk, J. (eds) *Digital Democracy: Issues of Theory and Practice*, Sage Publications, Thousand Oaks, CA, pp. 70-89.
- McCaughey, M. & Ayers, M. D. (eds) (2003) *Cyberactivism: Online Activism in Theory and Practice*, Routledge, New York.
- McDonald, K. (2006) *Global Movements: Action and Culture*, Blackwell, Oxford.
- Meikle, G. (2002) *Future Active: Media Activism and the Internet*, Routledge, London.
- Melucci, A. & Avritzer, L. (2000) 'Complexity, Cultural Pluralism and Democracy: Collective Action in the Public Space', *Social Science Information*, vol. 39, no. 4, pp. 507-527.
- Micheletti, M. (2003) *Political Virtue and Shopping: Individuals, Consumerism, and Collective Action*, Palgrave Macmillan, New York.
- Micheletti, M. (2006) 'Blogging: A New People's Movement', *NetPulse*, vol. 10, no. 19, http://www.politiconline.com/netpulse/soundoff.asp?issue_id=10.19 (accessed 19 May 2007).
- Micheletti, M., Stolle, D. & Nishikawa, L. (2005) 'A Case of Discursive Political Consumerism: The Nike E-mail Exchange', in Boström, M., Føllesdal, A., Klintman, M., Micheletti, M. & Sørensen, M. P. (eds), *Political Consumerism: Its Motivations, Power, and Conditions in the Nordic Countries and Elsewhere, Proceedings from the 2nd International Seminar on Political Consumerism, Oslo August, 26-29, 2004*, TemaNord 2005:517, <http://www.norden.org/pub/velfaerd/konsument/sk/TN2005517.pdf> (accessed 15 October 2006).
- Mäkinen, E. (2006) 'Lordi-nettiadressin nimet ovat valtaosin todellisia' [Most of the Signatures on the Lordi Petition Are Authentic], *Helsingin Sanomat*, 10 June, <http://www.hs.fi/kulttuuri/artikkeli/Lordi-nettiadressin+nimet+ovat+valtaosin+todellisia/1135220235958> (accessed 11 June 2006).

- Ollila, A. (1998) 'Perspectives to Finnish Identity', *Scandinavian Journal of History*, vol. 23, pp. 127-137.
- Osterweil, M. (2004) 'The Dynamics of Open Space: A Cultural-Political Approach to Reinventing the Political', *International Social Science Journal*, vol. 56, no. 182, pp. 495-506.
- Pajala, M. (2006) 'Erot järjestykseen! Eurovision laulukilpailu, kansallisuus ja televisiohistoria' [Differences into an Order! Eurovision Song Contest, Nationality and Television History], Dissertation, Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja, 88, University of Jyväskylän, Jyväskylä.
- Palfrey, J. (2004) 'Internet Politics 2004: The Good, The Bad and the Unknown', *Personal Democracy Forum*, 12 July, <http://www.personaldemocracy.com/node/184> (accessed 10 October 2005).
- Peretti, J. (2001) 'My Nike Media Adventure', *The Nation*, 9 April, <http://www.thenation.com/doc/20010409/peretti> (accessed 4 November 2006).
- Polletta, F. & Jasper, J. M. (2001) 'Collective Identity and Social Movements', *Annual Review of Sociology*, vol. 27, pp. 283-305.
- Reimer, B. (1999) 'Expressivism, Life Politics and the Media in Postmodernity', in Pacheo, J. F. (ed.), *Cultural Studies and the Politics of Everyday Life*, Department of Sociology, Lund University, Lund, Research Report 1999:1.
- Rodgers, P. (2006) 'Understanding Regionalism and the Politics of Identity in Ukraine's Eastern Borderlands', *Nationalities Papers*, vol. 34, no. 2, pp. 157-174.
- Scammell, M. (2000) 'The Internet and Civic Engagement: The Age of the Citizen-Consumer', *Political Communication*, vol. 17, no. 4, pp. 351-355.
- Stolle, D., Hooghe, M. & Micheletti, M. (2005) 'Politics in the Supermarket: Political Consumerism as a Form of Political Participation', *International Political Science Review*, vol. 26, no. 3, pp. 245-269.
- Walch, J. (1999) *In the Net. An Internet Guide for Activists*, Zed Books, London/New York.
- Wright, S. (2004) 'Informing, Communicating and ICTs in Contemporary Anti-capitalist Movement', in Donk, W. van de, Loader, B. D., Nixon, P. G. & Rucht, D. (eds), *Cyber-protest: New Media, Citizens and Social Movement*, Routledge, London, pp. 77-94.

Online References

- Adressit.com (2006) '7 Päivää lehti boikottiin' [Boycott the 7 Days Magazine], <http://www.adressit.com/ansku69> (accessed 11 September 2006).
- Boikotoikka Seiskaa [Boycott Seven] (2006) <http://www.boikotoikaaseiskaa.tk/> (accessed 11 September 2006).
- Digitoday (24 May 2006) 'Seiskan Lordi-paljastus raivostuttaa netissä' [The Lordi Revelation Causes Rage on the Internet], http://www.digitoday.fi/page.php?page_id=11&news_id=20067712 (accessed 25 October 2006).
- Digitoday (26 May 2006a) 'Ylläpitäjä luottaa Seiska-adressin aitouteen' [Webmaster Trusts in the Authenticity of Seven Petition], http://www.digitoday.fi/page.php?page_id=11&news_id=20067748 (accessed 17 October 2006).
- Digitoday (26 May 2006b) 'Sähköpostit säilyttivät: Olvi keskeytti mainoskampanjansa Seiskassa' [Emails Scared: Olvi Recalled Ads from Seven Days], http://www.digitoday.fi/page.php?page_id=11&news_id=20067788 (accessed 8 November 2006).
- Digitoday (26 May 2006c) 'Mielenosoitus Seiskan toimituksen edessä: Matkatoimisto veti mainokset pois Seiskan nettisivuilta' [Demonstration in Front of the Editorial Office of Seven Days: Travel Agency Recalled Ads from Seven Website], http://www.digitoday.fi/page.php?page_id=11&news_id=20067764 (accessed 8 November 2006).
- Digitoday (30 May 2006) "'Adressin todellinen nimimäärä on alhaisempi": Seiska harkitsee oikeustoimia nettihäiriköjä vastaan' ['The Real Number of Signatures on the Petition

- is Lower': Seven Days Considers Legal Actions against Internet Stalkers], http://www.digitoday.fi/page.php?page_id=11&news_id=20067858 (accessed 17 October 2006).
- Digitoday (31 May 2006) 'Seuraa Altialle, Travellinkille ja Olville: Dressman lopettaa mainostamisen Seiskassa' [Altia, Travellink and Olvi Have Company: Dressman Suspends Advertising in Seven], http://www.digitoday.fi/page.php?page_id=11&news_id=20067894 (accessed 8 November 2006).
- Flickr (2006) 'Votelordi's Photos', <http://www.flickr.com/photos/votelordi/> (accessed 12 September 2006).
- MikroPC.net (26 May 2006) 'Lordin kuvajulkaisu aiheutti kansanliikkeen verkossa' [The Publication of Lordi's Photo Caused a Civic Movement on the Internet], <http://mikropc.net/utiset/index.jsp?categoryId=atk&day=20060526#w200605260930039414> (accessed 9 November 2006).
- PISA Programme for International Student Assessment, Bright Country Finland (2007) <http://www.pisa2006.helsinki.fi/index.htm> (accessed 2 October 2007).
- Suomi24 Keskustelu [Finland24 Discussion] (25 May 2006) 'Lordi', 10 p.m., <http://keskustelu.suomi24.fi/arkisto/124/450000000001621/2006/5/index53.shtml>; <http://keskustelu.suomi24.fi/arkisto/124/450000000001621/2006/5/index54.shtml> (accessed 15 October 2006).
- Suomi24 Keskustelu [Finland24 Discussion] (2006a) 'Tietoja palstasta: Euroviisut' [Information on Discussion Thread: Eurovision Song Contest], <http://keskustelu.suomi24.fi/arkisto/124/150000000000020/> (accessed 15 October 2006).
- Suomi24 Keskustelu [Finland24 Discussion] (2006b) 'Tietoja palstasta: Lordi' [Information on Discussion Thread: Lordi], <http://keskustelu.suomi24.fi/arkisto/124/450000000001621/> (accessed 15 October 2006).
- Talous Sanomat* ITviikko (25 May 2006) 'Foorumeilla jopa herjauksia ja tappouhkauksia. Hämeen Sanomat sulki fooruminsa, Seiska varoittaa nettihäiriköjä' [Calumnies and Even Threats of Killing on the Forums. Hämeen Sanomat Closed Their Forum, Seven Days Warn Internet Stalkers], http://www.itviikko.fi/page.php?page_id=46&news_id=20062542 (accessed 9 November 2006).
- Talous Sanomat* ITviikko (26 May 2006a) 'Valtava nettikampanja sai lehdet taipumaan: Seiska ja Katso pyytävät Lordilta anteeksi' [Massive Internet Campaign Got Magazines to Relent: Seven and Look! Apologise to Lordi], http://www.itviikko.fi/page.php?page_id=15&news_id=20062559 (accessed 5 October 2006).
- Talous Sanomat* ITviikko (26 May 2006b) 'Olvi ja Travellink vetävät mainoksia: Nettiboikotti pelästytti mainostajia' [Olvi and Travellink Pulled out Ads: Internet Boycott Scared Them], http://www.itviikko.fi/page.php?page_id=15&news_id=20062568 (accessed 8 November 2006).
- Votelordi.org (2006) <http://www.votelordi.org> (accessed 29 May 2006).
- Wikipedia (2007a) 'Culture Jamming', http://en.wikipedia.org/wiki/Culture_jamming (accessed 6 June 2007).
- Wikipedia (2007b) 'Lordi', <http://en.wikipedia.org/wiki/Lordi> (accessed 11 September 2007).
- Wikipedia (2007c) '7 päivää' [7 Days], http://fi.wikipedia.org/wiki/7_p%C3%A4iv%C3%A4%C3%A4 (accessed 6 June 2007).
- Wikipedia (2007d) 'Corna', <http://en.wikipedia.org/wiki/Corna> (accessed 1 October 2007).
- Wikipedia (2008) 'Winter War', http://en.wikipedia.org/wiki/Winter_war (accessed 10 January 2008).
- Zapatistas Discussion Group (2006) <http://www.zapatistas.org/> (accessed 4 November 2006).

Tapio Häyhtiö & Jarmo Rinne¹

LITTLE BROTHERS AND SISTERS ARE WATCHING

Reflexive civic watch through computer-mediated communication

In this article we study the recent phenomenon of the individualized civic watch emerging on the Internet. 'Civic watch' from below allows people to monitor elites and organizations in order to make their actions more transparent, fair and accountable. The use of information and communication technologies increases the ability of people to publish information regarding the unethical behaviour or mishandling of governments, civil servants, public office holders, the police, etc. We study the individualized civic watch facilitated by computer-mediated communication in the frame of reflexive political action. Reflexive politics refers to politicized personal matters and it departs on the basis of individualized responsibility-taking. The Internet provides a cheap tool that empowers an individual and offers an opportunity to create personal news deliverance that influences mainstream news providers and the media. The individualized use of the Internet stresses the new forms of political activity that might cause the renaissance of personalized politicization. Through the Internet it is possible to offer 'official truth challenging' viewpoints on political campaigns and gain access to more personalized information than ever before, which may even reach a global audience. In regard to that we study individualized usage of the Internet. Such innovative forms of action are, for instance, Web blogging and multi-directional narrow-/broadcasting through YouTube.

Keywords computer-mediated communication; reflexive politics; individualized civic watch; blogging; YouTube; public spheres

Introduction

In whose pocket was the recorder by which this private conversation was taped?

(MP-candidate Petri Salo, Petri in his own words – blog 5.3.3007)

Petri Salo walked into an embarrassing covert taping in Vaasa.

(Newspaper *Pohjalainen* 7.3.2007, front page)

Attention was paid to the content of the tape, which is claimed to be refugee-phobic, even racist.

(*Pohjalainen*, 7.3.2007, inner pages)

Has somebody paid for this story? Is this, what Finnish democracy is in the year 2007?

(Petri in his own words – blog 8.3.3007)

The motive of covert taping was a transparent politics.

(*Pohjalainen* 15.3.2007)

At the beginning of March 2007, during the Finnish parliamentary election campaign, something unprecedented happened in Finnish political life. The experienced politician and MP-candidate aspiring to his third term was caught in action while articulating his xenophobic views about Somali immigrants in a tête-à-tête conversation for voters. The event took place at a public electioneering meeting. A passerby took her chance and covertly taped the discussion with her camera phone and sent it to the Finnish National Broadcasting company. The news item was broadcast merely in audio format through radio and television on 5 March (Silverberg 2007) by the Swedish-speaking news desk. Next day the *little sister* uploaded her video footage on YouTube.com, and it was viewed nearly 39,000 times before the Election Day. Similar cases – in which light, portable digital devices have been employed to expose the misconduct of politicians, public authorities, military officials and corporate actors – have occurred earlier elsewhere. That tendency has been a visible outcome on the *computer-mediated communication* (CMC) facilitated interactive communicative sites (Dahlgren 2006, pp. 275–276). Bi-directional *information and communication technologies* (ICTs) such as Weblogs and YouTube are putting more situational controlling power into the hands of citizens.

In this article we shall investigate the recently emerged phenomenon of *individualized civic watch* emerging on the Internet (Häyhtiö & Rinne 2007). ‘Civic watch’ from below reverses the idea of oppressive self-regulation and allows people to monitor elites and organizations in order to make their actions more transparent, fair and accountable (Garrett 2006, p. 209). We analyse in this article how the use of CMC has increased the ability of *civic watch dogs of power* to observe the activities of governments, civil servants, public office holders, the police, etc. (cf. della Porta & Mosca 2005, p. 183). For the analysis we combine data from different cases by using methodological triangulation. Through empirical cases we try to answer the question ‘what is the individualized civic watch on Web platforms in the context of *reflexive politics*?’ The objective is to find out what the

characteristic features, motivational drives and forms of action of the research object at hand are. Our methodological strategy is both *an understanding-oriented and an action-oriented perspective* in order to illuminate the dynamics and structural patterns *behind (a) given problem and its consequences, rather than to describe the symptoms of the problem and how frequently it occurs*. Methodological empirical representativeness is not an option in studying such a new emerging phenomenon. To make sense and have a meaningful insight into the notion of reflexive politics *it is more appropriate to select some few cases chosen for their validity* (Flyvbjerg 2006, p. 229).

Through the selected cases we show how conflicts are arising from clashes of different subjective values, lifestyles and attitudes. Thus, the notion of reflexive politics refers to the merging of political judgement into private concerns and also to the outcomes of action taken on the basis of these judgements. Therefore, the term reflexive politics provides an explanation of intuitively and instinctually emerging modes of politics. Typically, reflexive political action is not consistently organized. It resembles more closely action networking rather than institutionally structured collective activity (cf. Bennett 2004, pp. 127–130; Chadwick 2006, p. 119). Activities are not built around any specific political ideas, rather they politicize personal concerns. The forms of action and motives are quite similar to those adopted by the ‘new social movements’. However, most common issue-specific individually orientated political interventions differ from the traditional social movements, as well as from the new social movements with respect to their agenda, aims, temporal duration and lines of chosen activities (cf. della Porta & Diani 1999). For reflexive politics, the publicity and making of publicness within public spheres are regarded as being a very important resource in facilitating their mobilization and activities. We describe the ways of conducting reflexive politics in particular by focusing on personal blogging and the individually initiated production of audiovisual material to be disseminated through Web media. The Internet is reviewed as a space of micro-public spheres, through which self-made publicness has become a vital part for both media and political reality.

Finally, our research cases give us an opportunity to study how a fragmented, complex, multi-spatial environment transforms the repertoire and forms of citizen-oriented politics into more individualized ones. In this vein our endeavour develops the idea of Castells’s network society. A horizontal flow of self-made information through the infrastructure of CMC undermines the structures of the centralized political order. In a network society the significance of creators, disseminators and designers of information becomes accentuated (cf. Castells 1996). *Do-it-yourself-politics* (DIY) is vital for the emergence of a new type of political presence, subjectivity and interactivity.

Reflexive politics on the Internet

Internet research has shown how cost efficiently resource-poor political actors can utilize digital technologies in reducing the cost of their actions and

forming activist networks. Most commonly, the Net is studied from the perspectives of enabling participation, creating the structural composition of action networks and their continuations, or shaping the organizational form of political activity (Garrett 2006, pp. 203–204).

The accessibility of www browsers in the 1990s created a setting for the notion of *Web 1.0* that refers to easy-to-use CMC. The expanding growth in the capacity of computing devices, software and data transfer led to the final breakthrough of the Internet and multiplied the number of users. The Internet became a graphic environment in which people can consume, publish content freely, create sites and communities, seek linked information, ‘surf’ from one place to another, entertain themselves, conduct politics and meet people (Chadwick 2006, pp. 45–47; Walch 1999, pp. 39–49). In CMC, the most significant political feature is *de-medialization*, which refers to the fracturing mediator role of mass media and the emergence of horizontal communication. As the Internet expanded, new styles of communication activism arose, because it was impossible to control them and anybody could try to bring matters to public discussion (Walch 1999, pp. 67–75).

Studies considering citizen-oriented politics have shown a growing interest in the paradigm shift in the political use of the Internet – labelled as a politics of *Web 2.0*. The notion of *Web 2.0* encompasses sites based on user-generated content, networking and sharing (Wyld 2007). Today, the services and applications offered by the Internet are largely commercial, but this has not hindered spontaneous political civic activity from emerging onto the platforms of social media. In fact, it is understood that *Web 2.0* sites in general are transforming the Internet into a mode of space where users do not simply discuss but do things together (O’Reilly 2005). It presents an Internet where contents are created and shaped by networking individuals (Chadwick 2006, p. 8; Wyld 2007, pp. 43–44). In user-generated content production individuals themselves control creation processes by developing, classifying, architecting or evaluating Web content. Indeed, *Web 2.0* sites can be defined as peer-to-peer media, in which collectivities consist of the choices of individuals to connect to platforms and to act voluntarily in them (O’Reilly 2005). Web communities can also materialize sources of collective political activity when swarming, and meshworking individuals visit interesting Websites and hubs to solve problems or to attain shared aims or orientations. The multitude of individuals may grow into a politically effective force, if they unite. By meshworking, the swarming effect turns the plural into unity (cf. Osterweil 2004, p. 504).

Through the Internet, actors may disseminate their aims and agenda horizontally, from peer to peer, by opening new public places within the complex structure of overlapping public spheres *micro-, meso- and macro-public* spheres, which form according to Keane (2000, pp. 77–78): ‘. . . a [c]omplex mosaic of differently sized, overlapping and interconnected public spheres’. In addition, the employment of CMC offers multiple layers of spatial *asynchronous* contexts and

opportunities to mobilize and advocate political pursuits. Publishing and sharing self-made media content horizontally through the Net is a process in which media outputs are received and conceived by their audiences in discursive and interactive manners. In this context, any issue may take on political relevance. The meanings of these outputs are formed through communicative practises of sharing and delivering self-created material and information. Meaning-making is open-ended, even loose, talk in which politics can materialize in the context of discursive interaction, when the new ways of framing social/political issues, new ways of perceiving and new formulations of strategies are formed (cf. Dahlgren 2006, p. 279). The processes can be reciprocal, mutual attempts or launched even by a single active individual. It is possible to define issues as political, in other words politicize chosen topics, by denaturalizing the conventional perceptions or through ironic and sardonic approaches (Häyhtiö & Rinne 2008).

The CMC enable digital *micro*-politics that fosters the new ideas and modes of action along with the 'snowball-effect' that can, during a timely course of action, permeate into *meso*-, or even *macro*-political publicness. The asynchronous temporal dimension is then fortified when people decide to join the original online campaign after noticing it from some other media. Hence, the Internet is to be considered as a *locus*, channel, and to some extent even a temporal space for political and communicative action, participation and mobilization (Donk *et al.* 2004; Garrett 2006; Häyhtiö & Rinne 2007, 2008; Meikle 2002; della Porta & Mosca 2005). The empowering potentiality of the Internet is so impressive that hardly any serious political actor (or 'wannabe' actor) could overlook its' facilitating features (Chadwick 2006). The technical development of the Internet and the plural forms of communication empower activity by opening a radically individualized environment, where personal concerns may be politicized.

The effects of the Internet on political civic empowerment can be analysed as follows. First, CMC is a resource for the activity. The Internet has modified movements and organizations, making them more networked, flexible and polycentric, making collective mobilization easier and increasing the opportunities for direct action. The Net also facilitates the construction and strengthening of collective identities and the distribution of alternative information (della Porta & Mosca 2005, p. 185). Second, micro-public spheres of the Net are potential places for the usage of actionist power; the Net is an open space both for political judgements and opinions and for choosing political styles. On the Net, basically anybody can try to influence matters that are considered important (Lappalainen 2006). Third, the communication platforms on the Internet construct personalized connections, such as user identifications, bookmarks, link listings, archives, email lists, blogs, etc., which may be latent connections of social networks for a long time, but in the unpredictable situations of Net politics they may become politically significant *nodes* (cf. della Porta & Mosca 2005, p. 186). Fourth, the Internet as an experience-based space enables different learning processes

through which individuals can improve their self-governance related, for instance, to technical skills, information retrieval and self-generated content and knowledge (Chadwick 2007; Dahlgren 2006), which are also crucial arts for practising spontaneous Net politics.

Individualized civic watch as a form of reflexive politics

One recently emerged form of politics is the individualized civic watch, which stems from the idea of reflexive political action being intertwined in all aspects of the empowering effects of the Internet. Civic watching improves the self-governance of the individual's own life in pursuing his/her political objectives. Hence, the individualized civic watch complements the traditional 'watchdogs' of power, such as broadcast media and civil society organizations. The political motive for an individual is to enter into public discussions via horizontal communication in order to have an effect on people's opinions. It seeks to influence other individuals' behaviour and action at the level of their everyday lives. The persuasive arguments could be addressed to either universal or particular audiences (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, pp. 28–30). As such, it reflects the fragmentation of the traditional institutional political environment into more diverse, complex and multi-spatial networks, in which personal responsibility-taking is replacing centralized political governing and shifting the focus onto the acting individual subject (McDonald 2006, p. 14; Micheletti 2003, p. 20). Formal politics is scaled down by the multiplication of individually generated public spheres (Bentivegna 2006, p. 339), in which political activity, participation and mobilization emerge from the issue-specific questions through personal political judgement based on intuitive and subjective values.

In this vein, the individual civic watch is one increasingly strengthening form of *reflexive politics* referring to the transformation of political activity and participation in which political issues are springing from the basis of subjectively felt wrongs reflecting personal political judgement (Häyhtiö & Rinne 2008). An approach of this kind emphasizes the activity of the people (*Do-it-yourself*-attitude), and extends the dimension of politics in a more personalized direction. The individual civic watch emerges from bi-directional interactive applications found on the Internet, and it may even occur on the commercially governed sites such as YouTube.com. DIY-activists' creativity in utilizing commercial, though costless, platforms is noteworthy, because so far most commentators have believed that spontaneous civic activity is unthinkable in commercialized environments (Atton 2004, p. 3). The commercial nature of the platforms seems not to bother active citizens, because publishing is free. In fact, swarming increases the advertising potential of sites that become popular.

When an individually politicized issue is made publicly accessible, anyone can participate in it or share in it (Heller 2006, p. 318). Through publicness the

reflexive individualized activity reaches its audiences. That turns the particular issue into a universal, publicly known one (Heller 2006, p. 321). If and when other people are agreeing with the sent message and sharing the same sort of sentiment, individuals' initiative forms a *collectivity*, consisting of a variety of personal political judgements and eventually evolves into an actionist network. The development of CMC has enhanced the possibilities of citizens pursuing their political aims through self-made publicity. To be persuasive in this requires some technical skills to be applied, such as photo shopping and editing information and pieces of news (Dahlgren 2006, p. 279). The success of alternatively produced communication lies also in timing, and the capability of exploiting chances in opening political contexts. The *raison d'être* of politically intended interventions are the most effective when the general feelings of the public are resonated, or at least are taken as being politically relevant for some segments of diversified audiences (cf. Dahlgren 2006, p. 276).

People's individual choices concerning the course of their reactions and actions may impact on a larger social problem or thematic entity. Such an *individualized collective action* (Micheletti 2003) is not directed from above, neither is it organized or centralized. It is not coordinated action, and the course of collective activity utilizes the self-made public sphere (publicness), and the styles and forms of the action are taking their shape intuitively in anonymous and fluid network flows, where unpredictable events occur (McDonald 2006, p. 9). Individual collective activity arises on the basis of individually made judgements of a prevailing situation, deploying the existing possibilities and infrastructural facilities. An individualized civic watch creates the new types of relations between political agents. The uses of interactive platforms generate new *loci* for meaningful action (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, p. 83), and in these *meet-up-places* people can share their fluctuating concerns and form constantly altering alliances around changing issues.

The Internet is a space to conduct and to enhance the art of political judgement. Due to *de-medialized* public spheres, users turn out to be active actors judging content for themselves and making choices (Häyhtiö & Rinne 2008; Walch 1999, pp. 70–71). Thus, the Internet provides an opportunity for anybody to intervene in different levels of publicness, addressing self-generated agenda, if the issue gets intensified accumulation, acceleration and support by other like-minded individuals. As an interactive media the Internet can challenge, and on some occasions even replace, the centralized (and sometimes controlled or else censored) mass media by offering independent alternative information about the world's events (Bentivegna 2006, p. 339). User-friendly and easily accessible applications, such as YouTube, Flickr, Facebook, Myspace, enable the creation of cross- and interlinked horizontal public places on the Internet. The chance to exercise surveillance is practically within the reach of anyone who is capable of making good use of the CMC. Utilizing the complex, overlapping structures of interconnected public spheres, it is possible to influence public

opinion by disseminating information concerning politicians' blunders or the misconduct of officials.

Civic watch blogging contesting the establishment

An individual 'civic watcher' chooses 'the most appropriate device according to the situation, the relation with the partner(s) or audience, the time and space constraints and personal comfort' (Heller 2006, p. 323). The availability of a great variety of new ICTs empowers forms of individualized civic watch elaborated through publicness which is accessible to virtually every one. On the Net, interactive sites and platforms supply individualized civic watchers with tools that may be used in communicative acts to provide information considered politically significant. These communicative situations and events based on individual judgement and *de-medialization* do not necessarily require organizational resources to reach broader public attention. Today, the most common Web 2.0 platforms available for individual civic watching are Weblogs (hereafter blogs) and *YouTube*, but it is clear that other diverse forms of CMC can also offer appropriate channels and arenas for civic watchdogging to occur.

The vast majority of blogs consist of 'autonomous ones' held by private people. The blog creation software tools and blog hosting services may be commercial or non-commercial. The ensemble of blogs is generally referred to as the blogosphere, which has grown into diverse blogging language cultures. Today, the statistics on blogging changes cumulatively, and it is well-known that the blogosphere expands in an astonishing speed. Tens of millions of blogs are actively updated on the Web. Social relations within the blogosphere are produced by permalinks and reader comments. In addition, blog sites create and conduct social relations with other bloggers, displaying links and RSS feeds on blog sidebars (Schmidt 2007). The most substantial and popular blogs are either heavily cited through permalinks or affiliated with blogrolls on the sidebars of the blogs (Marlow 2004). Bloggers reproduce and represent their virtual identities with the blogrolls. These hyperlinks may also highlight political or economical alliances. Blogging has also entered into the communication practices of the public and business sectors, where it becomes more and more a general mode of communication among officials and company leaders. Likewise, most of the mass media organizations publish blogs on their sites for outreach—forming, and many political candidates and decision-makers blog to bond with constituents. The blogosphere has become an elaborate fragment of the Internet, where individual blogs located on the sites can be easily and regularly updated. Single blog entries are displayed in reverse chronological order. In addition to the hypertext, blogs can be filled with content such as photographs, video and audio. It is characteristic of blogging software that individual posts, items or articles can be linked separately via permalink, which makes issue-specific linking possible (Wyld 2007).

The individual blogs typically provide readers with archives to browse in chronological order and possibly also in a categorized thematic setting. Blog archives store reactions posted by readers, which may also be direct comments on older blog entries. Blogs are a form of easy-to-use publishing and bi-directional platforms in which discussions and sharing are mainly conducted by cross-referencing hyperlinks. Thus, individual blogging entries are potential openings or floors in decentralized public deliberations distributing the alternative version of the 'official truth' (Kahn & Kellner 2004, pp. 26–32). For instance, several types of warblogging have turned out to be politically influential during recent years in criticizing political decision-makers. Warblogs attained general awareness when the USA attacked Iraq in 2004. The blogs of critical citizens, soldiers and civilians living in combat zones cause problems for an administration committed to perpetual warfare. Blog entries can reveal authentic war experiences and the ways of action of military personnel (Atton 2004, pp. 55–58).

The blogosphere was a central channel in rapidly disseminating the photographs of Abu Ghraib torture and prisoner abuse into a wider global consciousness in spring 2004. The infamous events in Abu Ghraib started as early as in autumn 2003. The abuse scandal began its journey towards disclosure in January 2004, when Spc. Joseph Darby handed out a CD containing shocking scenes of torture and the humiliation of detainees at the Army's Criminal Investigation Division (CID). CID immediately started an inquiry. Darby copied onto the CD the same photos that other guards had emailed to their families and friends. During the investigation the pictures were leaked to the media. Among the first media to react were *The New Yorker*, *The Washington Post* and *CBS News (60 Minutes)*. Shortly after the media attention, the blogosphere erupted and Abu Ghraib became a symbol of resistance against the *Second Gulf War*. The massive blogstorm undermined the legitimacy of the Bush war administration and caused several trials against prison guards. Intensive swarming throughout the blogosphere multiplied the shock effect of exposed images. Angry global responses embarrassed the Bush administration (CBS 60 minutes; Chadwick 2006, p. 305; Kahn & Kellner 2004, pp. 26–32; Reid 2005). Individual bloggers meshworked and circulated globally 'the hot stuff', connected and cross-referenced with each other and linked to issue-related Web-sites.

Another illustrative example of the reflexive watching power of the blogosphere is Colby Buzzell's blogging entries. On 4 August 2004, Buzzell awoke, according to his blog, on hearing the misrepresenting report of CNN covering a military operation in Iraq that he had taken part in himself. In the base net café he wrote an authentic blog entry personally describing the military action. Suddenly, thousands of people began reading Buzzell's blog; 'My War: Killing Time in Iraq'. Buzzell started to blog regularly to share lucid war experiences, which challenged the information coverage by CNN and military fact sheets. He blogged under a pseudonym CBFTW, 'Colby Buzzell Fuck the War',

and received as many as 5,000 hits a day. Buzzell's motivation to blog was that Americans had to be allowed to know what was really happening in Iraq (My War: Killing Time in Iraq; Wikipedia: Colby Buzzell).

In Iraq, many professional reporters have been frustrated with the established standards of war reporting. Several war correspondents have maintained anonymous blogs because they have wanted to post direct commentaries of personal experience that their employers would not agree to publish (Atton 2004, pp. 55–58). Also, civilian bloggers in war zones can share personal experiences to gain global reach and bloggers postings have also drawn media companies' attention. Furthermore, nowadays, citizens living on opposite sides of a war zone border can communicate with each other in order to get information about war events which may be withheld from civilians by fighting armies. Lebanese and Israeli bloggers were in dialogue when Israel attacked Lebanon during July–August 2006 (Vasama 2006). One potential political effect of authentic warblogs is that they may demoralize the civil society of the home front by eroding public support for military operations.

YouTube footage monitoring

On the Internet, there are several different easy-to-use platforms, where users can upload, view and comment on a diverse range of footage. The most popular video sharing service is YouTube.com, established in 2005. The uploaded footage parallels the idea of an individualized civic watch that can be classified into three types: videos representing different activities of officials, soldiers, etc., audio materials snapped from other media and self-filmed materials of the activities of political elites. Commonly, the popular YouTube videos end up in the blogosphere or online-forums as discussion material, or vice versa, the videos shared in other Web sites get easily uploaded to YouTube.

The authentic footage which is basically accessible to everyone has proved to be a politically influential form of communication. For instance, the police use of the electroshock weapon has provoked controversy in the USA. Well-known separate events are incidents filmed at the University of Florida and the University of California at Los Angeles (UCLA). Footage has been filmed with mobile camera phones and their different versions have been viewed on YouTube around 7 million times up to the end of October 2007. On 17 September 2007, Andrew Meyer, an undergraduate student, was drive-stunned with a Taser by university police. The incident took place at the Constitution Day forum held at the University of Florida in Gainesville, where US Senator and ex-presidential candidate John Kerry was giving a speech. During the question-and-answer period, Meyer asked provocative questions related to the 2004 presidential elections. Four university police officers interrupted Meyer's floor and escorted him to the back of the auditorium. Meyer struggled against the police for a short time, because he

thought that he had not done anything wrong. The resistance was cut off rapidly after putting handcuffs and tasing him with 50,000 V. The incident was caught on tape by several camera phones and different versions were uploaded in a short time on YouTube, and it was reported in the mass media during the following days. Also, student demonstrations were held against police Taser violence. The university suspended the two officers involved, and an investigation into the police activity was conducted at the request of the head of the university (University of Florida student Tasered at Kerry forum; Wikipedia: University of Florida Taser incident).

In turn, on 11 November 2006 a UCLA student, Mostafa Tabatabaiejad, was stunned with a Taser in the computer lab of Powell library by the campus police. An Iranian-American student refused to provide his identity card to a Community Service Officer during routine checks in the library. According to Tabatabaiejad, he was demanded to identify himself only because of his ethnic background. When Tabatabaiejad failed to leave immediately, UCLA police officers were called and arrived quickly at the library. At that point, Tabatabaiejad would have agreed to leave voluntarily from the computer lab, but the police officers grabbed him by hand after a short exchange of words. When Tabatabaiejad began to yell to the officers 'Don't touch me', officers eventually used the Taser. He was arguably stunned 3–5 times during a few minutes. A bystander recorded the incident by camera phone and uploaded the footage to YouTube. It was widely shared on the Net, which triggered a flood of reactions on the blogosphere. The taser event has had many consequences such as police investigations, a law suit raised by Tabatabaiejad, a student demonstration, organizations opposing inappropriate police violence and news coverage in different media. The internal police investigation did not find any policy violations, although an independent police investigation found several illegalities in the police behaviour (Bobb *et al.* 2007; UCLA Police Taser Student in Powell; Wikipedia: UCLA Taser Incident).

Politicians caught by an observing eye

Uploading footage on YouTube or on similar platforms is so easy; hence it is no wonder that it has gained such popularity. In the context of political life, reflexive civic watching aims to expose the actions taken by those who are in powerful positions and those who are aspirants to power. A famous case is senate candidate George Allen introducing the word *macaca* (meaning monkey) referring to an Indian American spectator among the audience during the US general election 2006 (*George Allen Introduces 'Macaca'*). Allen's use of a racist slur was taped and uploaded on YouTube. The footage gathered about half a million views and it inspired nationwide criticism and the delivering of clips that aimed to ridicule Allen's campaign. The incident was considered crucial in the US senate

election, because the choice of a Virginian senator was such a close call. Allen's rival Jim Webb won by a margin of only 0.39 per cent, due to which the Democratic party gained a 51–49 majority in the US Senate (Commonwealth of Virginia, 7 November, General Elections 2006; Häyhtiö & Rinne 2007).

The material on the broadcast yourself platforms does not need to be self-made. The reflexive civic watch may use the material produced by other media as well. This is the case in a hilarious example concerning French president Nicolas Sarkozy (Sarkozy au G8). Part of Sarkozy's press conference at a G8 summit was shown on Belgian TV news, suggesting that the French president, who claims to be abstinent, had not drunk only water before the press conference. The footage, in which Sarkozy acted like he was drunk, was never shown on French television. Nevertheless, several versions of it were uploaded on YouTube and they have been viewed more than 10 million times.

A Finnish example of reflexive civic watch was introduced during the Parliamentary Elections of 2007. A candidate of the National Coalition Party, Petri Salo, was covertly caught on tape by a mobile camera phone, while he was using insulting and racist language about Somali immigrants. This happened in a public campaign event held in his constituency, Vaasa on 3 March. A 'civic watcher' passing by, with no party or other political affiliation overheard the candidate's talk, and decided to act. The content of her filming was in the news on 5 March on the Swedish-speaking Radio station Vega and TV-Nytt, which are both part of the Finnish National Broadcasting Company. In the following days, other media published the news as well (Häyhtiö & Rinne 2007, p. 88). The pseudonym '*election monitor*' uploaded the covertly filmed footage on YouTube on 6 March (Petri Salo from the National Coalition party about Somalis). The quality of the sound in the clip is poor, but it has (Finnish) subtitles. The translation is as follows:

Vaasa 3.3.2007 OPEN CAMPAIGN EVENT

- The MP-candidate of the National Coalition party, Petri Salo (blue jacket, mustards) is discussing Finnish refugee politics
- In back, a few metres away, are some leading figures of the National Coalition party and Social Democrats
- Question: can you then say, I mean, I don't want to be a racist, not in any way, but those who are coming from African countries, are they better adjusted to these troubles?
- Salo: there are two good examples . . . Asians who . . . some time ago came from Vietnam to here, they are very well adjusted in here . . . another extreme then is Somalis, who are taking . . . some drugs, chewing some sort of dope with no intention whatsoever of learning the language or going to work
- Question: what can we do? Still, I'm looking for, whether this situation is acceptable?

- Salo: Vote for the National Coalition party, that's the only option. And the post of Minister of the Interior for us
- Petri Salo has sworn in later interview (5.3.2007) that he is standing behind his words and spoke according to the stated policy of the NATIONAL COALITION PARTY. He ought to know for sure what he is talking about. He has been an MP in the Coalition party for 8 years now'

The Petri Salo footage was viewed 39,000 times before the general elections were held on 18 March. Compared with the size of the population, that would equal 2.3 million views in the USA. In Salo's constituency the biggest newspaper, *Pohjalainen*, made Salo's behaviour the front page news on 7 March, and another major newspaper, *Ilkka*, handled the event very thoroughly in its leading article on the same day (Ilkka 2007a; Rautio 2007). In newspaper interviews, as well as in his Web-diary, Salo denied the expression of racist opinions. He stressed that the taped conversation was a person-to-person discussion and as such it should not have been disseminated publicly (Petri Salo in his own word Blog; Rautio 2007). The covert snapper, Pia Mikander, stepped out into the full glare of publicity on 12 March on Radio Vega and in the newspapers. In the interviews, she emphasized that filming the footage was not planned in advance. Also, she stressed that she was not working on behalf of any political party (Ilkka 2007b; Mikander 2007; Pajakko 2007).

According to Mikander, Salo's opinions needed to be published, because they have broader political and social relevance:

[I] was there, snapping pictures, because of my own interest (and maybe to use that material in teaching). I'm interested in electoral campaigning and how the candidates represent themselves and how they behave among voters. So that was my motive in shooting photos. When I discovered what PS had said, I got a new idea: This is something I want everybody to hear. You could say that was the main motive behind the whole thing. I want people to know, that such a veteran politician is thinking and saying such things. I wish that as many as possible could see that video and may talk about it in their working places, with family members and friends. Pohjalainen had a news title: The motive of covert taping was transparent politics. That gave, in my opinion; a fairly good idea of what I was doing. At the moment I'm pretty glad that this raised a discussion. On the other hand, I would have liked to see, that politicians would have caught this issue and started to ask the party leaders: what kind of candidates we'd like to have in our groups? Well, that didn't happen.

(Mikander 2007)

These comments by the 'civic watcher' Mikander clearly showed how citizen-oriented DIY politics could be treated as an expressive action through which

the agent can publically show his/her engagements, sense of belongness or personal value commitments (Dahlgren 2005, p. 155; Häyhtiö & Rinne 2008; Kahn & Kellner 2003). The covert snapper in this case should also be regarded as a person interested in political and social issues, because at that time she had already graduated in political sciences and was studying to receive a teacher's qualification in social studies/civics. She was worried about the racist opinion of an experienced MP, as well as the fact that no political institution responded to it critically. For that reason, she decided to upload Salo's views to YouTube:

[n]o one even asked how come the National Coalition party haven't made it clear, that as a party, it doesn't approve of such views. Katainen (the party chairman) just said twice in some interviews, that The Nat. Coal. is a tolerant party and that's it.

Really, I couldn't expect that the STT [the Finnish News Agency] news (considering that the whole case was a set-up) made a bigger fuss than PS's talkings.

Summarising briefly: I was surprised, that there was so much discussion about acquiring information by this method, and no mention of how it is possible that a big party candidate, who has been MP for 8 years, said such things.

(Pia Mikander, email interview 20.3.2007)

The discussion, or comments, found on YouTube after uploading the Petri Salo-footage, were unfiltered, even anarchistic exchanges of opinions between citizens. The substantial content of the remarks were not deliberative or argumentative, rather they resembled free associative talk in which the main purpose was to make one's own stance visible: to support or to oppose the politicized issues of Finnish refugee politics. Such an extreme and polarized debate is hardly found in the traditional media, because the content of many comments were openly racist or pejorative (see Petri Salo from the National Coalition party about Somalis). This site gathered a relatively massive level of swarming around it and launched a genuine, though rude and unfiltered, discussion about Finnish immigration politics. Despite the Somali-fuss, Petri Salo got through, though he lost 3,000 votes compared with the previous election. Salo himself believed that the massive ballyhoo in the newspapers cost him the post of Home Secretary (Häyhtiö & Rinne 2007; Ilkka 2007c).

Conclusion

In current political arenas, the role of the Internet is crucial. Various uses of the Internet facilitate different civic and individually organized networks and help

them to introduce their aims and strategies, and to reach target groups and members of the public. Also, it is more efficient to run the core tasks of campaigning projects, such as communicating with supporters, coordinating events in the field, organizing crowds in fast-breaking situations, reacting quickly to breaking news and gaining publicity for their issue (Häyhtiö & Rinne 2008). Various forms of individualized civic watching demonstrate that the new phenomenon of political Web communication is becoming more common. Googling, blogging, clicking, downloading, uploading, generating net contents and so forth have proved to be increasingly influential forms of political activity (Micheletti 2006). The Net-based environment opens a variety of possibilities for different styles and methods of political action, reflecting individuals' intentions and aims to emerge (Lappalainen 2006). On social media platforms, even individuals may try to gain support with their messages and become politically empowered actors without organizational resources. It is up to message providers to decide what, how and to whom they communicate. The power of the Internet is based on its ability to provide horizontal communication with no gatekeepers between citizens and civic networks, bypassing the traditional mass media. The use of CMC have reduced the costs of stepping out in public, but also, technologies have transformed political communication so that the art of creating and mastering the content of the message, ability to persuade and gain support are elementary in political activities (Dahlgren 2005, p. 215; Garrett 2006, p. 214).

In principle, the accessible, unconstrained communication and the horizontal nature of the Net radically shapes the understanding of political communication. It seems to be an ideal space, *per se*, for DIY communication, because the Net offers space for personal political judgements, activities and debates detaching structural formal politics. The Internet public spheres create self-made publicness of a new kind in which individuals may promote their political projects. In addition, the open publicness facilitates the making of comments and remarks by other Net users.

As in the case of the debate surrounding Petri Salo's YouTube footage, the site did not unite the participants into one unified multitude; rather, it showed the extreme opinions related to the topic. But, that is what politics is all about. As a channel, the Internet is tolerant and produces repertoires of contention and challenging information. It connects a many voiced crowd to discuss certain issues, bringing participants from various backgrounds together to share and contest their views. The multitude of people may unite into a mesh-worked collectivity or the opinions may polarize or diversify. Yet, as a political facilitator and meet-up place, the Internet has shown its potentiality. The horizontal participation and action culture characteristic of the Net is far more radically democratic than traditional vertical democratic governing. Open and free Web communication based on the premise that all participants are equal changes the nature of political communication and deliberation. The persuasiveness

of arguments is dependent on the quality of argumentation, not on the position or status of the participant. The lack of personal face-to-face communication underlines the significance of appealing argumentation. This feature is important when we think of its outcomes in regard to political action. The transformative change is crystallized, particularly in Net-politics, because it is used to mobilize supporters and gather coalitions. Communicative reflexivity could be considered as a vitalization of personal political empowerment, where collectivities and communities might be constituted just by clicking the mouse:

[v]ideo has been viewed about 38,000 times on the Net. I guess it should have an impact of some sort. Though, I believe that traditional media still play significant roles. I think that many viewers visited the site because it was on TV and in newspapers. On the other hand, if/when this kind of activity becomes more popular then maybe the voters will be able to find these types of videos without the help of traditional media. Maybe!

[s]o far such activity (publishing a video, for instance, on YouTube) has been mainly in the hands of candidates and parties. Many, both bigger and smaller, candidates have made some video-clip ads. In my opinion, it has worked so far, only top down. Imagine, if communication technology could help and facilitate the right kind of communication in both directions in the future?

(Mikander 2007)

Note

- 1 Both authors have contributed equally to this article.

References

- Atton, C. (2004) *An Alternative Internet: Radical Media, Politics and Creativity*, Edinburgh University Press, Edinburgh.
- Bennett, L. W. (2004) 'Communicating global activism: strengths and vulnerabilities of networked politics', in *Cyberprotest: New Media, Citizens and Social Movement*, eds W. v. d. Donk, B. D. Loader, P. G. Nixon & D. Rucht, Routledge, London & New York, pp. 123–146.
- Bentivegna, S. (2006) 'Rethinking politics in the world of ICTs', *European Journal of Communication*, vol. 21, no. 3, pp. 331–343.
- Bobb, M., Barge, M. & Naguip, C. (2007) 'A bad night at Powell library: the events of November 14, 2006', *Police Assessment Resource Center*, [Online] Available at: <http://www.newsroom.ucla.edu/taserreport/> (22 September 2007).

- Castells, M. (1996) *The Rise of Network Society*, vol. 1 of *The Information Age: Economy, Society, and Culture*, Blackwell, Oxford.
- CBS 60 Minutes (2006) 'Exposing the truth of Abu Ghraib. Anderson Cooper interviews whistleblower Joe Darby', [Online] Available at: <http://www.cbsnews.com/stories/2006/12/07/60minutes/main2238188.shtml> (23 January 2008).
- Chadwick, A. (2006) *Internet Politics: States, Citizens, and New Communication Technologies*, Oxford University Press, New York and London.
- Chadwick, A. (2007) 'Digital network repertoires and organizational hybridity', *Political Communication*, vol. 24, no. 2, pp. 83–301.
- Commonwealth of Virginia, 7 November, General Elections 2006 (2006) [Online] Available at: http://www2.sbe.virginia.gov/web_docs/Election/results/2006/Nov/htm/ (22 September 2007).
- Dahlgren, P. (2005) 'The Internet, public spheres, and political communication: dispersion and deliberation', *Political Communication*, vol. 22, no. 2, pp. 147–162.
- Dahlgren, P. (2006) 'Doing citizenship: the cultural origins of civic agency in the public sphere', *European Journal of Cultural Studies*, vol. 9, no. 3, pp. 267–286.
- van de Donk, W., Loader, B. D., Nixon, P. G. & Rucht, D. (eds) (2004) *Cyberprotest: New Media, Citizens and Social Movements*, Routledge, London and New York.
- Flyvbjerg, B. (2006) 'Five misunderstandings about case-study research', *Qualitative Inquiry*, vol. 12, no. 2, pp. 219–245.
- Garrett, K. R. (2006) 'Protest in an information society: a review of literature on social movements and new ICTs', *Information, Communication & Society*, vol. 9, no. 2, pp. 202–224.
- George Allen Introduces 'Macaca' (2006) [Online] Available at: <http://www.youtube.com/watch?v=r90z0PMnKwI&mode=related&search=> (12 March 2007).
- Häyhtiö, T. & Rinne, J. (2007) 'From occasional politician to reflexive actor' (in Finnish 'Satunnaisesta poliitikosta refleksiiviseksi toimijaksi'), *Politiikka*, vol. 49, no. 2, pp. 76–91.
- Häyhtiö, T. & Rinne, J. (2008) 'Temporal dimensions of reflexive Net-politics: politicking on the Internet with monsters', in *Net Working/Networking: Citizen Initiated Internet Politics*, eds T. Häyhtiö & J. Rinne, Tampere University Press, pp. 310–334.
- Heller, M. (2006) 'New ICTs and the problem of publicness', *European Journal of Communication*, vol. 21, no. 3, pp. 311–329.
- Ilkka* (2007a) 'Again another slip from Salo' (in Finnish 'Salolta lipsahti taas'), Leading article, *Ilkka*, 7 March, p. 2.
- Ilkka* (2007b) 'The Taper of Salo's Somali talkings: incidentally I happened to be there' (in Finnish 'Salon somalipuheiden nauhoittaja: Osuin paikalle sattumalta'), *Ilkka*, 15 March, p. 7.
- Ilkka* (2007c) 'The becoming of bourgeois government is crystal clear' (in Finnish 'Porvarihallitus on pläkkiselvä juttu'), *Ilkka*, 19 March, p. 25.

- Kahn, R. & Kellner, D. (2003) *Internet Subcultures and Political Activism*, [Online] Available at: <http://www.gseis.ucla.edu/courses/ed253a/oppositionalinternet.htm> (24 August 2004).
- Kahn, R. & Kellner, D. (2004) 'Globalization, technopolitics and radical democracy', in *Radical Democracy and the Internet: Interrogating Theory and Practice*, eds L. Dahlberg & E. Siapera, Palgrave Macmillan, New York, pp. 17–36.
- Keane, J. (2000) 'Structural transformations of the public sphere', in *Digital Democracy: Issues of Theory and Practice*, eds K. L. Hacker & J. van Dijk, Sage Publications, London/Thousand Oaks/New Delhi, pp. 70–89.
- Lappalainen, P. (2006) 'The Internet as a forum of multiple styles of political activities', paper presented to the open international research and post-graduate seminar *Politics on the Internet: New Forms and Media for Political Action*, Tampere, 24–25 November 2006.
- Marlow, C. (2004) 'Audience, structure and authority in the weblog community', presented at the *International Communication Association Conference*, May 2004, New Orleans, LA, [Online] Available at: <http://alumni.media.mit.edu/~cameron/cv/pubs/04-01.pdf> (19 October 2007).
- McDonald, K. (2006) *Global Movements: Action and Culture*, Blackwell Publishing, Oxford, UK.
- Meikle, G. (2002) *Future Active: Media Activism and the Internet*, Routledge, London.
- Micheletti, M. (2003) *Political Virtue and Shopping: Individuals, Consumerism, and Collective Action*, Palgrave Macmillan, New York.
- Micheletti, M. (2006) 'Blogging: a new people's movement', [Online] Available at: http://www.politicsonline.com/netpulse/soundoff.asp?issue_id=10.19 (19 September 2007).
- Mikander, P. (2007) 'Ten Questions' (in Finnish 'Kymmenen kysymystä'), email interview (20 March 2007).
- My War: Killing Time in Iraq* (2007) [Online] Available at: <http://cbftw.blogspot.com/> (20 October 2007).
- O'Reilly, T. (2005) 'What is web 2.0 – design patterns and business models for the next generation of software', [Online] Available at: <http://www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.html?page=1> (15 August 2007).
- Osterweil, M. (2004) 'The dynamic of open space: a cultural-political approach to reinventing the political', *International Social Science Journal*, vol. 56, no. 182, pp. 495–506.
- Pajakko, S. (2007) 'The motive of covert taping was a transparent politics' (in Finnish 'Salanauhoittajan motiivina oli avoin politiikka'), *Pohjalainen*, 15 March, p. 7.
- Perelman, C. H. & Olbrechts-Tyteca, L. (1969) *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*, University of Notre Dame Press, Notre Dame/London.
- Petri in his own words*, [Online] Available only in Finnish at: http://www.petrisalonen.net/blogi_kaikki.html (2 April 2007)

- Petri Salo from the National Coalition party about Somalis* (2007) (in Finnish 'Kokoomuksen Petri Salo somaleista'), [Online] Available in Finnish at: <http://www.youtube.com/watch?v=vzkGDrKD8js> (18 March 2007).
- della Porta, D. & Diani, M. (1999) *Social Movement in a Globalizing World*, Macmillan, New York.
- della Porta, D. & Mosca, L. (2005) 'Global-net for global movements? A network of networks for a movement of movements', *Journal of Public Politics*, vol. 25, no. 1, pp. 165–190.
- Rautio, P. (2007) 'Petri Salo in embarrassing covert taping in Vaasa' (in Finnish 'Petri Salo joutui kiusalliseen salanauhoitukseen Vaasassa'), *Pohjalainen*, 7 March, p. 1.
- Reid, R. T. (2005) 'Guard convicted in the first trial from Abu Ghraib', *Washington Post*, 14 January, p. A01.
- Sarkozy au G8* (2007) [Online] Available in French at: <http://www.youtube.com/watch?v=I4u3449L5VI> (23 September 2007).
- Schmidt, J. (2007) 'Blogging practices: an analytical framework', *Journal of Computer-Mediated Communication*, vol. 12, no. 4, article 13, [Online] Available at: <http://jcmc.indiana.edu/vol12/issue4/schmidt.html> (20 October 2007).
- Silverberg, K. (2007) 'Current news' (in Swedish 'Aktuellt'), *YLE Nyheter*, 5 March.
- UCLA Police Taser Student in Powell* (2006) [Online] Available at: <http://www.youtube.com/watch?v=AyvrqcxNIFs> (22 September 2007).
- University of Florida Student Tasered at Kerry Forum* (2007) [Online] Available at: <http://www.youtube.com/watch?v=6bVa6jn4rpE> (22 September 2007).
- Vasama, T. (2006) 'War reports behind the rifle' (in Finnish 'Sotaraportteja kiväärin piipun takaa'), *Helsingin Sanomat*, 5 August, p. D4.
- Walch, J. (1999) *In the Net: An Internet Guide for Activists*, Zed Books, London & New York.
- Wikipedia: Colby Buzzell* (2007) [Online] Available at: http://en.wikipedia.org/wiki/Colby_Buzzell (20 October 2007).
- Wikipedia: UCLA Taser Incident* (2007) [Online] Available at: http://en.wikipedia.org/wiki/UCLA_Taser_incident (22 September 2007).
- Wikipedia: University of Florida Taser Incident* (2007) [Online] Available at: http://en.wikipedia.org/wiki/University_of_Florida_Taser_incident (22 September 2007).
- Wyld, D. C. (2007) *The Blogging Revolution: Government in the Age of Web 2.0*, E-Government Series. IBM Center for the Business of Government, [Online] Available at: <http://www.businessofgovernment.org/pdfs/WyldReportBlog.pdf> (16 August 2007).

Tapio Häyhtiö is completing his doctoral dissertation in Department of Political Science and International Relations, University of Tampere. His is the coordinator of Finnish Graduate School in Political Studies. His research interests are related to political participation, and action on Internet online fora and the relationship between democracy and online political action. He delivers

interactive e-lectures on democracy theories, civic activism on the Internet and administrative e-democracy projects. His works have been published in academic journals, anthologies, proceedings of international conferences and seminars. Most of his research papers are available at <http://www.edemokratia.uta.fi/>. His doctoral dissertation is based on research projects being funded by the Academy of Finland, *Online Discussions as Political Action* (ONDIS, 2003–2006) and *Political Participation and Modes of Democracy: Finland in a Comparative Perspective* (2007–2010). *Address*: Department of Political Science and International Relations, University of Tampere, Tampere, 33014, Finland. [email: tapio.hayhtio@uta.fi]

Jarmo Rinne is completing his doctoral dissertation in the Department of Political Science. He has carried out several research projects – *Changing Styles of Civic Activism* (2002–2003), *Online Discussions as Political Action* (2003–2006) and *Political Participation and Modes of Democracy: Finland in a Comparative Perspective* (2007), all funded by The Finnish Academy of Science. His academic interests cover areas such as political theory, philosophy, methodological issues and history of political ideas. He has been also an editorial secretary in the *Politiikka* (Politics) – a quarterly publication of The Finnish Political Science association (1999–2000), and has taught extensively on issues related to civil society and citizen activism, political philosophy, methodology (both qualitative and quantitative) and political theory. He has published several papers in academic journals, anthologies and proceedings of various international conferences and seminars. Most of his research papers are available at <http://www.edemokratia.uta.fi/>. *Address*: Department of Political Science and International Relations, University of Tampere, Tampere, 33014, Finland. [email: jarmo.rinne@uta.fi]
